

127 B/4 123 M. B

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΦΕΞΗ

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΑ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ

Η ΧΟΛΕΡΙΑΣΜΕΝΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1914

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΦΕΒ 1978

Α. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣ

1978

~~69~~
102

~~402~~ B/4

Ar. 123.

102

M. B

Handwritten text: Maria Davarato

Handwritten text: Venezia

Η ΧΟΛΕΡΙΑΣΜΕΝΗ

Τὴν κατωτέρω διήγησιν, καθὼς καὶ μίαν ἄλλην, ἐπιγραφομένην «τὸ Θαῦμα τῆς Καισαριανῆς», ἤκουσα ἐκ στόματος τῆς παθούσης, ἣτις εἶνε ἡ κυρὰ Ρήνη Ἐλευθέραινα, τοῦ ποτὲ Ροδίτη, σεβασμῖα γερόντισσα Ἀθηναία.

«Μὲ εἶχαν παρατήσει ὅλοι οἱ δικοί μου, ὁ ἄνδρας μου, ὅπως καὶ ὁ ἀδερφός μου. . . . Εἶχα πανδρευθῆ μικρῆ, μ' αὐτὸν τὸν μάρμπα-Λευθέρη, ποῦ βλέπεις ποῦ κοντεύει τώρα τὰ ὀγδονταπέντε. Θὰ ἦτον ὡς εἴκοσι χρόνια μεγαλιέτρος ἀπὸ μένα.

Τόσο μικρῆ καὶ τόσο ἄκακη καὶ ἄγνωστη ἦμουν, κορίτσι δεκατριῶν χρονῶν. Ἐκεῖνος μ' ἐπαίρνε στὰ γόνατά του καὶ μ' ἐφίλευε καραμέλες. Θὰ ἦταν τριαντάρης τότε. Ἐγὼ οὔτε ἰδέαν εἶχα ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα.

Σὰν ἦρθε ἡ φοβερὴ χρονιά, ποῦ ἔφερε τὴν κατοχὴ τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ τὴ χολέρα, ποῦ βάσταζε τρεῖς μῆνες κ' ἔπαψε τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Φιλίππου, ὕστερα ἀπὸ μεγάλη λιτανεία καὶ δέησι ποῦ ἔκαμε ὁ λαὸς μὲ τοὺς παπάδες, μὲ τὰ εἰκονίσματα, μὲ Σταυρούς καὶ μὲ ξεφτέρια, κ' οἱ Ἀγγλογάλλοι φοβέριζαν τὸν βασιληᾶ μας, τὸν Ὅθωνα, κ' ἐκεῖνος ἦτον κλεισμένος στὸ Παλάτι, — μόνον γιὰ νὰ παρηγορῆ τὸν λαὸ ἔβγαινε — καὶ δὲν τὸ κούνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μ' ὅλη τὴ χολέρα καὶ τὸ θανατικό. Κ' ἔβγαιναν τὸν ἀνήφορο οἱ Ἀγγλογάλλοι, πλῆθος πολὺ, καβαλλάρια, Δραγῶνοι τοὺς λέγανε, καὶ φαντάροι, ποῦ φοροῦσαν κάτι ποντούρια καὶ τοὺς λέγανε Ζουάβους· καὶ ἄλλοι μὲ κατακόκκινες γιακέταις, κάτι φοβεροί, θεόρατοι, ἄνδρες ὡς 'κεῖ ἴπῳ, μὲ ἄντζες γυμνές, ποῦ φοροῦσαν κάτι σὰν φουστανέλλες· κ' ἔβγαιναν κατὰ τὴν πλατεῖα κ' ἐφοβέριζαν τὸν Ὅθωνα. Κι' ὅσο τὸν ἐφοβέριζαν οἱ Ἀγγλογάλλοι, τόσο τὸν ἀγαποῦσε ὁ λαός. Κι' ὁ βασιληᾶς ἐπονοῦσε τὸ λαὸ κ' ἐσκορποῦσε ἐλέη καὶ ψυχικὰ πολλὰ ἀπ' τὸ Παλάτι.

Σὰν ἦρθε ἡ χρονιά ἐκείνη, ἐμεῖς ἤμαστε πανδρεμμένοι τρία

χρόνια μπροστήτερα. Ὁ μπάρμπα-Λευθέρης μὲ τῆς καραμέλες μὲ εἶχε καταφέρει. Θὰ ἤμουν δεκαπέντε, ἄς ἤμουν τὸ πολὺ δεκάξη χρονῶν, ὅταν ἔγεινε ἡ στεφάνωσι. Ἐκεῖνος θὰ ἦτον παραπάνω ἀπὸ τριάντα.

Τότε, σὰν ἦρθε τὸ κακό, χολεριάσθηκα κ' ἐγώ. Εἶχα γεννήσει ὀλίγους μῆνες μπροστὰ τὴ μοναχοκόρη, τὴν Κατήγκω μου, αὐτὴ ποῦ βλέπεις. Σὰν μ' ἐπιασαν οἱ ἔμετοὶ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα, Θεὸς νὰ φυλάῃ — μακρὰ ἀπὸ σᾶς — ὁ Λευθέρης, αὐτὸς ποῦ βλέπεις, μ' ἀπαράτησε κ' ἔγεινε ἄφαντος. Πέρασαν πολλὲς ὥρες καὶ δὲν ἐφάνη. Ὁ ἀδερφός μου ὁ Θύμιος, κι' αὐτός, οὔτε θέλησε νὰ μὲ ζυγώσει.

Ἐκαθόμουν στὴν ἐνορία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, σ' ἓνα στενὸ σοκάκι, στὴν Ἀκρόπολι ἀποκάτω. Εἶχα τὸ παιδί στὴν κούνια κ' ἔκλαιε. Ἐγὼ ὑπόφερνα ἀπ' τοὺς πόνους τῆς ἀρρώστειας κ' ἐδίψαγα φοβερὰ.

Ἐφώναζα νᾶρθῃ κανένας. Ἐζητοῦσα ἓνα ποτήρι νερὸ γιὰ ἔλωσ. Κανένας δὲν ἤρχετο. Ἡ γειτόνισσες, ἄλλες εἶχαν φύγει, μὲ τὴν ὥρας τους, στὴν ἐξοχή, κι' ἄλλες ἔκαναν τὸν κουφὸ καὶ δὲν ἄκουαν.

Μόνον ἓνας γείτονας, ὁ κὺρ Μικέλης ὁ Φλουδάκης, πέρασε τὸ χέρι του ἀπ' τὸ παραθυράκι καὶ μοῦ ἔρριξε δέκα σβάντζικα. Ἐγὼ τοῦ φώναζα νὰ μοῦ φέρῃ νερό. Ἄλλὰ μοῦ εἶπε, δὲν εἶχε, κ' ἔφυγε. Ἡ δὲν εἶχε ἀληθινὰ, ἢ φόβος τὸν ἐπίασε καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀργοπορήσῃ σιμὰ μου, μὴν κολλήσῃ.

Καλὰ καὶ τὰ δέκα σβάντζικα. Λεφτὸ δὲν εἶχα. Μὰ εὐχαρίστως θὰ ἔδινά τὰ δέκα σβάντζικα, γιὰ νὰ μοῦ ἔφερνε κανεὶς ἓνα ποτήρι νερό.

Μιὰ ἀρμάθα κυδώνια εἶχα κρεμασμένη στὸν τοῖχο ἀπ' ἓν ἄραφάκι. Σηκώθηκα, ἐπῆρα ἓνα καὶ τὸ μάσησα, γιὰ νὰ ξεδιψάσω. Ὑστερα, σὰν καλλίτερα μοῦ φάνηκε νὰ ἦταν ψημένα. Ἐκαμα κουράγιο, ἄναψα φωτιά κ' ἔψησα δυὸ - τρία καὶ τᾶφαγα.

Εἶχα κουράγιο. Ἡ καρδιά μου γερῆ. Ὁ ἔμετός μοῦ εἶχε πάψει ἀπὸ ὄρα.

Σὰν εἶχα φάγει τὰ κυδώνια, μοῦ φάνηκε πῶς μοῦ ἐκόπη κάπως ἡ δίψα. Ὑστερα πάλι ἐδίψασα χειρότερα.

Σηκώθηκα, κ' ἐβγήκα ἔξω. Ἐκαμα ὀλίγα βήματα στὸ σοκάκι. Ἡ γειτονιά ἔρημη. Ὁ κόσμος εἶχε φύγει. Αὐλόπορτες κλεισμένες. Παράθυρα κλειδομανταλωμένα. Ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο πονθενά.

Ἐπῆγα παραπέρ' ἀκόμα. Ἡξευρα πῶς ἦτον μιὰ βρύσι κάπου ἐκεῖ. Ἐφτασα, μὲ μεγάλη ἀδυναμία, μὲ κομμένα γόνατα. Ξέστηρησα μὲ κόπο τὴν κάνουλα τῆς βρύσης. ὦ ! συφορὰ μου ! τὸ νερὸ εἶχε κοπῆ.

Σηκώνουμαι, σέρνουμαι ἀκόμα παραπέρα... Δὲν θυμᾶμαι ἂν εἶχα πάρει μαζί μου τὸ κορίτσι μου ἀπὸ τὴν κούνια. . . >

Ἐδῶ ἢ ἀφηγουμένη διεκόπη, καὶ προσεπάθει ν' ἀναπολήσῃ. Εἶτα ἐπανελάβε·

«Ναί. . . ὄχι, δὲν τὸ πῆρα μαζί μου. . . Εἶχα βγῆ ἔξω γιὰ προσωρινά. Τὸ ἔνα πρῶτο γιὰ νὰ βρῶ νερὸ κ' ἔπειτα μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀπαντήσω κανένα γνώριμο. . . νὰ τὸν ἀρωτήσω ἂν εἶδε τὸν ἄνδρα μου πουθενά. Χωρὶς ἄλλο, εἶχα σκοπὸ νὰ γυρίσω πίσω στὸ σπιτάκι μου.

Ἐπῆγα παραπέρ' ἀπ' τὴ βρύσι, ποῦ δὲν εἶχε νερὸ. Ἐκεῖ ἀκούω σὰν μουρμουρητό, σὰν σιγανὴ ψαλμοψοδία. Ἐφτασα ἀπ' ἔξω ἀπ' τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους. Βλέπω μιὰ μικρὴ καρρότσα, μὲ τ' ἀλογάκια τῆς, ποῦ ἔστεικε παρέκει, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δρόμου.

Ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς ἦτο ἀνοικτὴ. Βλέπω μιὰ γρηά. Ἦτον ἢ κλησιάρισσα. Σὰν μὲ εἶδε, φοβήθηκε κ' ἠθέλησε νὰ κλείσῃ τὴν πόρτα ἀπὸ μέσα. Θὰ κατάλαβε ἀπ' τὴν ὄψι μου πῶς ἦμουν μολεμμένη. Σπρώχνω τὴν πόρτα, φωνάζω·

— Λίγο νερὸ ! . . . δὲν εἶστε χριστιανοί ;

Εἶδα ποῦ εἶχε δύο στάμνες ἀκουμπισμέναις ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν πόρτα, σιμὰ στὸ παγγάρι. Ἡ γρηά μ' ἐλυπήθηκε, ἐσήκωσε τὴ μιὰ στάμνα, ποῦ φαίνεται νὰ εἶχε λίγο νερὸ, κάτω ἀπ' τὴ μέση, καὶ μοῦ εἶπε·

— Κάμε τῆς χουφτές σου.

Ἐκαμα τῆς χουφτές μου, τῆς παλάμες μου βαθουλές, ἔσκυψα, αὐτὴ μοῦ ἔρριχνε ἀπ' ὀλίγο-λίγο νερὸ μέσ' τῆς χουφτές κ' ἐγὼ ἔπινα. Μοῦ φάνηκε σὰν ἀγιασμός. Ἀναστήθηκ' ἡ ψυχὴ μου. Ὑστερα ἢ γρηά, σὰν ἐτραβήξε τὴ στάμνα μέσα, ἔκαμε πάλι νὰ σπρώξῃ τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὲ κλείσῃ ἀπ' ἔξω. Ἐγὼ ἔπιασα μὲ τὰ δυὸ χέρια τὸ φύλλο τῆς πόρτας, κ' εἶπα·

— Τί κάνουν μέσα ;

Ἄκουσα σιγανὴ ψαλμοψοδία καὶ διάβασμα παπᾶ.

— Βαπτίζουν, μοῦ εἶπεν ἢ καλόγρηρα, μὲ τρόπον ποῦ ἔδειχνε πῶς ἦτον στενοχωρημένη ποῦ δὲν μπορούσε νὰ μὲ ἀπομακρύνῃ.

Ἐπέρασα τὸ κεφάλι στὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας. Ξαφνίστηκα. Ἐβαλα μιὰ φωνή. Ἐκεῖ μέσα στὴν ἐκκλησιά, γνώρισα δικούς

μου ανθρώπους. Ήτον ὁ Λευθέρης, ὁ ἄνδρας μου, ὁ Σταῦτης, ὁ γαμβρός του κ' ἡ Σταθαινα, ἡ ἀνδραδέλφη μου, ποῦ εἶχε πάρει εὐχή, καθὼς φαίνεται, πρὶν σαραντίση καὶ ἐβάφτιζαν τὸ μικρὸ τους, τὴν πρώτη κόρη ποῦ τοῦ εἶχε κάμει ἡ γυναϊκά του ἡ νιό-
νυφη.

Ἐνας ἄλλος ἄνθρωπος ἦτον μαζί τους. Αὐτὸς ἦτον ὁ ἀμαξᾶς ἐκείνης τῆς καρρότσας, ποῦ εἶχα ἰδεῖ νὰ στέκη ἀπ' ἔξω ἐκεῖ.

Κατάλαβα τι ἔτρεχε. Εἶχαν σκοπὸ νὰ φύγουν ὅλοι τους μαζί, γιὰ κανένα περιβόλι, κ' εἶχαν ἔτοιμο καὶ τὸν ἀμαξᾶ μετὴν καρρότσα, κ' ὁ ἄνδρας μου, ποῦ ἔκανε καὶ τὸ νουνό, θὰ πήγαινε, καθὼς φαίνεται, μαζί τους. Πρὶν φύγουν, ἠθέλησαν σὰν καλοὶ χριστιανοί, νὰ βαπτίσουν τὸ μωρὸ τους.

— Πῶς ἤρθες ; μοῦ ἐφώναξε ὁ ἄνδρας μου σὰν με εἶδε· ποῦ ἄφησες τὸ παιδί ;

— Ἐσύ, πῶς μ' ἄφησες, ἐμένα ; τοῦ λέω.

Ἐκείνη τῆ στιγμῇ εἶχε τελειώσει ἡ βάφτιση. Ἐγὼ τοὺς ἔγεινα κουνουπι καὶ δὲν ἔφευγα ἀπὸ κοντὰ τους. Ὁ ἄνδρας μου ἦτον συλλογισμένος.

Μ' ἔβλεπαν πῶς μοῦ εἶχε πάψει ὁ ἐμετός, κ' ἐβαστοῦσα καλὰ στὰ πόδια μου. Ἐτοιμάζοντο γιὰ νὰ φύγουν.

— Θάρθω κ' ἐγὼ μαζί σας ὅπου πάτε ! εἶπα ἐγὼ χτυπῶντας τὸ κοφτερὸ τοῦ χεριοῦ ἐπάνω στὴν παλάμη μου.

— Σύρε νὰ φέρης τὸ παιδί, μοῦ λέει ὁ ἄνδρας μου.

— Πᾶμε μαζί, τοῦ λέω.

Ὁ Λευθέρης ἄρχισε νὰ ξύνεται. Ὁ ἀμαξᾶς χωρὶς νὰ τοῦ προτεῖνη κανεὶς τίποτε, ἄρχισε νὰ φέρηνη δυσκολίες.

— Συφωνήσαμε γιὰ τρεῖς νοματαίους καὶ τὸ μωρὸ τέσσεροι καὶ μοῦ δώσατε, τί μοῦ δώσατε ; τὸν ἄκουσα νὰ λέη στὸν ἀνδρά-
δελφὸ μου. Τώρα οἱ τέσσεροι θὰ γίνουν ἔξη. Δὲν μᾶς παίρν' ἡ καρρότσα.

Ὁ ἀνδράδελφός μου, τὸν εἶδα ποῦ τοῦ ἔγεννε μετὴν τρόπο, σὰν νὰ ἤθελε νὰ τοῦ πῆ : « Ἡσύχασε καὶ μὴ σὲ μέλη. . . θὰ εἴμαστε ὄσοι εἴμαστε. . . »

Τότ' ἐγὼ ἔβγαλα τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ μοῦ εἶχε ρίψει ὁ γείτονας ὁ κύρ Μικέλης καὶ δὲν εἶχα ξεχάσει νὰ τὰ δέσω καλὰ στὸ κλωνὶ τῆς μανδήλας μου. Σὰν ἄκουσε τὸν κουνουρισμὸ ὁ καρροτσέρης, ἐγύρισε κατὰ μένα.

— Νά, ἔχω ἔνδεκα σβάντζικα, εἶπα. Σοῦ τὰ δίνω ὅλα νὰ με πάρης κ' ἐμένα μαζί.

Ἐκείνη ἡ καρροτσέρης ἐξύγωσε πρὸς τὸ μέρος μου. Ξέχασε πῶς ἤμουν χολεριασμένη.

Ἐβγαλα τὰ σβάντζικα καὶ τὰ μετροῦσα.

— Νά, πάρε τα καὶ τὰ δέκα, εἶπα καὶ νὰ μὲ πάρης μαζί.

Τὴν πρώτη φορά εἶχα εἰπεῖ ἔνδεκα· ὕστερα, στὴ στιγμή, τὸ μετάνοιωσα κ' εἶπα μὲ τὸν ἑαυτό μου : « ἄς κρατήσω κ' ἓνα σβάντζικο, δὲν ξέρω τί γίνεται ». Μὰ ὁ ἀμαξᾶς εἶχεν ἀκούσει τὰ ἔνδεκα. Ἐπάσκισα ἐγὼ νὰ τὸ κρύψω, τὸ ἔνα μὲς τὴν παλάμη μου, μὰ ἐκεῖνος τὸ εἶδε.

— Εἶπες ἔνδεκα, εἶπεν ὁ ἀμαξᾶς. Φέρ' τα ἐδῶ καὶ θὰ σὲ πάρω.

— Δέκα, εἶπα ἐγώ.

— Φέρ' το καὶ τ' ἄλλο, ἐπέμεινεν ὁ ἀμαξᾶς.

Μοῦ τὰ πήρε καὶ τὰ ἔνδεκα. Ὁ ἀνδραδέλφος μου γύρισεν καὶ τοῦ εἶπε·

— Τώρα δὲν ἔλεγες πῶς θὰ πέσουμε πολλοί ;

— Μὰ ἀφοῦ μᾶς παίρν' ἡ βάρκα ! ἀπελογήθη ὁ ἀμαξᾶς ἡ βάρκα χωρεῖ, ἐσᾶς τί σᾶς μέλει ;

Εἶχαν ἰδεῖ πῶς δὲν εἶχα πλέον ἄσχημα συμπτώματα, ἡ δὴν μου φαίνεται νὰ εἶχε σιάξει καὶ δὲν ἔδειχναν μεγάλο φόβο. Ἡ ἀνδραδέλφη μου μοῦ ἔρριξε μιὰ ματιά, σὰν νὰ μ' ἐλυπήθη.

— Ἄς ἔρθῃ κι' αὐτή, ἡ καυμένη, Στάθη, εἶπε τοῦ ἀνδρός της.

Κοντολογῆς, ὁ ἀνδρας μου, ὁ Λευθέρης, ἔκαμε κουράγιο, ἐπῆγε μόνος του ὡς τὸ σπίτι, ἦρε τὸ παιδί μας ποῦ ἔκλαιε, τὸ ἐπῆρε καὶ μοῦ τὸ ἔφερε καὶ ὀλίγα ρουχικά μαζί.

Μπαρκάραμε ὅλοι ἀντάμα στὴν καρρότσα.

Ἐμείναμε δυὸ-τρεῖς μῆνες, μὲ τὸν ἀνδρα μου, σ' ἓνα περιβόλι μιανῆς συγγένισσάς μας, κοντὰ στὸν Ἀϊ-Γιάννη τοῦ Ρέντη.

Ἐκεῖ ἤρχοντο συχνὰ Ἀγγλογάλλοι. Εἶχαν σταθμοὺς ἐκεῖ κοντά. Τοὺς ἔπλυνα τὰ ρούχα καὶ μοῦ ἔδιναν ἀσημένια φράγκα. Ἐβλεπαν τὸ κορίτσι μου, τὴν Κατήγκω μου, ποῦ μεγάλωνε σιγὰ - σιγὰ, κ' ἐκόντευε νὰ χρονίσῃ. Τὴν ἐχάδευαν κ' ἔλεγαν· « Πίκκολο ! πίκκολο ! »

Ὡς τόσο, ὅταν ἦταν ὅλοι τους μαζί, καθαλαρία, μὲ τῆς περικεφαλαῖές τους, ἐφαίνοντο φοβεροί· χωριστὰ κι' ὀλίγοι - ὀλίγοι, ἐφαίνοντο κι' αὐτοὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Περάσαμε καλά. Ἡ χολέρα ἔφυγε σὲ λίγο. Κοντὰ στὰ Χρι-

στούγεννα, ἤρθαμε στὸ σπίτι μας, στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τὸ ἤϋραμε ἀπειράχτο, κ' ἔκαθίσαμε μὲ ἀγάπη καὶ εἰρήνη.

Ὅχι μόνον εἶχαμε περάσει καλά, ἀλλὰ καὶ κάτι λεπτὰ μοῦ περίσσεψαν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ποῦ ἔκανα στοὺς Ἀγγλογάλλους. Ὅταν ἐγυρίσαμε στὴν Ἀθήνα, μέσα, εἶχα σωστά ἑκατὸν δέκα φράγκα ἀσημένια.

Μοῦ φάνηκε, τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ εἶχα δώσει τρεῖς μῆνες μπροστά στὸν καρροτσέρη, πῶς τὰ εἶχα σπείρει στὴ γῆς κ' ἔκαρποφόρησαν τὸ δεκαπλάσιο».

Ο ΓΑΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΧΜΕΤΗ

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶχε καταπλεύσει ὁ Καπετὰν Πασᾶς μὲ τὴν ἀρμάδα του εἰς τὸν Μέγαν Γιαλὸν, κάτω ἀπὸ τὸ Παλαιὸν Κάστρον τοῦ Βορρηᾶ, ὅπου ἐξέσπων τ' ἄγρια κύματα, φθάνοντα ὡς μετὰ μακρὸν δόλιχον εἰς τὸ τέρμα Ἀλίμενον, θεσπέσιον πέλαγος, [τὸ κράτος τοῦ Βορρηᾶ]. Ἦτο γαλήνη καὶ καύσων σφοδρός, τὰ μελέμια εἶχον παύσει γὰρ φυσοῦν περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου, καὶ οὕτω ἠμπόρεσαν τὰ μεγάλα σκάφη νὰ σταθοῦν σχεδὸν ἐπὶ τριάκοντα ἕξ ὥρας εἰς τὸν ἀνορμον ἐκεῖνον κόλπον. Ἐπάνω στὰ πλοῖα, τὸ ἥμισυ τοῦ πληρώματος ἦσαν Τοῦρκοι, Μαυροθαλασσίται, Μικρασιάται καὶ ἄλλοι· τὸ ἄλλο ἦσαν Αἰγύπτιοι καὶ Ἀραβες, Βαρβαρέζοι, Τουνεζηνοὶ [Ἀλγερίνοι]· καὶ τὸ τέταρτον περίπου ἦσαν τὰ συνήθη ἀγγήματα τῶν Χριστιανῶν ναυτῶν, ἑκατὸν πενήντα ὡς ἐγγιστά Ὑδραῖοι καὶ ἄλλοι τόσοι ὁμοῦ Σπετσιῶται, καὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν λοιπῶν νήσων.

Ὁ γραμματεὺς τοῦ Καπετὰν Πασᾶ ἦτο καὶ αὐτὸς Φαναριώτης, περιπεσὼν εἰς δυσμένειαν, ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μ. Ὁ ναύαρχος Ἀχμέτης ἦτο εὐνοῦς πρὸς αὐτόν, τὸν ὑποχρέωσε ν' ἀλλάξῃ ὄνομα, καὶ τὸν ἔλαβεν ὡς γραμματέα του ἐπὶ τῆς φεργάδας. Ὁ γραικὸς ἦτο ἀφωσιωμένος εἰς τὸν ἀφέντην του, ὡς εἰκόσ. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθὼς ἔρριψεν ἀγκύρας ὁ στόλος παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Κουρούπη, ἕως τὰ νησιά τοῦ Καστριοῦ καὶ τὰ Λεχώνια—ἀνάμεσα εἰς τὸν Μέγαν Γιαλὸν καὶ τὸν Μικρὸν Γιαλὸν—... καὶ τὰ πλεον μικρὰ πλοῖα ἠγκυροβόλησαν παρὰ τὸν Ἅγιον Σώστην εἰς τὴν δυτικοβόρειον ἀκτὴν, ὅπου ἦτο περισσοτέρα σκέπη, καὶ ἂν ἐφύσα μελέμι δὲν ἔπιανε καὶ τόσον, ὁ πρῶτος ἕξ ὅλης τῆς νήσου, ὅστις ἐπεσκέφθη εἰς τὴν ναυαρχίδα τὸν Καπετὰν Πασᾶν, ἦτο ὁ ἐκ τῶν πρώτων προεστῶν τοῦ χωρίου, ὁ Κομπῆς Νικολάου. . . . .

(*) Ὁ Καπετὰν πασᾶς μὲ τὴν ἀρμάδα κατέπλευσε καὶ ἄραξε, ἀνάμεσα στὸν Μέγαν Γιαλὸν καὶ τὸν Μικρὸν Γιαλὸν. Καράβια

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ διηγήματος ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν συγγραφεὴ εἰς τοὺς τρεῖς ἐπομένους παραγράφους κατ' ἄλλον τρόπον.

ἐγέμισε ὁ τόπος ὁ ὑγρός, ἐμαύρισε ὅλ' ἡ θάλασσα. Ἄλλα ἔρριψαν ἄγκυραν ἀπὸ τὰ Λεγώνια, καὶ περὶ τὴν ἀκτὴν τοῦ Κουρούπη, κ' ὡς τὰ νησιά τοῦ Καστριοῦ, τὰ λευκὰ καὶ πετρώδη πέραν, κ' ἄλλα, τὰ μικρότερα σκάφη, ὠρμίσθησαν εἰς τὸν Ἄϊ-Σώστην, ἀκτὴν, ὅπου ὁ τόπος ἦτο ἡμερώτερος, εἰς τὸ ἀπάγγιο, ὅπου ἦτο περισσοτέρα σκέπη καὶ νηνεμία· δὲν ἐφύσα μελέτμια τὰς ἡμέρας ἐκείνας, τέλη Ἰουνίου· ἦτο γαλήνη· ἀλλὰ καὶ ἂν ἔπερνε μελέτμι εἰς τὴν δυτικοβόρειον ἀκτὴν ἐκείνην, δὲν θὰ ἔπιανε καὶ πολὺ. Ἦτο ὅλος ἀλίμενος, δνειρώδης τόπος, θεσπέσιον πέλαγος, τὸ κράτος τοῦ Βορρᾶ. Τὰ κύματα ἐδολιχοδρομοῦσαν, ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀπὸ ὄρθρου βαθέος μέχρι δειλινοῦ—εἰς ὅλην τὴν βόρειον Ἄσπρην θάλασαν, ἀνάμεσα στὰ Μπογάζια καὶ τὸν Ὀλυμπον, τὸν Ἄθωνα καὶ τὸ Γρυπνησί, καὶ κοντὰ τὸ βράδυ μόλις ἔφθαναν εἰς τὸ τέρμα διὰ τὰ ξεπάσσουν καὶ ἀναπαυθοῦν στὸ Κάστρο τοῦ Βορρᾶ. Κόσμος καὶ κόσμος, δηλ. οἱ χίλιοι τόσοι κάτοικοι τοῦ Καστριοῦ, γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδιὰ ἐμαζώχθησαν κατὰ τὸ βράδυ στῆς Ἀνεμιᾶς τὸ κανόνι, στὸ ὑψηλότερον βόρειον μέρος τοῦ Καστριοῦ, κ' ἐγνάντευαν, ἐγνάντευαν ἀπλήστως, τὸ τέρας ὅπου εἶχεν ἔλθῃ—τόσα πελώρια σκάφη, τρικάρτα, μὲ δύο καὶ τρεῖς κουβέρτες, κ' εἶχεν ἀράξει, κατ' εὐδοκίαν τοῦ ἀπίστου σκυλιοῦ-Σουλτάνου, τοῦ αὐθέντου μας, εἰς τὰ πετρώδη (πετροκάβουρα) νησιά τοῦ Κουρούπη, ὅπου ἐκατοικοῦσαν τόσα δαιμόνια καὶ φαντάσματα.

Δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ἐπειδὴ ἦσαν δύο τρία πτωγὰ μαγαζεῖα κάτω στὴν ὑγρὰν ἄμμον, ὅπου ἦτο μεταξὺ εἰς τοὺς βράχους τοὺς χερσαίους καὶ τοὺς θαλασσίους, ὅπου κατέβαιναν καλλικαντζοῦνες κ' ἐφάνταζαν ὡς χῆραι γυναῖκες μυρολογίστρες ἐπάνω στὰ γκρίφια—καὶ τὰ λαλαρίδια τοῦ γυαλοῦ, κόκκινα, βυσσινιά, ῥόδινα, γαλάζια, [βιολετένια] ἐκυλόντο λί λί λί, λά λά, δῶρα τῆς θαλασσίας νεράιδας, ἀτίμητα, γλυκὰ ἀθύσματα τῶν παιδιῶν, στὴν ἄκραν τοῦ γυαλοῦ καὶ τῆς ἄμμου.—Ἐκεῖθεν ἀπετόλμησαν δύο-τρεῖς βαρκοῦλες κ' ἔπλευσαν μὲ τὰ κουπιὰ ἐπάνω ἕως τὰς πλευρὰς τοῦ θαλασσίου κήτους, καὶ περιέπλεον μακρόθεν τὸ θεῖον κῆμα. Κ' οἱ ναῦται ἀπὸ τὴν κουβέρτα τοὺς ἔκραζαν ἑλληνιστί, — Ἐλάτε, ἐλάτε!—ἀλλὰ τὰ παιδιὰ, οἱ κωπηλάται δὲν ἐτολμοῦσαν (ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐμπρὸς εἰς τὰ νησιά, κ' ἀντίκρου στὸ κάστρο, εἶχεν ἀράξει ἡ ναυαρχίς)· διότι τὸ ἐν πέμπτον περίπου ἐκ τοῦ πληρώματος, ὕστερ' ἀπὸ Τούρκους, Αἰγυπτίους, Ἄραβας, Βαρβαρέζους, Τουνεζηνούς καὶ Ἀλγερίνους, ἦσαν τὰ συνήθη ἀγῆματα τῶν Χριστιανῶν—Υδραῖοι περὶ τοὺς 150, καὶ ἄλλοι τό-

σοι ὁμοῦ Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κασσιῶται, ἄλλοι Σποραδίται, κι’ ὀλίγιστοι ἀπ’ ἄλλας νήσους. Καὶ ὁ πρῶτος ποῦ ἐπεσκέφθη ἐπισήμως τὸν Καπετὰν Πασᾶν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ἦτον ὁ πρῶτος προεστὼς τοῦ χωρίου, ὁ Κουμπῆς Νικολάου, παλαιὸς γνώριμος του.

Εἶχεν ὁ ναύαρχος Ἀχμέτης ἐπὶ τοῦ πλοίου γραμματικὸν Φαναριώτην, εἰς δυσμένειαν περιπεσόντα, ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μ. ‘Ο στόλαρχος τὸν εἶχεν ὑποχρεώσει ν’ ἀλλάξῃ τ’ ὄνομά του, καὶ τὸν προσέλαβε κρύβδην ὡς γραμματέα. ‘Ο ἔξυπνος Γραικὸς ἦτο, ὡς εἰκός, πολὺ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν ἀφέντην του, ὅσον πᾶς τις εἰς τὴν θέσιν του ὀφείλει νὰ εἶνε.

‘Ο Κουμπῆς Νικολάου, μαῦρος, ῥωμαλέος, ἐπιβλητικὸς μὲ τὸ τσιμποῦκι, μὲ τὰς κινήτας μακρὰς χειρίδας, καὶ μὲ τὰ τσόχια ἀνωβράκια του, προήδρευε συνήθως εἰς τὸ Κίτσι, δίπλα στὴν Μεγάλην Στέρναν, κι’ ἀντίκρου στὸ τζαμί’ ἐκεῖ ἦτο εἰς Τοῦρκος τσαούσης, στὸ διπλάνον κονάκι, διὰ τὸν τύπον — ὅπου συνηθροίζοντο συνήθως οἱ προεστοί. Διελέγοντο, ἐσυμβουλευόντο, κ’ ὑπερίσχυε συνήθως ἡ γνώμη τοῦ ζωηροτέρου, ὅστις εἶχεν ἐκάστοτε ἀρκετὸν σθένος, ὥστε νὰ πειθαναγκάζῃ τοὺς ἄλλους. Τὸ χάρισμα αὐτὸ τὸ εἶχεν εἰς μέγαν βαθμὸν ὁ Κουμπῆς. Μελαψός, στιβαρός, ἀπότομος, ἐνόει νὰ γίνεται ὅπως αὐτὸς ἤθελε. Καὶ ἐγίνετο σχεδὸν πάντοτε. Διότι, ἂν καὶ δὲν ἐδέχετο ὁ χαρακτήρ του τὴν κολακείαν, ἀλλ’ ἦτο ἀπλοῦς καὶ εὐθύτατος, [καὶ] τὰ εἶχε καλὰ μὲ τοὺς Ἀγάδες.

Ἐν τούτοις, *κατ’ οἶκον εἶχε διαφοροὺς πειρασμοὺς ὁ Κουμπῆς*. Τὴν χρονίαν ἐκείνην εἶχε κολλήσει στὸν *νοῦν τοῦ Κουμπῆ*, ὅτι ἔπρεπε νὰ χωρίσῃ τὴν γυναϊκά του, ἐπειδὴ ὕστερ’ ἀπὸ 15 χρόνων συζυγίαν δὲν τοῦ εἶχε κάμει παιδί. ‘Ο Κουμπῆς δὲν ἐνόει νὰ ἔχῃ παλλακίδα — «πόρνοὺς καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός». Αὐτὸ τὸ ῥητὸν σχεδὸν μόνον ἀπ’ ὅλην τὴν Γραφήν ἤξευρεν. Ἄλλὰ πῶς νὰ νιοθετήσῃ ξένον γέννημα (*ξένο κρείας νὰ μὴ θρέψῃς*, ἔλεγε χυδαία τις παροιμία); διὰ νὰ τὸν βλασφημοῦν τάνήψια μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπειδὴ θὰ τοὺς ἀπεκλήρωνεν; ἢ πῶς ν’ ἀφήσῃ τὸ βίό του σ’ ὄλους αὐτούς, ὅπου θὰ ἐμάλωναν μετὰ τὴν τελευταίην του, ποῖος νὰ πάρῃ τὰ πλειότερα, καὶ ἴσως θὰ ἀστοχοῦσαν νὰ τοῦ κάμουν τὰ ψυχικά — καὶ πάλιν αὐτὸ θὰ ἦτο κατάρα καὶ βᾶρος εἰς τὴν ψυχὴν του; Καλὰ εἶπεν ὁ Κύριος: «Πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ διάδος πτωχοῖς». Ἄλλὰ κ’ οἱ καλόγεροι, δι’ οὓς φαίνεται νὰ τὸ εἶπε, κι’ αὐτοὶ περιμένουν πότε

νὰ πωλήσῃ ἄλλος τὰ ὑπάρχοντά του, ἢ καὶ νὰ τοὺς τὰ χαρίσῃ διὰ νὰ ἔχουν νὰ τρῶνε, ἀλλὰ καὶ διεκδικοῦν λυσοδῶς «τὰ κτήματα τῆς Μονῆς», διὰ νὰ τρῶῃ ὄρφρους καὶ γουρουνόπουλα ὁ Δεσπότης, ὁ Πίτροπος, ὁ Βοΐβοντας, ὁ γραμματικὸς καὶ τόσοι ἄλλοι.

Ἄνάγκη πᾶσα νὰ τραβήξῃ τις τὸ σκοινί του — νὰ βαστήσῃ τὸν ζυγὸν του, νὰ μεταφέρῃ τὸ φορτίον του. Ὁ Κύρ Κουμπῆς, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο τόσον αὐστηρὸς ἄνθρωπος, εἶχε κι' αὐτὸς μίαν ἀδυναμίαν· ἐπόθει νὰ ἔχῃ μικρὸν νινί, χαριτωμένον, ἀγγελικὸν πλάσμα, διὰ νὰ τὸ χορεύῃ στὰ γονατὰ του. Ἡ Σεραϊνὴ ἦτο σαράντα χρόνων, καὶ μετὰ τόσα χρόνια, 15 περίπου, δὲν ἐγέννησε τίποτε. «Οὔτε παιδί, οὔτε κοντάβι, οὔτε κλοῦθο». Αὐτὸς ἦτο πεντηκοντούνητος ὡς ἔγγιστα. Ἡ Λελοῦδα ἢ ἀντικρυνή του ἦτο μόλις τριάντα χρόνων ἴσως— ὠραία, ῥοδόπλαστος, σεμνή, ταπεινή, πτωχὴ καὶ ἄμεμπτος, ἀπροστατεύτη καὶ πενιάρφανη. Ἐνα μόνον θεῖον εἶχε, κ' ἐκεῖνος δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ τὴν προστατεύσῃ.

Ἐσκέφθη νὰ τὴν ἀπαγάγῃ, καὶ νὰ δωροφορήσῃ ἕναν παπῶν, ἢ καὶ νὰ τὸν βιάσῃ μὲ φόβερان — ἐπειδὴ ἦτο γνωστὸν ὅτι τὰ εἶχε καλὰ μὲ τοὺς Τούρκους— νὰ τοὺς στεφανώσῃ. Καὶ τὸ πρῶτον στεφάνι τί θὰ ἐγίνετο; Αὐτὸς δὲν εἶχεν ἀτιμάσει τὸ στεφάνι, οὔτε ἡ συμβία του. «Πόρνους καὶ μοιχοὺς...» Θὰ τὸ ἔκαμε μόνον διὰ ν' ἀποκτήσῃ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, κληρονόμον. Ὅταν, τὰς ἡμέρας ἐκείνας, συνέβη νὰ καταπλεύσῃ ὁ Πασᾶς μὲ τὴν ἀρμάδα, ὁ Κουμπῆς τὸ ἀπεφάσισε.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν ναυαρχίδα συνωμίλησε μίαν ὥραν μετὰ τοῦ Ἀχμέτη Πασᾶ. Τί τοῦ εἶπε; Φαίνεται ὁ Κουμπῆς τοῦ ἐζήτησεν ἐκδούλευσιν, καὶ ὁ Τούρκος ναύαρχος τοῦ ὑπεσχέθη.

Τὸ βράδυ, ὅταν ἐνύχτωσε, ὁ Κουμπῆς εἶχεν ἀρματώσει μίαν σκαμπαβίαν μὲ ἕξ κωπία. Τοὺς δύο ἐκ τῶν κωπηλατῶν, ψαράδες τοῦ γιालοῦ, ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι του καὶ λίαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτόν, τοὺς ἔπεισε ν' ἀνέλθωσι τὸν ἀνήφορον— ὑψηλόν, ἀπότομον, πετρώδη, ὅπου ἔφερεν ἀπὸ τὸν Γιालὸν εἰς τὸ Κάστρον, ὑποκάτω στὴν γέφυραν τοῦ Κάστρου, ἀπὸ ἄσχιστον ἀγριόξυλον, παρὰ τὸ χάσμα, ὅπου ἔχαινε ἄβυσσος καὶ κρημνός, ὅπου ἔπιανε πάντα ἄνθρωπον Ἰλιγγος καὶ σκοτοδίνη. Τὴν γυναῖκά του τὴν Σεραϊνὴν, τὴν εἶχε κράξει τὸ πρωί, καθὼς κατέβαινε ἀπὸ τὸν κρεμαστὸν σοφᾶν, ὅπου εἶχε κοιμηθῆ, κ' ἐφόρεσε τὰ πανοβράκια, μὲ τὰς κεντητὰς βρακοζώνας καὶ τὰ πλατέα μανίκια, κ' ἔπινε τὸ πρωινὸν σερμπέτι του. Διότι μόλις εἶχεν εἰσαχθῆ τότε εἰς τὸν τόπον ὁ καφές. Τὸν εἶχε φέρει πρῶτος ὁ κύρ Ἀλεξανδράκης ὁ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Εἰς τὸν παρόντα τόμον τῶν διηγημάτων τοῦ Παπαδιαμάντη, πλὴν δύο δημοσιευμένων ζῶντος αὐτοῦ, ὅλα τὰλλα εἶναι ἀνέκδοτα καὶ προσχέδια διηγημάτων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον πλήρη, εὐρεθέντα ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του μετὰ τὸν θάνατόν του.

Καὶ ἐμψυχώνονται μὲν αἱ ἀσυμπλήρωτοι αὐταὶ συνθέσεις ἀπὸ τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν γοητείαν, τὴν χαρακτηριστικὴν τῶν ὀρίμων ἔργων τοῦ μεγάλου διηγηματογράφου, ἔχουν ὁμως καὶ ἓνα ἰδιαιτέρον αἰσθητικὸν θέλημα, τὸ ὅτι μᾶς παρουσιάζουν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας του, τὴν ἀφανῆ ἐπιμέλειάν του περὶ τὴν σύνθεσιν καὶ μάλιστα τὴν φροντίδα του διὰ τὴν διατύπωσιν τῆς ἀφηγήσεως, ὡς π.χ. εἰς τὸ δευτέρον τῆς σειράς, «Ὁ γάμος τοῦ Καραχμέτη», πού ἀρχίζει κατὰ δύο παραλλήλους τρόπους.

Ἐκρίναμεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δημοσιευθοῦν τὰ **ΤΑ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ** αὐτὰ ἔργα, ὡς εὐρέθησαν, ἔστω καὶ ἂν προδήλως ὑπάρχει ἐγὼτε εἰς αὐτὰ λέξις ἢ φράσις ἀλλοιώσιμοι ἢ πλεονάζουσαι. Καὶ τοῦτο διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, πού μᾶς ἐπέβαλε τὴν ἐκδοσιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν δημοσιευμένων συνθέσεων τοῦ Παπαδιαμάντη καὶ ὄχι κατ' ἐκλογὴν, ἢ ὅποια προκειμένου περὶ πρώτης μετὰ θάνατον ἐκδόσεως τῶν ἔργων μεγάλου συγγραφέως θὰ ἦτον ἀσέβεια καὶ ἀθταιρεσία πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ κοινόν. — Αἱ κατ' ἐκλογὴν ἐκδόσεις, σύμφωνα μὲ τὴν παντοῦ ἰσχύουσαν φιλολογικὴν συνήθειαν καὶ τὴν οὐχὶ παραδοξολόγον ἀλλ' ἐμβριθεὶ κριτικὴν, γίνονται ἀργότερα, ὅταν ἡ γνώσις τῶν ἔργων καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ συνόλου τῆς παραγωγῆς ἐνὸς συγγραφέως διαδοθοῦν καὶ παγιωθοῦν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἢ καὶ μάλιστα τὴν διεθνή φιλολογικὴν συνείδησιν.

Λογοθέτης, ἄλλος προεστὸς κι' αὐτός, ἐμπορευόμενος ἀπὸ τὴν Μολδοβλαχίαν, κι' ὁ κύρ Κουμπῆς, ἐπειδὴ δὲν ἦτο εὐκολος νεω-
τεριστὴς εἰς ὅλα τ' ἄλλα — μόνον εἰς τὸν γάμον ἤθελεν, ὄχι νὰ
νεωτερίσῃ, ἀλλὰ νὰ πραξικοπήσῃ καὶ δώσῃ κακὸν παράδειγμα—
δὲν τὸν εἶχε συνηθίσει ἀκόμη. Ἐκραξε τὴν γυναῖκα καὶ τῆς
εἶπε. — Τ' ἀκοῦς, Κουμπίνα; Τὸ βράδυ, σὰν σουρουπώσῃ, νὰ
πᾶς ν' ἀνάψῃς τὰ καντήλια τ' Ἀϊ - Προκοπίου, κάτω στὸ ῥέμμα.
Τὸ ἔχω τάξιμο ἀπὸ καιρό. Μεθαύριο εἶνε ἡ μνήμη του, κι' αὔριο
δὲν θὰ πάρῃς εὐκολὰ ἀράδα, θὰ κουβαλήσουν χίλια λαδικά. Πάρε
μαζί σου καὶ τὴν φτωγὴ γειτόνισά μας τὴν Λελούδα, ἐπειδὴ καὶ
εἶνε κι' αὐτὴ ἀνέβγαλτη, καὶ δὲν ἔχει ἄλλη παρηγοριά ἀπὸ σένα,
ποῦ θὰ εἶνε μοναξιά, νὰ πᾶτε ν' ἀνάψετε τὰ καντήλια, νὰ σερ-
γιανήσετε κι' ὅλας.

— Ἀκούσος νὰ σοῦ πῶ, νᾶχω καὶ τὸ συμπάθειο, Κουμπῆ,
ἀπήντησε τὸ Σραϊνῶ. Ἡ Λελούδα εἶνε, ὅπως εἶπες, ἀνέβγαλτη,
καὶ τώρα εἶν' ἐδῶ ἡ ἀρμάδα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν θὰ βγοῦν οἱ
Τουρκαλάδες ὄξω στὴ στεριά, νὰ πάρουν ἀράδα τῆς ἀβραγιᾶς
καὶ τὰ χωράφια. Ἡ Λελούδα θὰ φοβᾶται νὰ ῥθῆ μαζί μου.

— Ἀκοῦς τί σ' λέω, Κουμπίνα; Ἐσὺ νὰ τὴν καταφέρῃς νὰ
ῥθῆ μαζί σου. Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ σᾶς πειράξῃ, χριστιανὸς ἢ
τοῦρκος ἢ ἄλλος, ὅς εἶνε καὶ διάβολος μὲ τὰ κέρατα; Δὲν ξέρεις
ὅτι τᾶχω καλὰ μὲ τὸ ἀγάδες; Ἐχουν ἄλλοι ἀπὸ μένα ἐδῶ στὸ
χωριὸ κόνσολα κι' ἀποκοῦμι; Ἐγὼ εἶμ' ἐδῶ. Ποιὸς θ' ἀπο-
κοτῆσῃ νὰ σᾶς πειράξῃ;

Ἡ Κουμπίνα, ἂν καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ καταδαμάσῃ τὴν ἀλλό-
κοτον ὑποψίαν ποῦ τῆς ἤλθε σιὸν λογιισμόν, συνεμορφώθη μὲ
τὴν παραγγελίαν τοῦ συζύγου της. Ἦτο ἀπλῆ καὶ δὲν ἐπονη-
ρεύετο. « Ἡ δὲ γυνὴ ἕνα φοβεῖται, τὸν ἄνδρα ». Τῆς γίδας τὰ κέ-
ρατα εἶνε κυρτά, εἰς σημεῖον ὑποταγῆς, φαίνεται, εἰς τὸν ὑψικέ-
ρατον τράγον. Τῆς κόττας ἡ λοφιὰ εἶνε ἀμαυρὰ καὶ ταπεινὴ, καὶ
τοῦ πετεινοῦ εἶνε κόκκινη, ὑψηλὴ καὶ ἐξηραμένη, καὶ ὅλον τὸ
σῶμά του μὲ ὑψηλὰ σκέλη ἀνωρθωμένον. Παντοῦ ἢ ὑποταγὴ τῆς
θηλείας εἰς τὸν ἄρρενα.

Ἡ φτωγὴ Λελούδα, ἅμα εἶδε τὴν πρώτην ἀρχόντισσαν τοῦ
χωριοῦ καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ ὑπάγῃ μαζί της εἰς βραχεῖαν ἐκ-
δρομὴν ἔξω τοῦ Κάστρου, ἐπειδὴ ἠσθάνετο κι' αὐτὴ ὑπολανθά-
νουσάν τινα ἀνάγκην ν' ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς
μῆνας ὅπου δὲν εἶχεν ἐξέλθει ἀπὸ τὸ ταπεινὸν καλύβι της, ἐπέισθη.
Ἡ Κουμπίνα τῆς εἶπεν, ὅτι δὲν εἶχον νὰ φοβηθοῦν τοὺς Τούρ-

κους, καθότι μέσα στὰ καράβια ἦσαν καὶ πολλοὶ ναῦται χριστιανοί, Ὑδραῖοι καὶ ἄλλοι, κι' ἂν θὰ ἔβγαιναν καὶ Τοῦρκοι, ὁποῦ δὲν ἦτο πιθανὸν νὰ ἔβγουν, διότι ἅμα θὰ ἐφυσσοῦσε καιρὸς, στὸ ἀμπαγιέρι, εὐθύς ἢ ἀρμάδα θὰ ἔφευγε. Ἀλλὰ κι' ἂν ἔξακολουθοῦσε ἀκόμη μπονάτσα, κι' ἂν ἔβγαιναν Τοῦρκοι, ὁ Κουμπῆς ἔκοβε τὸ σπαθί του, καὶ τὰ εἶχε καλὰ μὲ τοὺς ἀγάδες, «γιατὸ καλὸ τῆς χριστιανωσύνης», καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ πειράζουν ἀνθρώπων. Ἡ Λελοῦδα ἐφόρεσε ἓνα πουκάμισο. . . . . κόκκινο κεντητὸν μὲ μετᾶξι, ἓνα ὠραῖο φουστάνι «μόρικο», ποῦ ἔκανε νερὰ - νερὰ — (δὲν ἐτόλμα ποτὲ τῆς νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ ἐγίνετο νύφη, ἂν καὶ εἶχε χρυσούφαντα ποδογύρια καὶ ἀργυρᾶ τσαπράκια χρυσοποίκιλτα στὴν κασέλλα τῆς), ἐπῆρε τὸ καλαθάκι τῆς, ἔβαλε τὸ λαδικὸ μέσα, καὶ τρεῖς κηριά, κι' ὀλίγο λιβάνι στὸ χαρτί — ἀκόμη καὶ μικρὸ προσφάγι, ψωμί κ' ἔληές, ἐπειδὴ ἦτο Παρασκευή, καὶ ἀκολούθησε τὴν Κουμπίαν.

Ὁ Κουμπῆς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὑπάγει πρὸς συνάντησιν τοῦ παπᾶ - Σταμέλου ἑνοριτοῦ του, ἐφημερεύοντος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εἶπε :

— Τὸ βράδυ - βράδυ, νὰ πάρῃς τὸ πετραχειλί σου, καὶ τὸ ἀγιασματᾶρι· θὰ πᾶμε μαζί, γιὰ νὰ ψάλλῃς ἀγιασμὸ στὴ φεργάδα.

Ὁ παπᾶς τὸν ἐκύτταξε μὲ ἀπορίαν.

— Μὴ σοῦ φαίνεται παραξένο. Εἶνε τόσοι χριστιανοὶ μεσ' τὰ καράβια. Ὁ γραμματικὸς τοῦ Καπετᾶν Πασᾶ εἶνε Χριστιανός, ὁμοεθνῆς μας, ὁ λοστρόμος Χριστιανός, σ' ὅλα τὰ καράβια εἶνε ἀσκέρι Χριστιανοί. Στὴ φεργάδα εἶνε τὸ ἓνα τρίτο. Ὁ ἴδιος ὁ Πασᾶς σέβεται τὰ θεῖα, κ' ἐπικαλεῖται τὸν Ἁϊ - Γεώργη, τὸν Ἁϊ - Δημήτρη, καὶ τὴν Μεριέμ - Ἁνὰ (τὴν Παναγίαν). — Πάρε κ' ἓνα τετραβάγγελο μαζί σου, γιὰτι θὰ χρειασθῆ, θαρρῶ, νὰ διαβάσῃς ὀλίγα κεφάλαια στὸ λοστρόμο, ποῦ εἶνε ἄρρωστος ἀπὸ μελαγχολία, καὶ δὲν ξέρει τί ἔχει.

Ὁ ἱερεὺς τὸν ἤκουε σύννους. Ὁ Κουμπῆς ἐξηκολούθησεν :

— Ἄν θέλῃς, παπᾶ μου. Σ' ἐπροτίμησα ὡς ἑνορίτη μου. Ἄν δὲν θέλῃς, θὰ προσκαλέσω τὸν παπᾶ - Φραγκούλη, τὸν σύντροφόν σου στὸν Χριστό, ἢ τὸν παπᾶ - Δανιέλο ἀπ' τὸν Ἁϊ - Νικόλα. Μὴ φοβᾶσαι τίποτε, παπᾶ μου· ἔχω ὄρισμὸν ἀπ' τὸν Ἀχμέτ Πασᾶ. Θὰ πάρῃς γιὰ τὸν κόπον σου ἓνα σελῆμι (τάλληρον), καὶ παραπάνω. Ἀλλοιῶς, θὰ θυμώσῃ ὁ Πασᾶς μ' ἐμένα, καὶ μὲ σᾶς τοὺς παπάδες, πῶς δὲν τοῦ ἔκαμα τὸν λόγον του.

Τὴν ὥραν ποῦ ἔβγαιναν ἡ Κουμπίνα κ' ἡ Λελοῦδα ἀπὸ τὸν Ἅγιον Προκόπιον, ὅπου εἶχον ἀνάψει τὰ κανδήλια, εἶχε σουρουπώσει πλέον, καὶ σκότος ἤρχισε ν' ἀπλώνεται εἰς ὅλην τὴν κρημνάδα αὐτήν. Μακρὰν, πρὸς δυσμὰς, ἐφαίνοντο φῶτα εἰς τὸν ναῖσκον τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, ὅπου θὰ εἶχεν ἀρχίσει ὡς ἔγγιστα ἡ ἀγρυπνία. Αἱ δύο γυναῖκες εἶχον ἐπισκεφθῆ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου τὸ παρεκκλήσι [ἐκεῖνο], καὶ κατόπιν εἶχον μεταβῆ εἰς τὸν Ἅγιον Προκόπιον. Τὸ μονοπάτι ἐκατηφόριζε ἀποτόμως πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθὼς ἐξῆλθον ἀπὸ τὸν ναῖσκον τοῦ Ἁγίου, κ' ἔβαινον ἐγγύτατα εἰς τὸν αἰγιαλόν. Εἶτα ἀνῆρχετο πάλιν, κ' ἀνηφόριζε πλαγινὰ βαθμηδὸν βαῖνον πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ Καστριοῦ, εἰς τὴν γέφυραν. Ἐκεῖ ποῦ ἔπατοῦσαν αἱ δύο γυναῖκες, εἰς τὸ παρδαλὸν σκότος, ἦτο ἄκρα μοναξιά, δὲν ἐφαίνετο ψυχὴ ζῶσα.

Ὡ, καλύτερον νὰ μὴν ἦτο ψυχὴ ζῶσα τὴν ὥραν ἐκείνην, διὰ τὴν Κουμπίναν, καὶ διὰ τὴν Λελοῦδαν—τὴν τρομάρα ποῦ πῆραν αἱ δύο γυναῖκες! — εἰς τὸ μέρος αὐτό. Δύο ἄνθρωποι, κρυμμένοι ὀπισθεν βράχου, εἰς τὸν ὄχθον τοῦ δρόμου, ὠμίλησαν ἑλληνιστί.

— Σταθῆτε! μὴ φοβᾶσθε. . .

— Ὡχ! τί εἶνε; Ἀχ! Θέ μου, Ἄϊ - Προκόπη μου. — Ἀχ! Παναγία μου!

Πρὶν ἀρθρώσῃ δευτέραν λέξιν, τρίτος ἐξ ὀπισθεν τοῦ βράχου προέκυψεν, ὁ Κουμπῆς.

— Μὴ φοβᾶσαι, ἀθῶα Λελοῦδα! Κουμπίνα, νὰ πᾶς στὸ σπῆτ' σου. Ἐλα μαζί μας, Λελοῦδα.

— Νὰ ῥθῆ; ποῦ νὰ ῥθῆ; Σεῖ καλό σου, Κουμπῆ, ἐτόλμη νὰ ψελλίσῃ ἡ Κουμπίνα.

— Σύρε στὸ σπῆτί σου, Κουμπίνα, ἐπανελάβεν ὁ σύζυγός της.— Λελοῦδα, ἔλα θὰ πᾶμε στὴν φεργάδα.

— Στὴ φεργάδα, ἐπανελάβεν ὡς ἠγῶ ἡ Κουμπίνα.

Ὁ Κουμπῆς, διὰ νὰ μὴ τρομάξουν παρὰ πολὺ αἱ δύο γυναῖκες, εἶχε σκεφθῆ ὅτι προκριώτερον θὰ ἦτο νὰ λάβῃ αὐτὸς μέρος εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἀπαγωγῆς. Ἡ Σεραϊνῶ, μαντεύσασα παραχρῆμα τὴν ἐμελλε νὰ συμβῆ, ταπεινὴ καὶ ἐγκατεροῦσα, ἐπέστρεψε εἰς τὴν οἰκίαν, ἔπεσε γονυπετῆς πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ προσηγήθη. Εἰς μίαν γειτόνισαν ἀδιάκριτον, ἥτις εἶχεν ἀναβῆ καὶ αὐτὴ τὴν ἡρώτα ἐν ἀπορίᾳ τί ἐγένεεν ἡ Λελοῦδα καὶ διατί δὲν ἐπέστρεψε μαζί της ἀπ' τὸ ξωκλήσι, ἀπελογήθη [ἀπηλογήθη].

— Ἐμεινε στὴν Ἁγία - Κυριακή. Ἐχει ἀγρυπνία ὁ παπα-

Φραγκούλης, κ' εἶνε κόσμος ἐκεῖ. Ἄν μπορούσα κ' ἐγὼ θὰ ἔμενα. Μὰ δὲν εἶχα τὴν ἄδεια ἀπ' τὸν Κουμπῆ.

Μεγάλῃ βάρκα, μὲ ἔξ κουπιά, ἐπερίμενεν εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ θαλασσοκτισμένου Κάστρου, δίπλα εἰς ἓνα χαμηλὸν καὶ τριμμένον πατημένον βράχον, σχηματίζοντα φυσικὴν ἀποβάθραν. Ὁ παπᾶ - Σταμέλος, τυλιγμένος ὡς τὸν λαιμὸν εἰς τὸ ῥάσον του, μὲ τὸ κωνοειδὲς καλυμμαῦχι του, κατεβασμένον ὡς τὰ φρύδια καὶ τὰ πτερύγια τῶν ὠτων, ἐστατικός, φοβισμένος, ἐπερίμενε καθήμενος παρὰ τὴν πρύμναν. Οἱ ἔξ κωπηλάται, ὅλοι Γραικοὶ ἐκ τῶν ἀγημάτων, ὕψωσαν τὰς κόπας. Ἡ Λελοῦδα, ὠχρά, τρέμουσα, λιπόθυμος καὶ σχεδὸν νεκρά, καὶ ζῶσα ὡς ἐν ὄνειρῳ, ἐπεβίβασθη, ὑποβασταζομένη ἀπὸ τὸν Κουμπῆν. Οἱ δὺο καμάται, οἵτινες ἦσαν συνεργοὶ τῆς ἀρπαγῆς, ἠκολούθησαν μετ' αὐτούς. Ὁ εἰς ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς πρῶρας, καὶ ὁ ἕτερος ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ ρὸς τὴν πρύμναν, εἰς τὸ πηδάλιον.

— Ἄφσε, κυβερνῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Κουμπῆς.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρῶραν. Ὁ νησιώτης προσεὶς ἔλαβε τοὺς οἰακας, αἱ κῶπαι ἐπληξαν τὰ κύματα, καὶ μετὰ οὐ λεπτὰ ἢ βάρκα ἔφθασε παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ναυαρχίδος.

Ὁ ναύαρχος Ἀχμέτ Πασᾶς δὲν ἐφάνη οὔτε ἐπὶ τοῦ σκάφους, εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, ὅπου κατῆλθον οἱ ἐπισκέπται. Ὁ μπιῆς ἔλειψεν ἐπὶ τρία λεπτά, πρὶν κατέλθωσι κάτω, ὁ δὲ ἔξ καὶ ἡ Λελοῦδα ἐκύτταζον ἀλλήλους, ἐκύτταζον τοὺς ναύτας ἰτουρκόφεσα, ἐκύτταζον τὰ ὑψηλὰ κατάρτια καὶ τὰ πολυετα ἄρμενα, ὑπὸ τὸ φῶς δύο μεγάλων φαναρίων κρεμαμένων τὰ κάτω ἐπὶ τοῦ πρυμναίου ἴστοῦ.

Ὁ Κουμπῆς ἐφάνη μετ' οὐ πολὺ. Φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπάγει νὰ κάμῃ τὸν συνήθη τεμενᾶν εἰς τὸν τοῦρκον ναύαρχον, καὶ νὰ ἰση λόγον περὶ τοῦ βαθμοῦ ὅπου εἶχε φθάσει ἢ ὑπόθεσις, εἶχε ζητήσει τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν προστασίαν του. Ὁ Καραχμέτ Πασᾶς ἐπένευσε καὶ παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἕλληνα γραμματέα νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσῃ.

Ὁ γραμματιώτης ἐφάνη καὶ ὠδήγησε τοὺς ἐπισκέπτας κάτω εἰς τὸν ἴδιον τοῦ θάλαμον. Ἐκεῖ τὸ πρῶτον ὅπου εἶδεν ἡ Λελοῦδα, ἅμα ἤρχισε νὰ συνέρχεται βαθμηδὸν εἰς τὰς αἰσθήσεις της, ἦτο μία εἰκόνη φέρουσα τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Χριστὸν βρέφος, καὶ ὑποκάτ' αὐτὴν τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ἱεράρχην μὲ πολιά στοργγύλα γένεια, κρατοῦντα Εὐαγγέλιον κ' εὐλογοῦντα.

Μετὰ τὸ λουκοῦμι καὶ τὴν μαστίχαν τὰ προσενεχθέντα εἰς τοὺς

στ
εἶκοὔτε
Κοι
παπ
μὲ τι
σύνθ
πρὸςὉ
νὰ κά
τοῦ δέ
δι' ἦν
πετὰν
ματέα

ἐπισκέπτας, ἐξ ὧν ἡ Λελοῦδα δὲν ἠμπόρεσε νὰ γευθῆ τι, ὁ Φαναριώτης ἔβηξε, κ' ἔλαβε τὸν λόγον.

— Λοιπὸν, παπᾶ μου, ἂν ἀγαπᾷς τώρα, φόρεσε τὸ πετραχῆλι, κ' ἄνοιξε τὸ βιβλίον σου.

Ὁ ἱερεὺς ὑπήκουσε μηχανικῶς. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατῆλθε τὴν σκάλαν τῆς καμπίνας εἰς ναύτης, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν κωπηλατῶν τῆς βάρκας. Ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Κουμπῆν ἓν μικρὸν δέμα, ἔντὸς μεταξωτοῦ προσοπίου, ἐπίπεδον, κυκλοτερές.

— Αὐτὸ τὸ ἡῦρα μὲς' τῆ βάρκα, εἶπεν.

— Ἄ! κ' ἐγὼ τὰ ξέχασα, εἶπεν ὁ Κουμπῆς.

Ἦσαν στέφανα τοῦ γάμου, τὰ ὁποῖα ὁ Κουμπῆς εἶχε κατασκευάσει, φαίνεται λάθρα καὶ ἰδιοχείρως τὴν ὥραν ποῦ ἡ Κουμπίνα εἶχε κινήσει νὰ ὑπάγῃ στὸν Ἄϊ-Προκόπην μαζί με τὴν Λελοῦδαν. Εἶχε λάβει δύο κληματίδας λεπτὰς ἀπ' τὴν πλουσίαν ἀναδενδράδα τῆς αὐλῆς του, τὰ εἶχε τυλίξει μὲ βαμβάκι, κ' ἐκόλλησεν ἐπάνω ὀλίγον χουσόχαρτον, τὸ ὁποῖον εὔρε εἰς τὰ συρτάρια τῶν ἐργοχείρων τῆς γυναικῶς του, περισσέυμα ἀπὸ στέφανα ἄλλων γάμων, ἐπειδὴ ἡ Χατζίνα ἠγάπα τὰ τοιαῦτα κοινωνικὰ χρέη, καὶ συχνὰ ἐγίνετο συντέκνισσα εἰς ἀνδρόγυνα, καὶ νονὰ εἰς βρέφη— ἀκούουσα ἐκάστοτε τὴν συνήθη ἐγκάρδιον εὐχὴν: «Ὅπως ἔτρεφες μὲ τὸ λάδι, νὰ τρέξῃς καὶ μὲ τὸ κλῆμα, συντέκνισσα» δηλ. νὰ ζήσει νὰ στεφανώσει τὰ νεοφώτιστα, ὅσα εἶχεν ἀναδεχθῆ.

Ὁ Κουμπῆς ἀπώθησε τὰ στέφανα ἐπὶ τῆς τραπέζης, κάτω τῆς Ἀγίας εἰκόνας, ἔκαμιν ἓνα σταυρόν, κ' ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς τὴν Λελοῦδαν.

— Ἐλα, ἀγάπη μου.

Ἡ κόρη ἐσηκώθη μηχανικῶς. Οὔτε ἤθελεν, οὔτε ἠδύνατο ν' ἀντισταθῆ.

Ἐστάθη ἐκεῖνος δεξιὰ, καὶ αὐτὴ ἀριστερά, ἀντικρὺ τῆς εἰκόνας.

— Τώρα θὰ μᾶς κάμῃς πατριαρχικὸν γάμον, δέσποτα, ὅπως συνηθίζομε' ἔμεῖς στὸ Φανάρι. Ἐρώτα τοὺς μελλονύμφους, ἂν θέλουν νὰ παρθοῦν ἀμοιβαίως.

Ὁ Παπᾶς ἔντρομος, ἔμεινεν ἀδρανῆς.

— Ἀκουσες, Παπᾶ; ἐπανελάβεν ὁ γραμματεὺς τοῦ ναυάρχου.

— Ἐγὼ δι' ἀγιασμόν ἦρθα, ἐψέλλισεν ὁ ἱερεὺς. Δὲν ἤξερα πῶς ἦτον γάμος, νὰ πάρω τὸ Βαγγέλιον καὶ τὸ θυμιατό, νὰ πάρω καὶ τὸ φελόνι μου.

— Θυμιατὸ ἔχομε' ἔδῶ, εἶπεν ὁ Φαναριώτης. Κ' ἓνα τετραβάγγελο μού βρῖσκεται.

— Δὲν ἐπῆρες τὸ τετραβάγγελο, Παπαῦ, ποῦ σοῦ εἶπα ; ἠρώ-
τησεν ὁ Κουμπῆς.

Ὁ Παπαῦς ἔμεινεν ἄφωνος. Ὁ γραμματεὺς ἐπανέλαβε.

— Δὲν πειράζει. Ἔχω τετραβάγγελο.

Ἦναψαν κηρία, εὐρισκόμενα ἐκεῖ ὑπὸ τὸ εἰκονοστάσιον. Ὁ
Φαναριώτης ἐστάθη ὀπισθεν τοῦ ζεύγους.

Ὁ Παπαῦς ἤνοιξε μηχανικῶς τὸ μικρὸν εὐχολόγιον, ἧ ἁγια-
σματάριον, ποῦ ἐκράτει, καὶ ἤρχισε νὰ διαβάξῃ μὲ ψίθυρον φωνὴν
τὰς εὐχὰς τῆς ἀνομβρίας.

Πρὶν συμπληρώσῃ τὴν πρώτην εὐχὴν, ὁ Φαναριώτης ἐνόησε
καλά, κ' ἐπεμβῆκε.

— Δὲν εἶχομεν ἀνομβρίαν, δόξα τῷ Θεῷ, φέτος, Παπαῦ μου,
ἔκαμε τόσες βροχές. Λάθος ἔκαμες. Εὐρὲ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ
γάμου.

Ὁ ἱερεὺς ἔστρεψεν ὀλίγα φύλλα τοῦ βιβλίου, ἐδίστασεν.
ἔβηξε καὶ πάλιν ἤρχισε νὰ μορμουρίζῃ μὲ ταπεινότεραν ἀκόμη
φωνήν. Ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν τὴν φορὰν τὴν Ἀκολουθίαν εἰς
ψυχορραγῶντας.

— Σοῦ εἶπα, δέσποτα, εἶπεν ὁ Φαναριώτης. Ξέχασες νὰ ἐρω-
τήσης τοὺς μελλονύμφους, ἂν θέλουν νὰ παρθῶν.

Ὁ Παπαῦς ἐστράφη πρὸς τὸ ζεῦγος καὶ ἠρώτησε μηχανικῶς :

— Θέλεις, Κουμπῆ, διὰ γυναϊκά σου τὴν Λελοῦδαν ;

— Τὴν θέλω.

— Θέλεις, Λελοῦδα, τὸν Κουμπῆν ; . . .

Ἡ Λελοῦδα δὲν ἔσεισε τὴν κεφαλὴν. Ἐμεινε ἀκίνητος, κάτω
νεύουσα, μὲ ἀπλὴν καὶ περιστὴν σεμνότητα. Ὁ σύντεκνος ὀπισθεν
τοῦ ζεύγους ὠθησε τὴν κεφαλὴν τῆς νύφης. Εἶχε τὸ «καμάρι»
τῆς νύφης καὶ συνάμα καὶ περισσότερον εἶχε τὴν ἀφωνίαν τοῦ
θύματος, τοῦ ἀγομένου εἰς σφαγὴν.

— Διάβασε, Παπαῦ, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀρραβῶνος καὶ κα-
τόπιν τοῦ στεφανώματος.

Ὁ ἱερεὺς εἶπεν :

— Ἄς εἶνε, θὰ διαβάσω τὸν Δίγαμον.

Ὁ Φαναριώτης ἔμεινε σύννους, εἶτα εἶπε :

— Πῶς τὸν Δίγαμον ; . . Ἡ νύφη εἶνε παρθένος, κ' ἔρχεται
εἰς πρῶτον γάμον. Τὸν ἀρραβῶνα θὰ διαβάσης καὶ τὸ στεφάνωμα.

— Δὲν ξέρω τί γίνεται στὸ Φανάρι. Τὸν Δίγαμον θὰ διαβάσω,
ἐπέμενεν ὁ ἱερεὺς.

Ὁ γραμματεὺς τοῦ Παπαῦ ὑπεχώρησεν. (Ἡ παράδοσις λέγει,
ὅτι ἠπειλήσεν νὰ κρεμάσῃ τὸν Παπαῦ εἰς τὴν κεραίαν τοῦ ἱστοῦ

ὅλα αὐτὰ εἶνε ὑπόθεσις. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Φαναριώτης ὑπεχώρησεν ἐν καιρῷ.)

— Ἄς εἶνε. — Διάβασε τὸν Δίγαμον.

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλεν εὐλογητὸν καὶ ἤρχισεν. Ἀντήλλαξε τὰ δακτυλίδια. Ὁ Κουμπῆς εἶχε τέσσερα ἢ πέντε, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, εἰς τοὺς δακτύλους του. Ἐχρειάσθησαν ἐξ αὐτῶν δύο, ἐν ἐκ τῶν δύο ποῦ εἶχεν εἰς τὸν παράμεσον καὶ ἐν εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον. Μετέβη εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ στεφάνου, χωρὶς νὰ εἴπῃ : *Εὐλογημένη ἡ βασιλεία*. Ἄρχισε νὰ διαβάζῃ τὴν πρώτην εὐχὴν κατανυκτικά, ὅσον γίνεται λόγος περὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ περὶ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας. Εἶτα εὐλόγησε τὰ στέφανα καὶ ὑπέδειξεν εἰς τὸν σύντεκνον πῶς θὰ τ' ἀνταλλάξῃ τὰ στέφανα.

Εἶτα ἐκέρασε τοὺς νεονύμφους τὸ κοινὸν ποτήριον, τέλος ἐχώρησε μαζί τους τὸν χορὸν τοῦ Ἡσαΐα, κ' ἔκαμεν ἀπόλυσιν. Τὴν στιγμὴν ποῦ ὁ Φαναριώτης ἤλλαξε νὰ στέφανα ἐπάνω στὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων, τρεῖς μεγάλες κανονιὲς ἐβρόντησαν ἐπάνω στὸ κατάστρωμα, ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου. Ὅλον τὸ πέλαγος ἐσεισθη καὶ τὸ Κάστρον ἀντικρὺ ἐπῆγε καὶ ἦλθεν ἀπὸ τὸν κρότον καὶ τὸν κλόνον.

Ὁ νυκτοφύλαξ ποῦ ἐκάθητο ἐπάνω στῆς Ἀναγκιᾶς τὸ κανόνι, εἰς τὴν βορειοτέραν ἐσχατιὰν τοῦ Κάστρου, εἶδε τὴν λάμπιν, εἶδε τὸν καπνὸν ὑπὸ τὴν πυκνὴν ἀστροφεγγιάν, καθ' ἣν στιγμὴν μόλις εἶχε δύσει ἡ σελήνη (ἦτο ὡς ἐπτά ἡμερῶν καὶ ἐκόντευσ μεσάνυχτα), κ' ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ εἶπε :

— Πῶς ρίχνουν κανονιὲς μεσάνυχτα, οἱ ἀγάδες; Μὴν ἔχουν ραμαζάνι;

Δύο γυναῖκες γειτόνισσαι, ποῦ δὲν εἶχον ὕπνον κ' ἐλαγοκοιμοῦντο, πλαγιασμέναι ἢ μία εἰς ἐν ὑπερῶνον, πλησίον ἐκεῖ στῆς Ἀναγκιᾶς, ἢ ἄλλη εἰς ἐν κτῆμα, ὀλίγον παρακάτω, ἀνεσίρτησαν. Ἡ πρώτη ἐσηκώθη, ἔρριψε βλέμμα ἔξω, κ' ἠρώτησε τὸν νυκτοφύλακα, τί τρέχει.

— Οἱ ἀγάδες ἔχουν ραμαζάνι, ἀπήντησεν ὁ ἄνθρωπος.

— Καὶ τί θὰ πῆ ραμαζάνι;

— Ποιὸς ξέρει! (Νηστεία τῆς ἡμέρας, καὶ γλέντι τῆς νυκτός).

Τῆς ἄλλης τὸ βρέφος ἐξύπνησεν εἰς τὰς ἀγκάλας, κ' ἤρχισε τὰ κλάματα, καὶ δὲν ἠθέλε νὰ μερῶσῃ, μὲ ὅλα τὰ νανουρίσματα καὶ τὰ τραγούδια, ποῦ τοῦ ἔλεγεν ἡ μάνα του. Ἡ κανονιὲς εἶχον ἀντηχήσει πολὺ, κ' ἐβόησεν ὅλη ἡ Ἠχώ, ἡ Ἀναγκιά τοῦ Κάστρου ἀντικρὺ στὰ δυὸ κατάσπρα νησιά, στοὺς βράχους καὶ στὰ ἄντρα.

Κάτω στὸ Κιόσι, στὸν ἀρχοντομαχαλᾶν, κοντὰ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, ἡ Σεραϊνῶ, ὅπου ἠγρύπνει εἰς τὸ σπητι τοῦ Κουμπῆ, ἤκουσε τοὺς κανονοβολισμοὺς, καὶ μόνη αὐτὴ τοὺς ἐξήγησεν εἰς τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῶν.

— Στερεωμένοι, καλορρίζικοι, ἐπιθύρισε, σχεδὸν ἄνευ πικρίας. Μὲ γιούς, Κουμπῆ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Σεραϊνῶ ὑπελόγιζε μετὰ βεβαιότητος ὅτι, ἐντὸς δύο ὥρων τὸ πολὺ, τὸ ζεῦγος ἔμελλε νὰ φθάσῃ στὸ Κάστρον. Διότι δὲν θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι θὰ ἐξημέρωναν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος. Ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τῆς Λελούδας τὸ κλειδί, νὰ ὑπάγῃ νὰ διέλθῃ αὐτὴ τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς ἀντικρῦ, εἰς τὸ μικρὸ σπητάκι ἐκείνης. Τότε ἐνθυμήθη ὅτι τὸ κλειδί τὸ εἶχεν ἀφήσει ἡ Λελούδα εἰς τῆς Κουμπίνας, ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀνατολικὸν θάλαμον, ὅπου εὕρισκετο τώρα αὐτή. Τὸ εἶχε κρεμάσει εἰς καρφί, ὑποκάτω στὰ εἰκονίσματα. Ἡ Σεραϊνῶ ἀνέβλεψε καὶ τὸ εἶδεν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ κανδηλίου.

Ἐκαμὲν ἀκουσίαν χειρονομίαν νὰ τὸ λάβῃ. Εἶτα ἐκρατήθη, κ' εἶπε : « Καλύτερα, ἄς ἔλθῃ, νὰ τῆς τὸ ζητήσω ».

Τέλος περὶ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔφθασεν ἡρεμα καὶ ἐν ἄκρῃ σιωπῇ τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων. Ὁ Κουμπῆς, ἔχων τόσῃν ἐπιρροήν πάντοτε, ἀλλὰ πολλαπλασιαζομένην τώρα ὡς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, εἶχε προδιαθέσει τοὺς προεστούς καὶ τὴν πολιτοφυλακὴν, λέγων ὅτι εἶχε σπουδαίαν ὑπόθεσιν ἐπάνω στὴν φεργάδα, καὶ ὅτι θὰ ἔφθανε πολὺ ἀργὰ τὴν νύκτα. Ὅθεν ἦτο ἀνάγκη νὰ χαμηλώσουν τὴν γέφυραν καὶ ν' ἀνοίξουν τὰς πύλας τοῦ φρουρίου.

Ἡ Σεραϊνῶ ἠνοιξε τὴν θύραν εἰς τὸ πρῶτον κροῦσμα, ἐστάθη σταθερά, ὑπομειδιῶσα καὶ τοὺς εὐχήθη :

— Στερεωμένοι ! καλορρίζικοι ! μὲ γιούς, Κουμπῆ. . .

— Πῶς ξέρεις ;

— Ἡρθ' ἓνα πουλάκι καὶ μοῦπε.

Ἐστράφη πρὸς τὴν Λελούδαν.

— Νὰ πάρω τὸ κλειδί τοῦ σπητιοῦ σου, νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ ἀπόψε ;

Ἡ Λελούδα κατένευσε δακρύουσα. Εἶτα ἐπρόφερε :

— Νὰ μὲ χωρέσης !

— Σχωρεμένη καὶ βλοημένη νᾶσαι, εἶπεν ἐν ἐγκαρτερήσει ἡ πρῆν Κουμπίνα.

Τὴν ἑπαύριον πρωὶ ὁ Κουμπῆς, καθὼς ἐξῆλθε διερχόμενος πρὸ τῆς θύρας τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου, ἔκραξε τὴν γυναῖκα καὶ τῆς εἶπε :

— Σεραΐνα (ἔπανσε πλέον νὰ τὴν ὀνομάξῃ Κουμπίνα), πάρε τὰ ροῦχά σου, τὰ εἶδη σου, τ' ἀτομικά σου, πάρε καὶ καμπόσα δικά μου, ὅσα θέλεις καὶ σύρε νὰ καθήσης στὸ σπῆτι τὸ δικό σου, ἐκεῖ στὸ Πρεγάδι. Θὰ στείλω μαστόρους νὰ τὸ μερεμετίσουν, ὅτι χρειάζεται, σήμερα. Καὶ σὲ περικαλῶ, ὅσο μπορεῖς, νὰ τάχῃς καλὰ μὲ τὴν Κουμπίνα.

— Ἐγὼ θὰ τάχω καλὰ μὲ τὴν νέαν Κουμπίνα, ὅπως τὰ εἶχα καὶ μὲ τὴν Λελοῦδα, ἀπήνητησεν ἡ ἀπλὴ ψυχὴ. Καὶ σὲ περικαλῶ, Κουμπῆ, νὰ μ' ἀφήσης νὰ καθήσω στὸ σπῆτί σου, νὰ σοῦ ἀνατρέφω τὰ παιδιὰ ποῦ θὰ κάμῃς.

— Καλὰ, ὁ Θεὸς σὲ φωτίζει νὰ φέρνεσαι ἔτσι, ἀγία ψυχὴ, εἶπε, μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ, ὁ σκληρὸς, τὴν συγκίνησίν του.

Ἐκτοτε ὁ Κουμπῆς Νικολάου ὀνομάσθη ἀπ' ὅλον τὸ χωρίον Καραχμέτης, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ τούρκου ναυάρχου, καὶ οἱ ἀπόγονοὶ του ὀνομάζονται μέχρι σήμερον Καραχμεταῖοι. Διότι ἔτεκεν ἡ Λελοῦδα, καὶ ἡ Σεραΐνα ἀνέθρεψε, τὸν Κονόμον (Ἀλέξανδρον) τὸν Μόσκοβον, τὸν Γεώργιον, τὸν Θεωμῆν καὶ ἄλλας τόσας θυγατέρας.

Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν γάμον, ἡ Λελοῦδα ἔκαμεν ἕν φοβερὸν λάθος, λίαν ἐπικίνδυνον. Ἦτο μεγάλη ἑορτὴ, τὴν Βαίων, καὶ ὁ Κουμπῆς ἐξύπνησε λίαν πρωί, νὰ υπάγῃ εἰς τὸν Χριστόν, νὰ λειτουργηθῆ. Ἡ νέα Κουμπίνα τοῦ εἶχε παραθέσει ἐπὶ τοῦ καναπέ τὰ φορέματά του, διὰ τὴν ἀλλάξῃ, ἀλλ' ἐπάνω εἰς τὴν βίαν καὶ τὸν φανατισμὸν τῆς, ἐπειδὴ ἔπτοεῖτο καὶ τὰ ἔχανεν εἰς τὰς φωνὰς καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ Κουμπῆ, ἀντὶ νὰ βάλῃ ποκάμισον τοῦ Κουμπῆ, τὸ ὁποῖον ἦτο μεταξωτὸν καὶ μὲ πλατεῖας κεντητὰς χειρίδας, ὅπως ἐσυνήθιζον τότε οἱ πρόκριτοι, [οἱ δημογέροντες] ἔβαλεν ὑποκάμισον χρυσοκέντητον ἰδικόν τῆς. Ὁ Κουμπῆς τὸ ἐφόρεσεν εἰς τὸ θαμπερὸν τῆς αὐγῆς καὶ εἰς τὸ τρέμον φῶς τοῦ κανδηλίου, (μὲ ὑπναλέα ἀκόμη ὄμματα), ἐφόρεσε τὸ πανωβράκι, τὸ λαχωρὸ ζωνάρι καὶ τὴν βελουδένιαν τζάκιαν του, καὶ ἐξῆλθεν.

Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, οἱ προεστοὶ γύρω, στὸν χορὸν, εἶδον τὸ λάθος. Ἐκύτταξαν τὸ γυναικεῖον ὑποκάμισον τοῦ Κουμπῆ, καὶ τινες ὑπεψιδύρισαν, καὶ ἐδάγκασαν τὰ χεῖλη των, διὰ νὰ μὴ μειδιάσουν.

Ὁ Κουμπῆς τὸ ἐστοχάσθη. Ἐκύνταξε καλά, τὸ ἴδιον στήθος καὶ τὸν κορμὸν καὶ τὰς χεῖράς του, καὶ τὸ ἀνεκάλυπεν.

Ἐξῆλθε δρομαίως. Ἐφρύαξε κ' ἔτρεξε μὲ σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν νὰ σκοτώσῃ τὴν Λελοῦδα.

Αἱ δύο γυναῖκες εἶχον ἐνδυνθῆ. Ἐφόρεσαν ἡ παλαιὰ Κουμπίνα τὰ σεμνὰ καὶ ταπεινά της, κ' ἡ νέα τὰ νυφιάτικα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχε φορέσει στὸν γάμον της, κ' ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἐξέλθωσι, διὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Μὲ ἐν βλέμμα ἡ Σεραῖνα ἐνόησεν ἅμα εἶδε τὸν Κουμπῆν.

Οὗτος ἐσήκωσεν ἤδη τὴν χονδρὴν καὶ σιδηροκέφαλον ράβδον τοῦ ἐναντίου τῆς Λελοῦδας.

— Παληοβρόμα! . . .

Ἡ Σεραῖνα ἔπεσεν ἐπάνω στὴν ράβδον, εἰς τὰ γόνατά του, εἰς τοὺς πόδας του.

— Ἐλεος, Κουμπῆ, ἔλεος! Δὲν τὸ ἠθελεν ἡ καὐμένη. Λάθος ἔκαμε, ἐπάνω στὴ βία της, στὴ σαστιμάρα της. Δὲν ἐπῆρε ἀκόμη τὰ χούϊα σου, τὰ συστήματά σου, Κουμπῆ. Σχώρεσέ την γιὰ πρώτη φορά, Κουμπῆ μου, σχώρεσέ την. Ἐλεος, Κουμπῆ μου, ἔλεος!

Ὁ Κουμπῆς ἐκάμφθη.

Ἡ Σεραῖνα ἐπέζησε δέκα ἢ δώδεκα ἔτη, ὅσα ἤρουν διὰ ν' ἀναθρέψῃ τὰ τέκνα τοῦ Κουμπῆ. Ἀνεπαύθη κ' ἐτάφη ἔξωθεν τοῦ ναῖσκου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σιμὰ εἰς τὴν πελωρίαν κοκκινόμορEAN καὶ παρακάτω ἀπὸ τὸν τεράστιον σχοῖνον, κυρτὸν ἐν εἶδει καλύβης καὶ ἀποστάζοντα δάκρυ λιβάνου, καὶ ἀντικρὺ εἰς τὴν ὄραϊαν καὶ τόσον ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τοῦ ναοῦ.

Ἢ ὅταν ἐπῆγαν μετὰ τρία ἔτη νὰ σκάψουν διὰ τὴν ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων της, λεπτὸν θεσπέσιον ἄρωμα ὡς βασιλικοῦ, μύσχου καὶ ρόδου ἅμα, ἀνῆλθεν εἰς τοὺς μυκτῆρας τοῦ ἱερέως, τοῦ σκάπτοντος ἐργάτου, τῆς Λελοῦδας καὶ δύο ἄλλων παρισταμένων γυναικῶν.

Τὰ κόκκαλά της εἶχον εὐωδιάσει.

ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΚΟΡΗ

Ὡ, πόσον ὠραία ἔξυπνᾷ ὅταν ἔχη κοιμηθῆ τις εἰς τὸν μικρὸν κοιτῶνα μὲ τὸ βορεινὸν παράθυρον, τὸ βλέπον πρὸς βουνόν, εἰς τὴν πατρικὴν πενιχράν, καθάριον οἰκίαν, ὅπου εἶδε ποτε τὸ πρῶτον ἄχραντον φῶς, πόσον ὠραία ἔξυπνᾷ μίαν πρωίαν τοῦ Ἰουνίου, ὅταν ἔχη ἐπανακάμψει εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του μετ' ἀπουσίαν ἑπτὰ ἐτῶν ! Ὅποσαι μεταβολαὶ ἐντὸς τόσου χρόνου ! Ὅλα σχεδὸν ἦσαν ὡς νέα πλάσις δι' ἐμέ.

Τὴν πρωίαν ἐκείνην μ' ἐξύπνησεν εὐτυχῆ σχεδὸν ὡς σατράπην, τὸν ὁποῖον χαιρετίζει λίαν πρωὶ ἢ περιπαθῆς μουσικὴ τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐγγόρδων, ἢ φωνὴ τῆς μικρᾶς γειτονοπούλας μου Ξενιᾶς, πενταετοῦς παιδίσκης, ψαλλούσης μὲ παιδικὴν δροσερὰν φωνὴν τὸ δημῶδες παλαιὸν δίστιχον :

Καράβι, καραβάκι, ποῦ πᾶς γυαλό - γυαλό,
μὲ κόκκινη παντιέρα καὶ μὲ χρυσὸ σταυρό.

Πῶς νὰ μὴν εἶνε ὡς νέα πλάσις δι' ἐμέ, ἀφοῦ, ὅταν εἶχον ἀποδημήσει, ὄχι μόνον αὐτὴ ἦτον ἀγέννητη, ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα της ἀνύπανδρη ; Καὶ τώρα, ὕστερον ἀπὸ τόσους αἰῶνας ἀνυπαρξία—ἐκτὸς ἂν ἀληθεύουν ἐκεῖνα ὅσα μυθολογεῖ ὁ θεῖος Πλάτων, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸν μεγαλοφωνότατον Πίνδαρον—μία μικρὸς σκοπικὴ, ἀόρατος ψυχὴ, μία πνοὴ δημιουργὸς ἀκατάληπτος, νὰ ἐμφυσᾶται εἰς μίαν δράκα σαρκὸς ἢ χόματος καὶ νὰ μορφοῦται πλάσμα ἐμψυχον, καὶ νὰ γίνεται ψυχὴ ζῶσα· καὶ νὰ σηκώνεται λίαν πρωὶ μὲ λάμποντα γαλανὰ ὄμματα, μὲ σγονρά, ξανθὰ μαλλιά, καὶ νὰ ἴσταται ὑψηλὰ εἰς τὸ παλαιὸν μπαλκόνι, νὰ προσκολλᾶται εἰς τὰ κάγκελλα, νὰ προσπαθῆ ν' ἀναρριχθῆ χωρὶς φόβον μὴ πέση, καὶ νὰ τραγουδῆ : «Καράβι, καραβάκι, ποῦ πᾶς γυαλό - γυαλό ;»

Ἐπῆρξαν, λοιπόν, τὸ πάλοι, ἢ καὶ ὑπάρχον ἀκόμη ἀνθρωποπιστεύοντες ὅτι ἡ θεὰ ἐκείνη τοῦ Κάτω κόσμου, ὅσων πλασμάτων ἐδέχθη ἤδη τῶν παλαιῶν ἁμαρτιῶν τὴν ποινήν, «ποινὰν πάλοι οὐ πείθεσαι», τούτων τὰς ψυχὰς τὸν ἕνατον χρόνον «εἰς

τὸν ὑπερθεὸν ἄλιον» ἀναδίδει πάλιν ; Καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἰς τὸν Ἐπάνω κόσμον, δὲν μανθάνει, οὔτε σκέπτεται, ἀλλὰ μόνον ἀναμνησκεται ;

Ἡ μικρὰ αὕτη παιδίσκη, καθὼς ἔμαθον, ὀλίγας ἡμέρας πρὶν, ὅταν ἀπέθανεν ἐν ἀρχοντόπουλον τῆς γειτονιᾶς, τόσον ἐθαύμασε, καὶ τόσον ἐγοητεύθη ἀπὸ τὸ θέαμα τῶν λαμπρῶν ἑξαπτερέγων, τῶν λαβάρων καὶ θυμιατῶν, καὶ τῶν πολλῶν ἱερέων μὲ τὰς στολάς των καὶ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐξήλευσε καὶ μὲ πόθον ἀνέκραξε :

— Πότε θὰ πεθαιῶ κ' ἐγώ, ν' ἀρθοῦν νὰ μὲ πάρουν οἱ παπᾶδες, σὰν τὸν Παναγάκην !

Καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο μοῦ ἐνθύμησεν ἐν ἄλλο θέαμα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον παρασιτῆ πρὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν παράθυρον τοῦ χειμερινοῦ θαλάμου τῆς ἰδίας αὐτῆς πατρικῆς οἰκίας μας, συμβᾶν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνην οἰκίαν μὲ τὸν ὑψηλὸν ἐξώστην, ὅπου σήμερον πρωὶ ἀνερχοῦντο ἡ μικρὰ Ξενούλα, μέλπουσα τὸ ἀφελὲς ᾄσμα, ὅπου μ' ἔκαμε ν' ἀποσεῖσω τὸν πρωινὸν ὕπνον.

Ἡ Ξενούλα θὰ ἦτον τότε ἀνεπιθὴ (ἂν τὸ ἐπέτρεπεν ἡ Περσεφόνη) τοῦ παιδίου ἐκείνου, τοῦ μικροῦ Στέλιου, ὅστις ἀπέθανε κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 188... , μίαν πρωίαν Σαββάτου, ὅταν ὁ ἥλιος ἤρχισε νὰ λειώνῃ τὰς χιόνας. Ἡ μητέρα της, ἡ Γαληνιώ, ἦτον ἀδελφὴ τοῦ Στέλιου. Ἡ Ζωγράφω, ἡ μάνα τῆς Γαληνιώς, εἶχεν ἕνα υἱόν, ὕστερα εἶχε κάμει κατὰ σειρὰν πέντε κορίτσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο εἶχον κατέλθει νήπια εἰς τὰ βασίλεια τῆς νύμφης τοῦ Πλούτωνος, τὰ δὲ τρία ἐξοῦσαν τελευταῖον ἔτεκεν, ὡς γεροντόπαιδον τάχα, ἂν καὶ νέα ἀκόμη, τὸν Στέλιον, περὶ οὗ ὁ λόγος.

Ὁ μᾶστρο - Παναγῆς ἦτον καλαφάτης, καὶ εἰργάζετο ὀλίγους μῆνας τὸ ἔτος εἰς τὸ «Καρινάγιο». Ὁ υἱὸς των, ὁ Γιάννης, δεκατριῶν ἐτῶν, ἐμάνθανεν ἤδη τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς του. Τὰ τρία κοράσια, ἡ Γαληνιώ, ἡ μάνα σήμερον τῆς Ξενούλας καὶ δύο ἄλλαι, ἦσαν ἀπὸ δέκα ἐτῶν καὶ κάτω. Τὸ παιδίον, ὁ Στέλιος, ἦτο βρέφος ἀκόμη. Ὁ μᾶστρο - Παναγῆς, ὅταν εἶχε δουλειάς, εἰς τὸ καλαφατεῖον, ἔπαιρνε καλὸν ἡμεροκάματον, πλὴν εἶχε περισσότερα κεσάτια. Τὰ πολλὰ παιδιὰ, ἢ λεχωσιές, ἢ ἀρρώστειες, οἱ γιατροί, τὰ γιατρικά, τοὺς ἔκαμαν νὰ εἶνε πτωχοί ! Ὡς τόσον, μὲ πολλὰ βάσανα καὶ μὲ πολλὰ χάρδια, οὐχ ἦττον ἡ Ζωγράφω εἶχεν ἀναθρέψει τὸ ὕστερόν της γέννημα. Τὸ ἐβύζαξε, τὸ ἐγαλούχησε, τὸ ἀπέκοψε· τὸ παιδίον ἦτο ἀδυνάτου κράσεως μᾶλλον. Ἐπειτα

ήλθεν ὁ χειμῶν, συγχρόνως ἤρχισαν τὰ κεσοῦατα. Ἐκαμε χιόνια πολλὰ ἐκείνην τὴν χρονιάν, βαρχειμωνιά· τὰ χιόνια δὲν ἐπρόφθασαν νὰ λυώσουν, καὶ ἄλλα χιόνια τὰ ἐσκέπαζαν. Ἐπειτα ἐπῆλθε δυστυχία, στέρησις· ὕστερον ἀρρώστησεν ὁ Στέλιος, τὸ χαϊδεμένον παιδί τῆς Ζουγράφως.

Ἡ πολυβασανισμένη γυνὴ ἐμάζευε ξύλα ἀπ' ἐδῶ, κλαδιὰ ἀπ' ἐκεῖ· ἐξήτει ἀπὸ τῆς γειτόνισσες διάφορα βοηθήματα. Μία τῶν γειτονισσῶν ἦτον ἀρχόντισσα παλαιά, ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν, ἀρχίσασα τώρα νὰ πτωχεύῃ· μία ἦτο πλουσία ἐν ἐνεργείᾳ. Αἱ ἄλλαι ἦσαν πτωχαί, σχεδὸν ὅσον καὶ αὐτή. Καὶ ὅμως αὐταὶ τὴν ἐβοηθοῦσαν τὸ κατὰ δύναμιν. Ἡ ἀρχοντοξεπεσμένη ἢ παλαιὰ ἐπεριποιεῖτο τὴν Ζωγράφω· τὴν ἐφίλευε πολλὰ πράγματα. Ἡ Ζουγράφω ἐφιλοτιμεῖτο νὰ φαίνεται χρήσιμος πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς ἔκαμνε διαφοροὺς ἐκδουλεύσεις. Ἡ πλουσία, ἡ τωρινή, τὴν ἀπέπεμψε μὲ ἄδεια χέρια ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς καὶ ἀπὸ τὴν αὐλὴν τῆς.

Μία ὅμως ἀπὸ τῆς γειτόνισσες, αὐτὴ καὶ ἡ κόρη τῆς, ἦσαν ἰδιαιτέρας κατασκευῆς γυναῖκες. Ἐτρῶγοντο μὲ ὅλην τὴν γειτονιάν. Τακτικὰ ἐμάλωναν κάθε μῆνα μὲ μίαν γειτόνισσαν, μὲ τὴν σειράν. Κακὸν δαιμόνιον ἐπεφοῖτα εἰς τὸν ὕπνον τους, εἰς τὰ ξυπνητὰ τους, καὶ ταῖς ἐψιθύριζεν εἰς τ' αὐτὰ ὅτι ἡ γειτόνισσες δὲν ταῖς ἠθελαν τὸ καλὸ, αὐτῆς καὶ τῆς κόρης τῆς, ὅτι τὴν ἐπεβουλεύοντο καὶ ταῖς ἔκαμναν μάγια.

Κατ' ἀρχὰς ἐμάλωσαν μὲ τὴν Παπανικόλαιναν, τὴν γηραιὰν σύζυγον σεβασμίου ἱερέως· κατόπιν ἐφιλονέκησαν μὲ τὴν οἰκίαν τὴν ἐδικήν μας· ἔπειτα ἐλογομάχησαν μὲ τὴν παλαιὰν ἀρχόντισσαν· ὕστερον ἐκήρυξαν πόλεμον ἐναντίον εἰς τὴν ἄλλην ἀρχόντισσαν, τὴν νέαν· εἶτα ἐμάλωσαν μὲ τὴν γρηά - Γρηγόραιναν· τελευταῖον ἐπετέθησαν κατὰ τῆς πτωχῆς μητρὸς τόσων τέκνων, τῆς Ζουγράφως.

Ἐβγαῖναν, μάνα καὶ κόρη, ἔξω στὸ ἐπάνω τὸ λιακωτότους, τὸ παλαιὸν καὶ ἐτοιμόρροπον, ἢ γραία Κακαβάραϊνα κ' ἡ κόρη τῆς τὸ Μελαγχρῶ, μεσημέρι καὶ βράδυ καὶ μεσάνυχτα, κ' ἔβλυναν τὰ κλώνια τῆς μανδήλας τους, κ' ἐξεσκουφώνοντο, κ' ἐτραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους, καὶ κατηρῶντο «νὰ πέση ξεπατωμὸς» στὴν γειτονιά. Κ' ἔβγαζαν τῆς καθεμιᾶς καὶ τὸ παραγκῶμί τῆς. Τὴν μίαν τὴν ὠνόμαζον. . . ποδαροῦσα, τὴν ἄλλην ἐφταλουτροῦ, τὴν ἄλλην γυφτοκόνισμα, τὴν ἄλλην ἀναροῦσα, [ξωτικό] τὴν ἄλλην μαυροτσούκαλο, παλαβομανίτα. Εἶχον πλούσιον ὀνοματολόγιον. Κατεσκεύαζον καὶ λέξεις ἰδικᾶς τῶν, ἀληθεῖς γλωσσοπλάστριαι, χωρὶς

νά τὸ ἤξεύρουν. Τὸ καστρί, τὸ σφραγιδάκι, ὁ τουρκανάκατος, τὸ ἀγαρηνὸ σκυλλί, «ποῦ μυρίζει χασανιές», ὅλ' αὐτὰ ἀμφιβάλλω ἂν εὐρίσκωνται εἰς τὸ Λεξικὸν τῶν ἀθησαυρίστων.

Ἦσαν στρίγγλες μὲ ὄνομα, «μὲ τὸ νάμι τους βγαλμένο», ἐπίφοβοι ἀληθῶς γυναῖκες· τοῦλάχιστον εἰς τὴν γειτονιὰν ἐπροξένουν φόβον, ἐνῶ μερικοὶ ἄλλοι ἐκ τῆς ἀγορᾶς, κακοὶ ἀστεῖοι, συνετέλουν εἰς τὸ νὰ τῆς ξετρελλαίνουν περισσότερον. Τέλος, ὅταν ἐμάλλωσαν μὲ τὴν Ζουγράφω, ἀνέβησαν εἰς τὸ δῶμα, κατὰ τὴν συνήθειάν των, κ' ἐτραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους, καὶ μαζὶ μὲ τὰς τριχὰς ἤρχιζαν νὰ ἐκκοκκίζουσι καὶ τὸ κομποσκοίνιον τῶν βλασφημιῶν των.

— Παναϊά μ', βγάλ' τσ' τὰ μάτια, εἶπεν ἐν ἐπιλόγῳ τὸ Μελαγρὸ βγάλ' τσ', Παναϊά μ', τὰ μάτια.

— Τὸ ἔνα τὸ ματάκι τσ' νὰ βγῆ, Παναϊά μ'! διώρθωσεν ἐν κατακλειδί ἡ γραῖα. Τὸ ματάκι τσ' τὸ ζερβί.

Ἡ γραῖα ἤξευρε τί ἔλεγε· καὶ ὠμιλοῦσε βεβαίως συνθηματικὴν γλῶσσαν, ἣτις πρέπει νὰ ἦτο καταληπτὴ εἰς τὰς ὑποχθονίους δυσάμεις. Δύο ματάκια εἶχεν, ἀναμφιβόλως, κατ' ἀλληγορικὴν ἔννοιαν ἡ Ζουγράφω, τὸν Γιάννην καὶ τὸν μικρὸν Στέλιον.

Ἐσπερον ἀπὸ τόσον κρύου καὶ παγετὸν καὶ πείναν καὶ δυστυχίαν, τὸ ἄρρωστον μικρὸν ἐχειροτέρευσεν. Ἡ γραῖα Σουλτάνα, ἡ μήτηρ τῆς Ζουγράφως, ἔτρεξε μὲ ὅσα ψευτογιατρικὰ ἐγνώριζεν, αὐτὴ καὶ ὅλες ἡ γειτόνισσες, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τίποτε. Τελευταῖον ἐκλήθη καὶ ὁ γέρον ἰατρός, ὁ μοναδικὸς εἰς τὸ χωρίον, ἀλλ' ἦτο ἀργά· δὲν ἴσχυσε νὰ σώσῃ τὸ παιδίον.

Τί μυρολόγι ἦτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠκούσθη εἰς τὴν γειτονιὰν τὴν προίαν τοῦ Σαββάτου, Ἰανουαρίου φθίνοντος τοῦ ἔτους 188. . . Ἦτον ἡ Πλουσία, ἡ δευτερότοκος ἀδελφὴ τῆς Ζουγράφως, τριακοντούτης κόρη. Αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς εἶχε δώσει ὁ νουνός της, ἴσως ἀπὸ εἰρωνεῖαν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως, ἐπειδὴ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ πάμπτωχον οἰκογένειαν. Ἄλλ' ἦτο πλουσία κατὰ τὴν μακρὰν καστανὴν κόμην, πλουσία κατὰ τὴν ὑπερήφανον κορμοστασίαν, πλουσία κατὰ τὰ κεντήματα καὶ τὰς γυναικείας τέχνας. Τέλος, ἀπεδείχθη πλουσία καὶ καθ' ὅλα, ὅταν εἰς τὰ 189. . . ὅταν εἶχε χάσει πλέον πᾶσαν ἐλπίδα γάμου, κατὰ παραδοξοτέραν ἀκόμη ἀντειρωνεῖαν τῆς τύχης, εὐρέθη ὄψιμος νυμφίος δι' αὐτήν, ἀπόχειρος καὶ εὐκατάστατος, ὅστις τῆς ἐχάρισεν ὡς «κοριτσιάτικο» τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του.

Αὐτὴ ἦτον ἡ μυρολογήτρια τῆς πρωίας ἐκείνης. Δὲν ἔκλαιε τὴν μαρανθεῖσαν νεότητά της, δὲν ἔκλαιε τὴν μοῦρὰν της, δὲν ἔκλαιε τὸν ξενιτευμὸν τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν της — ὦ, αὐτὰ δὲν ἠρμηνεύοντο διὰ μεγαλοφώνων θρήνων, ἀλλὰ δι' ἐνδομύχων ἀρρήτων στεναγμῶν — ἀλλ' ἔκλαιε τὸ μικρὸν, τρυφερὸν πλάσμα, τὸ ὁποῖον ἦλθε νὰ παραλάβῃ εἰς ἱερεὺς μ' ἓνα πενιχρὸν σταυρὸν καὶ θυμιατὸν διὰ νὰ τὸ προπέμψῃ τὴν δρόακα ἐκείνην τοῦ χῶματος ἐπιστρέφουσας εἰς τὸ χῶμα, τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην πνοήν, ἐπανακάμπτουσας εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰζῶων, ἐκεῖ ὅπου ὅλα τὰ νήπια, ὅπως λέγει ὁ Συναξαριστής, ἀπαιτοῦσιν αὐτοδικαίως ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν νὰ τοὺς πληρώσῃ τὰ ὀφειλόμενα. «Δικαιοκρίτα, δὸς ἡμῖν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἀντὶ τῶν ἐπιγείων, ὧν ἡμᾶς ἐστέρησας».

Ἔξω εἰς τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον ἐξώστην, ὑψηλὸν διότι ἡ οἰκία εἶνε κτισμένη ἐπὶ τῶν βράχων, οἵτινες ἀρχίζουσι ἐκεῖθεν νὰ πυργοῦνται εἰς ὑπέροχον λοφιὰν ὑπεράνω τῆς στέγης — ἀντικρὺ τοῦ ἰδικοῦ μας ἀνατολικοῦ παραθύρου, εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐξώστην, ὅπου ἡ ἀδαῆς ὄλου τοῦ παρελθόντος τούτου μικρὰ παιδική τραγουδεῖ τὸ «καράβι - καραβάκι» της, — ἐκεῖ εἶχε λύσει τὴν μανδύλαν κ' ἐτράβα τὰ μαλλιά της ἡ Πλουσία, τονίζουσα τὸ σπαρακτικὸν μυρολόγι της. Καὶ ἡ βαθεῖα καστανὴ κόμη ἐκνυμάτιζεν ἀκράτητος ἀπὸ τοὺς ὤμους εἰς τοὺς βραχίονας, καὶ μέχρι τῶν βουβῶνων καὶ τῶν ἀστραγάλων, ὡς ἀπὸ κρήνην μελάνυδρον καὶ ἀπὸ πέτραν ἀκρότομον. Τὸ νεκρῶσιμον ἄσμα ἀνέβλυζεν ἀπὸ τὸ πικραμμένον χλωμὸν στόμα της, καὶ διεδόνεϊτο καὶ ἐστροβιλιζέτο, κατερχόμενον ὡς χεῖμαρρος ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν βράχων, κατακυριεῖον ὅλας τὰς ἀκοὰς καὶ τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν, καὶ τῆκον καρδίας καὶ ὄμματα, καθὼς ὁ ἥλιος, ὅστις ἐψηλῶνε τότε, ἔτηκε τὰς χιόνας.

Τὸ νεκρὸν βρέφος ἐξέφερρεν ἐντὸς φρερέρου ὁμοίου μὲ λίκνον αὐτὴ ἡ γρητὰ Σουλτάνα, ἡ μάμμη του. **Σπαρακτικώτερον ἀκόμη μοῦ ἐφάνη** ὅτι τὸν ξύλινον τῆς Ἐκκλησίας Σταυρὸν ἐδέησε νὰ τὸν λάβῃ καὶ νὰ τὸν κρατῇ ὁ μάστρο Κ. . . ὁ πατὴρ τοῦ ἐκφερομένου νεκροῦ βρέφους, ἐπειδὴ ὁ μάγκας, ὅστις τὸν εἶχε φέρει, ἀφοῦ παρέδωκε τὸ θυμιατὸν εἰς χεῖρας τοῦ Παπαῦ, τὸν ἀκούμβησεν εἰς τὸν τοῖχον, ἐπὶ τῆς πεζούλας εἰς τὴν βᾶσιν ἐνὸς γειτονικοῦ χαμογείου κλειστοῦ (ἴσως διότι εἶδε τὴν πενιχρότητα τῆς παρασκευῆς καὶ δὲν ἠλπίζε νὰ πληρωθῇ καλὰ διὰ τὸν κόπον του) κ' ἐπῆγε νὰ παῖξῃ τῆς μπάλλης μὲ τὰ χιόνια.

Ἐξεκίνησεν ἡ μικρὰ πομπή, προπεμπομένη ἀπὸ τὸ παθητικὸν πλούσιον μυρολόγι τῆς ὑψηλοσώμου κόρης Πλουσίας, καὶ τὴν

στιγμὴν ἐκείνην, ἐπάνω εἰς τὸ ἡλιακωτὸν τῆς γείτονος οἰκίας ἐφάνησαν, ὡς φαντάσματα τῆς ἡμέρας, ὡς στῆλαι ἀκίνητοι, νὰ ἴστανται δύο γυναῖκες· μία μαυροφόρα, καὶ μία μὲ πολιτικὴν μανδήλαν χρωματιστὴν, χρώματος «λαδί». Ἦσαν ἡ Κακαβάραινα καὶ ἡ κόρη τῆς ἡ Μελαγχρῶ. Ἐκ τούτων ἡ μὲν γραῖα ἀνείλκυε τὴν σκούφιαν, τὴν μαύρην μανδήλαν τῆς πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀνέτεινε τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἡ δὲ νέα ἐμειδία πικρὸν μειδίημα καὶ ἔσειε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα· ἡ στάσις καὶ τῶν δύο γυναικῶν ἐνέφαινε σκληρὰν ἀπανθρωπίαν, χαιρεκακίαν καὶ φανερὰ ἐξηύχοντο καὶ ἐπέχαιρον, διότι ἡ Παναγιὰ εἰσήκουσε τὴν ἀράν των, κ' ἔβγαλε τὸ μάτι τῆς Ζουγράφως.

Ὅ,τι ἔμαθα ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, ὅτι συνέβη μίαν νύκτα εἰς τὸ Κοιμητήριον τῆς μικρᾶς πόλεως, ἐδυσκολεύθην νὰ τὸ πιστεύσω, ἀλλὰ θὰ τὸ διηγηθῶ παρακάτω ὅπως τὸ ἤκουσα. Ἡ Κακαβάραινα καὶ ἡ κόρη τῆς, ἀπὸ πολλῶν χρόνων, εἶχον προχωρήσει πολλὰ βήματα εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγνώστων. Εἶχον ἐξιπασθῆ, ἐπειδὴ ὁ Γιώργος των, ὁ υἱὸς τῆς μὲν, τῆς δὲ ἀδελφός, εἶχε «βγῆ καθηγητῆς ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο, στὴν Ἀθήνα». Ἦσαν ἐκ ταπεινοῦ γένους καὶ πάμπτωχοι. Ὁ γέρο - Σταύρος ὁ Κακαβάρης, ἀποθαμμένος πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἦτον ξένος, φερμένος εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τὴν μεγάλην νῆσον, τὴν Ἐγριμον. Ἡ λαίλαψ τοῦ πολέμου, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰῶνος, εἶχε σκορπίσει ὅλην τὴν οἰκογένειάν του. Ἀκολούθως, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, πόσοι ἔγειναν ἀναγνωρισμοί, μεταξὺ γονέων καταφυγόντων εἰς τὰς νήσους καὶ τέκνων ἀπαχθέντων εἰς τὴν μεγάλην ἡπειρον, ἀδελφῶν φυγόντων εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἀδελφῶν κρυφθέντων μεταξὺ ἐρειπίων καὶ συντριμμάτων. Πολλοὶ ἀνεῦρον τοὺς ἀδελφούς των Τούρκους ἀγάδες, πλούτου κομιστὰς εἰς τὰ παράλια, ἄλλοι ἀνεκάλυψαν τὰς ἀδελφάς των Σουλτάνες, χανοῦμισσες εἰς τὰ χαρέμια. Εἰς ἐκ τῶν ἀναγνωρισμῶν αὐτῶν ἦτο ὁ τοῦ γέρο - Σταύρου, ἀνωνύμου, (ὅστις ὕστερον προσέλαβε τὸ ὄνομα Κακαβάρης, ὄνομα τοῦ πενθεροῦ του, ἀγροῖκου βοσκοῦ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον, ὅπου τὸν εἶχε ρίψει ἡ θύελλα καὶ ἐνυμφεῦθη τὴν σημερινὴν γραῖαν Κακαβάραιναν), ὅστις ἀνεγνώρισε τὸν ἀδελφόν του ὄχι Τούρκον, εὐτυχῶς, ἀλλὰ Δεσπότην μιᾶς τῶν μητροπόλεων ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον. Τότε ὁ Δεσπότης προσέλαβε τὸν νέον, ὅστις ἐκυμαίνεται [νὰ γείνη ναύτης] μεταξὺ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρὸς του τοῦ ναύτου καὶ τοῦ πάμπλου του τοῦ βοσκοῦ, τὸν ἐσπούδασε καὶ τὸν ἔβγαλε καθηγητὴν ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιο.

Ἐκτοτε ἡ Μελαγχρῶ, ἥτις ἦτο κατὰ δύο ἔτη μικροτέρα, ἐξήφθη, ὑπερφηφανεύθη καὶ ἤθελε νὰ γείνη καὶ αὐτὴ μεγάλη κυρία. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τρέλλας μετεδόθη βραδύτερον καὶ εἰς τὴν μητέρα της. Κατ' ἀρχὰς ἡ γραῖα εἶχεν ἀντισταθῆ εἰς τὸ μίασμα, ἔπειτα, μὲ τὸν καιρὸν, ἐκόλλησε καὶ αὐτὴ.

Ἡ Μελαγχρῶ ἐφαντάζετο, ἔξαφνα, ὅτι ὁ ἀδελφός της θὰ τῆς φέρῃ ἓνα πλούσιον, εὐγενῆ ἄρχοντα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας διὰ νυμφίον. Ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Τρικούλης ἦτο ἄγαμος, πάραντα σινέλαβε τὸ ὄνειρον ὅτι οὗτος θὰ ἤρχετο νὰ τὴν ζητήσῃ ὡς νύμφην· εἶτα ἡ φιλοδοξία της ἔφθασε καὶ μέχρι τοῦ Διαδόχου τοῦ Θρόνου. Τὰ ὄνειρα ταῦτα τὰ ἔβλεπαν εἰς τὰ ξυνητὰ καὶ τὰ ἐξέφεραν μεγαλοφώνως, εἰς ἐπήκοον τῆς γειτονίας ὅλης. Καὶ οἱ μὲν νέοι καὶ τὰ κοράσια ἐγέλων μὲ πλατὺ στόμα, ὅταν τὰ ἤκουον. Αἱ δὲ γεροντότεραι καὶ φρονιμώτεραι γειτόνισσαι τὰς ἐπετίμων, συμβουλευούσαι αὐτάς νὰ μὴ ἔχωσι τοιαύτας ἰδέας. Διάφοροι ἀνθρώποι ἀγοραῖοι, μὲ τὰ κακόζηλα ἀστεῖά των, ὑπέθυλλον τὴν τρέλλαν ταύτην, διὰ λόγων, διὰ πλαστῶν ἐπιστολῶν, ἐρχομένων δῆθεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐν αἷς περιείχοντο προτάσεις γάμου ἀπὸ φανταστικὰ ὄνόματα ἀρχόντων καὶ πριγκίπων διὰ χρυσοχάρτων προγραμμάτων μὲ ἐπιδεικτικὰ κεφαλαῖα γράμματα, τὰ ὁποῖα παρουσίαζον ὡς συναλλάγματα καὶ ἐπιταγὰς πρὸς εἰσπραξὶν ἑκατομμυρίων κτλ..... καὶ αἱ δύο ἦσαν ἀγράμματοι. Πρώτῃ ἐκ τῶν γειτόνων ἡ γραῖα Παπαντώναινα τὰς ἐνουθέτησε, νὰ μὴν τὰ πιστεύουν αὐτά, ἀλλ' ἐκεῖναι ὠργίσθησαν καὶ τὴν ὕβρισαν· ἔκτοτε ἔγειναν κακαὶ μὲ ὅλην τὴν γειτονίαν καὶ μὲ ὅλον τὸν κόσμον.

Ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ Γιωργός των, ὁ καθηγητής, ἀργοῦσε νὰ ταῖς φέρῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τὸν ὄνειροπολούμενον γαμβρόν, τὸν Τρικούλην ἢ τὸν Διάδοχον, ἐθύμωσαν καὶ μὲ αὐτὸν καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν ὕβριζον. Ἡ δὲ μανία των ἐπετάθη, ὅταν ἔμαθον ὅτι ὁ Καθηγητής εἶχε νυμφευθῆ εἰς τὰς Ἀθήνας μίαν φράγκισσαν, νέαν δυτικὴν τὸ δόγμα καταγομένην ἐκ Βαυαρίας. Ἡ γραῖα ἤρχισε νὰ τὸν καταράται. Ὁ Ἀχαΐρευτος, χαῖρι καὶ προκοπῇ νὰ μὴν ἰδῆ! Ἦρ προῆρ! καθάρια Τραμοντίνη!

— Ὁ Τουρκανάκατος, ποῦ μυρίζει χασανιές! Ἐπρόσθεσεν ἡ Μελαγχρῶ (ἐννοοῦσα τὸν γάμον τὸν ὁποῖον ἔκαμε)! Τὸ φραγκόπουλο! ποῦ τρώει τῆς χελῶνες.

Ἔως ἐδῶ εἶχον φθάσει αἱ γυναῖκες αὐται, μάνα καὶ κόρη. Εἶχε δὲ λάβει καὶ ἄλλας διαστάσεις καὶ στροφὰς ἡ τρέλλα των. Εἶχαν δεχθῆ εἰς τὴν οἰκίαν μάντις καὶ τουρκόγυφτους, διὰ νὰ ταῖς εἰποῦν τὴν μοῖραν. Εἶχον ὑπάγει εἰς μάγισσες, νὰ κάμουν

μάγια, διὰ νὰ μαγεύσουν τὸν Τρικούπην, νὰ ἔλθῃ νὰ ζητήσῃ τὴν κόρην. Εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰ θεῖα καὶ δὲν ἐπλησίαζον εἰς ναόν. Μίαν φορὰν ἠθέλησαν νὰ κάμουν μίαν λειτουργίαν εἰς ἔξωκκλήσιον. Τὰ γλυκοχαράμματα εἶχαν σηκωθῆ, ἐστολίσθησαν κ' ἐκίνησαν νὰ πάγουν εἰς τὸν "Αἰ-Γεώργην. Ἄλλ' εἰς τὸν μισὸν δρόμον ἐστάθησαν, κ' ἐγύρισαν πίσω, κ' ἐπαράγγειλαν εἰς τὸν παπᾶν νὰ μὴ λειτουργήσῃ. Τί ταῖς εἶχε συμβῆ; Αἱ γειτόνισσαι διηγοῦντο ὅτι συνήντησαν καθ' ὁδὸν τὸν Στέλιον, μετὰ . . . . . εἰς σχῆμα γνωστοῦ καλογήρου, ὅστις ταῖς εἶπε «νὰ μὴ κάνουν λειτουργίες, δὲν πιάνονται».

Ὁ Γιάννης τῆς Στάμαινας δὲν ἐφοβεῖτο οὔτε τὰ στοιχεῖα οὔτε τοὺς βρυκόλακας. Ὅταν ἐπέστρεφε τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ τὰ καθήκοντά του ὡς πολιτοφύλακος περιπόλου τῆς νυκτὸς ἐκείνης — τῆς δὲ πολιτοφυλακῆς ταύτης τὰ καθήκοντα συνίσταντο εἰς ἓνα γῦρον μεταξὺ τῆς 11ης καὶ τοῦ μεσονυκτίου ἀνὰ τὰς συνοικίας τῆς μικρᾶς πολίχνης, καὶ εἰς ἓνα ὕπνον καθιστὸν συνήθως μεταξὺ τοῦ μεσονυκτίου καὶ τῆς πρώτης ὥρας, ἔξωθεν ἑνὸς κεντρικοῦ μαγαζείου τῆς ἀγορᾶς, ἐπὶ τῆς κτιστῆς μπαγκέτας τῆς φατωμένης μετὰ σανίδια — ὅταν ἐπέστρεφε, λέγω, μετὰ τὴν διάλυσιν [λήξιν] τῆς νυκτοφυλακῆς διὰ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἠθέλησεν, ὡς προνοητικὸς ἄνθρωπος, νὰ ἐξέλθῃ ἔξω εἰς τὸν γεώλοφον πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου εἶδε δεμένον τὸν ἡμίονόν του, διὰ νὰ ρίψῃ ἐν βλέμμα καὶ ἀλλάξῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ ζῶον ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἔβασκεν. Ἐφερεν ἐπ' ὤμου τὴν καραβίαν του, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἀφ' ἐσπέρας ἀπὸ τὴν δημαρχίαν. Τὸ μέρος, ὅπου ἔβαινεν, ἀντίκρυζε τὸ νεκροταφεῖον τῆς κομποπόλεως. Ἦτο τὴν νύκτα τῆς τετάρτης, περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου, πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ μικροῦ Στέλιου. Ἐκεῖ βλέπει ἔμπρὸς του, προπορευομένας ἑκατὸν βήματα αὐτοῦ δύο μαύρας σκιάς, νὰ βαδίζουν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ κοιμητήριον. Ἦσαν δύο γυναῖκες, ἢ μία προφανῶς μαυροφόρα, ἢ ἄλλη μετὰ τὸ χρῶμα τῆς νυκτὸς, εἰς τὸ ὁποῖον συνεχέτο τὸ ἀόριστον χρῶμα τῆς μανδήλας τῆς.

Ὁ Γιάννης δὲν τὰς ἀνεγνώρισεν. Ἐκαμε τὸν σταυρόν του μᾶλλον ἀπὸ ἀπορίαν παρὰ ἀπὸ φόβον καὶ ἀντὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πλάγιον δρόμον πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶχε δέσει τὸ ζῶόν του, ἠκολούθησε τὸν εὐθὺν καὶ ἔφθασε πλησίον τοῦ νεκροταφείου. Ἦτο λάμπουσα ἀστροφεγγιά, ἢ δὲ σελίγη φθίνουσα ἔμελλε πρὸς ὄρθρον ν' ἀνατείλῃ. Ὁ ἄνθρωπος εἶδε τὰς δύο μαυροφόρας,

ἄμα ἔφθασαν πλησίον εἰς τὸν περίβολον, νὰ ἴστανται πρὸς στιγμήν ἐνώπιον τῆς πύλης, ὡς νὰ ἐδίσταζον. Ὁ Γιάννης τῆς Στάμαινας ἐκρύβη ὀπισθεν προεξέχοντος ὄχθου τῆς κυρτωμένης λοφιάς τοῦ ὑψώματος καὶ τὰς παρέτῆρει μὲ ἀπληστόν περιέργειαν.

Αἱ δύο σκιαὶ δὲν εἰσῆλθον διὰ τῆς πύλης, ἀλλ' ἤρχισαν νὰ βαδίζωσι τὸν τοῖχον - τοῖχον, κατὰ τὴν βορεινὴν πλευρὰν τοῦ λόφου ἐκ τοῦ μέρους τῆς στερεᾶς. Ἡ ἄλλη ἢ δυτικομεσημβρινὴ πλευρὰ ἦτο πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὅλος ὁ περίβολος τῶν νεκρῶν ἔκειτο ἐπὶ λόφου θαλασσοπλήκτου, κωνοειδοῦς, ὅπου πρὸς τὸ νότιον μέρος ἐσχηματίζετο κρημνώδης ἀκτὴ πρὸς τὴν θάλασσαν (τὰ κύματα ἐβανκάλιζον τὸν ὕπνον τῶν νεκρῶν). Ἡ πύλη ἦτο μὲν ἀνοικτὴ ἐπὶ τοῦ μανδάλου καὶ φύλαξ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐντός, [Οὔτε οἰκίσκος οὔτε ναὸς ὑπῆρχεν, ἀλλ' ὁ ναὸς ἔκειτο ἐπὶ ὑψηλοτέρου ὄροπεδίου πρὸς ἀνατολάς], ἀλλ' ἦτο βαρεῖα καὶ αὐτὸς ὁ κρότος τοῦ ἀνοίγματός της θὰ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ (ταράξῃ τὸν ὕπνον) ἐξυπνήσῃ τοὺς νεκροὺς τὰ μεσάνυχτα καὶ θὰ ἐπέβαλλε [προεκάλει] ῥιγὸς καὶ φοικιάσιν εἰς τὰ ὄσῃα τοῦ τολμητίου.

Αἱ δύο μαῦραι σκιαὶ ἐκρύβησαν ὀπισθεν τοῦ βορεινοῦ τοίχου καὶ ὁ Γιάννης τῆς Στάμαινας ἔσπευσε δρομαίως καὶ τὰς παρηκολούθησε. Μετ' ὀλίγα βήματα τὰς ἀντίκρουσε πάλιν καὶ πάραντα ἔμετρίασε τὸ βῆμα. Ἐκεῖναι ἐβάδισαν ἑκατοστὸν βημάτων τὸν τοῖχον - τοῖχον καὶ εἶτα ἐστάθησαν.

Εἶχον φθάσει εἰς ἓν μέρος τοῦ περιβόλου, τὸ ὀπίδιον ἐφαίνετο χαμηλότερον, φθάνον μέχρι τῆς μέσης μετρίου ἀναστήματος ἀνδρός, ἐνῶ τὸ ἄλλο κτίριον ἔφθανεν ἕως τὰς μασχάλας ἢ τοὺς ὤμους. Λίθοι καὶ κονία εἶχον ἐκπέσει ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ τοίχου εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἦτο εὐκολώτατον νὰ τὸ ὑπερβῇ ἄνθρωπος καὶ νὰ εἰσέλθῃ.

Ὁ Γιάννης ἐσταμάτησε καὶ ἔβλεπε μετ' αὐξούσης ἐκπλήξεως τὰ *

* Τὸ διήγημα, πιθανῶς τὸ τελευταῖον τοῦ συγγραφέως, ἔμεινεν ἕως ἐδῶ, ἀτελές.

ΔΗΜΑΡΧΙΝΑ ΝΥΦΗ

Τριάντα τόσα κομμάτια καράβια είχαν καταπλεύσει εις τὸν λιμένα. Δέκα μεγάλα βρίκια, γαλέττες δώδεκα καὶ δύο ἢ τρία μάρκα ἢ τρικιάταρα καὶ χωριστὰ ἄλλα μικρότερα, κόττερα, βρατσέρες καὶ λόβερ. Καὶ τότε ὁ μακαρίτης ὁ γέρο - Γιαλέδης, ὅστις ἦτο σφόδρα ἐναντίος εἰς τὴν ἰδέαν, δι' ἣν εἶχον παραταχθῆ ὡς εἰς ναυμαχίαν ὅλα τὰ σκάφη ταῦτα, ἔλεγε πρὸς τινὰ ἄλλον νεώτερον ὁμόφρονά του ἐν παλαιὸν δίστιχον :

Ἦρθαν τ' ἀνθρωπάκια
ἀπ' τὰ καραβάκια.

Ὅλοι αἱ παλαιαὶ ναυτικαὶ οἰκογένειαι τοῦ τόπου, Μαῖμπαῖοι, Γιακουμπαῖοι, Κουμπαῖοι, Χαναῖοι, Μολγκοναῖοι, Μπιρμπαῖοι, (καὶ ὁ διηγούμενος ταῦτα ἐπρόσθετε : Μπούλαμπεραῖοι, Ἀστροφταῖοι, Μπουμουναῖοι, Κουρουταῖοι, Σταχαῖοι, Στουρναῖοι, Κασναῖοι καὶ λοιποὶ) εἶχον βάλει πείσμα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῆ ἕξ ἅπαντος, εἰς τὴν ἐπιχειμένην δημοτικὴν, ὡς ἄρχων τοῦ τόπου ὁ κ. Νίκος Ἀγγούδης, νεαρῶτάτος δικηγόρος τῆς τελευταίας κοπῆς, νεωτεριστῆς, ἐρωτύλος, φιλόκοσμος καὶ φιλόδοξος εἰς ἄκρον, κωμαστῆς καὶ κιθαρωδὸς (ἔπαιξε «κριθάρα», κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Διοματάρη Ρήγα, ἐνὸς τῶν θερμῶν ὑποστηρικτῶν του), καὶ ὁ μόνος κατάλληλος νὰ δοξάσῃ τὸν τόπον. Καὶ ἦτο τρώοντι βέβαιον ὅτι θὰ ἐξελέγετο, μὲ τόσῃν φοβερὰν ἐπιστρατεῖαν ναυστολικοῦ καὶ πληρωμάτων.

Ἄμα οἱ ἀντίθετοι εἶδον τὴν μεγαλόσωμον αὐτὴν ἀκρίδα [ἢ τὴν ἀγέλην αὐτὴν τῶν ὀρνέων τῶν Θαλασσινῶν] ἐνοκήψασαν εἰς τὸν λιμένα, ἤρχισαν ἐν χορῶ νὰ τραγωδοῦν τὸ «Πολλὴ μαυρίλα πλάκωσε» ! Ὁλος σχεδὸν ὁ ἱστιοφορικὸς στολίσκος τῆς νήσου εἶχεν ἐπιστρατευθῆ. Ἐν μόνον μεγάλο καράβι, τοῦ καπετὰν Ἀλέξη Παγούρη, ἐβράδυνε νὰ φανῆ καὶ δὲν ἐφαίνετο εἰς τὴν συνάντησιν τῶν σκαφῶν τῶν ξυλίνων. Τὸ ἐπερίμεναν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ φανῆ εἰς μάτην. Δὲν ἦλθε δι' ὅλου τοῦ ἐκλογι-

κοῦ ἀγῶνος, δὲν ἦλθεν οὔτε τὴν παραμονὴν τῆς ἐκλογῆς, δὲν ἦλθεν οὔτε εἰς τὰ ἐπινίκια. Ἄλλ' οὔτε μετὰ τὰς ἐκλογὰς ποτὲ ἦλθεν.

Εἰς μάτην ἡ καπετάνισσα, ἡ Φλωροῦ, ἡ γυνὴ τοῦ Ἀλέξη Παγούρη, ἔβγαινε πᾶσαν πρωΐαν καὶ πᾶσαν ἐσπέραν εἰς τὸ ἡλιακῶν δῶμα, ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο [τρεῖς] κομπῶν καὶ λεπτοῦς κίονας τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν στέγην, καὶ ἴστατο ἐκεῖ ὥρας, μὲ τὸ ναυτικὸν κιάλι εἰς τὸ ὄμμα, ἀγναντεύουσα τὸ μακρὸν πέλαγος, ἐξετάζουσα τὰ κύματα καὶ διερευνῶσα μὲ τὸ βλέμμα τὰ χαριτωμένα νησάκια, τοὺς μεμακρυσμένους βράχους καὶ τὰς σπηλάδας. Ἰχνος Ἰστίου δὲν ἔβλεπε πουθενά, οὔτε ὡς πτερὸν γλάρου, οὔτε ὡς λοφιὰν πάπιας, οὔτε ὡς κεκρύφαλον καλλικατζούνας· οὔτε ὀπισθεν τῶν χθαμηλῶν σκοπέλων, οὔτε πέραν τῆς Μπιώτας, οὔτε ἐκεῖθεν τοῦ Καλαμακιοῦ· οὔτε πρὸς τὴν ἀνατολικὴν, οὔτε πρὸς τὴν δυτικὴν ἀκτῆν. Κ' ἐπανήρχετο ἐν ἀθυμίᾳ ἡ γυνὴ εἰς τὸν θάλαμόν της καὶ κατέθετε τὸ κιάλι τὸ ἄχρηστον, κ' ἔτρωγε τὸ πικρὸν δελτινὸν της ἐν συντριβῇ καὶ ἀνεκλίνετο εἰς τὸν σκληρὸν καναπέν της ἐν ἀγωνίᾳ. Καὶ ἦτο μόνη εἰς τὸ ὥραϊον κομπὸν σπητί της ἡ Ἀρχόντω, αὐτὴ καὶ ἡ εἰκοσαεὶς ἀνεψιά της ἡ Φλωροῦ, τὴν ὁποίαν εἶχεν υἱοθετήσῃ, μὴ ἔχουσα θυγατέρα. Ἐπειδὴ τοὺς δύο υἱοὺς της, τὸν Ἀργύρη καὶ τὸν Κίμωνα, τοὺς εἶχε μαζί του στὸ καράβι ὁ πατὴρ τῶν. Κ' ἡ κομπὴ ἀκρινὴ οἰκία, μάρτυς τῆς φιλοκαλίας τοῦ κτήτορός της, ἴστατο ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ Σχιναδέικα, ἐπὶ ἀμβλείας προβλήτος πρὸς τὸν γιालὸν τοῦ Ἐπάνω Μαχαλά, εἰς τὴν γωνίαν ἀριβῶς δύο κολπίσκων. Ὑπερθεν τοῦ παλαιοῦ μύλου μὲ τοὺς βράχους τοὺς σπαρτούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνεγινώσκοντο ἀκόμη, κατὰ τὴν παράδοσιν ἢ τὴν πρόληψιν, τὰ γράμματα τοῦ Θεμιστοκλέους πρὸς τοὺς Ἴωνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προτρέποντος αὐτοὺς ν' ἀποταχθῶσι τὸν μισητὸν βάρβαρον καὶ προσέλθωσιν εἰς τὴν γλυκεῖαν Ἑλλάδα, τὴν μητέρα τῶν.

Πῶς νὰ παρηγορηθῇ ἡ Ἀρχόντω διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου της, ἀφοῦ ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν ὅτι οὗτος, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ πλοίαρχοι, εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς ἐκλογὰς; Ἴδου ἦτο Παρασκευή, ἐξημέρωνε τὸ Σάββατον, τὴν μεθαύριον θὰ ἐπανέτελλε Κυριακή, ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν, καὶ τὸ καράβι δὲν ἐφάνη. Ἡ καπετάνισσα, καθὼς λέγει τὸ παραμῦθι [ὁ λόγος], «ἔμβαινε κ' ἔβγαινε καὶ βαρειαναστέναζε».

— Μάνα, τῆς λέγει μετὰ πολὺν δισταγμὸν ἡ ἀνεψιά ἡ ψυχο-

κόρη της. Ἄκους, τί ἄκουσα νὰ λένε, πῶς ἡ γρηὰ ἡ Γκότσοινα, ποῦνε μάγισσα. . .

— Ξωρκισμένη νᾶνε, παιδί μου, ὑπέλαβεν ἡ Ἀρχόντω !

— Μὰ ἄκους, μᾶνα . . . ἐπανελάβεν ἡ κόρη, ἐπειδὴ, ἀφοῦ ἄπαξ ἤρχισεν, ἤσθάνετο τὴν τόλμην νὰ ἐξακολουθήσῃ.

— Δὲν ἀκούω τίποτα, εἶπεν αὐστηρῶς ἡ Ἀρχόντω.

Ἡ κόρη «ἐποδαιώθη», κ' ἐσιώπησε.

Μετὰ μίαν ὥραν, ἀφοῦ εἶχε σηκωθῆ ἀπὸ τὸ πικραμμένον δεῖπνόν της ἡ καπετάνισσα, πρὶν σηκωθῆ νὰ κάμῃ τὴν προσευχήν της, διὰ νὰ πλαγιάσῃ, αἴφνης τῆς λέγει :

— Τί ἔλεγες, Φλωροῦ, γιὰ τὴν γρηὰ Γκότσοινα, τὴν μάγισσα ;

— Ναί, ἀλήθεια, μᾶνα· τοῦ Ραχιώτη τὸ καράβι, ἄκους, ὅπου ἔλειπε καιρὸ καὶ καιρὸ, κ' ἦταν φόβος, δὲν ἤθελε ἡ Ραχιώταινα, ἄκους, νὰ πάρῃ τὴν Γκότσοινα νὰ τῆς κάμῃ τὰ μάγια μέσ' τὸ αὐγὸ, νὰ ἰδῆ μὲ τὰ μάτια της ἡ καπετάνισσα ἀνίσως εἶνε καλὰ τὸ καράβι ἢ ὄχι· καὶ τότε ἡ Γκότσοινα τῆς λέει· κι' ἂν φοβᾶσαι τὰ μάγια, πέσε στὰ θεοτικά· πάρ' ἓνα κορίτσι ἀπάρθενο, ἀθῶο, ὡς ἔνδεκα χρονῶν νὰ εἶνε, κατέβασ' ἓνα ἄκονισμα ἀπ' τὸ ἄκονιστάσι, δὸς τῆς τὸ στὰ χέρια νὰ τὸ κρατῆ ὥρα πολλή, καὶ νὰ τὸ κυττάξῃ ἀτράνταχτα, χωρὶς νὰ ξεκολλήσῃ οὔτε στιγμή ἀπ' τὸ ἄκονισμα τὸ μάτι. Καὶ τότε τὸ κορίτσι θὰ φωτισθῆ καὶ θὰ τ' ἀρωτίσῃς, τί βλέπε; Κ' ἐκεῖνο θὰ σοῦ πῆ βλέπω τὸ καὶ τό, ἢ βουλιαμμένο εἶνε τὸ καράβι, ἢ ἀβούλιαχτό.

— Δέσε τὴ γλῶσσά σου, εἶπεν ἡ Ἀρχόντω.

— Ναί· ὁ λόγος τὸ λέει. Ἔτσι τῆς εἶπε ἡ Γκότσοινα, κ' ἔτσι ἔκαμε ἡ Ραχιώταινα. Ἐπῆθε τὸ κορίτσι τοῦ καπετάν Λυμπέρη, τῆ Χ., ποῦ εἶνε ὡς ἔνδεκα χρονῶν, καθαρὸ, ἀθῶο, ὅπως τῆς εἶπε ἡ Γκότσοινα, καὶ τῆς ἔβαλε τὸ ἄκονισμα στὰ χέρια, κ' ἐκάθισε, καὶ τὸ κύτταξε, μίαν ὥρα. Κ' ὕστερα τὴν ἐρωτᾷ· τί βλέπεις; Καὶ τῆς εἶπε· βλέπω τὸ καράβι ποῦ ἀρμενίζει μὲ πρύμον καιρὸ, μὲ τὰ πανιὰ φουσκωμένα, κι' ὁ καπετάνιος στὸ τιμόνι· κατὰ ὄψω ἔχει τὴν πλώρη. Κι' ἀληθινά, σὲ τρεῖς μέραις, ἦρθε τὸ καράβι. Τὸ θυμᾶσαι, μῆνες εἶνε ἀπὸ τότε.

Ἡ Ἀρχόντω, μετὰ μικρὰν σκέψιν εἶπε :

— Πᾶς νὰ τὴν φωνάξῃς ;

— Ποιά, τὴν Χ., τοῦ καπετάν Λυμπέρη ; Τέτοιαν ὥρα, ἐρχεται ;

— Τί ὥρα εἶνε ; Ἡ κόττες τώρα κάτιασαν.

— Πῶς νὰ πάω, μᾶνα ; φοβᾶμαι.

— Βγαίνω στο παραθύρι και σ' ἀγναντεύω· σὲ φυλάω μὲ τὸ μάτι· τρεῖς πόρτες παραπέρα εἶνε.

— Ἄς πάω.

Ἡ κόρη ἐξῆλθε, κατέβη στὸν δρόμον, κ' ἡ θεία της ἦνοιξε τὸ παράθυρον καὶ τὴν ἐνεθάρρυνε. Μετὰ πέντε λεπτὰ ἤκουσε τὴν φωνὴν της, ὅπου ἐκάλει τὴν κόρην τοῦ καπετὰν Λυμπέρη.

— Χ. Ἔ, Χ.

— Τί εἶνε; Ποιὸς φωνάζει;

— Κατέβα νὰ σοῦ πῶ.

Ἦκουσε μικρὸν θόρυβον, συνεννοήσεις, φωνὰς τῆς παιδίσκης ἀπὸ τὸν δρόμον, τῆς μητρὸς της ἀπὸ τὸ μπαλκόνι. Καὶ μίαν τελευταίαν παραγγελίαν:

— Ἄς εἶνε, πήγαινε. Νάρθῃς γλήγορα.

Καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ αἱ δύο κορασίδες ἀγέβαινον τρέχουσαι τὰ σκαλοπάτια τῆς οἰκίας τοῦ καπετὰν Ἀλέξη.

Ἡ Χ. ἦτον γλωμῆ, λευκὴ καὶ λεπτοφυὴς εἰς ἄκρον.

Ταχέως ἐξετελέσθη τὸ πείραμα. Ἡ μικρὰ παιδίσκη ἐπὶ ὧραν ἐκράτει ἐν εἰκόνισμα μὲ τὰς δύο χεῖράς της. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ καπετάνισσα ἡ Λυμπέραινα, εἴτε διότι ἐδυσχέραινε ἐκ τῆς παρατεινομένης ἀπουσίας τοῦ θυγατρίου, εἴτε μᾶλλον διότι ἐπεθύμει νὰ εἶνε καὶ αὐτὴ παρούσα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς μαντείας, ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Παγούραινας. Μετὰ ὧραν ἰκανήν, ὅταν ἡ Ἀλέξαινα, καθημένη ἀντικρὺ τῆς μικρᾶς, εἶδε κάπως τὰ ὄμματά της νὰ ἰλλωπίζουσι, ἀπὸ κούρασιν ἢ ζάλην, τὴν ἐρωτᾷ:

— Τί βλέπεις;

— Βλέπω, ἀπήντησεν ἡ παιδίσκη, ἓνα καράβι. Βλέπω σύννεφα πολλὰ, θολὰ, τρεχούμενα, ἀνακατωμένα, φουσκοθαλασσιά, τρικυμία, θεώρατα κύματα, ποῦ χτυποῦν ἐπάνω στοὺς βράχους, στὸ κάβο, ἴσθιν ἀκρογιαλιά.

— Καὶ πῶς τὸ βλέπεις τὸ καράβι; ἠρώτησε μὲ κομμένην φωνὴν ἡ Ἀρχόντω.

— Τὸ καράβι σύντριμμα καὶ τρομάρα. . . Ὁχ! καὶ εἶνε ἓνας, δύο, τρεῖς νομάτοι ποῦ πλέουν, τοὺς συναπαίρνει τὸ κῆμα, (ᾤφωνεν ἀλληλοδιαδόχως τρεῖς δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς της), τοὺς χτυπᾷ ἡ θάλασσα ἀπάνω στὰ βράχια, ποῦ πολεμοῦν νὰ πιαστοῦν, τοὺς ἀρπάζει ξανά πίσω τὸ κῆμα, πάλι τοὺς πετᾷ ἐμπρός, τοὺς χτυπᾷ, πῶ, πῶ! ἀπάνω στὰ γκρούφια, κ' οἱ νομάτοι ζαλισμένοι, μουσκεμμένοι, μισοσκοτωμένοι, δὲν μπόρεσαν νὰ πιαστοῦν. Βουλιᾶν, βουλίαξαν, πᾶνε, ὄμοροι ἔγειναν. . . Οἱ δύο ἐπῆγαν στὸν

πάτο κάτω, κι' ὁ ἕνας ἀκίνητος, μὲ γουρλωμένα μάτια, φαίνεται σὰν νὰ γλυκοκοιμᾶται ἀπάνω σὲ μιὰν ἀμμουδιά μακρὰν, τοσηδά, ὡς τρεῖς πιθαμὲς (ἔκαμε μὲ σχῆμα ὡς νὰ ἐμέτρα ὡς τρεῖς πιθαμάς).

Τέλος διεξήχθη πανηγυρικῶς ἡ ἐκλογή, ὁ ὑποψήφιος τῆς νέας ἐσοδείας ἐπῆρε τὸ διπλάσιον τῶν ψήφων ἀπὸ τὸν παλαιόν, τὸν πολὺ φημισμένον ἄλλοτε καὶ ἰσχυρὸν ἀντίπαλόν του. Ἐωρτάσθησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ ἐπινίκια. Χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις μετ' ἀφθόνων σπονδῶν ἐπέπεσον εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τ' Ἀλώνια, καὶ τὰ Λειβάδια, ὅπου ἕως τότε ἔβροσκον ἡσύχως τόσα ἄκακα κτήνη. Ὅλος ὁ συμμαχικὸς στόλος ἐσημαιοστολίσθη. Ποικίλα λαλούμενα, βιολιά καὶ λαγοῦτα. Γύφτοι μὲ κλαρινέττα, φυσῶντες καὶ χορεύοντες, ἐπῆδησαν, ἠλάλαξαν, ἐκοβίδησαν, προεξάρχοντες τῆς βακχικῆς πομπῆς. Γυναῖκες ἐχρωμάτισαν ἀπὸ τὴν μέθην τῶν, καὶ παιδιὰ ὠλόλυζαν ἀπὸ τὴν λαγύραν τῶν, ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ ἀπὸ τὰ σοκάκια [τρέχοντα] εἰς τὰ πλευρὰ καὶ εἰς τὴν οὐρὰν τῆς λαϊκῆς πλημμύρας (ἀγέλης).

Εἶχον βεβαίως δίκαιον νὰ χαρῶσι τόσον· ὁ νέος δήμαρχος ἔμελλεν, ὅπως ἔγραφεν εἰς τὸ πρόγραμμά του, δημοσιευσθὲν εἰς τὴν «Παλιόροϊαν» τῆς Χαλκίδος, κ' εἰς τὸ «Μὴ χάνεσαι» τῶν Ἀθηναίων, νὰ κατορθώσῃ πολλὰ καὶ μεγάλα ἔργα. Ἐν πρώτοις ἀπόφασιν εἶχε νὰ κατεβάσῃ ἀπὸ τὸ βουνὸν τὴν βρούσιν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, νὰ τὴν ἐγκαθιδρύσῃ εἰς τὴν μικρὰν πόλιν. Εἵκοσι χιλιάδας δραχμῶν εἰσόδημα εἶχεν ὡς ἔγγιστα ὁ δήμος· πεντακόσαι τοῦλάχιστον χιλιάδες θὰ ἐχρειάζοντο διὰ νὰ κατορθωθῇ τὸ μεγαλεπήβολον ἔργον, ὥστε νὰ παύσουν πλέον οἱ ἐκλογεῖς του πίνοντες νερὸν ἀπὸ τὰ φρέατα, ἃς ἦσαν ταῦτα φλεβώδη καὶ λίαν ὑγιεινά. Τί θὰ τοῦ ἐκόστιζε τοῦ νεαροῦ ἐκλεκτοῦ τῶν νὰ εὕρῃ κάπου πεντακοσίας χιλιάδας διὰ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ; Προσέτι ὁ νέος δημοτικὸς ἄρχων θὰ ἴδρυνεν εἰς τὸν τόπον ἑταιρίαν «Ἀλληλοβοηθείας» μεταξὺ τῶν ναυτικῶν. Πρὸς τοῦτο ὅλοι οἱ πλοίαρχοι (ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸν ἀποζημιώσουν, διότι θὰ ἔχανεν ὁ ἄνθρωπος τὴν πελατεῖαν του εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Πρωτοδικείου) προκατέβαλον χιλιάδας δραχμῶν εἰς χεῖράς του. Καὶ ἡ μὲν «Ἀλληλοβοήθεια» ποτὲ δὲν ἐξετελέσθη, κ' ἡ κρήνη τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἔμεινε διὰ πάντοτε εἰς τὸ βουνόν, ὅπου ἦτο. Εἰς δὲ τὸ «Μὴ Χάνεσαι» ἐδημοσιεύθη μετὰ τινος μῆνας, ὅτι «ὁ μεγαλοπράγμων δήμαρχος κ. Ν. Ἀγγούδης κατεσκεύασε τρεῖς ὥραιας ὁδοὺς διασχίζούσας τὴν νῆσον, ἐξ ὧν ἡ μία ἄγει εἰς τὴν Μακεδονίαν (sic),

ἡ δευτέρα πρὸς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα, κ' ἡ τρίτη ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐφώτισε προσέτι τὴν πόλιν διὰ δεκατριῶν φανῶν, διὰ τὰ βλέπουν τὴν νύκτα ὅλοι οἱ νυκτοβάται, καὶ διὰ τὰ γκρεμοτσακίζονται τὴν αὐγὴν ὅλοι οἱ ἔργατικοί, ὅσοι θὰ ἐξύπνων πολλὰ πρῶι διὰ τὴν ἀπέλθωσιν εἰς τὸ ἔργον των.

Τέλος, ἀφοῦ κατώρθωσεν ὅλα ταῦτα, ὁ νέος δήμαρχος ἐπῆρε τὴν κιθάραν τοῦ κ' ἐπλευσεν εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον, ὅπου ἔφημιζετο ὅτι ὑπῆρχον πλούσιαι νύμφαι. Διωργάνισεν ἐκεῖ, ἐπειδὴ αὐτὸς προεξήρχεν ὡς κιθαρωδὸς καὶ ὄρχηστής, κώμους καὶ παννυχίδας μὲ τὴν νεολαίαν τοῦ τόπου ὅλην τὴν νύκτα «ἔπαιζε κριθάραν», καθὼς ἔλεγεν ὁ Διοματάρης, κ' ἔμελλε μερακλίδικα τραγούδια. Μία ὄρφανὴ πλουσία δὲν ἠμπόρεσε νὰ βαστάξῃ εἰς τὴν γλύκα κ' εἰς τὸ πάθος τῆς κιθάρας καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν συνήφθη ἀρραβῶν καὶ εἶτα ἐτελέσθη ὁ γάμος.

Ἐν τῷ μεταξὺ τῆς πτωχῆς Ἀρχόντω, ἡ χήρα τοῦ πνιγέντος πλοιάρχου, ἔκλαιε τὸν σύζυγον καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς, κ' οἱ πλοίαρχοι ἔκλαιον τὰς προκαταβολὰς των. Καὶ πέραν τοῦ πελάγους, εἰς τὴν ἀντικρυνὴν νῆσον ἀντήχουν ἄσματα γαμήλια, βακχικά. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀφοῦ συνεπληρώθη ἡ τετραετία τοῦ ὁ κ. Νίκος Ἀγγούδης μετεκόμισε τὴν δημοτικότητα, τὴν φιλοπατρίαν καὶ ὅλα τὰ προγράμματά του εἰς τὴν πέραν μεγάλην νῆσον, κ' ἔπαυσε πλέον νὰ παίζῃ «κριθάρα» καὶ νὰ κατεβάζῃ ἀπὸ τὸ βουνὸ εἰς τὴν πόλιν τὴν βρύσιν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΟΙ ΚΑΝΤΑΡΑΙΟΙ

«Μήνυσις Ἰω. Δ. Κανταραίου, κατὰ Γ. Δ. Κανταραίου, ἐπὶ ἀγροζημίᾳ, ἐπιθέσει καὶ ἀπειλῇ». — «Ἐγκλησις Ἀντων. Ι. Κανταραίου, κατὰ Βασ. Γ. Κανταραίου ἐπὶ καταπατήσει ἀγροῦ, τραύματι καὶ αἰκίαις». — «Μήνυσις Κωνστ. Στ. Κανταραίου, κατὰ Ἀν. Στ. Κανταραίου ἐπὶ διαταράξει οἰκιακῆς εἰρήνης, ἐξυβρίσει καὶ ἀπειλῇ». «Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐγγράφα καὶ πολλὰ ἄλλα ὁμοῦ τὰ διεξήραχετο ὁ καπετὰν Γιωργῆς ὁ Ζηρεΐτης, πρῶην ναυτικός, ἐμποροπλοίαρχος καὶ νῦν γραμματικός τῶν χωριῶν, *ταουνκλερκ**, ὅπως λέγουσι οἱ Ἀγγλοὶ, δηλαδὴ γραμματεὺς τῆς Δημαρχίας. Ἐπειδὴ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ ἀστυνομία ἦτο δημοτικὴ, παρ' αὐτῇ ἐγίνοντο αἱ ποινικαὶ καταγγελίαι. Καὶ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν Κανταραίων, οἵτινες εἶχον γίνεαι τόσον πολλοί, (καθότι ἦτο ἐξοικειωμένος μὲ τὴν πληθῶραν ταύτην καὶ δὲν τοῦ ἔκαμνεν ἐντύπωσιν), ἀνελογίζετο μόνον τὸ ἀτελεῖωτον αὐτὸ ζήτημα τῶν ἀγροζημιῶν τῶν γενομένων ἕνεκα διαφορᾶς περὶ τὰ σύνορα ἀγροῦ καὶ ἀκουσίως ἀνεπόλει τὸν Ἀλέξην τὸν Μπαρέκον, υἱὸν τοῦ Γιάννη Παρρήκη, μεγαλοβοσκόν, μὲ ἀγέλην ἑπτακοσίων αἰγῶν, πρὸ ὀλίγων ἔτων ἀποθανόντα· αὐτὸς θὰ ἦτο ὁ μόνος ὅστις, ἅμα ἔβλεπε πῶς εἶχον καταβοσκήσει εἰς ἀπηγορευμένον μέρος τὰ γίδια του, χωρὶς μάρτυς νὰ τὸν ἴδῃ, εἰμὴ μόνος ὁ Θεός, (ἀλλὰ μὲ τὴν ἰσχυρὰν πιθανότητα ὅτι αὐτὸς ἔμελλε νὰ γείνη ὑποπτος, καθὸ γείτων), πάραυτα ἔτρεχεν εἰς τὴν Δημαρχίαν, ἐπαρουσίαζε πέντε ἑκατοστάρικα, καὶ ἔλεγε: «Νά, ἐκεῖ καὶ ἐκεῖ ἔκαμα ζημία, στοῦ τὰδε καὶ στοῦ τὰδε· ἄς βάλουν «πραγμαγνώμονας» νὰ τὰ ἐκτιμήσουν καὶ νὰ τὰ συμβιβασθοῦμε. Ἄς μοιρασθοῦν αὐτά, καὶ ἂν τοὺς φανοῦν λίγα, ἐδῶ εἴμαστε».

Θεὸς χωρέστ' τον, τὸν Ἀλέξην τὸν Μπαρέκον. Ἡμεθα εἰς τὸν γάμον του, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1868. Ὁ θεὸς μου, δήμαρχος τότε,

* Τὸ δεύτερον συνθετικὸν τῆς δικαστικῆς ἐννοίας αὐτοῦ—βοηθοῦ ἢ γραφέως ἀρχείου — «κλερκ» εἶνε παρεφθαρμένον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως κληρικὸς. Ἀρχῆθεν ἡ λέξις ἐσήμαινε τὸν βοηθὸν ἢ ψάλτην.

ὡς σύντεκνος, τὸν εἶχε στεφανώσει. Μεταξὺ τῶν καλεσμένων ἦτον καὶ ὁ ἱατρὸς τοῦ χωρίου μας, ὁ ἀλησμόνητος Βαναρὸς Γουλιέλμος Βίλδ, καλὸς, ἀνοιχτόκαρδος, εἴρων, μὲ τὸ τοιμποῦκί του καὶ θαυμάσιος διὰ συναναστροφὴν. Μαζί του ἦταν κ' ἡ ἀνεψιά του, ἡ Κατερίνα Χιδώμμελ, τὴν ὁποίαν ὡς ἄκληρος εἶχεν υἱοθετήσει. Ἦρχετο ἀπὸ τὸ Ἀρσάκειον, ὅπου εἶχεν ἀρχίσει νὰ μαθητεύη ὡς ἐσωτερικὴ ἀπὸ δύο ἐτῶν, καὶ ἦτον χλωμὴ, ἀπλοῖκὴ καὶ «γλυκόκαρδη», *σουήτχαρτ*. Ἡ φτωγὴ! ποῖος τὸ ἤλπιζεν ὅτι ἔμελλε μετὰ τρία ἔτη νὰ λάβῃ τραγικὸν θάνατον, ἀπὸ τὰς ἰδίας της * χεῖρας, πρὶν γείνη ἀκόμη εἴκοσιν ἐτῶν ;

Λοιπὸν ὁ καπετὰν Γιωργῆς ὁ Ζηρεῖτης, ἐφυλλομέτρα τὰς διαφόρους μηνύσεις, τὰς μεταξὺ τόσων ὁμωνύμων, διὰ νὰ συντάξῃ τὰ «κλήτήρια θεσπίσματα», καὶ τὰς κλήσεις τῶν μαρτύρων, ὅπως εἰσαχθῶσιν αἱ ὑποθέσεις εἰς τὸ Πταισματοδικεῖον. Ἦτο μεγάλη φάρα, σχεδὸν κράτος ἐν κράτει, ὁλόκληρον φρατρίαν καὶ φυλὴν ἀπετέλουν αὐτοὶ οἱ Κανταραῖοι. Εἶχον πληθυνθῆ τόσον ἀνὰ τὸ χωρίον καὶ εἰς τοὺς κάμπους τῆς νήσου [γύρω], ὅπου εἶχον ἀποκτήσει ἐκτεταμένα κτήματα, ἀγροὺς καὶ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ εἶχαν ὡς συνοικίαν ὁλόκληρον καλυβίων, ἀπὸ μίλι εἰς μίλι, ἀπὸ κάμπου εἰς ρεμματιάν, καὶ ἀπὸ λόφου εἰς δάσος, εἰς ὅλας τὰς χλοεράς τοποθεσίας τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς, — εἰς τὸ Σκληθρί, τὴν Καναπίτσαν, εἰς τὸν Πλατανιᾶν, τὸν Τροῦλλον, τὸν Στροφυλιᾶν καὶ τῆς Κουκουναριές, τὸ ὠραῖον ἄλσος τῶν πιτύων, ὅπου ἤπλοῦτο κ' ἡ λίμνη, ἡ ὄρφη μὲ τὰ γαλήνια βαθεῖα νερά, κτήμα τοῦ δήμου, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ πάντοτε ἐνοικίαζον ἢ ἐξεμεταλλεύοντο. — Τόσον, λέγω, εἶχον πληθυνθῆ, ὥστε θὰ ἦσαν ἐπικίνδυνοι, ἐὰν δὲν τοὺς εἶχε δώσει ὁ Θεὸς κακὴν μανίαν καὶ λύσαν νὰ τρώγωνται μεταξὺ των. Ἀπῆρτιζον αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς μικροκοσμον καὶ ὅταν εἶχον ἀνάγκην νὰ ἐκσπάσουν τὰς κακὰς ὁρμὰς των, δὲν ἔδερναν ἄλλον, ἀλλ' ἐδέροντο αὐτοὶ μεταξύ των, ἀδελφοί, θεῖοι καὶ ἀνεψιοί, ἐξάδελφοι καὶ σπανίως ἐγεννῶντο Κανταροποῦλες· ὅλο Κανταρόπουλα· δὲν κατεπάτου ξένον κτήμα (ἄλλως, ὀλίγους γείτονας εἶχον διὰ νὰ καταπατήσουν σιμὰ στὰ σύνορά των, — τοὺς Δελχαρονιαναίους, τοὺς Αἰθωναραίους, τοὺς Ἀσβισταίους καὶ Στροφισταίους), ἀλλὰ Κανταραῖος κατεπάτει τὸν ἀγρὸν τοῦ Κανταραίου. Ἄν τοὺς ἔπιανε κοκκίνη μανία νὰ φονεύσουν, [ἐφόνευον] ὁ ἀνεψιὸς τὸν θεῖον καὶ καθεξῆς. Καὶ ἠϋξάνοντο

* Ὅρα τὸ διήγημα ἢ *Γλυκοκαρδοῦσα*, εἰς τὸν β' τόμον τῶν *Ὀψίμων* (;)

καὶ ἐπληθύνοντο, πληροῦντες τὴν εὐχὴν ἢ τὴν κατάραν τοῦ Δημάρχου.

Μᾶς διηγῆθη τὴν ἱστορίαν, πῶς εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν νῆσον ἡ δαιμονία οἰκογένεια, ὁ γέρον Διονύσιος, ὁ ἐμπνευσμένος πνευματικός, εἰς τὸν Προφήτην Ἴλιαν. Εἰς μίαν ἀκτὴν τῆς Εὐβοίας, τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ 21, σιμὰ εἰς τὸ Πενκί, τὸ Ἀρτεμίσιον, εἰς ἄνθρωπος, νέος ἀκόμη, λίαν πρῶι ἐπέταξε τὰ ροῦχά του (ἦτο Ἰούνιος μὴν) κ' ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Ἦτο καλὸς κολυμβητής, ἂν καὶ ἐξωμερίτης, ἦτοι γεωργὸς καὶ βουκόλος. Ἦτο ὁ Γιάννης ὁ Κάνταρος, τελευταῖον λείψανον τῆς πάλαι πολυπληθοῦς ἐν Εὐβοίᾳ οἰκογενείας τῶν Κανταραίων.

Ὁ ἄνθρωπος ἔφευγε τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ εἶχε καταγγελθῆ ὡς ἀδελφοκτόνος. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἴσχυεν ἐκεῖ, ὡς καὶ ἄλλου, τὸ «ἐν τῇ μαγαίρα μου ζήσομαι». Δὲν ἦσαν τότε δικαστήρια διὰ νὰ κρεμᾶ τις τὴν κάπαυ του, οὔτε δικολάβοι διὰ νὰ κáμνουν εἰκονικὰ ἔγγραφα καὶ στρεψοδικίας, οὔτε διαιτηταὶ διὰ νὰ «συβαστῆς», οὔτε ψευδομάρτυρες διὰ ν' «ἀθωωθῆς». Τότε σ' ἐξεθέωναν οἱ προεστοὶ κ' οἱ «γυφτοχαρτζῆδες», τῶρα σὲ «ἀθωώνουν» οἱ βουλευταὶ κ' οἱ δήμαρχοι.

Λοιπὸν ἀνάγκη πᾶσα, διὰ νὰ ζήσης καὶ προκόψης ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ «κεφαλώσης» καὶ ἀποκτήσης ἀσπάγματα καὶ κλέμματα (καὶ διὰ νὰ πυκτεύης καὶ θητεύης καὶ δουλεύης), νὰ εἶγες τὸ τουφέκι σου γυαλισμένον, γεμιστόν, τὴν κουμπούραν σου ἀσημοδεμένην, σφιχτοταπωμένην, τὴν πάλαν σου κυρτήν, ἀστράπτουσαν, ἀκονισμένην. Οἱ Κανταραῖοι τότε εἶχον πληθυνθῆ ὑπὲρ τὰ πενήντα κεφάλια ἄρρενες ἦσαν εἰς τὴν Εὐβοίαν, ὅλοι σχεδὸν καλοὶ δουλευταὶ κ' εὐποροῦντες, ἀλλὰ καταπιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς εἰσπράκτορας καὶ καταπροδίδοντες ἀλλήλους. Ἐντεῦθεν ἤρχισεν ἐκεῖ ἡ ἀμάχη, ἡ ὀργὴ καὶ κατάρα τοῦ Θεοῦ. Ἐτρώγοντο μεταξύ των ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα, κατὰ γράμμα. Ὁ Κάνταρος ἐκυνήγει τὸν Κάνταρον μὲ τὸ τουφέκι εἰς τὸ δάσος, καὶ τὸν ἐφόνευσεν ὡς θηρίον. Ἄλλος Κάνταρος παρεμόνευε τὸν Κάνταρον εἰς τὸ στενὸν μὲ τὴν κουμπούραν καὶ τὸν ἄφινε στὸν τόπον. Ἄλλος ἐμάλωνε μὲ ἄλλον εἰς τὰ σύνορα τοῦ ἀγροῦ, τὸν ἐτρύπα μὲ τὴν πάλαν καὶ τὸν ἔρριπτε κάτω.

Συνέβη καὶ ὀλίγοι τινὲς Κανταραῖοι νὰ ξενιτευθοῦν ἄλλοι ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πανώλη τὴν ἐνσκήψασαν περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος. Ὅθεν, εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, δὲν ἔμειναν πλέον, ἐκτὸς τῶν θηλειῶν, εἰμὴ δύο Κανταραῖοι ἀδελφοί, ὁ Νικόλαος, σχεδὸν τεσσαρακοντούτης, κ' ὁ Γιάννης τριακονταπεντούτης. Μίαν τῶν

ἡμερῶν, ἴσως διότι ἔκριναν ὅτι ὑπῆρχον παραπολλοὶ δύο Κανταραῖοι, καὶ ὁ εἷς ἐπερίσσειεν, ὁ νεώτερος ἐκυνήγησε τὸν πρεσβύτερον μὲ τὸ τουφέκι, εἰς τὸν δρυμῶνα, ἐντεῦθεν τῆς ἀκτῆς, ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸ κλεινὸν Ἀρτεμίσιον, τὸ Πευκί, ἔρριξε καὶ τὸν ἔφαγε μὲ τὸ βόλι. Διὰ μυριοστὴν φορὰν ὁ Κάιν ἐφόνευσε τὸν Ἀβελ, ἀλλ' ἀντιστρόφως ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν πρωτοτοκίων. Ἄνθρωποι ἤκουσαν τὸν βρόντον καὶ τὸν συριγμόν, ἔτρεξαν, καὶ εἶδαν τὸν φονέα καὶ τὸ θῦμα. Ὅχι μακρὰν ἀπέειχεν ὁ σταθμὸς τοῦ Τούρκου, τοῦ **Γιασρκητζῆ**, ἡ τελωνοφύλακος. Ὑπῆρχον καὶ δύο νιζάμηδες, στρατιῶται, ἐκεῖ πλησίον. Οἱ χωρικοὶ ἐφοβέριζαν τὸν Γιάννην. Οὗτος πιστεύσας ὅτι ἤδη ἔτρεχον κατόπιν του οἱ νιζάμηδες, ὡς ταχύπους ὅπου ἦτο, ἔτρεξε πρὸς τὴν ἀκτὴν, ἔρριψεν ἐκεῖ τὸ ὄπλον του κάτω, ἐγυμνώθη κα' ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ νῆσος ἡ Πογτική, τὸ ἐρημόνησον ὁποῦ κεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους, θ' ἀπέχη περὶ τὰ πέντε μίλια. Πῶς νὰ διακολυμβήσῃ τις τόσον ὑγρὸν διάστημα; Πότε νὰ πλέη τις ὡς γελῶνῃ, πότε ὡς δελφίν, «τ' ἀνδρίσκια», πότε νὰ ὑπτιάζεται, «τ' ἀνάσκελα» διὰ νὰ ξασποτιάσῃ, κτλ. — τοῦ κάκου δὲν ἠδύνατό τις νὰ πλεύσῃ πέραν. Πλὴν δὲν ἔλειπαν ἡ ψαροποῦλες καὶ τὰ περάματα. Ὅταν ὁ Κάνταρος εἶχεν ἀποκάμει, κα' εἶχε πλεύσει τὰ δύο πέμπτα ὡς ἔγγιστα τοῦ πορθμοῦ, ἐν τοιοῦτον πλοῖον εὐρέθη καὶ τὸν ἐψάρευσε. Δὲν ἦτο προωρισμένος νὰ χαθῆ, ἐπειδὴ ὅλα καὶ ὅλοι χρειάζονται, διὰ τὰς ἀτελειώτους ἀμαρτίας τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς τοὺς ἀλιεῖς — διηγῆθη ὁ Γιάννης ὅταν ἀνεξήχθη καὶ συνῆλθεν ἐκ τῆς λιποθυμίας, πρῶτον μὲ τὸ ρακί, εἶτα μὲ μικρὰν τροφήν καὶ ὀλίγον οἶνον—ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἀτυχος, ὁποῦ τὸν κατέτρεχαν οἱ ἀγάδες, ἀλλὰ καὶ μερικοὶ χριστιανοὶ προδοταί, ἐπειδὴ ἦτο φιλελεύθερος καὶ συνεννοεῖτο μὲ τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ τοὺς κλέφτας, ἀντιπέραν εἰς τὴν Ρούμελην. Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐπίστευσαν, ὡς εἰκός. Δὲν εἶνε σύνθηες πρᾶγμα νὰ βλέπῃ τις ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα χερσαῖον, νὰ κολυμβᾷ τολμηρὸς τόσον πέλαγος, χωρὶς νὰ ἔχη ἰσχυροὺς καὶ σπουδαίους λόγους. Βεβαίως τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ εἶνε παλληκάρι.

Δὲν ἦτο ἔγγαμος, εὐτυχῶς, ὁ Γιάννης ὁ Κάνταρος, ὅταν τὸν ἀπεβίβασε τὸ πέραμα εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν ἀκτὴν τῆς Σ., εἰς τὸν Στροφυλιά, σιμὰ εἰς τὸ ἄλσος τῶν πιτύων καὶ τὴν γλυκείαν λίμνην μὲ τὰ πολλὰ χέλια. Εἶχεν ἀφήσει πολλὰς θείας, ἑξαδέλφας, καὶ ἀνεψιάς καὶ χήρας καὶ ὄρφανὰς, ὁπίσω εἰς τὴν Εὐβοίαν, καὶ

οὔτε ἠρώτησεν οὔτε ἔμαθε ποτὲ τί εἶχον γίνεαι τὰ πλάσματα ἐκεῖνα. Εἶπε ἀληθῆς ὅτι εἶχον εὐπορίαν ἀγροτικὴν καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἠγχιστεύθησαν μὲ τοὺς ἐντολίους, συνεχωνεύθησαν, κ' ἔλειψεν ἐκεῖθεν τ' ὄνομα τῶν Κανταραίων.

Ὁ Γιάννης προσεκολλήθη τὸ πρῶτον, ὡς κοπέλλι, πλησίον τοῦ γέρο - Στριαριώτη, ἐνὸς γεωργοκτηματίου, ἐθήτευσεν, ἐδούλευσεν, ἔκαμε κλέμματα καὶ ἀρπάγματα. Ἐδούλευε διὰ τρεῖς, ἔτρωγε μόνον δι' ἐνάμισυ καὶ ἦτο πολὺ προκομμένος. Ὅπως οὖν ἔφερεν εὐτυχίαν εἰς τὸν παραφέντην του, καὶ θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ καυχηθῆ, ὅπως ὁ Ἰακώβ πρὸς τὸν Λάβαν, ὅτι εἶχε «καλὸ ποδαρικό». «Ἐπὶ τῷ ποδί μου εὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός». Τὸ δεύτερον ἔτος ἔκλειψε μίαν κόρην (ἢ ἀπήγαγε) τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τὴν ἐνυμφεύθη· τὸ τρίτον ἔτος, ἐκτὸς τῆς προικὸς τὴν ὅσκιαν στανικῶς ἐπῆρεν, εἶχεν ἀποκτήσει ἄλλα τόσα χωράφια, καὶ εἶχε κατακτήσει ὄχι ὀλίγα γειτονικά χέρσα, μὲ τὸν κόπον του, καὶ τὰ ἐκαλλιέργησε. Κατόπιν ἡ περιουσία του αὐτῆ ἐτριπλασιάσθη, ἐγέννησεν υἱούς, τὸν Στάμον καὶ τὸν Δημήτριον, καὶ θυγατέρα, τὴν Τριανταφυλλίαν, καὶ ἀπέθανε πεντηκοντούτης.

Οἱ υἱοὶ του ἐκληρονόμησαν τὴν περιουσίαν του καὶ τὴν προκοπάδα του*.

* Τὸ διήγημα ἀπέμεινεν ἀτελές.

Τ' ΜΠΟΥΦ ΤΟΥ Π'ΛΙ

Ποίαν νὰ εἶχε καλὴν τύχην ὁ καπετὰν Στέφος ὁ Γιαρῆς καὶ τοῦ ἤρχοντο ὄλα βολικὰ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ; Ποτὲ δὲν ὑπῆρξεν ἄνθρωπος τόσον τυχερός, ὅσον αὐτός. Ἀπὸ μίαν παληοκαϊάσα, εἶδος βομβάρδας ἢ κολουακιᾶς, ὅπου τοῦ εἶχεν ἀφήσει ὡς ἀξήλευτον κληρονομίαν ὁ πατέρας του, ἀπέκτησε τῶρα μίαν τεραστίαν σκούναν μεγίστης χωρητικότητος—ἐπειδὴ ἢ μόδα ἦτον, εἰς τὰς ἡμέρας μας, ν' ἀρματώνουν ὡς σκούνες καὶ τὰ μεγαλύτερα θαλασσινὰ σώματα [κομματία]. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι εἶχε συνήθειαν, ἐκάστοτε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ μπαρκάρῃ ἀπὸ τὸν λιμένα, νὰ βάζῃ τὴν γυναῖκά του τὴν Σινιώραν νὰ προπορεύεται πρώτη ὡς τὴν βάρκα, καὶ αὐτὸς ν' ἀκολουθῇ, ἐπειδὴ ἐκεῖνη εἶχε καλὸ ποδαρικό. Καὶ ὅταν εἰς γείτων, διαβασμένος κάπως, παρετήρησεν ὅτι αὐτὸ ἦτο δεισδαιμονία, ὁ παπ' Ἀβέρκιος ὁ ἐρημίτης ἀπήντησεν ὅτι τὴν δοξασίαν ἢ τὴν συνήθειαν αὐτὴν ἐπικυρώνει κ' ἢ Ἁγία Γραφή. «Ἐπὶ τῷ ποδί μου εὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός», εἶπεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν Λάβαν τὸν πενθερόν του. Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι τὸ μόνον «γούρι», ὁ καλὸς οἰωνός, τὸν ὁποῖον συνήθιζε κατὰ κόρον ὁ καπετὰν Στέφος, ἦτον ἢ κλειψιά. Ἀγαποῦσε πολὺ τὸ πλιάτσικο, ὁ βλογημένος. Ὅ,τι τοῦ ἔλεφτε στὴν πλώρη του δὲν τὸ ἄφινεν. Εἴτε εἰς τὸ πέλαγος, εἴτε εἰς τὸν ὄρμον, ὅπου καὶ ἂν προσήγγιζε, πᾶν ναυτικὸν εἶδος, τὸ ὁποῖον ἤθελεν εὐρεθῆ στὸν δρόμον του, ἄρμενον ἢ κάρναβιν ἢ ξύλον, τὸ μετεχειρίζετο ὡς λάφυρον πολέμου. Πλὴν τοῦτο ἴσως τὸ συνήθιζον καὶ ἄλλοι ναυτικοί, καί, διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν μαύρην ἀλήθειαν, ποτὲ δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὸν ναυτικὸν μας κόσμον αὐτὴ ἢ στοιχειώδης πειρατεία. Καὶ ὅμως οἱ ἄλλοι ποτὲ δὲν ἠμποροῦσαν, ὅπως ἠμολόγουν οἱ ἴδιοι, νὰ «κεφαλώσουν», δὲν ἐσήκωναν δηλαδὴ ἄνω τὴν κεφαλὴν, ἀπὸ τὰς καταδρομὰς τῆς τύχης. Ἀλλὰ διὰ τὸν καπετὰν Στέφον ὅμως ἢ κλειψιά τοῦ ἔβγαιεν εἰς καλόν.

Τὸν ἐνθυμοῦντο ὅλοι, ὅταν ἦσαν παιδιὰ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, καὶ εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἑλληνικοῦ· διότι ὡς ἐκεῖ ἐπήγγαιναν

συνήθως τὰ καπετανόπουλα τοῦ τόπου. Δὲν ὑπῆρχεν ὄνειδος καὶ χλεύη, δὲν ὑπῆρχε παραγκῶμι καὶ ἀναγόρευμα, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τοῦ ἔρριπτον κατάμουτρα. Συνήθως τὸν ὠνόμαζον «σαλιάρα», ἢ «μπουκαπόρτα», ἢ «μάπα κεφάλι». Ἄλλὰ τώρα, ὅταν τὸν ἔβλεπαν καὶ τὸν ἐξήλευαν, θὰ ἠδύναντο νὰ εἰπωσι πρὸς ἀλλήλους : «Οὗτος ἦν, ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολήν ;»

Ἔσον ἀφορᾷ τὴν Σινιώραν τὴν καπετάνισσαν, ὅλ' οἱ ἄνδρες τὴν ἐθεωροῦσαν ὡς πολὺ καλόκαρδην, ὅταν τὴν ἔβλεπαν ἀνοικτοπρόσωπην, κοκκινομαλλοῦν, χονδρὴν ὡς ξυλίνην καροῦταν, νὰ κáθηται σχεδὸν διαρκῶς ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς ἐξώπορτας τοῦ σπητιοῦ, χωρὶς νὰ κάμνη τίποτε. Αἱ γυναῖκες τὴν ἔλεγαν «ἀπαστύλωτη» «ἀναφάνταλη», «ἀστάνευτη». Ἐλεγαν ὅτι ἐξακολουθεῖ καὶ τῶρ' ἀκόμα, σχεδὸν πενηντάρá, νὰ βάπτῃ τὰ μαλλιά της μ' ἀκνά». Ἐπειδὴ, ὅταν τῆς τὰ ἔβαπτε μικρᾶς κόρης ἢ μάνα της, τὸ πρᾶγμα δὲν ἐλογίζετο εἰς ὄνειδος. Αὐτὴ ὁμως θὰ ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ ὅτι τώρα ἦτο λογικώτερον νὰ τὰ βάπτῃ. Καὶ τρώντι, ποτὲ δὲν ἐχαλοῦσεν ἡ καρδιά της, οὔτε δι' αὐτὸ οὔτε δι' ἄλλο τίποτε. Ἐλεγε μόνον : «Ποτὲ δὲν βάζω κακὸ στό νοῦ μου, κα' ὅλα μοῦ ἔρχονται δεξιά».

Πῶς νὰ μὴν εἶναι καλόκαρδη, καὶ πῶς νὰ μὴν τῆς ἔρχωνται ὅλα δεξιά, ἀφοῦ εὐθὺς μετὰ τὸν γάμον της, ὅταν ἀπέθανεν ἡ πρώτη γυναῖκά του, καὶ τὴν ἐπῆρε χηρευμένος ὁ Στέφος (ἢ μακαρίτις ἐκείνη ἐπέζησε μόνον ἕως τὸν δέκατον μῆνα μετὰ τὸν γάμον της, καὶ τόσον μόνον ἐχάρη, ὅσον διὰ νὰ κνοφορήσῃ, νὰ φέρῃ ἔν βρέφος εἰς τὸν κόσμον καὶ ν' ἀποθάνῃ λεγῶ), ἢ Σινιώρα δὲν ἐδίστασε, καθὼς ἔλεγαν, νὰ ὑπάγῃ μὲ ἀντικλεῖδι μίαν νύκτα, νὰ ἀνοίξῃ τὸ ἔρημο κα' ἄχαρο σπῆτι τῆς μακαρίτισσας, (τὸ ὁποῖον ἐκληρονόμησεν ὁ σύζυγος διότι ἐπέζησε τὸ νεογνόν), νὰ κλέψῃ τὰ νυφιάτικα ρούχα τῆς νεκρᾶς καὶ νὰ τὰ φορέσῃ ; Ἄπ' ἐδῶ φαίνεται ὅτι δὲν εἶχε προλήψεις, ἢ «καλοκόκκαλη». Ποτὲ δὲν ἔβαζε κακὸ στό νοῦ της, καὶ τῆς ἤρχοντο ὅλα δεξιά. Μία τοιαύτη, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἔχῃ καὶ «καλὸ ποδαρικό» διὰ τὸν σύζυγόν της.

Ἔσον διὰ τὸν καπετὰν Στέφον, οἱ τωρινοὶ πλοίαρχοι εἶχαν ἔχασαι πλέον ὅλα τὰ παλαιὰ παραγκῶμια καὶ τὸν περιέγραφον μόνον ὡς «μπουῦφον». Τὸ ὄρνεον ἐκεῖνο, ὡς διηγοῦνται, φύσει ἀνίκανον νὰ κνηγῇ, ὅπως κάμνουν τ' ἄλλα ἀρπακτικά, κáθηται ἐπὶ κλάδου ἢ ἐπὶ βράχου, ὅπου ἢ μαύρη μορφὴ του συγγέεται καὶ γίνεταί ἐν μὲ τὸ βάθρον καὶ μὲ τὴν σκοπιάν του, ἀνοίγει μίαν

σπιθαμὴν εὐ πλατὺ καὶ λαίμαργον στόμα του, καὶ τὰ καυμένα τὰ πουλάκια, ἀπατόμενα ἀπὸ τὸν μέλανα γνόφον, καθὼς πλέουν εἰς τὸ κενόν, ἔρχονται ὡσάν τυφλὰ καὶ πέφτουν μέσα εἰς τὸ χάσκον, τὸ σπηλαιῶδες στόμα τοῦ μπούφου. Οὕτω πῶς τοῦ ἤρχοντο ὄλαι αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Στέφου. «Σὰν τ'μπούφ τοῦ π'λί».
 Ὅπως στὸν μπούφον τὸ πουλί.

Οἱ ἄλλοι πλοίαρχοι, ἐπὶ μῆνας καθήμενοι εἰς τὸν Γαλατᾶν, ἢ εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Εὐξείνου, δὲν ἐναυλῶνοντο. Αὐτὸς μόλις ἔφθανεν, εὗρισκε ναῦλον.

Ἄλλοι ἱκανώτεροι αὐτοῦ θεωρούμενοι ναυτικοί, μόλις ἀπέπλεον, εὗρισκον τοὺς καιροὺς ἐναντίους. Αὐτὸς εὗρισκε πάντοτε πρῦμον τὸν ἄνεμον. Οἱ ἄλλοι ἐναυλῶνοντο πρὸς 95 ἑκατοστὰ τοῦ φράγκου. Αὐτὸς πρὸς 1,05. Οἱ ἄλλοι δὲν ἐγλύτωναν ἀπὸ «σταλία», τὴν ἀργητα εἰς τὸ ἔκφορτωμα. Αὐτὸς ἐξεφόρτωνεν ἀμέσως. Οἱ ἄλλοι συχνὰ ἐφουρτουδιάζοντο, ἢ εὗρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κάμουν ἀβαρίαν, εἰς αὐτὸν ποτὲ δὲν συνέβη.

Μίαν φορὰν, ἐνῶ εὗρίσκετο εἰς τὸ χωρίον του, συνέβη ἐν ἑβραιοκάτικον, ξωριασμένον ἴσως ἀπὸ τὴν Σαλονίκην, νὰ φθάσῃ ἔρημον εἰς τὰς ἀκτᾶς τῆς νήσου. Ἦτο μικρὸν σκάφος, παλαιόν, σαθρόν, ἀχαρὶ. Ὅταν ἦ ἐπὶ τῶν Ναυαγίων ἐπιτροπῇ τὸ ἔβγαλεν εἰς τὴν δημοπρασίαν, ὅλ' οἱ ἄλλοι τὸ ἐπεριφρόνησαν καὶ μόνος ὁ Στέφος προσέφερεν εὐτελεῖ τιμῇ. Τὸ ἠγόρασεν ἀντὶ ἑβδομήκοντα περίπου δραχμῶν, ὡς καύσιμον ξυλείαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν παρουσιάζεται εἰς παλαιός, ξεπεσμένος γοιπάρης, καὶ προσφέρεται, ἂν τὸ ἐπεσκεύαζεν ὁ ἀγοραστὴς δι' ἐξόδων του, νὰ τὸ ἐνοικιάσῃ καὶ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ πρὸς ἀλιεῖαν, μὲ συμφωνίαν νὰ δίδῃ εἰς τὸν καπετὰν Στέφον τὸ τρίτον τοῦ προϊόντος του ἀκαθάριστον. Ἀφοῦ τὸ παρέλαβε, τὸ ἔκαμε τράταν, καὶ ἤρχισε νὰ ψαρεύῃ. Κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος ἐκείνου συνέβη νὰ πέσῃ τόσον ἄφθονον ψαρικὸν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς νήσου, ὥστε ὁ καπετὰν Στέφος εἰς τὸ μερίδιόν του ἐπῆρεν, εἰς 67 ἡμέρας, 1300 δραχμάς. Εἰς τὸ πλάγι ἐνὸς βουνοῦ, εἰς τὸ μέρος τὸ πλέον ἄγονον καὶ ἀνυδρον, ὁ Στέφος ἔδωκε τρεῖς λίρας εἰς πτωχὸν χωρικὸν καὶ ἠγόρασεν ἐκτεταμένον ἀγρὸν. Μόλις ἔβαλε νὰ καλλιερῆσιν τὸ κτῆμα καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν οἱ ἐργάται ἀνεκάλυψαν ἄφθονον βρύσιν εἰς μίαν γωνίαν. Ἐπὶ εἴκοσι χρόνους ὁ πρῶην ἰδιοκτῆτης δὲν εἶχε παύσει ν' ἀνασκαλεύῃ ὄλον τὸ ἔδαφος καὶ ποτὲ ἦ σκαπάνη του δὲν ἔτυχε νὰ κτυπήσῃ εἰς τὴν θαυματουργὸν φλέβα! — Τινὲς εἶπον, ὅτι ἀνεκαλύφθη καὶ μεταλ-

λεῖον ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ ἐκείνου· ἀλλὰ τοῦτο ἴσως ἦτο ὑπερθεματισμός.

Τις οἶδε, πόθεν εἶχε λάβει τὸ μυστηριώδες μαγικόν, τὸ περιάπτον αὐτὸ τῆς εὐτυχίας; Μία γραῖα, ἣτις ἐφαίνετο νὰ γνωρίζῃ πολλά πράγματα, διηγεῖτο τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν δύο παιδιῶν γυναικῶν γνωρίμων της.

— Κλεφτρίνες, πλειό, κακὲς κλεφτρίνες, παιδάκι μ'! Τ' ἀκοῦς ἐσύ, ὅποτε ἔφερενε μπόρα, κι' ὄλες ἢ νοικοκυράδες κι' ἢ ἀργατίνες ἢ παρακατινές, ποῦ μάζευαν τῆς ἔληξες στὸν κάμπο, ἐφορτώνονταν βιαστικά τὰ κοφίνια τους κ' ἔτρεχαν γιὰ τὸ χωριό, αὐτὲς ἢ δυὸ μαυροφόρες, ἢ Γιαρούδαινα κ' ἢ Τούρκα, ἢ μάνα της, ἔπαιρναν τῆς κόφες τους κ' ἔτρεχαν γιὰ τὰ χωράφια! Ὁ λύκος στὴν ἀνεμοζάλη, πλειό. . . .

Αὗται ὑπῆρξαν αἱ δύο τροφοὶ τοῦ Στέφου, ἢ μάνα του, κ' ἢ κυροῦλά του. Ἀπὸ αὐτὰς εἶχε λάβει, ὡς φαίνεται, τὸ μυστικὸν περιάπτον τῆς εὐτυχίας.

Μίαν χρονιάν, ἐν τοσοῦτω, τὲς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων, εἶχεν ἐκτεθῆ εἰς τὸ καφενεῖον Λασκιώτη, εἰς τὸ παραθαλάσσιον, μίαν εἰκὼν (αὐτοφουὸς ζωγράφου, μᾶλλον χρωματιστοῦ), ναύτου, ἣτις παρίστανεν ἐπὶ μακρᾷς ὀθόνης τεραστίαν σκούναν, πλέουσαν μὲ φουσκωμένα τὰ πανιά. Ἐπὶ τῶν κεραιῶν της ἐφαίνετο μία περιέργωγος μορφὴ, ἐν ἄγνωστον εἶδος ζώου μὲ στόμα μέγα ἀνοιχτόν, καὶ γύρω εἰς τὴν μορφήν ταύτην νέφος ζουφίων πτερωτῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιπτόν εἰς τὸ χᾶσκον στόμα.

Τί ἐσήμαινεν ἡ εἰκὼν αὕτη; Πολλαὶ συζητήσεις ἐγένοντο.

— Θὰ εἶνε τελώνιο, ποῦ ἐκάθισε στὰ πινὰ τῆς σκούνας, ἔλεγεν ὁ εἰς.

— Θὰ εἶνε θαλασσινὸ ὄρνιο, ποῦ γητεύει τὰ πουλιά, ἔλεγεν ἄλλος.

— Εἶνε θαλασσαετός! . . . . εἶνε σακκᾶς, πελεκᾶνος! . . . .

— Εἶνε γλᾶρος! . . . .

— Μωρὲ εἶνε μποῦφος! εἶπεν εἰς γηραιὸς θαλασσινός.

— Μὰ γιατί ἔχει σὰν ἀνθρωπινὸ μούτρο;

Τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ὁ καπετὰν Στέφος ὁ Γιαρῆς ἐπεριμένετο νὰ φθάσῃ, διὰ νὰ κάμῃ Χριστούγεννα εἰς τὸ χωριόν. Ἦλθεν ἢ παραμονὴ καὶ δὲν ἐφάνη. Ἡ μεγάλη σκούνα δὲν ἐπρόβαλεν ἀνάμεσ' ἀπ' τὰ δυὸ νησιὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα. Τί ἐγίνει; Μήπως ἐφουρτουσιάσθη ὁ καπετὰν Στέφος κ' ἐπόδισε πουθενά; Θὰ ἦτο ἀπίστευτον.

“Ολοι ἀνησύχησαν· μόνον ἡ Σινιώρα, ἡ καπετάνισσα, δὲν ἐξέφρασε καμμίαν ἀνησυχίαν. Εἶχε νυκτώσει. Ἔβαλε τὰ παιδιὰ της νὰ κοιμηθοῦν. Κοντὰ τὰ μεσάνυχτα ἀνοιξε τὸ παράθυρον. Τρικυμία ἐμαίνετο ἔξω. Ὁ βορρᾶς ἐσύριζεν.

Ἦκουσε συριγγὸν τροχαλίας καὶ κρότον ἀλύσειως. Μέγας ὄγκος ἐφαίνετο εἰς τὸν λιμένα ἀντικρὺ τοῦ παραθύρου της. Μεγάλῃ βάρκα, φέρουσα φανόν, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸν μέγαν ὄγκον, κ' ἐπλησίασε μὲ βαρεῖαν κωπηλασίαν εἰς τὴν προκυμαίαν.

— Καλῶς σ' ἦδρα, καπιτάνισσα! ἔκραξε μία φωνὴ ἀπὸ τὴν βάρκαν.

— Καλῶς τὴν ἀγάπη μ' τὴ χρυσῇ! ἔκραξεν ἡ κοκκινομαλλοῦ, ἀναγνωρίσασα τὴν φωνὴν τοῦ συζύγου της.

Τὴν ἐπαύριον ὁ καπετὰν Στέφος ἐπῆγεν εἰς τὸ καφενεῖον. Εἰς ἀστεῖος μεταξὺ τῶν συναδέλφων του ναυτικῶν τὸν ἐφαντάζετο (πράγματι αὐτὸς εἶχε δώσει νύξιν εἰς τὸν χρωματιστὴν, πῶς νὰ τὸν ζωγραφίσῃ) καθήμενον ὡς ἐπὶ κλάδου, ἐπὶ τῆς κεραίας καὶ τῶν ἐξαρτίων τοῦ ἰδίου πλοίου του μὲ κεφαλὴν μπούφου καὶ μὲ ἀνθρωπίνην κατὰ τὰ ἄλλα ὄψιν, ἀνοίγοντα μίαν πῆχυν τὸ στόμα καὶ μέσα εἰς τὸ μαῦρον χάσμα νὰ πίπτουν ὡς τυφλά, ὡσὰν περωτὰ πουλάκια, τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Ὁ ἀπλοϊκὸς ζωγράφος ἔβαλεν εἰς πράξιν τὴν ἰδέαν, κ' ἐσχέδισσε μεγάλην σκούναν ν' ἀρμενίζῃ πλησιέστως. Ἐπάνω εἰς τὸ κατάρτι της τὸ πρυμναῖον ἐζωγράφισεν ἕνα μέγαν ἀνθρωπόμορφον μπούφον, ὡσὰν καρφωμένον ἐπὶ τῆς κεραίας, μὲ ἡλίθιον μειδίαμα εἰς τὴν ὄψιν, καὶ εἰς τὸ στόμα του, τὸ χάσκον ὡς ἄδης, βροχηδόν, ἀγεληδόν, περοφόρα καὶ πτηνοειδῆ ἐπιπτον ἀμέτρητον πλῆθος ναπολεόνια, τούρκικες λίρες, βενέτικα φλωριά, ρηγγῖνες καὶ κολωνάτα.

Ὁ καπετὰν Στέφος εἶδε τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπήνεσε.

— Μπράβο τοῦ μαστρο-Γιαννιοῦ, τὴν κατάφερε, εἶπε· κέρασέ τον ἕνα ρακί!

Καὶ ἔροψε μίαν πεντάραν εἰς τὸ τραπέζι.

Ο ΧΑΡΑΜΑΔΟΣ

Τί Χριστούγεννα ἔμελλαν νὰ κάμουν, τὸ ἔτος ἐκεῖνο, εἰς τὸ παλαιὸν βραχοκτισμένον θαλασσοδαρμένον Κάστρον, κατέναντι τοῦ ἀγρίως μαινομένου πελάγους, εἰς [πρὸς] τὰ κράτη τοῦ Βορρᾶ ; Δυστυχησμένη χρονιά ἐκεῖνη. Δύο χιλιάδες γίδια καὶ πρόβατα εἶχαν ψοφήσει ἀπὸ τὰ ὀλίγα κοπάδια τῆς μικρᾶς νήσου, μέσα εἰς τὰ χειμάδια τῶν ποιμένων καὶ βοσκῶν, ἀπὸ τὸ τρομερὸν ψῦχος, ἀπὸ τὰ χιόνια τὰ πρῶιμα, ὅπου ἔσκαπασαν τοὺς λόγγους καὶ τὰ βουνά, ἕως τοὺς βουβῶνας, τὸ ὕψος. Τρόφιμα ἄλλα δὲν ὑπῆρχον, εἰμὴ ἐλαῖαι καὶ παστὰ θηρία. Τ' ἀμπέλια δὲν εἶχον καρποφορήσει· ἄγνωστος πρωτοφανῆς νόσος εἶχε βλάψει τὰ σταφύλια.

Τὰς τελευταίας σταγόνας τοῦ οἴνου τῆς χρονιάς, ὀλίγον λάκυρον νεροπλυμένον, τὸ ὁποῖον εἶχαν κάμει τὸ ἔτος ἐκεῖνο, τὰς εἶχον πῖσι πρὸ - δύο τριῶν ἡμερῶν ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς, καὶ ὁ ἀχώριστος φίλος του, ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας, εἰς τὸ καπηλεῖον τοῦ Γιαννίου τῆς Στέργαινας· καὶ τώρα, ὅταν [ὄπου] ἐξημέρωναν Χριστούγεννα, μὲ τὸν οὐρανίσκον στεγνόν, ἔμειναν ἀγρυπνοῦντες εἰς τὸ μικρὸν καπηλεῖον, τὸ σύνθετον καὶ ἀπὸ [μὲ] καφενέν, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀνοικτὸν ἐξαιρετικῶς τὴν νύκτα ἐκεῖνην, μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἔμελλε νὰ σημάνῃ ὁ Ὁρθρος καὶ ἡ Λειτουργία τῶν Χριστουγέννων.

Ποῦ ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη, καθ' ἣν παντοῖοι κορσάροι, Τοῦρκοι, Ἀφρικανοί, Γενοβέζοι, περιεκάθιζον εἰς τὸ μικρὸν παραθαλάσσιον φρούριον, — καὶ ὅμως οἱ τότε ἄνθρωποι ἦσαν εὐτυχεῖς χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρουν ! Ἡ σιδηρόπορτα πάντοτε κλειστή, ἡ κινητὴ γέφυρα ἀνεβασμένη· εἶχον ἀφθόλους τροφάς, κ' ἔπινον νερὸν ἀπὸ μίαν στέρναν· κ' ἔπειδὴ ἐφείδοντο τοῦ νεροῦ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κτισθῇ τοῖχος αὐλῆς ἢ μικρὰ καλύβη, κατεσκευάζον τὴν λάσπην μὲ κρασί — καθὼς διηγοῦντο οἱ γεροντότεροι — καὶ αὐτοὶ τὸ εἶχον ἐξ ἀκοῆς — καὶ ὅλοι ἔλεγαν ὅτι τὸ πιστεύουν. Ποῦ ἡ ἀφθονία ἐκεῖνη εἰς ὅλα τὰ πράγματα ; εὐλογημένος καιρὸς !

Σήμερον, ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς, καὶ ὁ φίλος του, ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας, ἠσθάνοντο ξηρὸν τὸν φάρυγγα, ἐνῶ ἐξημέρωνε τέτοια μεγάλη καὶ φαιδρὰ ἐορτή, χρονιάρικα μέρα! Ἀφοῦ ἔπασαν τὰ φαναράκια νὰ περιφέρωνται, καὶ τὰ παιδιά ποῦ ἔψαλλον τὰ «Χριστούγεννα-Πρωτόγεννα» ἐπῆγαν νὰ κοιμηθοῦν, κ' ἐσβύσθησαν ὅλα τὰ φῶτα καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο καὶ ἀντήχει ὁ πλαταγισμὸς τῶν κυμάτων κάτωθεν τοῦ βράχου, ἔμεινε τὸ καπηλεῖον μὲ τὰς δύο πενιχρὰς καπνώδεις λυχνίας του, μὲ τὴν θύραν βλέπουσαν πρὸς τὸ πέλαγος, εἰς τὸ ὕψος, ὅπου ἴστατο τὸ παμμέγιστον «Κανόνι τῆς Ἀναγκιᾶς» κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ Κάστρου.

Δύο ἢ τρεῖς ἄλλοι θαμῶνες ἐκκλινόν τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ τραπέζια κ' ἐνύσταζον· ὁ κάπηλος, ὀρθίως παρὰ τὸ κυλικεῖον, ἀφῆκε μέγαν ρογγασμὸν. Ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς κ' ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας ἐξῆλθον ν' ἀγναντέψουν τὸ μαῦρον πέλαγος, ἀπὸ τῆς Ἀναγκιᾶς τὸ Κανόνι. Τούτους ἠκολούθησε μετ' ὀλίγον διὰ νὰ ξενυστάξῃ κ' ὁ ἴδιος ὁ καφετζῆς.

Ἀνάμεσα εἰς τὰ χορεύοντα κύματα, εἰς τὸ ἔρεβος τῆς νυκτὸς καὶ τὸ χάος, ὁ Νικολὸς κ' ὁ φίλος του εἶδαν ἕξαφνα ἐν φῶς μικρὸν, ὡς λαμπυρίτς, νὰ σείεται, ν' ἀφανίζεται, καὶ πάλιν ν' ἀνακύπτῃ. Κάποιον πλοῖον ἀγωνιοῦσε κ' ἐπαράδερνεν ἐκεῖ εἰς τὸ μαῦρον πέλαγος.

— Νά, ἕνα καῖκι, εἶπεν ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς.

— Καράβι μεγάλο εἶνε! εἶπεν ὁ νιὸς τῆς Γαλοντζίτσας.

— Μεγάλο, μικρό. . . ἢ φορτοῦνα τὸ σπρώχνει κατὰ ἄδω.

— Ἐυλόρμενο; εἶπεν ὁ ἄλλος.

— Ποιὸς μπορεῖ νὰ διακρίνῃ;

Παρήλθον ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας. Τὸ πλοῖον εἶχε πλησιάσει. Ἐφαίνετο νὰ ἔχῃ κατεβασμένα τὰ πανιά. Ἠκούσθη κρότος ἀλύσειως.

— Νά, ἄραξε, εἶπεν ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς. Θέ μου, καὶ νὰ ἦτον φορτωμένο κρασιά; . . . ὁ Χριστὸς τὸ στέλνει.

— Νὰ ἔχῃ καὶ τίποτε ξεροτύρια, στ' ἀμπάρι του! παρατήρησεν ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας.

— Νὰ ἔφερε καὶ κάμποσα κεφάλια γιδοπρόβατα γιὰ σφάξιμο! προσέθεσεν ὁ Γιαννιὸς τῆς Στέργαινας.

Πρὸ ἔτους καὶ πλέον, ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς ὁ Καλούμπης, μὲ τὴν ὠραίαν μεγάλην σκούναν του, εἶχεν ἀποπλεύσει ἀπὸ τὴν Σαλο-

νίκην, διὰ τὴν ἐκφορτώσῃ ἐν ὑπόλοιπον τοῦ ἐκ λιθοκόλλας καὶ οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ φορτίου του εἰς ἓνα δυτικὸν αἰγιαλὸν τοῦ λαιμοῦ τῆς Κασσάνδρας ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Εἶχε λάβει ἐπὶ τοῦ πλοίου του ἓνα ἢ δύο Ἑβραίους βοηθοὺς διὰ τὴν ἐκφόρτωσιν, ἐπειδὴ ἡ ἐπιχειρήσις ἐγένετο ἀπὸ μέρους τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος τῆς Σαλονίκης.

Ὁ Ἑβραῖος φορτωτῆς καὶ ὁ ὑπάλληλός του δὲν ἠλπίζον νὰ φθάσωσι τόσον γρήγορα εἰς τὸ τέρμα τοῦ πλοῦ. Ἦτο Σάββατον, ἔφθασαν πρὸ μεσημβρίας, καὶ ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς ἐπέμενε ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ ἐκφόρτωσις.

Ἦτο περὶ τὰ μέσα τοῦ φθινοπώρου, οἱ καιροὶ ἦσαν θυμωμένοι, καὶ κατὰ πᾶσαν νύκτα σφοδρότατοι ἀπόμενοι ἄνεμοι ἔπνεον.

Τὸ μέρος ἦτο ἀλίμενον. Ἦτο κίνδυνος, ἂν ἔμενον τὴν νύκτα, ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα νὰ ξεσύρουν τὴν ἄγκυραν, νὰ ξοριάσουν τὸ πλοῖον, καὶ τότε... καλὸ ξεπλάτισμα! — ὅπως λέγουν οἱ ναυτικοί.

Ὁ Ἑβραῖος ἠρνήθη νὰ δώσῃ χεῖρα εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Δὲν ἤξευρεν ὁ Ταιφούτης, ὅτι «ἔξεστιν ἐν Σαββάτῳ ἀγαθοποιεῖν», καὶ δὲν ἤξευρεν ὅτι «Κύριός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Σαββάτου». Ἦξευρε μόνον νὰ σώζεται, μὲ τὸν κόπον τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, πλέων ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου.

Πῶς δὲν τοὺς διέτασσε (τοῦ ἔλεγεν ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς) νὰ ἀράξουν καταμεσῆς στὸ πέλαγος, εἰς βάθος διακοσίων ὀργυῶν, διὰ νὰ μὴ ἀρμενίζουν τὸ Σάββατον; Ἄλλως καὶ διὰ νὰ ἀράξουν μόνον ἐχρειάζετο κόπος, ἐργασία. Ἄλλὰ ἦτο, ὡς φαίνεται, γνήσιος ἀπόγονος ἐκείνων, οἵτινες τὸ πάλαι διύλιζον τὸν κώνωπα καὶ κατέπινον τὴν κάμηλον].

Ὁ πλοίαρχος ἐθύμωσεν, ἠγανάκτησε καὶ δυστυχῶς, ὡς ἐλέχθη. ἴσως παρεξέτράπη κατὰ τοῦ Ἑβραίου. Τὸν ὑπάλληλόν του τὸν ὑπεχρέωσε διὰ τῆς βίας νὰ ἐργασθῇ, ἐξεφόρτωσεν ὅπως ἠδυνήθη καὶ ἀπέπλευσε.

Τὴν ἄλλην χρονίαν, μεσοῦντος τοῦ Δεκεμβρίου ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς, προερχόμενος ἀπὸ τὰ Μπογάζια καὶ τὸ Δεδαγάτς, φέρων καὶ τινα ἐξαιρετὰ κασκαβάλια τῆς Αἴνου, ἐπλησίασεν εἰς τὴν Λῆμνον, ἐφόρτωσεν ὠραῖα κοκκινωπὰ κρασιά, κ' ἔπλευσεν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἡ Ἑβραϊκὴ κοινότης ἠρνήθη νὰ δεχθῇ καὶ νὰ ἐκφορτώσῃ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν προωρισμένα εἰς παραλαβὴν αὐτῆς. Ἀπηγόρευσεν εἰς ὅλους τοὺς ἐργάτας τῆς, ἐκφορτωτάς, ἀχθοφό-

ρους, ἀμαξαγωγούς, Ἑβραίους ἢ ὄχι, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν.

Ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς δὲν ἤξευρε τίποτε δι' ὅ,τι εἶχε συμβῆ ἀπὸ πέρυσιν ἕως ἐφέτος. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κοινότης τὸν εἶχε κάμει *χαραμάδον*, ἦτοι ἀποσυνάγωγον, μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐμποροπλοιάρχων.

Ὁ καπετὰν Ἡρακλῆς δὲν ἠθέλησεν οὔτε νὰ ἐνεργήσῃ τι, οὔτε εἰς τὸ προξενεῖον νὰ προσφύγῃ. Ἐπειδὴ ἤρχοντο Χριστούγεννα, δὲν ἐμελέτα μὲν νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν γενέθλιον νῆσόν του, διὰ νὰ ἐορτάσῃ, ἀλλ' ἐνδομύχως ἤϋχετο νὰ ἔστειλεν ὁ Θεὸς ἓνα καλὸν βορρᾶν, διὰ νὰ πουλήσῃ τὰ κρασιά ὀπουδήποτε, (τὰ ὁποῖα ἤξευρεν ὅτι ἐκόστιζαν πάμφθινα εἰς τὸν ἔμπορόν του), καὶ ἔπειτα μίαν καλὴν νοτιᾶν διὰ νὰ ποδίσῃ καὶ μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα του. Δὲν ἤξευρεν, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε λάβει γράμματα ἐκεῖθεν, ὅτι ἀκριβῶς διὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ τερπνοῦ ἐμπορευμάτος του ὑπῆρξε μεγάλη δίψα εἰς ὄλους τοὺς οὐρανίσκους καὶ τοὺς φάρυγγας τῶν νυκτερινῶν θαμῶνων τοῦ καπηλείου, ἐπάνω εἰς τὸ Κανόνι τῆς Ἀναγκιᾶς—ἐκεῖ ἦτο ἡ πατρίς του.

Ἀπέλευσεν ἀπὸ τὴν Σαλονίκην, καὶ ἔλεγε μέσα του: «Νὰ μὴν πιᾶσῃ ἡ κατάρα τῶν Τσιφούτηδων! Νὰ μὴν τοὺς περάσῃ!» *Διασκέδασον τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρχιεπίφιλ*, Κύριε ὁ Θεὸς μου!

Ἄνοικτὰ ἀπὸ τὴν Κασσάνδραν εὗρε δύο μεγάλα πλοῖα, βαρυφορτωμένα ἀπο ἀρνία πρῶιμα κ' ἐρίφια. Ἠγύρασεν ἐξ αὐτῶν εἴκοσι κεφάλια.

Ὅπως ἠνχῆθη, οὕτω σχεδὸν ἔγεινε. Τὴν πρώτην νύκτα ἔστειλεν ὁ Θεὸς ἐλαφρὸν βορρᾶν. Τὴν δευτέραν ἐσπέραν ἐπνευσε σφοδρὸς νότιος.

Ἐπόδισε τὴν νύκτα καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸ παλαιὸν βραχοκτισμένον καὶ θαλασσοδαρμένον Κάστρον.

Ἄμα ἐξημέρωσε καὶ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος, ἐξεφόρτωσε τὰ εἴκοσι κεφάλια ἀρνία καὶ ἐρίφια, τὰ ἐξαίρετα τυριά τῆς Αἴνου, κ' ἐπώλησε πρὸς εἴκοσι λεπτά τὴν ὁκᾶν τὸ κοκκινωπὸν ἀφρωδὲς ποτόν.

Κ' ἔτσι ἔκαμαν καλὰ Χριστούγεννα, καὶ ὁ πλοίαρχος εἰς τὴν ἐστίαν του, κ' ὁ Νικολὸς τὸ Πίτς, κ' ὁ Ἀντώνης τῆς Γαλοντζίτσας, κ' ὁ Γιαννιδὸς τῆς Στέργαινας, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν βορεινῶν θαλασσοδαρμένων χωρίων.

Ο ΓΕΙΤΟΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΛΑΓΟΥΤΟ

Ὁ νέος νοικάρης ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει τὴν κάμαραν τὴν μεσανήν, κοντός, κυρτός, μεσόκοπος, εἶχεν ἓνα μεγάλο λαγούτο, μακρὺ, πλατὺ. Ἐκυπτε διὰ τὸ ξεκλειδώσῃ τὴν θύραν του, κρατῶν ὑπὸ μάλης τὸ λαγούτο, τὸ ὁποῖον ἔψαυε τὸ ἔδαφος.

Ποτὲ δὲν ἤρχετο ὠρτισμένην ὄραν εἰς τὸ δωμάτιόν του. Πότε πολὺ ἔνωρίς, πότε πολὺ ἄργά, ἄλλοτε ἔλειπεν ὄλην τὴν νύκτα κ' ἔκοιματο τὴν ἡμέραν. Πότε ἦτον νηστικός, πότε ἐφαίνετο νὰ εἶνε «ἀποκαῆς». Δὲν εἶνε βέβαιον ἂν ἔπινε χασις, φαίνεται ὅμως ὅτι ἔπινε πολὺ ρακί. Ἦτον Τουρκομερίτης. Ὀνομάζετο Βαγγέλης.

Τὰ ἄλλα οἰκήματα, ἔξ-ἑπτὰ δωμάτια χαμόγεια, εἰς γραμμὴν, ὅλα παμπάλαια, τρωγλαί, ἄλλα χωρὶς παράθυρα, ὅλα σχεδὸν μὲ σαθροὺς τοῦς τοίχους, κατεῖχοντο ἀπὸ διαφόρους. Ὑπῆρχον δύο ἢ τρεῖς μπεκιάρηδες, μία οἰκογένεια μὲ πέντε ἢ ἔξ παιδιά, μία νέα ζωντοχήρα, Κατερινῶ ἢ Πολίτισσα, ξενοδουλεύουσα, ζῶσα κατὰ τὸ φαινόμενον ὀλομόναχη· καὶ τὸ μέσα δωμάτιον εἰς τὸν μυχὸν τῆς αὐτῆς κατεῖχεν ἡ σπιτονοικοκυρὰ κυρὰ Γιάνναινα, χήρα μὲ τὴν κόρην τῆς, τὴν Δημητρούλαν. Ἡ μάνδρα μὲ τὰ πενιχρὰ οἰκήματα ἔκειτο εἰς τινα πάροδον, ἀνάμεσα στοῦ Ψυρρῆ καὶ στοῦ Τάτση.

Ὅταν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν σπιτονοικοκυρὰν ὁ Βαγγέλης διὰ νὰ ἐνοικιάσῃ τὸ δωμάτιον, ἐπαρουσιάσθη ὡς μπεκιάρης καὶ ὡς μέλλων νὰ ζῆ μοναχός του. Ὑστερ' ἀπὸ λίγας ἡμέρας τῆς λέγει ἔξαφνα, ὅτι ἔχει μίαν γυναῖκα καὶ σκέπτεται νὰ τὴν φέρῃ ἐδῶ. Ἡ κυρὰ Γιάνναινα ἀμέσως ὑπόπτεισεν, ὅτι θὰ εἶχε καμμίαν «λεγάμενη».

— Αὐτὰ δὲν τ' ἀκούω ἐγώ, τοῦ λέγει· ἐσὺ μοῦ εἶπες πῶς εἶσ' ἐργένης· γιὰ ἐργένη σ' ἔβαλα. Ἄν ἐννοῆς νὰ μοῦ φέρῃς ἐδῶ καμμιά παστρικά, πολὺ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀδειάσῃς τὴν κάμαρα. . . σὰν τελειώσῃ ὁ μῆνας ποῦ ἔχεις πληρώσει.

Τὴν νύκτα, ὅταν ἤρχετο κάποι' ἔνωρίς, πρὸ τοῦ μεσονυκτίου,

συνήθως δὲν εἶχεν ὕπνον. Ἦναπτε τὸ φῶς, ἐπεριπάτει, ἐξηπλώ-
νετο στὸ κρεββάτι κ' ἐλιανοτραγουδοῦσε ἢ τούρκικα ἢ ντόπια
κουτσαβάκικα :

Βασίλω μ', κάτος φρόνιμα,
σάν τ' ἄλλα τὰ κορίτσια . . .

Ρήνα μου, Κατερίνα, μὴ φαρμακώνεσαι,
σοῦ δίνω τὸ βοτάνι . . .

Εἶτα ἐμονολόγει ἐπὶ ὄραν πολλήν, ὀλίγας δὲ ἀπεσπασμένας
φράσεις κατάρθουν ν' ἀκούουν οἱ γείτονες.

— Μωρὲ κόσμος, ντουνιαῖς !... μπεκιάρης, σοῦ λέει ὁ ἄλλος...
Μὴν ἔχεις, λέει, καμμιά λεγάμενη;... Σ' ἐρωτῶ ἐγώ, κυρά μου, τί
ἔχετε σεῖς, καὶ τί κάνετε σεῖς ; ... Ὁ κόσμος εἶνε τροχός, ρόδα
ποῦ γυρίζει, κυρά μου... *μποῦ ντουνιαὶ τσὰρκ φελέκ !*... Ἐννοια
σου, ἐγώ, μωρή, δὲ σ' ἀφήνω, δὲ σ' ἀπαραιτάω· *ἐσκι ντὸς ντου-
σμὰν ὀλφάς !*... Παλιὸς φίλος, ὀχτρός δὲ γένεται. Ἐννοια σου,
κ' ἡ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει... Εἶνε τιμημένες, λέει, τιμημένες, κυρά
μου... Κ' ἔχει τιμολόγιο, μαθές, ἡ τιμὴ; Μία γροσσάρα, ἓνα μπε-
σλίκι, ἓνα ἐξάρι, ἓνα εἰκοσάρι, μιὰ λίρα, ὡς πόσα ἔχει; Ἐνα
λιμοκοντόρο, ἓνα διπλό, ἓνα τάλλαρο, ἓνα εἰκοσιπεντάρικο, ἓνα
κατοστάρικο, παραπάνω, πόσα ἔχει;... Νὰ σοῦ πῶ ἐγὼ πόσα
ἔχει... Ἐκατὸ χιλιάδες χάρτινες δραχμὲς ἢ ἀρχόντισσα τῆς Ἀθή-
νας, ἓκατὸ χιλιάδες λίρες ἢ ἀρχόντισσα τῆς Πόλης ἢ πιὸ μεγάλη
χανούμισσα, ἓνα ἑκατομμύριο λίρες ἢ ἑφτακρατόρισα, δέκα
ἑκατομμύρια ἢ Σουλτάνα...

Αὐτὸ εἶνε τὸ τιμολόγιο !...

Ἐπί τινα λεπτὰ ἔπαυε ν' ἀκούεται ἡ φωνὴ του. Εἶτα καὶ πάλιν
ἤρχιζε νὰ μονολογῇ :

— Ἐχουν ἀξία ὅλα τ' ἄλλα πράγματα, κυρά μου, εἰς ἓναν
κόσμο, ποῦ μόνον οἱ παράδες ἔχουν τιμὴ ;... Ἀχ ! κεφάλι, κεφάλι,
ποῦ θέλεις χτύπημα στὸν τοῖχο αὐτὸν τὸν ραγισμένο, στὸ ντου-
βάρι, αὐτὸν τὸ μουχλιασμένο, τὸ βρώμικο... Πότε θὰ βάλῃς
γνώσι ; ... Ἐπρεπε νὰ ζῆ διακόσια, πεντακόσια χρόνια ἓνας ἄν-
θρωπος, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸν κόσμο... Σάν
ξαναγένω νύφη, ξέρω καὶ καμαρώνω... Καλὰ τὸ λέν οἱ Ἀγάδες
ἐκεῖ πέρα — μωρὲ, ποῦ εἶστε, τᾶγια χώματα ; ... Τοῦ Ρωμηοῦ ἢ
γνώση ὕστερα ἔρχεται... *Γιουννανὶν ἀκίλ σουραντὰν γκελίλορ !*

Μίαν πρωΐαν ἢ κυρὰ Γιάνναινα, καθὼς ἐξῆλθε πρωῖ - πρωῖ,
εἶδε νὰ ξεμνιτίζῃ ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ Βαγγέλη ἓνα κεφαλάκι

μικρό, ξεσκουφότω, με κάτι κορδέλλες και φιόγκους στα μαλλιά, ν' ανεμίξει ένα φουστανάκι, και να γλυστράη εις τὸ χαλικοστρωτον τῆς αὐλῆς ἔδαφος και να φεύγη ὡς ἀστραπή. Τῆς ἐφάνη να ἦτον μία γυναικοῦλα, σουφρωμένη, μικρόσωμος, σχεδὸν γρηοῦλα.

Τότε ἔκαμεν αὐστηρὰς παρατηρήσεις εις τὸν Βαγγέλην. Αὐτῆς δὲν τῆς χρειάζονται τὰ τοιοῦτα. Δὲν ἀνέχεται να κακοσυστηθῆ στὴ γειτονιά τὸ σπῆτί της. Και θὰ τῆς κάμη τὴν χάρι να τῆς ἀδειάση τὴν γωνιά.

Ἡ νοικάρισσα, ἡ Κατερινιώ ἢ Πολίτισσα, κάτοχος τοῦ δευτέρου δωματίου, καθὼς ἔμβαινες ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα, ἦτον θαρρετὴ κ' ἐλεύθερη γυναῖκα. Εἶχεν ἀρχίσει να χωρατεύη ὀλίγον με τὸν Βαγγέλην, ἄκακα να τὸν πειράζει. Μίαν πρωίαν, καθὼς ἔβγαινε ἐκεῖνος με τὸ λαγούτο ἀπὸ τὴν κάμαρη, τοῦ ἤρασε με θάρρος τὸ λαγούτο, τὸ ἀκούμβησεν ἐπὶ τοῦ βραχιόνος της, κ' ἔδοκίμαζε με τὸ πληκτρον να βγάλῃ φωνάς.

— Ἐ! καμμένη, κυρ Βαγγέλη! . . . δὲν εἶσαι και σύ, κανέναν μερακλῆς . . . δὲν σ' ἀκούσαμε καμμιά βραδυὰ να μᾶς παίξης κ' ἔδῳ τίποτα . . . Εἶνε καμπόσοι βιολιτζῆδες τόσο μερακλῆδες, ποῦ καλλίτερα παίζουν μονάχοι τους, ὅταν τοὺς ἔρχεται τὸ κέφι, παρὰ ὅταν τοὺς δίνουν οἱ ἄλλοι παράδες.

— Ἠσύχασε, κυρά μου, κι' ὁ λύκος τὴ φωλιά του δὲν τὴ μολύνει ποτέ! . . . Ἐδῶ ἡ κυρὰ Γιάνναινα, δὲν τῆς ἀρέσουν τὰ παιγνίδια, μήτε τὰ λαλούμενα.

Ἡ Κατερινιώ ἔβαλε τὸ λαγούτο πλάγιον ἐπὶ τοῦ στέρνου της, κ' ἔκαμεν τάχα πῶς τὸ παίζει.

— Ἀφσέ το, κυρά μου, μὴ τὸ καταπιάνεσαι! . . . Δὲν εἶνε γιὰ τὰ χεράκια σου. . .

Ὅταν ὁ Βαγγέλης, τὴν νύκτα τῆς ἰδίας ἡμέρας, εὐρέθη ὅτι εἶχε πῖει πολὺ ρακὶ και κρασί, τότε ἐνθυμήθη τὴν πρωινήν μικρὰν σκηνὴν με τὴν Κατερινιώ, τὴν ζωντοχήραν, και φαίνεται ὅτι ἔδωκε τὴν ἐρμηνείαν, τὴν ὁποίαν ἤθελε να δώσῃ σύμφωνα με τοὺς καπνοὺς τῆς ὄρας ἐκείνης.

Ἐπανῆλθε διὰ να κοιμηθῆ τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Καθὼς ἔμβῆκεν ἀπὸ τὴν αὐλόπορταν, ἔσταθη παρὰ τὴν δευτέραν θύραν και κατ' ἀρχὰς ἐγρουτσάνισε δύο ἢ τρεῖς φθόγγους με τὸ πληκτρον ἐπὶ τοῦ λαγούτου, εἶτα με τοὺς ὄνυχας, ἤρχισε να γρουτσανίξει και τὴν σανίδα τῆς θύρας.

— Ἄνοιξε, Μαριὼ μ', τὴν πόρτα! . . . Ἐ! Κατερινιώ μ'! ἄνοιξε.

Ἡ Κατερινιώ, ἡ ἐκοιμάτο, ἡ ἔξυπνη ἦτο, δὲν ἔδωκεν ἀπάν-

τησιν. ‘Ο Βαγγέλης ἤρχισε νὰ μονολογῇ ἔξωθεν τῆς θύρας :

— Ξένοι στὰ ξένα, κυρά μ’ ! ξενάκια ὅλοι εἶμαστε. «Ποῦ νὰ καθίσω, νὰ ξενυχτίσω ;» . . . “Αχ ! εἶνε κακὸς ὁ κόσμος, κυρά μ’ ! δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς τὸν πόνον του ! . . . Σεβντᾶς, ἄχι, καῦμός, μαράζι, ντέρτι, μεράκι, βάσανο, κυρά μ’ ! . . . «Σ’ ἀφίνω τὴν καλὴ νυχτιά, πέσε γλυκὰ κοιμήσου ! καὶ στ’ ὄνειρό σου ! . . . »

Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόασις. ‘Ο Βαγγέλης ἀπεχώρησεν ἤνοιξε τὴν ἰδίαν θύραν του, δύο πόρτες παραπέρα, κ’ ἔμεινεν ἄγρυπνος, μονολογῶν, μορμουρίζων καὶ σιγοτραγουδῶν, ὡς τὸ πρωί.

Εἶτα ἐκοιμήθη ἕως τὸ μεσημέρι. “Οταν ἐξύπνησεν ἤκουσε τὴν Κατερινιώ ἀπ’ ἔξω νὰ διακωδωνίζη πρὸς τὰς ἄλλας γειτονίσσας τὸ συμβὰν τῆς νυκτός, ὡς κωδωνοφόρος ἀρετῆ, εἶδος κροταλίου. Καὶ πάλιν, ἂν ἦτο βεβαία ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν εἶχεν ἀκούσει, εἶνε ἀμφίβολον ἂν θὰ ἔλεγε τίποτε.

‘Αλλ’ ἡ ὑπόληψις τῆς, βλέπετε, καὶ τὸ «ὁ κόσμος εἶνε κακός», τὴν ἔκαμνον νὰ θορυβῆ.

‘Ο Βαγγέλης ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του ἤκουε τὴν φωνὴν τῆς Κατερινιώς, ἣτις διεμαρτύρετο λέγουσα :

— Καὶ ποιά εἶμ’ ἐγώ ! . . . Θάρρεψε πῶς ἤμουν καμμιὰ σὰν τὰ μοῦτρά του, ὁ χαμένος ! . . . “Αν δὲν τοῦ σπάσω τὸ κεφάλι του, νὰ τὸ κάμω μακρουλὸ καὶ κούφιο καὶ πλακαρό, σὰν τὸ λαγοῦτό του, νὰ μὴ μὲ λένε Κατερινιώ.

‘Ο ὄργανοπαίκτης, αἰσθανόμενος μεγάλην κρησθαρίαν, συνάμα δὲ καὶ φόβον κ’ ἐντροπῆν, δὲν ἐξῆλθεν ὡς τὸ βράδυ. Σὰν ἐνύκτωσε καὶ δὲν ἤκουε πλέον φωνάς, οὔτε πατήματα ἔξωθεν τῆς θύρας του, ἀπετόλμησε νὰ ἐξέλθῃ.

‘Η κυρά Γιάνναινα, ἡ ὁποία, φαίνεται, τὸν παρεμόνευε, τὸν σταματᾷ καὶ τοῦ λέγει :

— Αὔριο, τὸ δίχως ἄλλο, νὰ βρῆς κάμερα, νὰ κουβαλιστῆς ! . . . “Ας μὴν ἐτελείωσε κι’ ὁ μῆνας ! . . . καλλίτερα ἔχω νὰ σοῦ δώσω πίσω τὰ λεπτὰ, ὅσα κάνει γιὰ τῆς μέρες τοῦ μηνὸς ποῦ μένουνε. Δὲν θέλω ἐγὼ ἱστορίες μες στὸ σπῆτί μου, ἀκούς ; . . .

— Νὰ βρῶ κάμερα καὶ φεύγω, κυρά ! . . .

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον, καί, πάτ, κιούτ ! τοῦ ἔρχονται δύο κατακεφαλιαὶς ἐκ τῶν ὀπισθεν. ‘Η Κατερινιώ, μὲ ἑλαφρὸν βῆμα, εἶχε πλησιάσει ἐκ τῶν νώτων, κ’ ἐννοοῦσε νὰ ἐκδικηθῆ διὰ τὴν προσβολήν.

— Φχαριστῶ, κερά μου. . . μὴ χειρότερα !

‘Ο Βαγγέλης ἐφυλάχθη, προέτεινε τὸ λαγοῦτο ὡς ἀσπίδα καὶ ἡ ὀργίλη γυνὴ δὲν ἐπρόλαβε νὰ τοῦ καταφέρῃ ἄλλην.

— Θέλησα νὰ σοῦ κάμω, μιὰ πατινάδα, κυρά μου· μονάχη σου τὸ ζήτησες. . . εἶπες, γιατί νὰ μὴν παίζω ὅταν εἶμαι μονάχος, ὅπως κάνουν οἱ μερακλήδες. — Ἐγὼ σοῦ εἶπα, με τὸ λαγοῦτο νὰ μὴν καταπιάνεσαι.

Ἄπορον πῶς εἶχε τόσην ἐτοιμότητα. Ἴσως νὰ εἶχε προμελετήσει τὴν ἀπόκρισιν ταύτην, κατὰ τὰς ὥρας τῆς μοναξίας.

Τὴν νύκτα δὲν ἐπανῆλθεν ὁ Βαγγέλης καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπιούσαν, εἴτε ἡρεῦνα, εἴτε ὄχι διὰ τὰ εὔρη δωμάτιον, δὲν ἐφάνη. Τὴν ἐσπέραν, ἀφοῦ ἐνύκτωσε, παρουσιάζεται ἕξαφνα μία γυνή, ἄγνωστος εἰς τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ, εὕρισκει τὴν σπιτονοικοκυράν καὶ τὴν κόρην τῆς ἐν ὑπαίθρῳ εἰς τὴν αὐλὴν καὶ λέγει «καλησπέρα».

Εἶτα ἐρωτᾷ :

— Ἐδῶ κάθεται ὁ Βαγγέλης, ὁ λαουτιέρης ;

Ἡ κυρὰ Γιάνναινα ἀργά-ἀργά ἀπήντησεν :

— Ἐδῶ κάθεται, μὰ αὖριο θὰ φύγη, θὰ κουβαλισθῇ.

— Ἀπόψε θὰ ἔρθῃ ;

— Δὲν ξέρω.

— Γιατί ; Πῶς γίνεται, νὰ μὴν ἔρθῃ νὰ κοιμηθῇ.

— Δὲν ξέρω, χριστιανή μου· δὲν ἔχω τὴν ἔννοια του.

— Δὲν εἶσαι τοῦ λόου σου, ἡ σπιτονοικοκυρά ; Καὶ πῶς γίνεται νὰ μὴν ξέρης ; Τρέχει, μαθές, τίποτε ;

— Κάτι πολλὰ ρωτᾷς, κυρά, μᾶς σκότισες· εἶπε λαβοῦσι τὸν λόγον ἡ Δημητροῦλα, ἡ κόρη τῆς Γιάνναινας.

— Σώπα σύ, τὴν ἐπέπληξεν ἡ μάνα τῆς.

— Θέλω νὰ τὸν περιμένω ἐδῶ, ὡς ποῦ νᾶρθῃ, εἶπεν ἡ ξένη.

Αἱ γυναῖκες δὲν ἀπήντησαν.

— Ἐγὼ εἶμ' ἐξαδέλφη του, προσέθηκεν ἡ νεωστὶ ἐλθοῦσα.

— Δὲν μᾶς μέλει πῶς εἶσαι ξαδέρφη του, ἐμορμύρισεν ἡ Δημητροῦλα.

— Τί εἶπες, κυρά ;

— Τίποτε.

— Λοιπόν, σᾶς πειράζει τίποτε, νὰ καθήσω ἐδωδὰ νὰ τὸν περιμένω ;

Ἡ Γιάνναινα ἔσεισε τοὺς ὦμους.

— Ποιὰ εἶναι ἡ κάμαρή του, σᾶς παρακαλῶ ;

Ἡ Γιάνναινα διὰ χειρονομίας τῆς ἔδειξε τὴν θύραν τοῦ δωματίου τοῦ ὄργανοπαίκτου. Ἡ ξένη ἐλθοῦσα ἐκάθησεν ἐκεῖ, εἰς τὸ κατώφλιον.

— Μαμά, πές της νὰ πάη ἀπὸ κεῖ ποῦρθε, ὑπέβαλεν ἡ Δημητροῦλα εἰς τὴν μητέρα της· ἐμεῖς τὸν ἔχουμε γιὰ διώξιμο αὔριο, καὶ θὰ μᾶς κουβαλᾷ ἐδῶ τῆς ξαδέρφες του! . . .

Ἡ γραῖα ἤτον συλλογισμένη.

— Μὰ δὲν ἐτελειώσε ὁ μῆνας γιὰ νὰ κλείσῃ τὸ νοῦκι. . . Τί νὰ κάμω, ξέρω κ' ἐγώ; . . . Θέλεις νὰ τρέχουμε στῆς ἀστυνομίαις; . . . Ὅποιος ἔχει κάμαραις καὶ νοικιάζει, τὸν μελᾶ του βρίσκει. . . ἔχει νὰ κάμῃ μὲ λογιῶν - λογιῶν ἀνθρώπους, κορίτσι μου. . .

Ἡ νεωστὶ ἔλθοῦσα ἐκράτει μικρὰν δέσμη, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶχεν ἰδεῖ τέως ἡ Γιάνναινα καὶ ἡ κόρη της, ἐπειδὴ ἡ ξένη τὴν εἶχεν ἀποθέσει, κατὰ συγκυρίαν ἴσως καὶ χωρὶς νὰ ξέρη, ἀκριβῶς πλησίον τῆς κλειστῆς θύρας τοῦ Βαγγέλη. Εἶτα, ὅταν ἐκάθησεν εἰς τὸ κατώφλιον, ἐτραύβηξε τὴν δέσμη τούτην πλησιέστερον πρὸς ἑαυτήν.

Ἡ Δημητροῦλα εἶδε τὸ κίνημα, κ' ἐψιθύρισεν εἰς τὴν μητέρα της. Τότε ἡ Γιάνναινα:

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, κυρά, ἐφώνησε· βλέπω κ' ἔχεις ροῦχα· μὴν εἶσαι γιὰ ξενύχτι ἀπόψε ἐδῶ; . . Δὲν ἔχουμε κανένα χάνι ἐμεῖς! . . . Ἄλλοῦ νὰ κοιιάσης! . . . Τὸν ἐξαδερφό σου, τί τὸν ἔχεις, τὸν ἔχουμε γιὰ ξύσιμο αὔριο. . .

Ἡ γυνὴ μετὰ τινα σιωπὴν ἀπήντησε :

— Δὲν ξέρω κ' ἐγώ, ἂν θὰ κοιμηθῶ ἀπόψ' ἐδῶ ἢ ὄχι! . . . Ὁ ἴδιος θὰ μοῦ πῆ. . . Ἐγὼ τᾶχω ἄλλοῦ τὰ ροῦγά μου. . . Αὐτὰ ποῦ βλέπεις δὲν εἶνε ροῦχα. . . Νὰ τὸν ἰδῶ μόνον καὶ μπορεῖ νὰ μὲ ὀδηγήσῃ ἄλλοῦ νὰ φύγω. . .

— Δὲν εἶνε ροῦχα, ἀμμή, τί εἶνε; ἐφώνησεν ἡ Δημητροῦλα.

Ἡ ξένη δὲν ἀπήντησεν εἰς τοῦτο, μόνον ἐπέφερεν :

— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ σᾶς παραβαρύνω, κυρά· ἐγὼ δὲν εἶμαι κακὴ γυναῖκα. Λυποῦμαι ἂν δὲν τᾶχετε καλὰ μὲ τὸ Βαγγέλη, ἀλλὰ τί φταίω ἐγώ;

Πράγματι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς δέσμη ἦσαν τέσσαρες ἢ πέντε ὄρνιθες καὶ πετεινοί, δεμένοι ἀπὸ τοὺς πόδας, καὶ τυλιγμένοι εἰς μέγα πλατὺ ράκος. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη ὁ κλωγμὸς τῶν ὄρνιθων.

— Μαμά, κόττες ἔχει! εἶπεν ἡ Δημητροῦλα.

— Ἄ! ἦρθες, βλέπω, μὲ τῆς κόττες σου, κυρά.

Τὴν ἴδιαν στιγμὴν ἐφάνη εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀσθενῆ

ἀνταύγειαν τοῦ νυσταλέου φανοῦ τοῦ δρομίσκου ἢ σκιερὰ μορφὴ τοῦ Βαγγέλη, εἰσελθόντος ἀπὸ τὴν αὐλόπορταν.

— Ἄ ! καλῶς σὲ ἤρα, ἐξαδέρφε, ἐφώνασεν ἡ ξένη, πάραυτα ἀναγνωρίσασα αὐτόν.

Ὁ Βαγγέλης μετὰ λίαν ταπεινὸν ἦθος καὶ τρόπον ἐξηγήθη δι' ὀλίγων λέξεων ὅτι ἡ ἐλθοῦσα εἶνε πράγματι ἐξαδέλφη του, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ξενοικιάσῃ τὸ δωμάτιον, ὅπου ἐκατοικοῦσεν, ἐπειδὴ εἶνε διὰ ταξίδι, αὔριον ἢ μεθαύριον, καὶ ἡ σπιτονοικοκυρὰ τῆς εἶχε σπεύσει νὰ τὸ προενοικιάσῃ, ὅτι τὰ ρούχά τῆς δεμένα τὰ ἔχει ἀφήσει εἰς φιλικὴν οἰκίαν καὶ ὅτι, ἀφοῦ κ' αὐτός, ἅμα εὔρη δωμάτιον θὰ μετοικήσῃ, ἄς ἐπιτρέψῃ ἡ κυρὰ Γιάνναινα νὰ μένῃ κ' ἡ ἐξαδέλφη του μίαν νύκτα ἐδῶ· ἐὰν πάλιν ἡ κυρὰ Γιάνναινα ἐπιμένῃ ὅτι πρέπει νὰ φύγῃ αὐτός, πρὶν τελειώσῃ ὁ μῆνας, αὔριον, χωρὶς ἄλλο, θὰ εὔρη δωμάτιον καὶ θὰ φύγῃ, κ' αὐτός κ' ἡ ἐξαδέλφη του. Μιὰ βραδυὰ εἶν' αὕτη.

Ἡ Γιάνναινα σχεδὸν συνεκινήθη ἀπὸ τὸν ταπεινὸν τρόπον τοῦ Βαγγέλη, ἀλλὰ δὲν ἠθέλε νὰ τὸ δεῖξῃ· ἴσως ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἀρμόζει εἰς μίαν οἰκοκυράν, ὅπου ἔχει σπήτια κ' ἐνοικιάζει, νὰ φαίνεται δεικνύουσα συμπάθειαν πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι «δὲν ἔχουν στὸν ἥλιο μοῖρα», καθὼς κάμνουν ἄλλαι γυναῖκες τοῦ δρόμου.

— Τί νὰ κάμουμε, πλέον! . . . εἶπε μετὰ στρυφνὸν τρόπον.

Ἄλλ' ὁ τρόπος αὐτὸς δὲν ἤρρεσεν εἰς τὸν Βαγγέλην, ὅθεν οὗτος ἔσπευσε νὰ προσθήσῃ :

— Ἐέρεις, ἀπ' τὸ νόμο δὲν ἔχεις κανένα δικαίωμα, τὰ γνωρίζω ἐγὼ αὐτά, ἄς εἶμαι καὶ Τουρκομερίτης. . . Ὅσο δικαίωμα ἔχω ἐγὼ νὰ ἐξετάζω ποιοὶ καὶ πόσοι ἔρχονται στὸ σπήτι σου καὶ τί τοὺς ἔχεις, ἂν εἶνε γενειὰ σου ἢ ὄχι, ἄλλο τόσο ἔχεις καὶ σὺ νὰ ἐξετάζῃς ποιὸν μπάζω στὴν κάμαρα, ἀφοῦ τὸ νοῖκι σοῦ τῶχω πληρωμένο. Μπορεῖς μόνον ἔξωσι νὰ μοῦ κάμῃς, μετὰ προθεσμίαν. . . Μὰ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ μετὰ τὸ γλυκό, ἐπειδὴ πλειότερο ψωμί τρώεται μετὰ τὸ μέλι, ποῦ λέει ὁ λόγος, γὰρ νᾶμαστε ἐξηγημένοι φιλικῶς. . . . Κι' ἂν ἐσφάλαμε πάλι κ' ἐμεῖς συμπαθαῖτέ μας καὶ Θεὸς σχωρέσ' σας.

Ἡ ξένη, ἡ νεοφερμένη, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν τὴν εἶδεν ἡ Γιάνναινα εἰς τὸ σκότος, εἰς τὴν ἀνταύγειαν τοῦ φανοῦ τῆς ὁδοῦ, καθὼς ἦτον ἀνοικτὴ ἡ αὐλόπορτα, δὲν ἦτον, ἦτο βεβαία ἡ Γιάνναινα, ἡ ἰδίᾳ μετὰ τὴν γυναικοῦλαν ἐκείνην, τὴν μισόγρηναν καὶ σουφρωμένην, ποῦ εἶχεν ἰδεῖ νὰ βγαίῃ ἓνα πρῶν, μετὰ ἀνεμίζον

τὸ φουσανάκι της, ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ Βαγγέλη. Ἐν τούτοις, οὔτε αὐτή, οὔτε ἡ Δημητροῦλα, ἡ κόρη της, οὔτε ἡ δύο νοικάρισσες, ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἐξαδερφοσύνην της.

Ἐγκατεστάθη μέσα εἰς τὸ χαμόγειον τοῦ Βαγγέλη, καὶ δὲν ἔφηνεν οὔτε τὴν ἐπιούσαν, οὔτε τὴν μεθεπομένην, οὔτε τὴν ἄλλην ἡμέραν. Πάντοτε ἔλεγε πῶς θὰ φύγη αὔριον, καὶ τὸ αὔριον δὲν εἶχε ποτὲ τελειωμόν. Ὁμιλοῦσε διὰ τὰ ρούχᾳ της, διὰ τὰ ἐπιπλά της, τὰ ὅποια εἶχεν ἀκουμβημένα προσωρινῶς εἰς ἓνα σπῆτι, καὶ θὰ πάη νὰ τὰ πάρη, καὶ ποῦ νὰ τὰ βάλῃ, καὶ ποῦ νὰ τὰ κουβαλᾷ. . . καὶ θὰ φύγη αὔριον διὰ ταξίδι. . . Τὰ ἴδια ἐπεβεβαίωνε καὶ ὁ «ἐξάδελφός» της ὁ Βαγγέλης.

Ἡ κυρὰ Γιάνναινα καθημερινῶς σχεδὸν τοῦ ὑπενθύμιζεν ὅτι πρέπει νὰ εὔρη δωμάτιον νὰ φύγῃ· ἐτελείωσεν ὁ μῆνας, ὁ προπληρωμένος, καὶ σὰν ἤρχισεν ὁ δεῦτερος, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ λαγοῦτο ἐδικαιολογεῖτο λέγων ὅτι δὲν πληρώνει, ἐπειδὴ θὰ μετοικίση, καὶ ἐπιφυλάσσεται νὰ πληρώσῃ μόνον τῆς μέραις ὅπου θὰ ἔκαμνον νὰ δίδῃ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμαλλε νὰ μετοικομισθῇ εἰς ἄλλον οἶκημα.

Κατ' εὐτυχίαν τὸ δωμάτιον εἶχεν ἓν μικρὸν ὑπόγειον, πολὺ ρηχόν, μισὸ μπόι τὸ βάθος, μὲ μίαν κλαβανήν. Ἐκεῖ κάτω ἔβαλεν ἡ ξένη τῆς κόττες της, νὰ κατιάσουν. Εἶπεν ὅτι ὀνομάζεται κυρὰ Σταυροῦλα. Ἐκεῖθεν κάθε βράδυ, κάθε μεσάνυκτα καὶ κάθε πρωί, σχεδὸν πᾶσαν ὥραν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, ἔλαλοῦσαν βραχοὶ καὶ μεγαλόστομοι οἱ δύο πετεινοί. Σχεδὸν δὲν ἄφιναν κανένα νοικάρην νὰ χορτάσῃ τὸν ὕπνον, τόσον δυνατὰ καὶ τόσον συχνὰ ἔλαλοῦσαν. Κ' ἡ κόττες ἀνάμεσα ἔκακάριζαν. Κ' οἱ δύο πετεινοὶ μὲ τῆς τρεῖς κόττες ἐτρέφοντο κ' ἐπάχυναν καλὰ ἐκεῖ μέσα.

Ἡ κυρὰ Σταυροῦλα δὲν τὰς ἄφινε ποτὲ νὰ ἐξέρχονται εἰς τὴν αὐλήν. Κ' ἡ ἴδια δὲν ἐξήρχετο ποτὲ νὰ κάμῃ τρία βήματα ὡς τὴν αὐλόπορταν, διὰ νὰ ψωνίσῃ τίποτε ἀπὸ κανένα γυρολόγον ἢ μανάβην, χωρὶς νὰ κλειδώσῃ καλὰ τὴν θύραν, καὶ νὰ βάλῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν τσέπην της.

Αἱ τέσσαρες γυναῖκες, ἡ σπιτονοικοκυρὰ μαζὶ μὲ τὴν κόρην της, ἡ Κατερινῶ ἡ ζωντοχήρα, κ' ἡ κυρὰ Μήτηραινα, ἡ μήτηρ τῆς μισῆς δουζίνας παιδιῶν, ἔκαμαν μέγαν συνασπισμόν καὶ σταυροφορίαν ἐναντίον τῆς Σταυροῦλας. Δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἐξαδερφοσύνην της, τὴν ἐσκυλόβριζαν, τὴν ἔλεγαν ὅτι εἶνε κι' αὐτὴ μιὰ «ἀπὸ κεῖνες». Δὲν τὴν ἄφιναν νὰ προκύψῃ εἰς τὴν θύραν, χωρὶς νὰ ζητήσουν νὰ εὔρουν ἀφορμὴν καυγᾶ ἐναντίον της.

Τέλος ἀπαιτοῦσαν νὰ ξεκουμπισθῆ, νὰ τοὺς ἀδειάσῃ τὴν γωνιά, νὰ ξεβρωμήσῃ ἀπ' ἐκεῖ αὐτὴ κ' ἢ κόττες της.

Ὁ ἐξαδέλφος της, πότε ἤρχετο τὴν νύκτα, πότε ἔλειπεν. Αὐτὴ τοῦ ἔκαμνε παραπόνα κατὰ τῆς οἰκοκυρᾶς καὶ τῶν γειτονισσῶν.

— Τί κόσμος εἶν' αὐτός, καλέ ;

Ὁ Βαγγέλης πότε ἐμορμύριζεν ἐναντίον των, πότε ἐσιώπα. Συνήθως εἶχε τὸ λαγούτο ὑποκάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην του, καθὼς ὑποκάτω ἀπὸ τὰ σκέλη του ὁ σκύλος τὴν οὐρὰν.

Μίαν ἑσπέραν, ὅτε ἔγεινε ραγδαιοτάτη καὶ διαρκῆς βροχή, ἡ στέγη ὄλων τῶν σαθρῶν χαμογειῶν διέρρευσε. Τὸ πάτωμα ἔγεινε λίμνη. Ὅλων τὰ ὀθόνια ἐβράχησαν. Ὁ Βαγγέλης ἔλειπε τὴν νύκτα. Ἦλθε τὸ πρωί, εὗρίσκει τὸ στρώμα καὶ τὰ σκεπάσματα τῆς κλίνης ὅλα βρεγμένα, καὶ ἀρχίζει πικρὰν ἐπίπληξιν κατὰ τῆς ἐξαδέλφης του.

— Μήπως καὶ τὰ δικὰ μου δὲν θὰ βράχηκαν τάχα, ἐκεῖ ποῦ βρίσκονται ; εἶπε μεγαλοφώνως, ἴσως διὰ νὰ τὴν ἀκούουν ἔξω, ἢ Σταυροῦλα. Νά, καὶ τὸ παπλωματάκι μου, κῦττα, πῶς ἔγεινε !

Εὐρέθη νὰ ἔχη πάπλωμα, ἐνῶ ὅταν ἐπροτοῆρθε δὲν εἶχεν ἄλλο τίποτε παρὰ τῆς κόττες. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ ἐξαδέλφος της τῆς εἶχε φέρει ἀπὸ ἄγνωστον μέρος, ἐν τῷ μεταξῦ, αὐτὸ τὸ πάπλωμα.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἤρχισε μεγάλη γρίνια καὶ φαγοῦρα μεταξὺ τοῦ Βαγγέλη καὶ τῆς ἐξαδέλφης του. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὴν παρεκάλεσεν ἀποτόμως νὰ φύγῃ, τέλος πάντων, ἐπειδὴ κ' αὐτὸς θέλει νὰ φέρῃ ἐδῶ «τὴν γυναϊκά του», νὰ ζήσῃ σὰν ἄνθρωπος, νὰ νοικοκυρευθῆ.

Τότε ἡ Σταυροῦλα, παραδόξως, ἐπεκαλέσθη τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἄλλων γυναικῶν, τῶν τῶς ἀσπόνδων πολεμίων της. Σὰν ἤκουσαν ἐκεῖναι ὅτι τὴν διώχνει, διὰ νὰ φέρῃ τὴν «λεγάμενη», (ἢ ὁποία, καθὼς ἐσυμπέραινε μετὰ μεγάλης πιθανότητος ἡ Γιάνναινα, θὰ ἦτον αὐτὴ ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδῆ νὰ προβάλλῃ μίαν πρωίαν ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ Βαγγέλη), ἔγειναν «τὸ ἕνα τους» μαζὶ μετὰ τὴν Σταυροῦλαν, κ' ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τοῦ Βαγγέλη καὶ τῶν σχεδίων του. Τώρα διὰ πρώτην φορὰν ἐπηγγέλλοντο ὅτι ἐπίστευον εἰς τὴν συγγένειαν τῆς Σταυροῦλας.

— Ἀκοῦς ! νὰ διώχνῃ, ὁ πρόστυχος, τὴν ἐξαδέλφη του, γιὰ νὰ μᾶς κουβαλήσῃ ἐδῶ τὴν παληοπατσαβούρα ! . . .

Ὅθεν, μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὁ λαγουτιέρης, βλέπων ὅτι «οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται», ἐμάζωξε τὰ ροῦχά του, ἐπῆρε τὴν κασσελίτσαν του στὸν ὦμον, τὸ λαγούτο

του ὑπὸ τὴν μασχάλην, κ' ἐπῆγε νὰ βρῆ, «τὴν γυναϊκά του, νὰ νοικοκυρευθῆ».

Τώρα ἔμεινε ἡ Σταυροῦλα κυρίαρχος τοῦ δωματίου. Ἡ εἰρήνη ἐφαίνετο πλέον βεβαία ἐντὸς τῆς αὐλῆς. Πλὴν ἀμέσως, τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἡ Γιάνναινα κ' ἡ κόρη της, ἡ Μήτηραινα, ἡ Κατερινιώ, ὅλαι εὐρουσαι ὡς πρόφασιν τὸ σκούπισμα τῆς αὐλῆς, τὸ λάλημα τῶν πετεινῶν, ἢ ὅ,τι δῆποτε, ἤρχισαν πάλιν σφοδροτάτην καταφορὰν ἐναντίον τῆς ξένης.

Ποτὲ αὐτὴ δὲν ἤκουσε τ' ὄνομά της. Ὅλα τὰ παρεγκώμια, ὅσα δὲν ὑπῆρχον εἰς κανὲν ἐκδεδομένον λεξικόν, τῆς ἔρριπτον κατάμουτρα.

— Ἡ κοτταροῦ, ἡ κοκοτταροῦ, ἡ κοκκουροῦ! . . . ἡ χαρχαλοῦ, ἡ πετειναροῦ! . . . ἡ μουρλουλοῦ, ἡ ζουρλουλοῦ! . . .

Καὶ ὅλος ὁ ἀτελείωτος ὄρμαθὸς τῶν εἰς «οὐ».

Τὴν παρίστων μόνον ὡς ἀποτυχοῦσαν ἐρωμένην τοῦ λαγοῦτιέρη, ἡ ὁποία δὲν μπόρεσε νὰ τὸν βαστάξῃ πλησίον της, κ' ἐκεῖνος τῆς ἔφυγε. . . καὶ καλὰ ποῦ ἔκαμε!

Ἐν τοσοῦτῳ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, φθίνοντος Σεπτεμβρίου ἡ Σταυροῦλα ἄδειασε τὸ δωματίον, καὶ φαίνεται ὅτι ἀνεχώρησε πράγματι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὶν φύγῃ οἱ πετεινοὶ δὲν εἶχον ἀκουσθῆ εἰς τὴν αὐλήν. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν της συναντᾷ ὁ Βαγγέλης πλησίον εἰς τὴν Βλασσαροῦ, ὅπου μετόφησεν, ἕνα ἀπὸ τοὺς νοικάρηδες τῆς κυρῆς Γιάνναινας καὶ τοῦ λέγει :

— Ἡ δασκάλα πῆρε τὸν διορισμό της, καὶ μᾶς ἔφυγε. . . πάει στὰ χωριὰ τοῦ Βόλου. . . Εἶδες δά, κ' ἐκεῖνη ἡ Γιάνναινα, κ' ἡ ἄλλαις ἐκεῖ, τί κόσμος! Πῶς τὴν ἐσκυλλόβριζαν ἄδικα τὴν καῦμένην.

Τότε μόνον διὰ πρώτην φορὰν ἠκούσθη ὅτι ἡ «πετειναροῦ» ἦτο δασκάλα. Ὁ ἄνθρωπος ἀκούσας εἶπεν ἀφελῶς μέσα του :

— Ἄ! ἦτον δασκάλα! . . . Γι' αὐτὸ εἶχε τοὺς κοκκόρους! Σὲ κανένα Τμηματάρχη θὰ τοὺς κουβάλησε.

Η ΕΝΗΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ Ο ΥΠΙΣΜΟΣ

Συγγραφεύς τις * παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὑπόκειται εἰς περιοδικὰς ἐκλείψεις. Εἰς τοιαύτην δὲ ἐκλείψιν ἀποδίδει τὰς ὑφισταμένας σήμερον ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

Ἐκλείπει καὶ ὁ ἥλιος καὶ ὅμως ἀναφαίνεται πάλιν λαμπρότερος. Τὸ φωτοβόλον ἄστρον θέλει ἐξακολουθεῖ, ἐνὸσφ ὑπάρχει ὁ κόσμος, νὰ διατρέχη τὸν ἡμερήσιον δρόμον του, καὶ τῶν θνητῶν ἡ διάνοια θὰ στρέφεται ἀείποτε πρὸς τὸ θεῖον ὡς πρὸς τὴν μόνην αὐτῆς ἀνάπαυσιν ἢ τὸν μόνον ἀγῶνα.

Τί εἶναι ὁ ἥλιος; διὰ τοὺς μὲν αἰνιγμα, διὰ τοὺς δὲ θαῦμα· καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ εἶναι διὰ τοὺς μὲν γοῖφος, διὰ τοὺς δὲ λαμπράς.

Ὁ περιώνυμος Λιτρε, ἀποθανὼν πρὸ δύο μηνῶν ἐν Παρισίοις, καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Αὐγουστος Κόντ ἐδὲν ἀρνοῦνται τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸν θέτουσι κατὰ μέρος. Ἐν τοσοῦτφ ὁ Λιτρε ἐβραπίσθη καὶ ἐκοινώνησε τῶν μυστηρίων κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ βίου αὐτοῦ στιγμάς.

Λέγουσιν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν κληρικῶν, τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς του παρέτρεψεν αὐτόν. Τί ἀποδεικνύει τοῦτο; ὅτι ὁ πενιχρὸς οὗτος ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος εἶναι ἀσθενέστερος ἢ ὥστε νὰ ἐπιχειρῇ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ θεῖον.

Πρὸ τῶν σήμερον ὑλιστῶν, δαρβινιστῶν καὶ θετικιστῶν ὑπῆρξαν οἱ ἀπαισιόδοξοι, οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ οἱ κριτικισταί· ἀλλὰ παρῆλθον· πρὸ αὐτῶν ἦσαν οἱ πανθεισταί, ἀλλὰ ἐξέλιπον. Παρέρχονται, κρύπτονται ἐν τῇ σκιᾷ, ἀφανίζονται, ἀφοῦ ἐπὶ βραχὺ τέρψωσι τοὺς φιλοκαίνοὺς καὶ τοὺς φιλιαναγνώστας διὰ

* Ὁ Κάρολος Λεβέκ ἐν τῇ «Ἐπιστήμῃ τοῦ Καλοῦ».

περιέργου συναυλίας λέξεων καὶ γνωμῶν. Ὁ δὲ Χριστιανισμὸς ἔμεινε καὶ θὰ μένη.

Τὸ ἀρνεῖσθαι τὴν αἰτίαν πράγματός τινος εἶναι τοσοῦτον ἄτοπον, ὅσον καὶ τὸ ἀρνεῖσθαι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἦττον παράλογοι ἦσαν οἱ παραδοξολόγοι ἐκεῖνοι φιλόσοφοι, οἵτινες ἠρνήθησαν ἀπλῶς τὴν ὑπαρξιν τοῦ κόσμου. Ὁ Ἀναξαγόρας δὲμως, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τόσον ἀστείαν ἰδέαν, εἶπε πρὸ διασχίλων ἐτῶν, ὅτι νοῦς ἐδημιούργησε τὰ πάντα. Ὁ δὲ Σωκράτης, ὅτε ἠρμήνευε πρὸς τὸν Ἀριστόδημον τὴν θαυμαστὴν σκοπιμότητα τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, οὐδὲν ἄλλο ἔπραττε ἢ ἔθετε τὰς βάσεις τῆς ἐν τῇ νῦν χριστιανικῇ ἐπιστήμῃ λεγομένης *τελεολογικῆς ἀποδείξεως* τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

Πνεῦμα εὐθύ, διάνοια ὑψηλὴ καὶ εὐρεῖα, ὁ ὄντως ἐκεῖνος φιλόσοφος ἀνεκάλυπτε φῶς, ὅπου οἱ πολλοὶ εὐρίσκουσι σκότος. Μετεῖχε τῆς οὐσίας τοῦ ἀληθοῦς καὶ μετέδιδον αὐτῆς πρὸς πάντας. Ὁ πόθος τῆς μωραῆς ἐκδείξεως, ἡ μαγία τοῦ κενὰ ἐκάστοτε λέγειν, ἡ δοκησισοφία, ὁ τύφος καὶ ἡ οἴησις ἄγουσιν εἰς τὰς συγχρόνους ἀθεϊστικὰς θεωρίας, ἀφ' ὧν τοῦναντίον ἀπάγει ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἀκραιφνὴς φιλοσοφικὴ ζήτησις τῆς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κειμένης ἀληθείας.

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΚΟΥΤΣΟΥΡΑ

Σοβαρὸς καὶ ἀρχαϊκὸς, γαλανὸς καὶ ἀνοιχτοπρόσωπος, ὁ κύριος Δημητράκης τ' Ἀγάλλου, μὲ τὰς πλατείας χειρίδας, τὴν κεντητὴν ζώνην, καὶ τὰ στιλπνὰ πανωβράκια του, ἐσύχναζε καθ' ἑκάστην εἰς τὸ Κιόσκι . . . . . ἐντὸς τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ Κάστρου, καὶ ἀντικρὺ εἰς τὸ μικρὸν τζαμί, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο διὰ τὸν τύπον ἐκεῖ, τάχα διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τοῦ μοναδικοῦ Ἀγᾶ, ὅστις εὐρίσκετο ὡς σημεῖον συνδέσμου καὶ ὑποταγῆς ἐφ' ὅλης τῆς νήσου. Ἐκεῖ ἐσυναθροίζοντο ὅλοι οἱ προεστοί, πρόκριτοι καὶ δημογέροντες τοῦ τόπου, διὰ νὰ καπνίζουν τὸ μακρὸν τσιμποῦκι, νὰ πίνουν τὸ σερμπέτι, καὶ νὰ συζητοῦν, ὡς μεγάλα κεφάλια, τὰ συμφέροντα ὅλης τῆς κοινότητος. Ἐσχάτως μόνον τὸ σερμπέτι ἤρχισε ν' ἀντικαθιστᾶ ὁ καφές, τὸν ὁποῖον ἐκόμισε πρῶτος, ἐπιστρέψας ἀπὸ τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ κύριος Ἀλεξανδράκης ὁ Λογοθέτης, μεγαλέμπορος καὶ πρῶτος προεστὴς τοῦ Κάστρου.

Συνήθως οἱ προεστοὶ ἦσαν βραχύλογοι. Ἐσφιγγον τὰ χεῖλη, καὶ δυσκόλως ἐφευγε λόγος τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων των. Ἐμεναν πάντοτε ἀμφίροποι, καὶ δὲν ἐξεφράζοντο ποτὲ ἀρκετὰ σαφῶς διὰ πᾶν ζήτημα. Ὁ κύριος Δημητράκης τ' Ἀγάλλου ἔλεγε μόνος του εἰς μίαν ἡμέραν τόσα λόγια, ὅσα δὲν ἔλεγαν εἰς δέκα συνεδριάσεις ὅλοι ὁμοῦ οἱ προεστοί. Πλήν, μὲ ὅλην τὴν στωμυλίαν ταύτην, κανὲν ὑποκείμενον δὲν ἐσαφηνίζετο. Οὔτε ὁ λέγων ἐφαίνετο νὰ ἠξεύρη ἀκριβῶς τί ἔλεγεν, οὔτε οἱ ἀκροαταὶ του ἐνόουν εὐκρινῶς τί ἠθελεν ὁ ἀγορητὴς νὰ εἴπῃ.

Ἐκεῖνο τὸ Σάββατον, ὁποῦ ὁ κύριος Δημητράκης ἐπέστρεφεν οἴκαδε περὶ τὴν μεσημβριαν, σοβαρὸς καὶ γαλήνιος, σκεπτικὸς εἰς ὄλον τὸν δρόμον, εἶχε συζητηθῆ θέμα πολὺ εὐγενὲς εἰς τὸ Κιόσκι, εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν προεστῶν. Ἐπρόκειτο περὶ παίδων ἀγωγῆς, καὶ μάλιστα περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἐφήβων καὶ νεα-

νίσκων, ἐκείνου τοῦ καιροῦ, - μεσοῦντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Δύο ἦ τρεῖς νέοι, τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἀπὸ καλᾶς οἰκίας ὀπωσοῦν, εἶχον ἐκτραπῆ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ εἶχον ἐξοκειλεῖ εἰς θορυβώδεις κόμους τὴν νύκτα, μὲ βιολιὰ καὶ μὲ λαγοῦτα, καὶ μὲ λίαν ζωηρὰ καὶ ξανοιχτὰ ἄσματα. Μίαν λέξιν εἶχεν εἰπεῖ μετὰ γενικότητος ὁ κύρ Ἀλέξανδρος ὁ Κονόμος.

— Δὲν πᾶμε καλά.

— Ἔοκειλαμε, ἐπρόσθεσεν ὁ κύρ Φραγκούλης τοῦ Φραγκούλη.

— Μπαττάραμε — πέσαμ' ὄξου, ἐπέφερην ὁ καπετὰν Πέρρος ὁ Μαυρογιαλῆς.

— Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἔλειψε, συνελέρανεν ὁ Σακελλάριος, ὁ παπᾶ-Ζαχαρίας.

Καὶ ὁ κύρ Δημητράκης ἤρχισε αὐτομύλος ν' ἀναπτύσσει τὸ ζήτημα.

— Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἤρχισε μὲ ὕφος σχεδὸν καλογηρικόν, πρέπει νὰ ξέρομε πῶς ὅλοι ἡμεῖς εἴμαστε σὰ μιά οἰκογένεια ἀγαπημένη, ἀπὸ πατέρα κι' ἀπὸ μάννα, ὅλοι ἀδέρφια εἴμαστε. Πατέρας μας εἶνε ὁ Θεός, μάννα μας εἶν' ἡ γῆς. Καὶ λοιπόν, ἐπειδὴς εἴμαστε ὅλοι ἀδέρφια, μὲ τὸ νὰ ἔχουμε ὅλοι ἓνα πατέρα, τὸν Θεόν, καὶ μίαν μητέρα, τὴν γῆς, πρέπει νὰ εἴμεθα ἀγαπημένοι καὶ τιμημένοι, ὡσὰν μία οἰκογένεια ποῦ εἴμαστε. Τί λέγει τὸ ἱερὸ Βγαγγέλιο; ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐπειδὴς ὁ πλησίος, ὁ γείτονάς σου, εἶνε ἀδελφός, μὲ τὸ νὰ ἔχη ἓνα πατέρα, τὸν Θεόν, καὶ μία μάννα, τὴν γῆς, ἤγουν θὰ πῆ πῶς εἶνε σὰν ἀδερφός σου, σωστός ἀδερφός σου. Καὶ τί λέγει πάλιν; Ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρων μὴ ποιήσεις. Ἐταῖρος, μοῦ ἔλεγε ὁ Λογιώτατος ὁ γυιός μου, ἐταῖρος θὰ πῆ σύντροφος, φίλος. Πῶς μπορεῖς νὰ κάμῃς κακὸ στὸν ἀδερφόν σου, στὸν σύντροφόν σου, στὸν φίλον σου; Ἦγουν, διὰ νὰ καταλάβετε καλά, πατέρες, τί λέγω, θέλεις ἐσὺ νᾶρχῶνται νὰ κάνουν πατινάδες ἀποκάτω στὰ παράθυρά σου τὴν νύκτα;

— Δὲν τὰ λὲς καὶ τόσο βαθειὰ ἑλληνικά, καταλάβαμε, εἶπεν ὁ πρῶτος λαλήσας, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Κονόμος.

— Ἀγκαλά, κύρ Δημητράκη, κι' ὁ γυιός σου, καθὼς ἔμαθα, ὁ Ἀγάλλος ἦταν ἀπὸ διαβῆτ' κι' αὐτός, εἶπεν ὁ Καπετὰν Πέρρος, ἦταν μαζί μὲ τὸ τσοῦρμo.

— Ποιὸ τσοῦρμo, καπετὰν Πέρρο· στὸ καράβι εἶν' ὁ νοῦς σ' ;

— Μαζὶ μ' αὐτοὺς ποῦ ἔκαναν τὴν πατινάδα, ἠρμήνευσεν ὁ παπᾶ-Ζαχαρίας. Κ' ἐγὼ τ' ἄκουσα, κύρ Δημητράκη.

— Τί λὲς, παπᾶ ;

— Τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ, ἐπέμεινεν ὁ παπᾶς. Καλλίτερα νὰ τὰ λέμε μπροστά, κὺρ Δημητράκη. Νὰ μὴ γνέφη τινὰς ὀφθαλμῷ μετὰ δόλου, λέγει ὁ σοφὸς Σολομών. *Ὁ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ.*

— Ἐγὼ τὴν ὥρην τ' ἀκούω αὐτό, ἐπανελάβε κατηφῆς ὁ κὺρ Δημητράκης.

— Γιατὶ στερνὰ τὰ μαθαίνει ὅλα κείνος ὁποῦ ἔπρεπε πρῶτος νὰ τὰ ξέρη, εἶπεν ὁ παπᾶς. Καὶ ἔσσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.

— Ἐ! καὶ τί νὰ κάμη, σὰ σᾶς ἀκούω καὶ σᾶς! ἔκραξεν ἀνυπόμονος ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Κονόμος. Μπορεῖ νὰ μνουχίση τὸν γνιὸ του;

Κ' ἐκάγχασεν ὀλίγον φορτικῶς [προπετῶς].

— Καλλίτερα νὰ τὸν πανδρέψῃ, εἶπεν ὁ παπᾶς. Ἐχουμε κορίτσια στὸ χωριό. Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἀνηψιά μου, ἡ Οὐρανίτσα τοῦ Θωμᾶ Κουμπῆ;

— Καλὴ καὶ ἄξια, εἶπεν ὁ καπετὰν Πέτρος.

— Καλὰ θὰ τὸν πανδρέψω, εἶπεν ἀποφασιστικὸς ὁ κὺρ Δημητράκης. Σοῦ δίνω τὸν λόγον μου, παπᾶ μου.

Ἐτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἱερέα. Εἶτα ἐπῆρε τὸ τσιμποῦκι του, καὶ ἀπῆλθεν ὀρμητικῶς.

Ἄκουσε τί σοῦ λέει ὁ ἀφέντης σου, ἔλεγεν ἡ γοργὰ Ἀρετὴ, ἡ Δημητράκαινα, πρὸς τὸν υἱὸν τῆς, τὸν πρωτότοκον Ἀγάλλον.

— Ἐδῶκα τὸν λόγο μου στὸν παπᾶ-Ζαχαρία, ἐπανελάβε πολ- λάκις ὁ κὺρ Δημητράκης.

— Κ' ἐγὼ εἶχα ρίξει τὸ μάτι μου στὴν κόρη τῆς Γκλεζίτσας, στὴ Σκόπελο, ἐπέμενεν ἀκαμπτος ὁ Ἀγάλλος.

Ὁ Ἀγάλλος ἦτο 22 ἐτῶν, ὑψηλὸς καὶ εὐμορφος, γαλανός, ὅπως ὁ πατὴρ του. Εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τριῶν ἐτῶν νὰ κάμνη ταξίδια ἐπάνω στὸν Ποταμόν, εἰς τὴν Βλαχίαν, κ' ἐκεῖθεν εἶχεν ἐπανακάμψει πρὸ ὀλίγων μηνῶν, φέρων ὀλίγας ἑκατοντάδας φλω- ρίων, ὡς πρωτόλεια, εἰς τοὺς γονεῖς του. Εἶχε κρατήσει πεντ' ἕξ διὰ νὰ εὐθυμήσῃ μὲ τοὺς φίλους του.

Πρὶν φθᾶσῃ εἰς τὸ Κάστρον, εἶχε ξεμπαρκάρῃ κατ' ἀνατολὰς εἰς τὴν ἀντικρινὴν νῆσον, κ' ἐκεῖ εἶχεν ἰδεῖ τὴν ὠραίαν, λεπτο- φρενῆ, ὠχροάν, λευκὴν καὶ σχεδὸν μεταξωτὴν, εἰς συγγενικὴν οἰκίαν, διότι εἶχε πρωτεξαδέλφους ἕξ ἀγχιστείας, καθότι ἐγίνοντο τότε συχναὶ ἀγχιστεῖαι μεταξὺ τῶν ἐγκρίτων οἰκογενειῶν τῶν δύο νήσων. Καὶ ὁ Ἀγάλλος εἶχεν ἐρωτευθῆ τὴν γαλαζοαίματην, τὴν κιτρίνην καὶ σχεδὸν διαφανῆ κόρην.

Ὁ κύρ Δημητράκης ἤρχισε νὰ διηγῆται μακρὸν συναξάρι περὶ ὑπακοῆς καὶ ἀπειθείας τέκνων καὶ ὅτι «εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἰκῶν». Ὁ Ἀγάλλος μόλις ἤκουεν. Ἡ γρηὰ Ἀρετὴ πρόχην καθημένῃ, περιβάλλουσα μὲ συμπελεγμέναις χεῖρας τὰ δύο γόνατα, ἔσειεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ἐπέθετεν ὀξείας καὶ περισπωμένας εἰς τὸ λεκτικὸν τοῦ συζύγου της.

Τέλος ὁ κύρ Δημητράκης εἶπε :

— Θέλεις νᾶχης τὴν κατάρα μου ;

— Ὁχι, ἀφέντη, εἶπεν ὁ νέος.

— Σοῦ λέω ἔδωκα τὸν λόγο μου.

— Κ' ἐγὼ ἔδωκα τὴν καρδιά μου.

— Ἀκουσε τί σοῦ λέει ὁ κύριός σου, παιδί μ', Ἀγάλλο μ', εἶπεν ἡ Ἀρετὴ.

— Τὸν ἀκούω, μάννα' μά, ἂν δὲν εἶνε θέλημα Θεοῦ, δὲν θὰ γείνη.

— Δὲν σοῦ εἶπα, εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι . . . παιδί μου ; ἐπανέλαβε δευτέραν φορὰν ὁ γέρος.

— Μοῦ τὸ εἶπες, ἀφέντη' μά λέει κι' αὐτό : « Πατέρες μερίζουσιν οἶκους καὶ ὑπαρξιν τέκνοις' παρὰ δὲ Κυρίου ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή ».

Ἄν καὶ δὲν ἦτο τόσοσ σοφὸς ὅσον ὁ Λογιώτατος, ἤξευρε ρητά.

— Θὰ σὲ ἀποκληρώσω.

Παρῆλθον ὀλίγαὶ ἡμέραι. Εἶχεν ἐμβῆ ἡ Μεγάλῃ Σαρακοστή, ἐπανήρχετο ἡ ἄνοιξις, κι' ὁ Ἀγάλλος ἤτοιμάζετο νὰ πλεύσῃ διὰ τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Βόσπορον, κ' ἐκεῖθεν διὰ τὸν Δούναβιν. Ὅταν ἐξήτησε τὴν πατρικὴν εὐλογίαν, ὁ κύρ Δημητράκης τοῦ εἶπεν :

— Ἄς εἶνε, παιδί μου' ἐσὺ θὰ μὲ γεροκομήσης.

Καὶ ὅταν ἐφίλησε τὴν δεξιὰν τῆς μητρός του, ἡ Ἀρετὴ τοῦ εἶπε :

— Τὰ χερᾶκια σου θὰ μὲ θάψουνε.

Διέτριψε μίαν ἐβδομάδα καὶ πλέον εἰς τὴν ἀντικρυνὴν νῆσον, ὅπου ἐπῆγε νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν μεταξωτὴν κόρην τὴν γαλαζοαίματην, τὴν Γκλεζῶ, θυγατέρα τῆς Γκλεζίτσας, καταγομένης ἀπὸ τὸ αἷμα τὸ Τσιρωνεῖικον, ἐξ εὐγενῶν Βενετῶν φυγάδων.

Τὴν ἐπαύριον, ἀφοῦ ἐμίσησεν ὁ Ἀγάλλος, ὁ κύρ Δημητράκης, ὅταν ἐπῆγεν, ὡς συνήθως, εἰς τὸ Κιόσκι, εἰς τὸ μέσον τῶν προεστῶν, ἐστράφη πρὸς τὸν παπᾶ-Ζαχαρίαν τὸν Σακελλάριον καὶ τοῦ εἶπε :

— Σοῦ δίνω, παπᾶ, στὴν ἀνεψιά σου τὴν Οὐρανίτσα τὸν

Λογιώτατον, ἐπειδὴ ὁ Ἀγάλλος δὲν ἠθέλησε νὰ μ' ἀκούσῃ.

— Καλά, κὺρ Δημητράκη· ὡς ἐπίτροπος τῆς κόρης, σοῦ λέγω ὅτι εἶνε δεκτόν.

Ὁ Ἐπιφάνιος ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Δημητράκη, τὸν ὁποῖον αὐτὸς εἶχεν ἐπονομάσει Λογιώτατον, καὶ τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ἐκόλλησεν ἐπάνω του καὶ τοῦ ἔμεινεν.

Ὁ νέος εἶχε σπουδάσει στ' Ἀμπελάκια, στὰ Γιάννενα καὶ κάπου ἄλλου, ὅπου τὸν εἶχε στείλει ὁ πατὴρ του. Φαίνεται ὅτι ἦτο καλὸς ἑλληνιστῆς, καὶ πονήματά τινα κατέλειπεν, ἔμμετρα καὶ πεζά, ἐξ ὧν ἓν μόνον φυλλάδιον εἶχε τυπωθῆ ἔν Βενετία, ζῶντος τοῦ συγγραφέως.

Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας ἔγεινεν ἡ μνηστεία, καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν ὁ γάμος. Ὁ Ἐπιφάνιος ἐπῆρε τὴν γυναῖκά του, κ' ἐπῆγεν ὡς διδάσκαλος εἰς τὴν Ὑδραν, ὅπου διέτριψεν ἔτη πολλά, μεταξὺ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, διδάσκων τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ὑπέγραφε δὲ συνήθως Στέφανος (ἀντὶ τοῦ Ἐπιφάνιος) Δημητριάδης.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀγάλλος διέμεινεν ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς Βλαχίαν, κ' ἔγραφεν ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, εἰς τὴν νῆσον. Πότε τὰ γράμματα παρέπιπτον κ' ἔχάνοντο, πότε ἔφθανον εἰς χεῖρας τοῦ πατρὸς του. Ὁ Δημητράκης, συνήθως, οὔτε ἔστελλεν ἀπάντησιν, καὶ διότι εἶχε γογγύσει ἢ καρδιά του κατὰ τοῦ Ἀγάλλου, καὶ διότι δὲν εἶχε πλέον γραμματικόν, ὅστις νὰ τοῦ συντάξῃ ἐπιστολήν. Ὁ Λογιώτατος ἔλειπε χρονικῶς εἰς τὴν Ὑδραν. Εἰς τὸν ἴδιον αὐτὸν Λογιώτατον δὲν ἔστελλε γράμματα, ἀλλὰ μόνον στοματικὰ χαιρετίσματα, ὅπως οὖν συχνὰ—διὰ μέσου ἀλιέων καὶ σπογοθηρῶν πλεόντων ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ εἰς τὰς βορεινὰς νήσους, καὶ τὰνάπαλιν· κάποτε καὶ διὰ μοναχῶν ταξειδιωτῶν, ἐξ Ἀγίου Ὄρους ἐρχομένων, οἵτινες, ἀφοῦ ἐπεσκεπτοντο τὰ ἐπὶ τῆς νήσου Μονύδρια, τὴν Παναγίτσαν τῆς Κεχριᾶς τὴν θαυματουργόν, τὴν Καστριώτισσαν, τὸν Προδρόμον τὸν Κρυφόν, τὸν ἄλλον τὸν Ἀσέληνον, κτλ., κατηυθύνοντο εἶτα εἰς Ὑδραν, διὰ νὰ ἴδωσι τὰς ἐκεῖ μονὰς καὶ τοὺς μονάζοντας, καὶ εἶτα ἔφθανον μέχρι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ τῆς Ἀγίας Λαύρας, εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τοῦ Μορέως.

Ὅταν εἰς τὸ τέλος τῶν πέντε ἐτῶν ὁ Ἀγάλλος ἐκίνησεν ἀπὸ τὸν Ποταμὸν διὰ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Προποντιίδα καὶ ἐξέλθῃ εἰς τὴν Ἀσπρην Θάλασσαν, ἠγγόει πολλά ἄλλα πράγματα ἔν τῷ μεταξὺ ἐπισυμβάντα, ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον τοῦ Ἐπιφανίου μετὰ τῆς Οὐρανίτσας. Καὶ ὅμως ἐκ φήμης εἶχεν ἀκούσει ὅτι εἰς Λο-

γιώτατος καλούμενος, νέος ἀπὸ βορεινὴν νῆσον προερχόμενος, ἦτο διδάσκαλος εἰς τὴν Ὑδραν· ἀλλ' ἡ φήμη δὲν ἦτο ἀρκετὰ φωτισμένη, ὥστε νὰ τὸν πληροφορήσῃ ἂν ὁ Λογιώτατος ἐκεῖνος εἶχε γυναῖκα, καὶ ποίαν καὶ πόθεν. Ὁ Ἀγάλλος ἔφερε μαζί του ὄχι ὀλίγας ἑκατοντάδας φλωρίων αὐτὴν τὴν φορὰν.

Μετὰ ἓνα μῆνα ἀπὸ τὸν μισεμμόν του ἐκ τῆς Βλαχίας ἔφθασεν εἰς τὸν ὠραῖον τόπον, εἰς τὴν πατριδα τῆς φαρφουρίνης Γκλεζῶς· ἐμελέτα νὰ μείνῃ αὐτόθι ὀλίγας ἡμέρας, εἶτα νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν πατριδα του ἀντικρῦ, νὰ ἔξευμενίσῃ τοὺς γονεῖς του μὲ πᾶσαν θυσίαν, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἔλθουν εἰς τὸν γάμον [του] καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἄγων αὐτοὺς πλησίον τῆς μνηστῆς του. Ὁ γάμος θὰ ἐτελεῖτο πανηγυρικῶς, μὲ τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, δώδεκα παπάδων, ἀπὸ δώδεκα ἐνοριακὰς ἐκκλησίας, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῆς πενθερᾶς του τῆς Γκλεζίτσας, καὶ τόσων ἄλλων παρανύμφων, κηδεστῶν, ἀγγιστέων καὶ φίλων.

Ὅταν ἀπεβιβάσθῃ ὁ Ἀγάλλος, κ' ἐπάτησε τὸν πόδα εἰς τὴν ξυλίνην ἀποβάθραν τῆς ἀνόρου ἐσοχῆς [ἀγκάλης] τοῦ αἰγιαλοῦ — τὴν κατεσκεύαζον [τὴν ἀποβάθραν] ξυλίνην ἐπειδὴ κατὰ χειμῶνα τὰ κύματα τοῦ βορρᾶ τὴν κατέστρεφον, καὶ πᾶσαν ἄνοιξιν τὴν ἀνεκαίνιζον πάλιν — ἀόριστον νέφος λύπης καὶ κατηφείας (τοῦ ἐφάνη ὅτι) ἐπεπόλαξεν (ἐπλανάτο) εἰς ὅλην τὴν παραθαλάσσιον. Τὰ πρόσωπα, ὅσα ἄλλοτε ἔτρεχον μετὰ χαρᾶς νὰ τὸν ὑποδεχθῶσι καὶ νὰ τὸν χαιρετήσωσι, σκατὰ καὶ ψυχρά, δὲν ἔτρεχον μετὰ προθυμίας εἰς συνάντησίν του. Δύο ἢ τρεῖς γνώριμοι, φίλοι, ἢ συγγενεῖς τῆς μνηστῆς του, τοῦ εἶπον «καλῶς ὦρισες» μὲ μελαγχολικόν τινα τρόπον, ὡς νὰ τὸν ὄκτειρον. Ἐφαίνοντο ὅτι εἰς πέντε ἔτη ὅλοι οἱ νέοι εἶχον γηράσει, ὡς νὰ εἶχε παρέλθει εἰκοσαστία, καὶ ὅλοι οἱ ὠρίμου ἡλικίας εἶχον γείνει ψυχροὶ καὶ δύσκαμπτοι, ὡς παγωμένα σκέλεθρα.

Ὁ Ἀγάλλος ὑπωπτεύθη ὅτι ἡ μνηστή του τὸν εἶχεν ἀρνηθῆ, καὶ εἶχε προτιμήσει ἄλλον. Ἠσθάνθη εἰς τὸ στήθος του αἰφνίδιον πλήγμα ὡς δικόπου μαχαίρας· ἡ μία ἀκωκὴ τὸν ἐπληττεν εἰς τὸ αἶσθημα, ἡ ἄλλη — ἥτις πιθανὸν νὰ ἦτο καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν φιλαντίαν του.

— Τί γίνεται τὸ Γκλεζῶ, καλὰ εἶνε; ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κῦρ Φόλην, ἓνα θεῖον τῆς κόρης, ὅστις ἦτο συγχρόνως καὶ τοῦ ἰδίου συγγενῆς, ἀπὸ τὴν παλαιότεραν ἀγγιστείαν, ἥτις προὔπηρχε μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν των.

— Ἐ, ὑπομονή, κουράγιο· τί νὰ κάμουμε; εἶπεν εἰς ἀπάντησιν ὁ γέρο-Φόλης.

- Τί ὑπομονή, κουράγιο ; ἐπανελάβεν ἐν ἀπορίᾳ ὁ Ἀγάλλος.
- Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος, ἀπήντησεν ὁ Φόλης.
- Τὸ ξέρω, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος· μόνο πές μου τί τρέχει ;
- Ζωὴ σὲ λόγου σου, εἶπε πάλιν ὁ ἄλλος.
- Πέθανε τὸ Γκλεζῶ ;
- Δὲν ἀπέθανε ἀκόμα· πεθαίνει.

Τῷ ὄντι ἡ νεᾶνις ἔπνεε τὰ λοιόθια. Ὁχρά, διαφανής, μεταξωτή, εἶχε κρυολογήσει εἰς τὴν ἐσοχὴν τὸ περασμένον φθινόπωρον, ὅπου ἐπῆγε κ' ἔμεινε δύο-τρεις ἡμέρας εἰς τὸ ἰδιόκτητον καλύβι τῆς οἰκογενείας, ἐκ φιλοτιμίας βοηθοῦσα τὰς ἐργατίνας εἰς τὸ μάζεμμα τῶν ἐλαίων, ἀκόμα καὶ ὑπηρετοῦσα εἰς τὴν ἐκθλιψιν τοῦ ἐλαίου, εἰς τὸ πατητήρι, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὸ κατώγι τῆς μικρᾶς ἐπαύλεως. Δὲν ἤκουε τὰς νουθεσίας τῆς μητρὸς τῆς, ἥτις τὴν εἶχεν ἀκριβῆν καὶ πολυζήτητον. Εἶχεν ἀκούσει ὅτι, εἰς τὴν ἄλλην νῆσον, εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἀρραβωνιστικοῦ τῆς, δὲν τὸ εἶχαν εἰς ἐντροπὴν αἱ γυναῖκες τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν νὰ βοηθῶσιν εἰς τοιαύτας ἐργασίας, κ' ἐφιλοτιμεῖτο νὰ τὰς μιμηθῆ, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὴν πενθερὰν καὶ τὰς ἀνδραδέλφας τῆς, ὅταν ἔμελλε νὰ πλεύσῃ μὲ τὸν Ἀγάλλον ἀντικρῦ, στὸ Κάστρον, ὅτι αὐτῇ, ἃς ἦτον καὶ γαλαζοαίματη, ἐπεθύμει νὰ εἶνε χρήσιμος καὶ ἐργατικῇ, ὅπως ἐκεῖναι. Τέλος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν ἀρρωστη. Ἡ μήτηρ τῆς, ἀνήσυχος, τὴν ἐπεμελήθη τρυφερά. Ὅλαι αἱ γιάτρισσαι τῆς πόλεως μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὰ ματζούνια ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ἀλλ' ἡ φύσις δὲν ἐβοήθει, καὶ ἡ κόρη ἐχειροτέρευε. Παρῆλθεν ὁ χειμὼν, καὶ ἤλιπεν ἡ Γκλεζίτσα ὅτι μὲ τὴν ἀνατολὴν τῆς ἀνοίξεως (ἐτρώθη τὸ φθινόπωρον, εἰσέβαλεν ὁ χειμὼν) θὰ ἐδυνάμωνεν ἡ μεταξωτὴ κόρη. Εἰς μάτην. Ἡ γλυκεῖα νεᾶνις ἐχειροτέρευεν, ἀπῆρχετο τὸ περιβλεμμα, κ' ἐγίνετο ψυχῇ. Καὶ τέλος, τὸν Ἀπρίλιον ἐκεῖνον, ὀλίγον μετὰ τὸ Πάσχα, ὅταν ἔφθασεν ὁ Ἀγάλλος, τὸ ἄνθος ἐφυλλορρόρησε, κ' ἐγειρε, κ' ἐμαράνθη.

Ἀφοῦ ἐκλαυσεν ὡς παιδίον, κ' ἐθρήνησεν ὡς γυνὴ ὁ Ἀγάλλος, κ' ἔβρεξε μὲ δάκρυα τὸ χῶμα, δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ταφήν, συγχρόνως εἶπε μέσα του :

— Δὲν πάω ἐγὼ τώρα ν' ἀρραβωνισθῶ τὴν Οὐρανίτσα, διὰ νὰ πορῶ τὴν εὐχὴ τῶν γονέων μου ; Ἴδου φῶς φανερά, καθὼς εἶπεν ὁ πατέρας, δὲν ἠμπόρεσα νὰ θεμελιώσω σπιτί χωρὶς τὴν εὐχὴ τους.

Ὁ γέρο - Φόλης καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς τεθνεώσης τὸν ἐλυπή-

θησαν, καὶ τοῦ εἶχαν ναυλώσει πέραμα διὰ νὰ τὸν στείλουν πέραν, νὰ ὑπάγῃ νὰ λησμονήσῃ, νὰ παρηγορηθῇ, καὶ νὰ μὴν ὑγραίνῃ καθημερινῶς τὸ χῶμα τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου. Ὁ Ἀγάλλος τοὺς ἀπεχαιρέτησεν, ἀπεβιβάσθη, καὶ εἰς ὀλίγας ὥρας ἔφθασεν εἰς τὴν γενέθλιον νῆσον. Ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ Ζάνεμον, εἰς ἓνα βορειανατολικὸν λιμένα· ἐβάδισε δύο ὥρας, συνοδευόμενος ἀπὸ δύο ἀγωγιάτας μὲ τὰς ἡμιόνους τῶν, φέροντας τὴν μικρὰν ἀποσκευὴν του, κ' ἔφθασεν εἰς τὸ Κάστρον. Ἡ αὔρα τῆς θαλάσσης ἔφάνη σῶτεира καὶ ὑγιαντικὴ. Ἐπαρουσιάσθη εἰς τοὺς γονεῖς του, κ' εἶπε :

— Καλὰ μοῦ λέγατε, δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιώσῃ τινὰς ἀπάνω στὴν ἄμμο. Τὸ Γκλεζὼ πέθανε. Λοιπόν, ἀφέντη, εἴμ' ἔτοιμος μὲ τὴν εὐχή σου νὰ πάρω τὴν Οὐρανίτσα· ἴδου λάβε τὸ δακτυλίδι νὰ τῆς στείλῃς δι' ἀρραβῶνα.

— Τί λές, παιδί μου; Ἡ Οὐρανίτσα τώρα ἔχει δυὸ παιδιά, ἀνήψια σου. Βρίσκεται στὴν Ὑδρα μὲ τὸν ἀδερφό σου.

— Τὸν ἀδερφό μου. . . Τὴν ἐπῆρε ὁ Μπιφάνης γυναῖκα;

— Τί ἤθελες νὰ κάμω; Ἀφοῦ εἶχα δώσει τὸν λόγο μου. . . Δὲν μὲ ἄκουσες ἐσύ, ὁ Μπιφάνης ἔκαμε ὑπακοή.

Καὶ πάλιν ὁ Ἀγάλλος ἠσθάνθη κορυφίαν ἀνασκίρτησιν· εἰς τὸ φανερόν, ἐκρέμασε τὸ κεφάλι κ' εἶπε :

— Καλὰ, τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται.

Ἐξῆλθε νὰ περιπατήσῃ ἀνὰ τὰ στενὰ σοκάκια τοῦ Κάστρου, διέσχισε κατὰ μῆκος τὰς συνοικίας, ἔφθασεν ἕως τῆς Ἀναγκιᾶς τὸ κανόνι, εἰς τὴν ὑψηλὴν βορειοτέραν ἄκρην, καὶ μέσα του ἐμελετοῦσε κ' ἔλεγε :

— Καλὰ, ἐγὼ τώρα τί νὰ κάμω; Ἡ πρέπει νὰ βρῶ νύφη ἢ νὰ καλογερέψω.

Ἐστάθη πολλὴν ὥραν ἐκεῖ, ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ μακροῦ πελωρίου κανονίου, ρεμβάζων, ἀγναντεύων τὸ βαθὺ γαλανὸν πέλαγος, καὶ τὰ ἄσπρα πετρώδη νησιά, κατοικίας τῶν θαλασσοαετῶν καὶ τῶν γλάρων, ἀκούων τὸν ῥόγγον τῶν κυμάτων εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κάστρου, ὅπου εἶνε γιγάντιαιος μονοκόμματος βράχος μὲ δέκα σπιθαμὰς χῶμα στρωμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ τῆς κυματοειδοῦς πτυχῆς του, ὡς πεντακοσίας ὀργυιὰς ὕψος ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἐβλεπε πλῆθος παιδιά νὰ παίζουσι εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ, χωρὶς φόβου καὶ χωρὶς ἓν ἐξ αὐτῶν νὰ κυλισθῇ ποτὲ τὸν κατήφορον. Ἄλλα, ὡς εἶδος παιδικῆς γυμναστικῆς, κατωλισθαινον εἰς τὴν Γλίστραν, ἦτις κατήρχετο διαγωνίως ἐκεῖ πρὸς χαμηλὸν ἐπίπεδον, σχεδὸν σύριζα στὸν κρημνόν· πέτρα πελε-

κημένη, λεία, ὡς πέντε ὄργυιās τὸ μῆκος τὸ κατωφερές. Ἄλλα [πά-
λιν] προσέπαιζον εἰς τὴν Ἄλτανου, τὴν μυθώδη Σπηλιάν, ἣτις
ἦτο ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς πρώτης νησίδος, ἀποτείνοντα τὰς εἰθισμένας
ταύτας ἐρωτήσεις, καὶ δεχόμενα τῆς Ἠχοῦς τὰς ἀμυδράς καὶ
παλμώδεις ἀπαντήσεις :

- Ἄλτανου !
- Οὐ ου οὐ ;
- Ἐχεις παιδιά ;
- Ἄ α ἄ !

(Τὸ πρῶτον εἶνε ὡς ἀποκριτικὸν ἐπιφώνημα, κατὰ τὴν διά-
λεκτον τῶν Πηλεορειτῶν μᾶλλον, ὄχι τῶν νησιωτῶν ἰσοδυναμεῖ
μὲ τὸ ἐ ε ἔ ! τὸ εἰθισμένον παρ' ἄλλοις. Τὸ δεύτερον εἶνε κατα-
φατικὸν ἀντὶ τοῦ *ναί*).

Ἐκεῖ καθὼς ἔστρεφεν ὁ Ἀγάλλος τὸ βλέμμα, μίαν [φορὰν] ἔξω
πρὸς τὸ πέλαγος καὶ μίαν πρὸς τὸ ἔσω τοῦ Κάστρου, ἐν παραθύρον
ἀπὸ μίαν οἰκίαν, ἀντικρὺ στὸ κανόνι, ἠνοιχθῆ με τριγμὸν, ὡς
ἐξ ἐσκωριασμένων στροφῶν ἐκ τῆς ὑγρασίας τοῦ Βορρᾶ καὶ τῆς
ἀνερχομένης διηνεκῶς ἄλμης τῶν κυμάτων εἰς τὴν θαλασσογεί-
τονα ἐκείνην ἀκτὴν, ὅπου διηνεκῶς διεξήγετο ἡ πάλῃ τῶν στοι-
χείων. Ὁ Ἀγάλλος ἔστρεψε τὸ βλέμμα, καὶ εἶδεν ὠραίαν ὄψιν
νεαρᾶς γυναικός, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα ἐπὶ στιγμὴν ἔπεσε τυ-
χαίως ἐπάνω του. Ἡ νεᾶνις ἔστερέωσε ταχέως τὰ παραθυρό-
φυλλα ἐπὶ τοῦ τοίχου, μὲ τοὺς συνήθεις σιδηροῦς μύλους (τὰ
στηρίγματά των), καὶ ἀπεσύρθη τάχιστα εἰς τὸ ἔσω τῆς οἰκίας.
Δὲν τὴν εἶδε πλέον, ἦν καὶ πολλάκις ἐπανάφερε πρὸς τὰ ἐκεῖ τὸ
βλέμμα.

Συγχρόνως μία γρηᾶ κυρτὴ ἐπέρασεν ἔμπροσθέν του, τὸν ἐγνώ-
ρισε, καὶ τοῦ εἶπε : « Καλῶς ὤρσες ». Ὁ Ἀγάλλος τὴν ἐνθυμήθη.

— Δὲν εἶσαι ἡ Μανιά ; τῆς εἶπε. Τὸ Γηρακὸ τῆς Κατερίνας,
ποῦ σὲ λένε κοινῶς Μανιά ;

— Ναί.

— Δὲν μοῦ λές, Μανιά, ποιά εἶν' αὐτὴ ἡ κόρη ποῦ βγῆκε
τώρα, κι' ἀνοιξε τὸ παραθύρι κείνο ;

— Εἶνε ἡ Λ. . . . τῆς Μ. . .

— Πανδρεμμένη ;

— Ἀρραβωνιασμένη ὄχτῶ χρόνια.

— Πῶς αὐτό ;

— Ὁ Γιαννάκης ὁ Δράκος, ὁ πειστικός της, βρῖσκεται στὸ
Μισήρι ἐκεῖ εἶνε πραμματευτής.

— Ἄ !

Ὁ Ἀγάλλος διελογίσθη, καὶ ἀνεπόλησεν. Ἐνθυμήθη τὸν Γιαννάκη τὸν Δράκον, ἐκείνον ποῦ ἔλεγεν ἡ γρηά. Παιδιά ἦσαν συμμαθηταὶ εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Δασκαλάκη, ὅπου ἐμάνθανον ὁμοῦ τὰ κολλυβογράμματα, ἐκείνος δὲ ἦτο ὡς δυὸ χρόνια πρεσβύτερος αὐτοῦ. Τώρα εἶχε τόσα χρόνια νὰ τὸν ἰδῆ, ὅσα εἶπεν ἡ Μανιά, καὶ σχεδὸν τὸν εἶχε ξεχάσει.

— Καὶ τὴν ἔχει ἀρραβωνιασμένην ; Ἐπανέλαβε κάπως ἐνθέρμως ὁ Ἀγάλλος.

— Ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια.

— Καὶ βρίσκεται στὸ Μισήρι ;

— Σοῦ εἶπα, στὸ Μισήρι.

— Καὶ δὲν ξαναῆρθε ἀπὸ τότε ποῦ «ἔδεσαν τῆς πανδριές ;»

— Δὲν ξανάρθε, παιδάκι μ'.

— Καὶ δὲν τῆς στέλνει γράμματα ;

— Κάποτε τῆς ἔστειλε. Ὅστερα ἔπαψε. Θαρρῶ πῶς ἔχει καιρὸ νὰ λάβῃ γράμματα.

— Κι' αὐτὴ τὸν καρτερεῖ ἀκόμα ;

— Τὸν καρτερεῖ.

— Ὡς πότε ;

— Ἀχ, παιδάκι μ', μὴ μ' ἐρωτᾷς πολλὰ. Ἡ πομονὴ ποῦχομε ἡμεῖς ἢ γυναῖκες εἶνε μεγάλο πρᾶμμα.

— Καλά, νὰ μὲ συμπαθῆς, Μανιά, εἶπεν ἐν συναισθήσει ὁ Ἀγάλλος.

Εἶτα μετὰ μίαν στιγμὴν, εὐθύμως τὴν ἠρώτησεν :

— Εἶσαι γειτόνισσα ἐδῶ κοντά ;

— Εἶμαι, παιδάκι μ'. Τὸ σπίτι αὐτοῦ ἐκεῖνο, ποῦ βλέπεις δίπλα, εἶνε τὸ δικό μου. Παραθύρι μὲ παραθύρι σμιζομε. Ἄνδρας μπορεῖ νὰ πηδήσῃ τὸ χάσμα ἀνάμεσα σὰ δυὸ παράθυρα.

Βεβαίως τυχαίως τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἡ Μανιά. Ἄλλ' ἦτο ὡς νὰ ἔρριπτε προσανάμματα εἰς τὴν σκέψιν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νέου. Ὁ Ἀγάλλος ἀπεχαιρέτησε τὴν γραιῖαν, καὶ κατήλθεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν του, εἰς τὴν χαμηλὴν πτυχὴν τοῦ ἐδάφους, ἀνάμεσα εἰς τὸν Χριστόν, τὴν Παναγίαν τὴν Πρέκλαν, καὶ τὸν Ἀϊ-Νικόλαν, ὅπου ἦσαν ὅλα τὰ ἀρχοντόσπιτα.

Τὴν ἐπαύριον διωργάνωσε μικρὸν κῶμον ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν συνοικίαν τῆς Ἀναγκιάς, ὅπου αὐτοσχεδίασε ὀλίγα δίστιχα, καὶ τὰ ἔμαθεν εἰς τοὺς συγκωμαστάς του νὰ τὰ τραγοῦδῆσουν ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Λ . . .

Ἄπο τὸ Κάστρο ὡς τῇ Βλαχιά
 στῆς Ἀναγκιάς τὸ τόπι
 δὲν εἶνε χῶρες καὶ χωριά,
 ὄρη, βουνὰ καὶ τόποι.
 Γιὰ σὲ πονεῖ ἡ καρδούλα μου,
 καὶ στὸ Μισῆρι μὴ διαβῆς,
 κι' ὁ νοῦς σ' ἐδῶ νὰ μένη,
 ψυχὴ λησμονημένη.

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐσχεδίασεν ἐκδρομὴν, μετὰ δύο ἢ τριῶν φίλων του, εἰς τὰ ἔξω, πρὸς τ' ἀνατολικὰ μέρη τῆς νήσου. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐλειτουργήθησαν εἰς τὸν Πύργον, ὅπου ἦτο παλαιὸν σεβάσμιον παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, ἐστρώθησαν εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀβρακῆς, ὀλίγον ἀνήφορον ὑψηλότερα, εἰς τ' ἄνω τοῦ ρεύματος, κ' ἔφαγαν ἐκεῖ ἓνα πετεινὸν ψημένον στὴν σούβλαν, κ' ἤρχισαν νὰ λέγουν τὸ ῥοσμά. Ἐκεῖ κατὰ περίεργον σύμπτωσιν παρουσιάζεται ἡ γοργὰ Μανιά. Φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπάγει, ἐν συνοδίᾳ μὲ ἄλλας γυναῖκας ἐκεῖ, διὰ ν' ἀνάψουν τὰ κανδήλια καὶ διὰ νὰ ἴδουν τὰ ἐκεῖ κτήματα, χωράφια ἔρημα, ὅπου τὰ κατεπάτουν ἐν ἀκολασίᾳ οἱ γείτονες Α ἢ Β.

— Ὡρα καλὴ σας, παιδάκια μ'. Πετεινὸ φάγατε; Εὐχομαι, Ἀγάλλο, ἀρχοντόπουλό μου, γλήγορα νὰ τὸν φᾶς κι' ἀγκαλιαστὸν μὲ τὴν κόττα.

Τοῦτο ἐσήμαιεν εὐχὴν περὶ προσεχοῦς ἀρραβῶνος ἢ γάμου.

— Ἄπ' τὸ στόμα σ' κῆ σ' Θεοῦ τ' αὐτί, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος, ἐπειδὴ ἐμβῆκεν ἀμέσως εἰς τὸ νόημα.

Ἡ γραῖα ἔπαιζε τὰ μάτια τῆς, ἔνευε δὲ πονηρῶς ὅτι κάτι ἤθελε νὰ τοῦ πῆ. Ὁ Ἀγάλλος εὗρε πρόφασιν, καὶ ἀπεμακρύνθη δεκαπέντε βήματα ἀπὸ τὴν συντροφίαν του, ἔφθασε δὲ εἰς πυκνὴν λόχμην, δίπλα εἰς μικρὸν ρυάκιον, τὸ ὁποῖον ἔσκαζεν ἐπὶ τοῦ ὄχθου, εἰς τοὺς πόδας τοῦ βράχου, κ' ἐκεῖ ἐκάθισεν ἐν ρεμβασμῷ, τάχα διὰ νὰ εὕρῃ δροσιάν καὶ πρόσκαιρον μοναξίαν.

Ἡ γοργὰ Μανιά, ὅπου ἤξευρε καλῶς τὰ μονοπάτια, ἐπῆγεν ἀπὸ ἄλλον δρομίσκον καὶ τὸν ἐντάμωσε.

— Καλῶς σ' ἦρα, γυιόκα μ'. Τὰ εἶπα τῆς Α....

— Τί τῆς εἶπες;

— Τὰ ὄσα μούπες.

— Δὲν σοῦ εἶπα νὰ τῆς πῆς τίποτε.

— Κ' ἐγὼ δὲν τῆς εἶπα τίποτε παραπάνω. Τὸ πῶς ἀρωτοῦσες

γι' αὐτήν, καὶ τὸν πειστικὸν τῆς, καὶ πῶς τὸν καρτερεῖ δέκα χρόνια, πότε ν' ἄρθῃ.

— Καὶ τί ἄλλο θὰ τῆς πῆς, γρη῏ Γηρακῶ ;

— Τὸ πῶς ὁ Ἀγάλλος εἶνε καλὸς ἀπ' τοὺς καλοὺς, πρῶτο σοί. Καὶ τί μαντάτα ἔχει ἀπ' τὸν Δράκον, ποῦ τὸν ἀπαντέχει χρόνους καὶ καιρούς.

— Τί μαντάτα ; ἠρώτησεν ὁ Ἀγάλλος, παρανοήσας τὴν φράσιν τῆς γραίας.

— Τί διάφορο ἔχει, μαθές. Φωτιά π' τὸν ἔ ! . Πέτρα ἔρριξε πίσω, ἀγυρισιά του γείνηκε, τόσα χρόνια, μήτε γραμμα, μήτ' ἀηλογιά.

Τὴν νύκτα, ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Κάστρο οἱ εὐφημοῦντες φίλοι, πατινάδα ἠκούσθη πάλιν περὶ τὴν συνοικίαν τῆς Ἀναγκιᾶς. Μεταξὺ τῶν ψαλέντων ἀσμάτων ὁ Ἀγάλλος αὐτοσχεδίασε τὸ ἔξης :

Στὴν Ἀφρικὴ εἶν' ἓνα νερό,
καινούργιο συντριβάνι·
ποιοὺς ἔχει ἀγάπη στὴν καρδιά
ἄς πᾶ νὰ πιῇ νὰ γιάνῃ.

Τὴν πρωΐαν εἰς τὸ Κιόσκι μακρὸς λόγος ἔγεινεν εἰς τὸ σύνθηες συμβούλιον τῶν προεστῶν, σχετικῶς μὲ τὴν διαγωγὴν τῆς νεολαίας, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἄρτι παλινოსτήσαντος υἱοῦ τοῦ κυρ Δημητράκη.

— Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ, ἄρχοντες, εἶπεν ὁ κυρ Φραγκούλης τοῦ Φραγκούλη, οἱ νέοι τούτου τοῦ καιροῦ ἄλλαξαν πλέον τὰ φερσίματά τους καὶ τὴν διαγωγὴν τους. Ὅσοι μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τῆς Βλαχίας, κι' ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἔμαθαν ἐκεῖ ἄλλα καμώματα, κι' ἄλλους τρόπους, κι' αὐτὰ τὰ καμώματα τὰ μαθαίνουν καὶ στοὺς ἄλλους συνομιλήκους τους, τοὺς ἐδῶ. Τί τὰ θέλετε ; Αὐτὸ εἶνε πρᾶμμα ποῦ κολλάει σὰν ψώρα. Μιὰ ψιλὴ σκέπη, μιὰ τσίπα, εἶνε ὅλη τοῦ ἀνθρώπου ἡ ντροπή. Ἄμα πάῃ ἡ τσίπα, πάει πλέον ἠθικὴ καὶ γνώση. Οἱ νέοι μας ἀθετοῦν τὴν Διαθήκην, καθὼς λέει ὁ σοφὸς Σολομών. Εἶνε ἀσύνθετοι καὶ ἄσπονδοι.

— Ἔτσ' εἶνε, κυρ Φραγκούλη, εἶπεν ὁ καπετὰν Πέρρος ὁ Μαυρογιαλῆς. Μπάττ' ἀποδῶς, μπάττ' ἀποκεῖ, τὸ καράβι πέφτει ὄρτσα λαμπάντα. Ἐνα παγανίδι χρειάζεται μοναχά, γιὰ νὰ τὸ καινατίση.

— Καὶ τί θὰ πῆ ἀσύνθετοι καὶ ἄσπονδοι, κυρ Φραγκούλη ; ἠρώτησεν ὁ παπᾶ-Ζαχαρίας. Βαθειὰ ἑλληνικὰ μᾶς εἶπες σήμαρε.

Κι' ὁ Λογιώτατος, ὁ γυιὸς τοῦ συμπέθερου ἔδῳ (δείξας τὸν κύρ Δημητράκη), βρίσκεται στὴν Ὑδρα, δὲν εἶν' ἔδῳ γιὰ νὰ μᾶς τὰ ἐξηγήσῃ.

— Ἀσύνθετοι εἶνε καῖνοι ποῦ δὲν στέκουν στὸν λόγον τους, παπᾶ-Ζαχαρία· καὶ ἄσπονδοι εἶν' ἐκεῖνοι ποῦ δὲν θέλουν νὰ παραδεχθοῦν ὄρκους καὶ συμφωνίες. Κι' ἂν θέλῃς νὰ ξέρῃς, παπᾶ μου, ἄκουσε τί λέει ὁ Ἐκκλησιαστής: «Τὸν καθαιροῦντα φραγμὸν δῆξεται αὐτὸν ὄφις»· ὅποιος χαλνάει φράχτη τὸ φίδι θὰ τὸν φάῃ.

— Καὶ ποιὸν φράχτη, σὲ παρακαλῶ, κύρ Φραγκούλη, χάλασ' ὁ γυιὸς μου; — ἠρώτησε μὲ πείσμα ὁ κύρ Δημητράκης — γιὰτὶ ἐνόησα καλά, μὴ μοῦ τὸ ἀρνεῖσαι, πῶς τάχεις μὲ τὸ γυιό μου.

— Ἐνας ἀρραβῶνας μιᾶς κόρης εἶνε φράχτης, εἶπεν ὁ Φραγκούλης. Ἡ Λ... εἶνε ἀρραβωνιασμένη μὲ τὸν Γιαννάκη τὸν Δράκο, ὁ γυιὸς σου πάει καὶ τῆς κάνει πατινάδα, ἀπέναντ' ἀπ' τὰ παραθύρια τῆς, καὶ λοιπὸν θέλει νὰ χαλάσῃ τὸν φράχτη.

— Λοιπὸν ἀκούσατε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐπῆρε δρόμον νὰ εἶπῃ ὁ κύρ Δημητράκης, ὁ γυιὸς μου ὁ Ἀγάλλος παγαινάμενος εἰς τὴν Βλαχία, δὲν ἠθέλησε νὰ πάρῃ κείνην ποῦ τοῦ ἔλεγα, θυμᾶσθε· ἐγὼ πάλι ὡς καλὸς γονιὸς τῆς ἔδωκα τὸν γυιό μου τὸν Λογιώτατο. Ἐπιστρέφοντας ὁ γυιὸς ὁ μεγάλος ἀπὸ τὴν Βλαχία, καὶ πηγαινάμενος στὴν Σκόπελο, ἤυρε κείνην ποῦ ἠθελε νὰ πάρῃ τοῦ κεφαλιοῦ του πεθαμμένη, κ' ἦλθεν ἔδῳ μὲ πένθος μεγάλο καὶ μὲ λύπησι, κ' ἐπειδὴ τὸν ἐπιπτεν ἡ συνείδησίς του, ἠθελε νὰ κάμῃ τὸν λόγο μου, νὰ πάρῃ τὴν Οὐρανίτσα, μὴ ξεύροντας πῶς ἐγὼ τὴν εἶχα δώσει τοῦ γυιοῦ μου τοῦ Λογιωτάτου. Καὶ τότε ὁ Ἀγάλλος γιὰ νὰ ξεχάσῃ τὸν καῦμόν του, ὡς νέος ποῦ εἶνε, ἔκαμε ζέφκι, ὃς' ἀπ' τὸ Κάστρο, μὲ τοὺς φίλους του, καὶ πηγαινάμενοι στὴν Ἀβρακὴ ἔφαγαν κ' ἤπιαν, καὶ στὸ γυρισμό τους θὰ εἶπαν κἀν' δύο τραγούδια μέσ' τὸ χωριὸ τὴν νύκτα. Τώρα, ἂν τὰ τραγούδια τὰ εἶπαν ἀποκάτ' ἀπ' τὰ παραθύρια καποιανῆς, ἐλπίζω ὅτι θὰ πέρασαν κάτω ἀπὸ πολλὰ παραθύρια κ' ἐτραγούδησαν.

— Κ' ἔπειτα ἐκεῖ στῆς Ἀναγκιάς, ἐπρόσθεσεν ὡς καλὸς ἐμβλωματῆς καὶ ὡς ἰσοπεδικὸν ἐργαλεῖον (μιστρί) ὁ παπᾶ-Ζαχαρίας, ἐκεῖ πάνω εἶνε ψηλά, ξέφαντο τὸ μέρος. Βέβαια ἐκεῖ θὰ ἔσταμάτησαν διὰ ν' ἀναψυχθοῦν καὶ ἀναπνεύσουν πελαγίσσον ἀέρα.

— Γιά σου, παπᾶ - Σακελλάριε, εἶσαι βλέπω καλὸ μιστρί, εἶπεν ὁ κύρ Πέτρος. Ἀκόμα καὶ γιὰ μαλαχάρι νὰ σ' εἶχα θὰ μοῦ ἔκανες, ἂν εἶχα γιὰ πιλάγωμα τὸ καράβι, στὸ καρινάγιο.

— Ὡς τόσον, ἐγὼ σᾶς ὑποσκέβομαι, ἀνίσως κ' ἔγεινε παρα-

τιμωνία, ὅπως θὰ ἔλεες τοῦ λόου σου, καπετὰν Μαυρογιαλῆ, πῶς δὲν θὰ ξαναγεῖνη.

Τὸ δειλινόν, ὅταν εἶδεν ὁ Δημητράκης τὸν υἱόν του, τοῦ εἶπε :

— Ἄκουσα, κύρ Ἀγάλλο, πῶς πῆγες κατ' ἀπ' τὰ παράθυρα καποιανῆς, κ' ἔκαμες πατινάδα. Τώρα δὲν εἶσαι μικρός, εἶσαι μεγαλείτερος ἀπ' τὸν ἀδερφό σου τὸν νοικοκυρεμμένο. Κοντεύεις νὰ τριανταρίσης.

— Ἀλήθεια, ἀφέντη, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος.

Καὶ ὅταν ἐνύχτωσε, διηυθύνθη διὰ πλαγίου δρομίσκου πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀναγκιάς. Ἐκεῖ ἤυρε μίαν θύραν ἀνοιχτὴν καὶ εἰσῆλθεν. Ἦτο μικρὰ οἰκία ἀνώγειος, ὅπου ἐκατοίκει τὸ Γηρακὸ τῆς Κατερίνας, ἡ λεγομένη Μανιά. Ἦτο χήρα καὶ ἀτεκνωμένη, κ' ἐνδιεφέρετο δι' ὅλας τὰς ἀλλοτρίας ὑπόθεσεις, καὶ μάλιστα διὰ πανδρολογήματα, προξενιές, κ' ἐνίοτε ἀνδρογυνοχωρισιές.

— Καλὴ σπέρα, Μανιά.

— Καλῶς τὸ παιδί μου.

— Αὐτὸ εἶνε τὸ παραθυράκι ποῦ ἔλεγες;

— Ναί.

— Ὅπου μπορεῖ ἓνας ἄνδρας νὰ πηδήσῃ;

— Αὐτό.

— Ὁ πατέρας μου τώρα μοῦ εἶπε πῶς «πῆγα ἀπὸ κάτ' ἀπ' τὰ παραθύρια καποιανῆς», καὶ δὲν ξέρω πῶς, μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ αὐτὸ τὸ παραθυράκι, ποῦ μοῦ εἶπες τὴν πρώτη βραδεῖά ποῦ ἐνταμωθήκαμε. Μπορεῖ, λές, νὰ τὸ πηδήσῃ ἓνας ἄνδρας;

— Μπορεῖ.

Ὁ Ἀγάλλος ἔδωκεν ἐν νόμισμα εἰς τὴν γραῖαν. Ἐκείνη ἐπῆγε ν' ἀγοράσῃ τροφίμα ἀπὸ τὸ πλησιέστερον καπηλεῖον. Εἰς τὸ διάστημα ὅπου ἔλειψεν ἡ Μανιά, ἐπὶ δέκα λεπτά, ὁ ἀποφασιστικὸς νέος περιειργάσθη μὲ βαθεῖαν προσοχὴν τὸ ἀντικρινὸν παράθυρον, διαγωνίως κείμενον, καθότι αἱ δύο οἰκίαι ἔσμιγον καθ' ὄξειαν γωνίαν. Ἄλλ' ὅμως ἦτο κλειστόν. Ἐσχεδίασε πῶς ἦτο δυνατόν ν' ἀνοίξῃ. Διὰ βίας, ἢ διὰ δόλου. Διὰ ρήξεως ἢ κάλλιον δι' ἀπάτης: λόγου χάριν, ἂν ἡ γραῖα ἔκραζε μὲ κλαυθμηρὰν φωνὴν τὴν νεορὰν τῆς γειτόνισσαν, καὶ τὴν παρεκάλει ν' ἀνοίξῃ, διὰ νὰ τῆς ζητήσῃ, ὡς ἐν ὄρῳ ἀνάγκης, κάτι, οἶον ἐν πυρεῖον διὰ ν' ἀνάψῃ τὸ σβυσμένον κανδήλι, ἐπειδὴ ἦτο παράωρα, κ' εἶχε λησμονήσει ν' ἀγοράσῃ ἔνωρίς. Ἡ Μανιά ἐπέστρεψε, φέρουσα τὰ ὀψώνια. Ὁ νέος ἐδειπνησε μαζί της, κ' ἔμειν' ἐκεῖ μέγρι πρῶτου λαλίσματος τοῦ πετεινοῦ.

Ἄλλα τ' ἀνωτέρω ὑποδειχθέντα, τὰ εἶχε σκεφθῆ ἡ γραῖα

πολὺ προσιμώτερα καὶ λογικώτερα ἢ ὁ Ἄγάλλος. Ἡ Λ... εἰς τὰς πρώτας ἐξηγήσεις τῆς Μανιάς εἶχεν ἀπαντήσῃ πολὺ ψυχρά, εἶπε δηλαδὴ ρητῶς ὅτι αὐτὴ ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀρραβωνιστικὸν τῆς καὶ ποτὲ δὲν θὰ ἔπαιρνε ἄλλον, ἂν ἐκεῖνος τὴν ἐγκατέλειπεν.

Ἡ Μανιά ἐξύπνησε τὴν γειτόνισσάν τῆς πρόωρα, μὲ ἐπικλήσεις καὶ φωνὰς πόνου. Ἐκεῖνη ἐξύπνησε, τὴν ἐλυπήθη, καὶ ἤνοιξε τὸ παράθυρόν τῆς. Ἡ γραῖα τῆς ἐζήτησε μὲ κοιμήμενη φωνὴν «ἔνα κόμπο ρακί» νὰ βάλῃ στὸ στόμα τῆς, διὰ «νὰ πιασθῇ ἢ ψυχῇ τῆς», ἐπειδὴ τῆς εἶχε «λυθῇ ὁ ἀφαλός τῆς» ἀπὸ ἕνα «σφάχτην», δριμὺν πόνον ποῦ τὴν ἐπιασεν ἔξαφνα σ' ὅλα τὰ σωθικά τῆς, ἀπὸ τὸ «χουλιαράκι» τῆς καὶ κάτω. Ἡξευρε καλῶς ὅτι τῆς εὐρίσκετο ρακί. Εἶχε διὰ πούλημα στὸ σπίτι, ἐπειδὴ ἔκαμνε πολὺ ρακί ἀπ' τ' ἀμπέλι τῆς. Ἐζῆ μοναχῇ, μὲ τὴν παραλυτικὴν μητέρα τῆς, ἣτις δὲν τῆς ἐχρησίμευεν εἰμὴ διὰ συντροφίαν, καὶ διὰ νὰ ἔχῃ ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον νὰ ὑπηρετῇ, διότι ἄλλως ἢ ζωὴ τῆς θὰ ἦτο κακὴ καὶ ἔρημος.

Τὴν πρωίαν ἄμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἠκούσθη εἰς ὅλον τὸ χωρίον, ὅτι ὁ Ἄγάλλος εἶχε «χαλάσει τὸν φράχτην», ὅπως ἔλεγεν ὁ Φραγκούλης. Ὁ φράχτης ἦτο τὸ παράθυρον, τὸ ὁποῖον διεσκέλισε καὶ ὑπερεπήδησεν. Ὅλον τὸ Κάστρον ἐβόησε κατὰ τοῦ τολμητοῦ.

Ὁ νέος τὸ εἶχε πράξει μὲ «καλὴν προαίρεσιν», καθὼς τὸν ἐδικαιολόγει εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ Κιοσκίου, αὐθημερόν, ὁ πατήρ του. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐκθῆσῃ ὁπωσοῦν εἰς τὰ ὄμματα καὶ τὰ στόματα τοῦ κόσμου, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ ὑπέροτε αὐτὴ νὰ ἐγκαταλίψῃ τὸν ἄκαρπον μνηστῆρα, ὅστις ἐμπορευέτο εἰς τὴν Αἴγυπτον καιροὺς καὶ χρόνια, καὶ εἶχε ρίξει «πέτραν ὀπίσω του», ὅπως ἔλεγεν ἡ γορῆ τὸ Γηρακῶ, ἡ Μανιά, καὶ εἶχε γείνει ἀγυρισά του—φωτιά π' τὸν ἔ!—καὶ δὲν τῆς ἔστειλε «γράμμα μὴτ' ἀπλογιά». Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἤρκει νὰ ἔλεγεν ἡ κόρη τὸ Ναί, αὐτὸς θὰ τὴν ἐστεφανώνετο «ἀποκάτω ἀπ' τὰ στέφανα τῶν Προφητῶν, καταμεσῆς στὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ, ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει».

Καὶ οὕτως θὰ ἐμελλε βεβαίως νὰ γείνη, ἐὰν ἡ Θεία Πρόνοια δὲν ὠκονόμει ἄλλως τὰ πράγματα. Τὴν πρωίαν τῆς ἄλλης ἡμέρας ἐξημέρωνε Κυριακὴν, καὶ ἔκπαγλος εἶδησις ἠκούσθη ἀνὰ τὸ χωρίον. Ὁ Γιαννάκης ὁ Δράκος, ὁ ξηνητευμένος ἀρραβωνιστικὸς τῆς Λ..., ἔφθασε κάτω εἰς τὸν μεσημβρινὸν λιμένα, εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς νήσου, ὅπου ἦτο ἐπίνειον, μὲ ὀλίγα νεώρια καὶ μαγαζεῖα. Τὴν εἶδησιν ἔφεραν ἐκεῖθεν ἐλθόντες κάτοικοι τοῦ Κάστρου, ὅπου

εἶχον καταβῆ διὰ νὰ πωλήσουν κηπουρικά προϊόντα, τρεῖς ὥρας δρόμον, ἀπὸ τὰ Μποστανία, τὰ κείμενα κατὰ τὴν δυτικὴν πλαγίαν, ἀριστεροῦθεν τοῦ Κάστρου.

Πῶς ὁ Γιαννάκης δὲν ἦλθε μίαν ἡμέραν πρὶν, προτοῦ νὰ πηδήσῃ ὁ Ἀγάλλος τὸ παράθυρον; Καὶ πῶς δὲν ἔφθασε μίαν ἡμέραν ὕστερον, ἀφοῦ τὴν Κυριακὴν ἠτοιμάζετο νὰ στεφανωθῆ ὁ Ἀγάλλος, ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει ἀποκάτω ἀπὸ τὸ στεφάνι τῶν Προφητῶν, καταμεσῆς στοὺν ναὸν τοῦ Χριστοῦ; Γράφει [λοιπὸν] ὁ Θεὸς δράματα;

Ὁ Ἀγάλλος τὸ ἔμαθε, κ' ἔμεινε ἐμβρόντητος ἐπ' ὀλίγας στιγμάς. Ταχέως ὁμως συνῆλθε, κ' ἔτρεξε νὰ εὔρῃ τὸν παπᾶ-Ζαχαρίαν, τὸν Σακελλάριον. Ὁ σκοπὸς τοῦ ἦτο νὰ κατορθώσῃ νὰ τελεσθῆ ὁ γάμος πρὶν φθάσῃ ἡ εἰδησις διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Δράκου εἰς τὰ ὄτια τῆς Λ... καὶ πρὶν αὐτὸς φθάσῃ στὸ Κάστρον. Τοῦτο θὰ ἦτο ἀπλητισμένον καὶ σπασμωδικὸν διάβημα, καὶ ἂν δὲν εἶχε μάθῃ ἡ κόρη τὸν ἐρχομὸν τοῦ μνηστήρος. Ἄλλ' ὁμως, καὶ τοῦτο οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἡ Λ... εἶχε μάθει τὴν εἰδησιν ἀκριβῶς δέκα λεπτὰ πρὶν τὴν μάθῃ ὁ Ἀγάλλος.

Διότι δὲν ὑπῆρχε μόνῃ ἡ Μανιὰ γραῖα εἰς τὸ χωρίον. Ἦτο ἡ γρηὰ Κομνιανάκαινα, κατοικοῦσα εἰς μικρὰν καλύβην ἀμέσως ἐντὸς τῆς πύλης τοῦ φρουρίου. Αὐτὴ πρώτη ἤκουσε τὸ μαντάτον ἀπὸ τοὺς δύο παραγυιοὺς τοῦ κηπουροῦ, τοῦ Κωνσταντῆ τοῦ Ἄγγουρα, ὁποῦ ἐμβῆκαν τὸ βράδυ στὸ Κάστρον. Ὅχι ὅτι εἰς αὐτὴν πρώτην τὸ εἶπαν, ἀλλ' αὐτὴ πρώτη τὸ ἤκουσε, πρὶν καταλάβῃ καλὰ ὁ πορτάρης τῆς σιδηρᾶς πύλης, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ εἶπαν. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο τελείως κωφῆ, ἤκουε καλὰ ἀπὸ τὸ ἐν ὄτιον. Εἶχε πάρει τὴν ρόκα τῆς, καθὼς ἐβασίλευεν ἀντικρὺ στὰ κνανὰ καὶ τὰ ρόδινα τοῦ Πηλίου ὁ ἥλιος τῆς Κυριακῆς, ὅπου ἔπαυε πλέον ἡ κανονισμένη ἀργία, κ' ἐκάθησε κάτω ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ταράτσα, ἐκεῖ ὅπου εἶχαν τὸ σύνθηδες χάσμα [δὴν] ἄνω τῆς φλιάς τῆς σιδηρόπορτας, διὰ νὰ ζεματίζουσι τοὺς κλέφτας, καὶ ἐμάζευε δροσιὰν ἀπὸ τὸν βουνὸν εἰς τὸν κόλπον τῆς κι' ἀπὸ τοὺς γιालοὺς, καὶ διήκουσε τὸ νέον, τὸ ὁποῖον ἐν σπουδῇ καὶ ἀκρατῆτως μετέδωκαν τὰ δύο κοπέλλια τοῦ κηπουροῦ εἰς τὸν γέρο-Κώσταν τὸν πυλωρόν.

— Καλά, τρεχάτε νὰ πάρτε τὰ χαράκια, ἀπάνω στῆς Ἀναγκιάς, νὰ τὸ πῆτε τῆς Χ... καὶ τῆς κόρης τῆς, εἶπεν ὁ πορτάρης, ἀφοῦ οἱ δύο ἀγροδιαίτοι νέοι εἶπαν καὶ ξαναεἶπαν τὴν εἰδησιν, καὶ αὐτὸς μόλις ἐκατάλαβε τί ἤθελον νὰ εἶπουν.

Ἡ γρηὰ Κομνιανάκαινα εἶχε χάσει τὴν ρόκα ὑπὸ τὴν τραχη-

λιάν της, κ' ἐποδάρωσε κ' ἔτρεξεν ἀπνευστί πρὸς τὴν ἐπάνω συνοικίαν. Μετ' ὀλίγα λεπτά ἐφθασε πετάμενη, ὡς κουρούνα, κ' ἐφώνησε κάτω ἀπὸ τὸ μικρὸν πρόστοον τῆς οἰκίας τῆς Λ...

— Τὰ χαράκια, Λ... ἦρθ' ὁ ἀρραβωνιαστικός σου· ὁ Γιαννάκης ὁ Δράκος ἐφθασε.

Ἡ Λ... δὲν ἐπίστευε τὰ ὄτά της, ἐπὶ ἱκανὴν ὄραν ἔμενεν ὡς ἀπολιθωμένη.

Τὴν πρωίαν ἐφθασεν εἰς τὸ Κάστρον ὁ μνηστήρ ὁ ξενιτευμένος. Ὁ Γιαννάκης δὲν ἔφερε καμμίαν δυσκολίαν, ὡς ἔμαθε τὰ συμβάντα. Ἐρριψε τὰ βάρη ὅλα στὸν Ἀγάλλον, κ' εἶπεν ὅτι ἤξευρε τὴν ἀρραβωνιαστικὴν του ὡς πιστὴν καὶ ἀφωσιωμένην, καὶ ὅτι, ἂν ἔπαισε τίποτε ἐκεῖνη, αὐτὸς τὸ ἀναλαμβάνει ὡς ἴδιον πταῖσμά του.

Ὁ Γιαννάκης εἶχε φέροι, ὡς ἔλεγον, δύο χιλιάδες τάλληρα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ἄνθρωπος πραγματευτής, τόσο εὐπορος, δὲν ἔπρεπε νὰ λεπτολογῇ διὰ μικρὰ πράγματα. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τὴν Πέμπτην, συνέλιπεν ἐορτή, τῆς Ἀναλήψεως, περὶ τὰ τέλη Μαΐου, ἦτο δὲ ἀκριβῶς νέα σελήνη καὶ ὁ γάμος ἐτελέσθη τὴν ἐσπέραν τῆς Πέμπτης (τοῦ Γιαννάκη Δράκου καὶ τῆς Λ...) ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, καταμεστῆς στὸν Χριστόν, ἀποκάτω ἅπ' τὸ στεφάνι τοῦ μεγάλου πολυελαίου, πρὶν φύγη ἀκόμα ὁ Ἀγάλλος διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Μετὰ πολλοὺς χρόνους, ὅταν ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος τὰ μὲν ἀπῆλθον, τὰ δὲ ἐγήρασαν — μετὰ εἴκοσι περίπου ἔτη — ἐπανέκαμψεν ἀπὸ τὸ Ὄρος ὁ Ἀλύπας ἱερομόναχος καὶ πνευματικός. Εἶχεν ἀσκητεύσει τόσα χρόνια εἰς τὰ Κατουνάκια, κατὰ τὰς δυτικομεσημβρινὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀθῶνος. Εἶτα εἶχεν ἀποθάνει ὁ γέροντάς του, αὐτὸς δὲ ἐπώλησε τὴν ἀσκητικὴν καλύβην, κ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέθλιον νῆσόν του.

Τὸ γηραιὸν ἀνδρόγυνον ἐπέζη ἀκόμη, ὁ κύρ Δημητράκης τ' Ἀγάλλου κ' ἡ γραῖα Ἀρετὴ. Ὁ παπᾶ-Ἀλύπας ἐπῆγε κ' ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς εἰς τὸ νεόκτιστον σταυροπηγιακὸν καὶ πατριαρχικὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἐξελέγη τέταρτος ἡγούμενος μετὰ τὸν Νήφωνα καὶ τὸν Γρηγόριον τοὺς κτίτορας (ὁ δεύτερος ἦτο ἐντόπιος, καὶ μακρυνὸς συγγενὴς του, υἱὸς τοῦ ἄρχοντος Χατζησταμάτη), οἵτινες εἶχον ἀποθάνει πρὸ τοῦ 1821, καὶ μετὰ τὸν Φλαβιανόν, ἀπελθόντα πρὸς καιρὸν ἐκ τῆς Μονῆς ἔνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν περι-

στάσεων. Ὡς ἠγοούμενος διέπρεψε, κ' ἐφημίσθη μάλιστα τὸ Ἄλυπιακὸν μοσχᾶτον, ὅπου αὐτὸς περιτέχνως τὸ κατεσκευάζεν. Ἦτο φερωνύμως κατάλληλον διὰ ν' ἀνακουφίζη τὰς λύπας, τοὺς καύμους καὶ τὰ βάσανα τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ γραῖα Ἀρετὴ ἀπέθανε, καὶ ὁ γυιὸς τῆς ὀ Ἀλύπας τὴν ἔθαψε «μὲ τὰ χερσὶν αὐτῆς», ὡς ἱερεὺς καὶ ὡς υἱός, ὅπως αὐτὴ ἠνχθήθη. Ὁ κὺρ Δημητράκης, ἀφοῦ ἔδωκε πολλὰ πανωπροΐκια εἰς τὰς θυγατέρας του τὰς ὑπάνδρους, ἔδωκεν ἱκανὰ κ' εἰς τὸν Ἐπιφάνιον, ὅστις εἶχεν ἔλθῃ ἐκ τῆς Ὑδρας πρὸ πολλοῦ, καὶ μετήρχετο τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα εἰς τὸν τόπον, ἐμοίρασε δὲ καὶ τινα εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐκράτησεν ἀκόμη ὀλίγα διὰ τὸν ἑαυτὸν του, κ' ἐπῆγε κ' ἐκοινοβίασεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, διὰ νὰ γηροκομηθῇ πλησίον τοῦ υἱοῦ του Ἀγάλλον, ὅπως πάλαι εἶχε προεἰπῇ. Ἐκάρη, καὶ ὠγομάσθη Δαυῖδ.

Μετὰ χρόνους ὕστερον ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἐπιφανίου, τοῦ Λογιωτάτου, Δημήτριος, ἀφοῦ ἔμεινε ὀλίγα ἔτη εἰς τὸ Ρωσικὸν μοναστήρι, εἰς τὸν Ἀθῶνα, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Οὗτος ἐμελλέ ποτε νὰ φημισθῇ ἀργότερα ὡς Διονύσιος ὁ Γέροντας καὶ ὡς πνευματικός. Πλὴν τότε, ὅταν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν θεῖόν του Ἄλύπαν, μόλις εἰκοσιπενταετῆς, ἐκαλεῖτο Δανιὴλ ἱεροδιάκονος, μοναχός.

Ὅταν τὸν εἶδεν ἔξαφνα ὁ θεῖός του, μὲ λύπην καὶ πόνον ἀνέκραξε :

— Μαῦρο κούτσουρο ἐγώ, μαῦρο κούτσουρο ἐσύ.

Τ' ΑΓΓΕΛΙΑΣΜΑ

*Ανέβαιναν ἀσθμαίνων τὸν ἀνήφορον ὁ καπετὰν Γεωργάκης ὁ Μ., ἂν καὶ ἦτο καβάλλα ἐπάνω εἰς μέγαλον ἰσχυρὸν ἡμίονον, δυνάμενον νὰ σηκώσῃ ὑπὲρ τὰς 120 ὀκάδας. Ἦσθμαινε αὐτός, ἦσθμαινε καὶ τὸ ζῶον. Ἦτον πρωὶ ἀκόμη, ἀρχαὶ Ἰουνίου, ἔβαινε πρὸς τὰ δυτικοβόρεια τῆς ἐξοχῆς, κ' εἶχε τὸν ἥλιον ὀπίσω του. Καὶ μὲ πλατὺ κόκκινον μανδύλι ἀδιαλείπτως ἐσπόγγιζε τὸν ἰδρώτα ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του. Κ' ἦτον ἄρρωστος ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη, κ' εἶχε σωθῆ καὶ ἀναλύσει ὅλος ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἰσχνότητα, κ' εἶχε ἀκόμη τὸ διπλάσιον βάρος συνήθους ἀνθρώπου.

*Ἐφθασε στὸν Ἄϊ-Λιά ὡς δύο ὥρας πρὸ τῆς μεσημβρίας. Τὰ πελώρια πλατάνια ἐφυσῶντο κ' ἐσειέοντο κυρτὰ ἐπὶ τῆς πλατείας, σκεπάζοντα ὅλην τὴν ἔκτασιν, νανουρίζοντα τὴν μεγάλην δίκρηνον βρούσιν. Εἰς τὸ ἐν τούτων ἐσώζετο ἀκόμη τὸ τελευταῖον κλῆμα ἀνώρειον περιπλέκον καὶ σμίγον τὰ φύλλα του εἰς ὅλους τοὺς κλάδους καὶ τοὺς ἀκρέμονας καὶ κρεμῶν τοὺς πρὸ πολλοῦ δεμένους βότρυς του ἀνάμεσα στοὺς κλώνας κ' εἰς τὸ κενόν. Εἰς τὸν μακρὸν τεράστιον κορμὸν του ἀνέβαινον ἀκόμη ἡ μάγκες καὶ τὰ νοικοκυρόπουλα, κ' ἐκτυποῦντο καὶ ἐλικνίζοντο, μέχρις οὗ καταστρέψωσι κ' αὐτὸ τὸ σωζόμενον κλῆμα, ὅπως εἶχον καταστρέψει καὶ τ' ἄλλα γείτονα ἀδέλφια του. Εἰς τὴν κρήνην ἐποτίζοντο ἐν κοπάδι πρόβατα, τοῦ Γιώργη τοῦ Πολύχρονου, καὶ ἐν ἀπόλυον, τοῦ Κώστα τοῦ Βαβήλα, ἐγκαρδιακοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐπιάνοντο σχεδὸν καθημερινῶς, ὅταν ἤρχοντο νὰ ποτίσουν τὰ κοπάδια των, οἱ δύο γνήσιοι ἀδελφοί, ἐξ ὧν ὁ νεώτερος εἶχε χάσει ὄπισθεν ἑνὸς λαϊκοῦ παρεγκωμίου τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομά του. Ὁ Γιώργης κατέβοσκεν ὅλους τοὺς ξένους ἀγρούς, ὅσοι ἐγειτόνευον μὲ τὰ σύνορα τῆς νομῆς του, ὁ Κώστας κατεπάτει τὰ σύνορα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἅμα κατεμαρτύρει εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὅταν ἤρχετο τις οἰκοκύρης νὰ παραπονεθῆ καὶ νὰ τὸν ἐπι-

πλήξη, ὁ μπάριμπα-Γιώργης εἶχε τόσον γλυκεῖαν γλῶσσαν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος σχεδὸν ἐπέιθετο ὅτι ὁ βοσκὸς δὲν τὸν εἶχεν ἀδικήσει, καὶ εἶχε γείνει λάθος. Ἄμα ἔστρεφεν ὁμῶς ἐκεῖνος τὰ νῦτα ν' ἀπέλθῃ, ὁ Πολύχρονος ἐσήκωνε τὰ χέρια καὶ τὸν ἐμουτζῶνε ὀπίσω του, γογγύζων, ὑβρίζων καὶ βλασφημῶν. Ὁ Κώστας, καθὰ διηγοῦντο, εἶχε γείνει ποτὲ ἀράπης μελανωμένος τὴν νύκτα, διὰ τὰ ἐνεδρεύση καὶ δείρη ἓνα κάποιον Γούμενον, ὅστις εἶχεν ἔλθει στὸ μοναστήρι μεταπομπαιὸς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, ἐπειδὴ ὁ ξένος καλόγερος διεμαρτύρητο κατὰ τοῦ Βαβήλα διὰ τὴν καταβύσκησιν τῶν κτημάτων τῆς Μονῆς.

Ὅταν συνηγῶντο εἰς τὴν βρῦσιν τοῦ Ἀϊ - Λιᾶ,

— Τῶκαμες πάλι τὸ θᾶμμά σου, πουλί παραδερμένο, ἀρχίζει ὁ Γιώργης. Πῆες καὶ μ' ἐγκάλεσες.

— Καλὰ σ' ἔκαμα, ἀπεκρίνετο ὁ Κώστας· γιατί ἐσὺ εἶσαι σκυλί κρηφοδάγκωτο, ποῦ πρέπει νὰ σέ ἔχη κανεὶς ἔννοια.

— Τί γανγίξης, βρέ; ποῦ νὰ λυσσάξης; μὲ τὴν κακία ἐσὺ θὰ μείνης, κακόμοιρε.

— Τί οὐρλίσιματα καὶ ἀφροὺς βγάξεις ἀπ' τὸ στόμα σου; θὰ φᾶς τὰ λιακά σου, γιατί δὲν ἀφίνεις διαβάτη ποῦ νὰ μὴ τὸν δαγκάσης.

— Ἄχ! σκυλί ἀγαρηνό, ἀπιστο!

— Τρομάρα σου! βρωμόσκυλο, κοπρόσκυλο, ψωριασμένο.

Ἐσήκωνεν ὁ Γιώργης τὴν στραβολέκαν, ὕψωνε κι' ὁ Κώστας τὴν στραβολέκαν, ἀντήλλασσον δυὸ ἀδελφικὲς ξυλιές, ἐωσότου ἤρχετο εἰς γηραιὸς ἀγροφυλάξ σοβαρός, ἡ γείτων κηπουρὸς γελῶν, κ' ἐχώριζε τοὺς δύο σκυλοαδελφοὺς (τὰ δυὸ σκυλαδέλφια).

Ὁ καπετὰν Γεωργιάκης ἐπέξευσεν, ἐχαιρέτησε τοὺς βοσκούς, ὅσοι ἀνεψύχοντο ἐκεῖ μὲ τὰ ποιμνιά των, ἔπτε δροσερὸν νερόν, ἀφῆκε βαθὺν στεναγμὸν καὶ ἐστράφη πρὸς μακρὸν ἀνώγειον οἰκοδόμημα, πρὸ τῆς θύρας τοῦ ὁποίου εἶχε περάσει πρὸ πέντε λεπτῶν. Ὁ ἀγωγιάτης του ἐπῆρε τὸ ζῶον καὶ τὸ ἔδесе διὰ τὰ βόσκη, χωρὶς νὰ τὸ ἐλαφρώσῃ ἀπὸ τὸ φόρτωμα.

— Μπορεῖ νὰ κάμω ὡς μισὴν ὥρα, τοῦ εἶπεν ὁ καπετὰν Γεωργιάκης· περιμένε με. Ἐβάδισε μὲ κόπον, ἴσως διότι ἦτο αἰμωδιασμένος ἀπὸ τὴν καρβάλλα. Εἶτα πάλιν ἐστράφη πρὸς τὸν ἡμιονηλάτην:

— Ἀλήθεια, ξέχασα· φέρε τὴ λειτουργιά, τὸ κηρί, καὶ τὸ λιβάνι, ἀπάνω, στὸν πάτερ-Γερεμῖα.

Ὁ ἄνθρωπος ὑπήκουσεν. Ἐλαβεν ἀπὸ ἓν ζεμπῆλι, κρεμάμενον εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ σαμαρίου, προσόψιον λευκὸν τυλιγμένον,

ὅπου ἦσαν τὰ θρησκευτικὰ δῶρα, τὰ ὅποια εἶχεν ὀνομάσει ὁ καπετὰν Γεωργάκης καὶ τὸν ἠκολούθησεν.

Ἐπήγαινε ὁ καπετὰν Γεωργάκης νὰ ξαγορευθῆ τὸν πνευματικόν, ὅστις ἐμόναζεν ἐκεῖ ἐρημικὸς καὶ ἀνεξάρτητος (ἀπὸ δεκαετίας, χωρὶς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν πόλιν). Εἶχε τόσα χρόνια ἀνεξαγόρευτος, ὅλας τὰς ἀμαρτίας τῆς νεότητός του τὰς εἶχεν ἀκόμη φορτωμένας εἰς τὴν συνείδησίν του—τὰ σαρκικὰ πάθη καὶ ὅλα τὰ λοιπά. Ἦτο μὲν σαρανταπέντε ἐτῶν, καὶ εἶχε προκόψει [ἐπιτύχει] εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις [του]. Μεγαλοπλοίαρχος, μὲ μάρκα καὶ μὲ τρικάρτα δυὸ τρία, εἶχεν ἀνοίξει τὸν δρόμον, κ' ἔγεινε ἀφορμὴ νὰ εὐπορήσουν καὶ ἄλλοι ἐμποροπλοίαρχοι, καὶ εἶχε φέροι δευτέραν πρόσκαιρον ἀκμὴν εἰς τὴν φθίνουσαν ναυτιλίαν τοῦ ἱστίου. Εἰκοσαετῆς εἶχε κληρονομήσει παρὰ τοῦ πατρὸς του μικρὸν караβάκι χρωμένον, ἐπλοίαρχε ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη, καὶ εἶχε κατορθώσει ἐν τῷ μεταξὺ ὅλα τὰ θαύματα αὐτά!

Ἦτο γίγας σωματικῶς καὶ καρδιακῶς. Ἐδούλευε διὰ πέντε ἀνθρώπους, κ' ἔτρωγε κ' ἐπινε δι' ἄλλους τέσους. Εἶχεν ἀρρωστήσει σ' ἓνα ταξίδι πρὸ δύο ἐτῶν καὶ πλέον, κ' οἱ ἱατροὶ τῆς Σμύρνης, εἶτα κ' οἱ καθηγηταὶ τῶν Ἀθηνῶν, τῷ εἶχον ἐπιβάλει δίαιταν. Ἴσως εἶχε ψαμμίασιν, ἢ μᾶλλον διαβήτην ἐπιπλεγμένον μὲ ἀσθμα. Πῶς νὰ τρέφεται αὐτὸς μὲ γάλα, καὶ νὰ πίνῃ πτισάνην, ἢ ὀλίγον χλιαρὸν νερόν; Αὐτὸς ἔβλεπε τὸ μπαρποννοκέφαλο καὶ τοῦ ἤρχετό νὰ τὸ ἀρπάξῃ ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ ναύτου ἢ τοῦ ὀμοτραπέζου του. Ὅρφους, συναγρίδας, ὄστρεϊδια, καλόγνωμες, ἀστακοὺς καὶ χέλια, πῶς νὰ τὰ ξεχάσῃ; Πῶς νὰ μὴ τρώγῃ κοκορέτσι, κεφτέδες, σπληνάντερο, ἢ ροσμπιφ μὲ μακαρονάδα; Εἶνε ζωὴ αὕτη; Ἦ πῶς νὰ μὴ πίνῃ τὸ θαυμασίον μπρούσικο μαῦρον τοῦ τόπου, ἢ καὶ τὸ μοσχάτο, καὶ τὸν ροδίτην, καὶ νὰ στερηθῆ ἀκόμη καὶ τὸ τσίπουρο; Εἶνε ζωὴ αὕτη;

Ἐβαλεν ἓνα ἐξάδελφόν του πλοίαρχον εἰς τὸ ἓνα μάρκο, ὅστις δὲν εὗρε δουλειὰς νὰ δουλεύῃ καὶ «τὸν ἔβαλε μέσα»· τὸ ἄλλο τὸ ἐξεχώρησε «χρεωλυτικῶς» εἰς ἓνα παλαιὸν φίλον του θαλασσινόν, ὅστις τὸ ἔφαγε, σκάφη κι' ἄρμενα καὶ καρφιά, κι' αὐτὸς ἔμενε ὡς ἔγγιστα δύο ἔτη εἰς τὴν γενέθλιον νῆσον. Πάλιν φόβον διὰ νὰ πτωχεύσῃ δὲν εἶχε, καθότι εἶχεν ἀποκτήσει κτήματα εἰς τὴν πατρίδα ἀξίας 70 χιλιάδων δραχμῶν, κ' εἶχε βαλμένα στὴν Τράπεζαν, εἰς τὰς Ἀθήνας, μετρητὰ περὶ τὰς πενήντα χιλιάδας.

— Γιὰ νὰ βροῦν τὰ κουτσούβελα νὰ τρῶνε, ἂν μοῦ συμβῆ τίποτε, εἶχεν εἰπεῖ εἰς ἓνα πατριώτην του εἰς Ἀθήνας.

Ἐννοοῦσε τὰ τρία παιδιά, δύο ἀγόρια κ' ἓνα κορίτσι, ποῦ εἶχε.

Τὸν εἶχεν εὔρει ὁ φίλος ἐκεῖνος εἰς ἓνα ξενῶνα, τῆς «Πελοποννήσου», πάσχοντα ἤδη, πλαγιασμένον ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ δίπλα, ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἦτο ἓν ρεβόλβερ ὀλογέμιστον, καὶ τὸ εἰρημένον ποσόν, μέρος εἰς λίρας καὶ μέρος εἰς χαρτονόμισμα, ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν του, διὰ νὰ τὸ καταθέσῃ τὴν αὔριον εἰς τὴν Ἐθνικὴν.

Εἶτα, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα, ἔτρωγε γαλατερά κ' ἔπινε δι' ἀναψυκτικὸν βυσσινάδα, κατὰ συγκατάβασιν, δι' ὅλου τοῦ θέμου. Ὅχι ἅπαξ παρέβαινε τὸν αὐστηρὸν ἰατρικὸν κανόνα. Κατεβρόχθιζε μπριζόλαν, ψητὸν τῆς σούβλας, ἐκεῖνο ποῦ τρελαίνει τοὺς φράγκους, «Ροτὶ ἀλλὰ παλλικάρ», κ' εἶνε ἡ ἀπόλαυσις καὶ τὸ καύχημα ὄλων τῶν Ἑλλήνων, γεγική πανήγυρις καὶ ἀνοιξὶς καὶ πρωτομαγιά! Ἄλλ' εὐθὺς ὕστερον ἐπήρχετο πάλιν βαρεῖα ἢ ὑπόμνησις τοῦ σκυθρωποῦ ἀσκληπιάδου—ἀνθρώπου ὅστις θέλει νὰ διδάσχη «τὴν κεραμεῖαν ἐν τῷ πίθῳ, ἢ νὰ μάθῃ τὴν κουρευτικὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ φαλακροῦ»—κ' ἠναγκάζετο νὰ γείνη πάλιν «γαλακτοφάγος», ὅποιοι ἦσαν οἱ παλαιοὶ Α . . . . ., κ' ὁ Ρότσιδ, ἔβρατος χιλιακατομμυριοῦχος εἰς τὰ Παρίσια, καὶ τόσοι ἄλλοι δυστυχεῖς.

Τέλος, ἡ ὑγεία του δὲν ἐβελτιώθη, κ' εἶχεν ἀπομείνει ὁ μισός, κ' ἤξιζεν ἀκόμη διὰ δύο, καὶ ἦτο ἀσθενής, καὶ μεγαλοπρεπής, σοβαρὸς καὶ κάτισχνος. Καὶ τὴν πρωίαν ἐκείνην, τὸ Σάββατον, πρὶν ἐπιβῆ τῆς ἡμιόνου διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μέγα κτήμ' αὐτοῦ, εἰς τὴν Κεχριάν, ὅπου εἶχεν ἔταυλιν καὶ ἀγροτικὴν οἰκίαν, διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα, κ' ὁ δρόμος του ἦτο νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Προφήτου Ἡλίας, ὅπου ἔφθασε λίαν πρῶτ', εἶχεν ἀνοίξει τὸ συρτάρι καὶ εἶχε βγάλει ἐν πληθος ὁμόλογα, ἄλλα συμβόλαια, ἄλλα ἐπὶ χαρτοσήμου καὶ τ' ἄλλα ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου, κ' εἶχε στείλει νὰ καλέσῃ πέντ' ἕξ πτωχοὺς γέρους, παλαιοὺς ναύτας, ἀποζῶντας μὲ 12 δραχμῶν σύνταξιν ἀπὸ τὸ Ἀπομαχικόν, καὶ δέκα ἢ δώδεκα χήρας, κ' ἄλλα τόσα ὀρφανὰ κοράσια, κ' ἔδειξε τὰ ὁμόλογα, καὶ τὰ ἔσχισεν ἐπὶ παρουσίᾳ των, κ' εἶπε :

— Νὰ παρακαλῆτε γιὰ τὴν ψυχὴ μου, ἂν πεθάνω.

Αἱ χῆραι μὲ δάκρυα καὶ μὲ σεισμάτα [νεύματα] κεφαλῆς τὸν εὐχαρίστησαν, αἱ ὀρφανὰ ψιθυρίζουσαι ἐχαμήλωσαν τὰς κεφαλὰς, καὶ εἰς ἓκ τῶν γερότων θαλασσινῶν τὸν εὐχῆθη :

— Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἀξιῶσῃ, καπετὰν Γεωργάκη, νὰ χαρίσῃς ἀκόμη πολλὰ.

— Ἀμὴν! εἶπεν ὁ καπετὰν Γεωργάκης, ἐννοήσας ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε : «νὰ ἀποκτήσης πολλά, διὰ νὰ χαρίσης ἀναλόγως».

Ἀκολούθως ἔπλευσεν ἐπὶ τοῦ μεγαλοσόμου ζώου, καὶ ἀνέβη τὸν ἀνήφορον, διὰ τὸν Ἀϊ-Λιᾶν. Εἶτα ἐπῆγεν εἰς τοῦ παπᾶ-Γεοργεμία, ἐξωμολογήθη, καὶ δὲν ἄφησε τίποτε ποῦ νὰ μὴν τὸ εἶπῃ, ἐκτὸς ἂν ἐξέχασε μερικά!

Κατόπιν ἐπέβη τοῦ ἡμίονου, κ' ἐξεκίνησε διὰ τὸ κτῆμά του. Εἶχεν ἄλλον τόσον δρόμον νὰ βαδίση, μίαν ὥραν περίπου, ἐπίπεδον καὶ κατήφορον πλαγινόν. Ὁ Ἥλιος ἐψήλωνεν, ἔκαιε τὰ νῶτα τοῦ ἀναβάτου, καὶ ἦτο ἤδη ἑνδεκάτη καὶ ἡμίσεια, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ κτῆμά του ὁ καπετὰν Γεωργάκης.

Ἐκειτο ἀνάμεσα στὸ Πυργὶ καὶ στὴν Κεχριάν, κ' εἶχεν ἀντικρὺ τὸ μέγα δάσος τῶν δρυῶν, τὸν Ἀραδιᾶν, πρὸς μεσημβρίαν, καὶ δεξιᾷ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς βράχους τοῦ βορεινοῦ Κάστρου, καὶ τὸ θεσπέσιον πέλαγος τὸ καὶ φρίσσον καὶ ἀβυσσαλέον καὶ γλαυκόν. Ὅλον τὸ χωράφι, ἀγύριστον, περιεῖχεν ὑπὲρ τὰ χίλια δένδρα, ἐλαίας, μυγδαλέας, ἀπιδέας καὶ συκίας, ἦτο κατήφορος καὶ κρημνός. Διὰ νὰ κατέλθῃ τις ἐκ τῶν ἄνω, ὅπου ἦτο κτισμένη ἡ μικρὰ καλῶς περιποιημένη ἑπάνλις, κ' ὅπου ὁ Κώστας ὁ Σκαρλάτος ἔβοσκε τὰς πέντε ἢ ἕξ αἴγας καὶ τὰ πρόβατά του μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ φυλάγῃ τὰς μυγδαλέας καὶ τ' ἄλλα ὀπωροφόρα, μέχρι τῶν κάτω, ὅπου πλατάνια καὶ καρυδιᾶς καὶ δρύες ἐστόλιζον μέσα στὸ ρέμμα τὴν κρυφὴν πηγὴν τοῦ νεροῦ, ἔπρεπε νὰ ὀλισθήσῃ τρίς ἐπάνω στὰ χόρτα, νὰ πέσῃ, νὰ πιασθῇ ἀπὸ σχοῖνον ἢ κορμὸν δένδρου, νὰ βαρέσῃ τὴν πλάτην του, ν' ἀνασηκωθῇ, νὰ ξαναπέσῃ, καὶ τέλος νὰ κλισθῇ ἕως κάτω εἰς τὴν βαθεῖαν ἔσχατιάν, εἰς τὸ κράσπεδον τοῦ κρημοῦ. Εἶτα ἡ συντροφιά, ὡς εἶχε γλυστρήσει τρίς καὶ τετράκις, μὲ γέλοια καὶ εὐθυμίαν, θὰ ἐστρώνετο ὑπὸ τὰ πλατάνια, σιμὰ στὴν βρύσιν, ὅπου ὁ Χρηστος ὁ Καλογιάννης θὰ ἐλιάνιζε τὸ κοκορέτσι καὶ ὁ Φραγκούλης τοῦ Πάνου θὰ ἐσοῦβλιζε τὸ μποῦτι, κ' ἡ Κρατήρα ἡ Σκαρλάταινα θὰ ἔφερνε ζεστὰ ἀχνιστὰ τὰ τυροπ'τάρια, μὲ χλωρὸν τυρί, καὶ μὲ δωδεκάδα αὐγῶν κατασκευασμένα, καὶ ψημένα στὸν φούρνον τοῦ καλυβιοῦ της, ἀντικρὺ στὴν ράχην τοῦ βουνοῦ. Ἄλλὰ ποῦ τώρα σπληνάντερα καὶ κοκορέτσι, καὶ ποῦ τὰ τυροπ'τάρια ;

Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἐπέζευσε, καὶ ἐκάθησεν ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλης ἐλαίας τῆς μικρᾶς ἐπαύλεως. Ὁ ἀγωγιότης ἀπέθεσε τὰ πράγματα ἐντὸς τοῦ καλυβιοῦ, κ' ἐπῆγε νὰ δέσῃ τὸ ζῶον.

(Ὁ πάτερ-Γερεμίας τοῦ εἶχε δώσει ὡς συνοδείαν τὸν γέρο-Πέτρον, λέγων : — Ἄς ἔλθῃ ὁ ἀδελφὸς νὰ σὲ συντροφεύσῃ ὡς κάτω, νὰ σοῦ ἴπῃ καὶ κανένα λόγον πνευματικόν. — Ὁ καπετὰν Γεωργάκης δὲν εἶχε προσλάβει συνοδίτην ἀπὸ τὸ χωρίον, ἐν μελαγχολίᾳ καὶ παραξενιᾷ. Εἶχεν εἰπῆ εἰς τὴν γυναῖκα ὅτι θὰ ὑπάγῃ δι' ὀλίγας ἡμέρας ν' ἀλλάξῃ τὸν ἄερα στὸ καλύβι, καὶ ὅτι δὲν θέλει κανένα μαζύ του. Τὴν ἀπεχαιρέτησεν, ἐφίλησε τὰ τέκνα του—τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν τριῶν ἦτο δέκα ἐτῶν καὶ ἀπῆλθεν. Δὲν ἠθέλησε νὰ παραβῆ τὸν λόγον τοῦ πνευματικοῦ, κ' ἐδέχθη τὸν γέρο-Πέτρον ὡς συνοδίτην. Ὁ Γέρο-Πέτρος, μοναχὸς μὲ πενιχρὰ ράσα, ἔλεγεν ὅτι ἦτο 98 ἐτῶν. Ἴσως ἔπερτε ὄρτσα καμμίαν δεκάδα. Ἦτο ἀκμαῖος, ἠλιοκαῆς, μὲ σφιχτὸν κόκκαλον, ἠλιοκαῆς καὶ σκυτοδεμένος. Ἦτο βραχύς, μὲ πενιχρὰ ράσα κ' εἶχε δέκα ἔως δεκαπέντε τρίχας ὑπὸ τὸ χεῖλος καὶ τὸν πώγωνα. Εἶχεν ὑπηρετήσῃ, ὡς διηγείτο ὁ ἴδιος, στρατιώτης ἐν Τουρκίᾳ, ἦτο δὲ βουλγαρικῆς καταγωγῆς).

Τὸ καλύβι ἦτο καλοκτισμένον, περιποιημένον, μὲ πολλὰ σκεύη κ' ἐργαλεῖα γεωργικὰ, μὲ ἀχυρῶνα καὶ σταῦλον μικρὰ ἔπανις. Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἐκάθησεν ὑπὸ τὴν ἐλαίαν, δέκα βήματα κάτω τοῦ δυτικομεσημβρινοῦ τοίχου, ἐπὶ ὄχθον τινὸς τοῦ κατωφεροῦς ἐδάφους. Ὁ γέρο-Πέτρος ἐκάθησεν ἀριστερᾷ του, τρεῖς σπιθιάμας παρακάτω, μὲ τὸν ἀριστερόν ὄμων καὶ τὴν κατατομὴν τοῦ προσώπου πρὸς αὐτὸν νεύουσαν. Οὗτος ἐδοκίμασε ν' ἀρχίσῃ ὀμιλίαν.

— Συνηθίζει καὶ λέγει ὁ Γέροντας, καπετὰν Γεωργάκη, ὅπως λέει ὁ προφήτης Ἡσαίας : « Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδιά εἰς λύπην ». Ὡστε δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος στὸν κόσμον ποῦ νὰ μὴν πονέσῃ καὶ νὰ μὴν πικρανθῆ, εἴτε ἀπ' τὴν καρδιά, εἴτε ἀπ' τὸ κεφάλι. Κι' ὁ Δαυὶδ λέει : « Ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου οἴνου ἀκράτου . . . πίνονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς ». Ὅθεν δὲν μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπ' τὸ κατακάθι τοῦ ποτηρίου, « τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ».

Ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἤκουεν, ἀλλὰ δὲν ἐνόει καλῶς, καὶ δὲν ἀπήντησεν. Ὁ γέρον μοναχὸς ἐξηκολούθησε μὲ ἔξαρσιν :

« Χρεμέτισον τὴν φωνὴν σου, ἢ θυγάτηρ Γαλλίμ ». « Καὶ συντριψε Κύριος τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφανείας σου, ὅτι τὸ στρεῖνός σου ἀνέβη εἰς τοὺς μυκτῆράς σου, καὶ τὸ κέρας σου συντριβήσῃ ». Ὅπου κι' ἂν χρεμέτισῃ τινὰς τὴν φωνὴν του, κι' ἂν ψηλώσῃ τὸ κέρας του, τὸ κέρατό του θὰ συντριφθῆ, κ' ἡ φωνὴ του θὰ λουφάξῃ.

— Αὐτὸ εἶνε κοντὰ στὸν νοῦ, ἀπήντησε τυχαίως ὁ καπετὰν Γεωργάκης.

— Κ' ἔπειτα νὰ σοῦ πῶ, ἐπανελάβε μὲ περισσότερον θάρρος ὁ γέρο-Πέτρος, δὲν βλέπεις τί κακομοιριά, τί ἀπροκοψιά, τί ἀναχορταγιά μᾶς ἐκυρίεψε ὅλους, εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐσχάτους χρόνους; Λέει ὁ προφήτης: « Ἴνα τί τιμᾶσθε ἀργυρίου ἐν οὐκ ἄρτοις, καὶ ὁ μόχθος ὑμῶν οὐκ εἰς πλησμονήν; » Ἄνίσως δὲν στείλῃ ὁ Θεὸς βροχὴ καὶ χιόνι, καὶ πάχνη, κ' ἥλιο, καὶ ζέστη, καὶ δροσιά, ποίαν σημασίαν ἔχουν τὰ ἀργύρια; Ἄφοῦ δὲν ὑπάρχουν καρβέλια, πῶς θ' ἀγοράσωμε ψωμιά; Ἄφοῦ δὲν χορταίνωμεν ἀπ' τὸν κόπον καὶ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου μας, πῶς θὰ χορτάσωμε ἀπ' τὴν ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν;

Ἔως ἐδῶ εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀρετὴν διδαχὴν τοῦ ὁ γέρο-Πέτρος. Αἴφνης τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἀνεσκήρτησεν, ἀνεσηκώθη ἀποτόμως, κ' ἤρπασε τὴν χονδρὴν ράβδον, ἀγριελαιίνην ράβδον τοῦ γέροντος μοναχοῦ. Ὁ γέρο-Πέτρος ἔστρεψε βλέμμα πρὸς αὐτόν, καὶ τὸν εἶδεν ἐντρομος. Εἶχον ἐξογκωθῆ βλοσυρὰ τὰ ὄμματα του, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐφρικίασαν, καὶ ἀφῆκεν ἀλλόκοτον φωνήν:

— Τί ἤρθες ἐδῶ;

Συγχρόνως ἐσφενδόνισε τὴν ράβδον πρὸς τὰ κάτω, ἥτις στρυφοδονήσασα ἐπῆγε τριάντα βήματα μακρὰν τὸν κατήφορον καὶ πεσοῦσα ἐκτύπησε τὴν ρίζαν μιᾶς νεοφύτου ἐλαίας.

— Τί τρέχει, ἀδελφέ; εἶπεν ὁ γέρο-Πέτρος.

— Νά τος! νά τος! ἔκραξεν ἔξαλλος ὁ καπετὰν Γεωργάκης, δεικνύων ἀριστερώτερα ὀλίγον τοῦ μέρους, ὅπου εἶχε πέσει ἡ ράβδος.

Ὁ γέρο-Πέτρος ἐσηκώθη κ' ἔκαμε τὸν σταυρόν του.

— Δὲν βλέπω τίποτε, ἀδελφέ μου! Ἠσύχασε.

— Εἶνε ψηλός, λάμπει τὸ μάτι του, καὶ κρατεῖ γυμνὸ σπαθί. Ἦρθε νὰ μὲ κόψῃ. Φορεῖ κοντὴ φουστανέλλα χωρὶς λόξαις καὶ κόκκινη χλαῖνα, κ' ὀλόχρυσο θώρακα. Νά τος! φεύγει. . . ἔκαμε κατακεῖ. . . θ' ἄρθῃ πάλι.

Ὁ γέρο-Πέτρος δὲν ἐβλεπε τίποτε. Ἐκαμε πολλοὺς σταυρούς, κ' ἐπροσπάθει νὰ καταπραύνη τὸν ἄνθρωπον. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, ὁ καπετὰν Γεωργάκης ἀτεβλήθη, ἔκλεισε τὰ ὄμματα, κ' ἔπεσε σχεδὸν ἀναίσθητος ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου.

Τὴν ἐπαύριον, τὸ δειλινόν, εἶχε πλεύσει μεγάλη σκαμπαβία μὲ ἕξ κουπιὰ κάτω εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς Κεχριάς. Οἱ πέντε κω-

πηλάται ἀνῆλθον μισῆς ὥρας δρόμον εἰς τὸ κτῆμα τοῦ καπετὰν Γεωργάκη. Ὁ ἕκτος εἶχε μείνει κάτω εἰς τὸν ὄρμον, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν βάρκαν. Ἄλλοι τόσοι ἐξωμερῖται καὶ βοσκοί, ὁ Σκαρλάτος κ' οἱ γείτονες, συνηθροίσθησαν εἰς τὴν μικρὰν ἔπαυλιν.

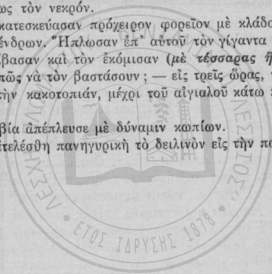
Ὁ καπετὰν Γεωργάκης εἶχεν ἀποθάνει τὴν προλαβοῦσαν νύκτα. Ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον εἶχεν ἰδεῖ τὸ μεσημέρι, ὁ ἄγγελος ἢ ὁ χάρος, εἶχεν ξαναέλθει περὶ τὰ μεσάνυκτα, καθὼς προεῖπεν ὁ καπετὰν Γεωργάκης, καὶ τὸν «ἔκοψε».

Ὁ γέρο-Πέτρος, ἄγρυπνος ὄλην τὴν νύκτα, τοῦ ἔκλεισε τὰ ὄμματα κ' ἐδιάβασεν ὅσους ψαλμοὺς ἤξευρεν ἐκ μνήμης. Ἡ πενθερὰ τοῦ Σκαρλάτου ἡ γηραιὰ ἦλθε διὰ νὰ συστειλῇ [σαβανώσῃ] προχείρως τὸν νεκρόν.

Οἱ ἄνδρες κατεσκεύασαν πρόχειρον φορεῖον μὲ κλάδους καὶ μὲ φυλλάδας δένδρων. Ἠπλώσαν ἐπ' αὐτοῦ τὸν γίγαντα νεκρόν, καὶ τὸν κατεβίβασαν καὶ τὸν ἐκόμισαν (μὲ τέσσαρας ἢ πέντε σταθμοὺς) — πῶς γὰρ τὸν βαστάσουν; — εἰς τρεῖς ὥρας, τὸν κατήφορον καὶ τὴν κακοτοπιάν, μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ κάτω καὶ τὸν ἐπεβίβασαν.

Ἡ σκαμπαβία ἀπέπλευσε μὲ δύναμιν κωπίων.

Ἡ κηδεῖα ἐτελέσθη πανηγυρική τὸ δειλινὸν εἰς τὴν πολίχνην.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Μὲ εἶχε καλέσει ὁ γενναῖος φίλος μου, ὁ κὺρ Στέφανος Μ. εἰς τὴν οἰκίαν του τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, διὰ νὰ συμπάγω-
μεν τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος περὶ τὰς δέκα, ἀπὸ συγκατάβασιν
καὶ εὐσπλαγγνίαν, διὰ νὰ κάμω κ' ἐγὼ μετὰ τόσα χρόνια Πάσχα
οἰκιακά, ὡς ἔρημος καὶ ξένος στὰ ξένα. Εὐχαρι καὶ θαλπερὸν
ἦτο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐστίας του, ἀφοῦ διῆλθον τὴν εὐρείαν
αὐλήν, μὲ τὴν διάπλατον πύλην, καὶ τοὺς σταύλους τῶν ἀλόγων,
τὴν πρασινάδα, καὶ τὰς γάστρας τῶν ἀνθέων. Ἡ οἰκογένειά
του, ἡ γραῖα Μαρία ἡ συμβία του, ἀφελῆς καὶ ἀρχαϊκὴ, ὁ υἱὸς
του, ἀμόρφωτος καὶ ἄπλαστος καλὸς ἀμαξηλάτης, κι' ὁ ἀδελφός
του, στιβαρός, γεροντοπαλλήκαρον, τραγὺς καὶ φιλαλήθης. Τέλος
ἡ κόρη του ἡ Ρηνοῦλα, τελεία ἀντιπρόσωπος τῆς νέας γενεᾶς,
κεντήτρια, ζωγραφίνα καὶ θεατρίνα. Πλὴν ὅμως καὶ αὐτὴ ἀφε-
λῆς καὶ ἀπλὴ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς τρόπους. Εἶχε μίαν
παιδίσκην ἑπτὰ ἐτῶν, τὴν Μαρίαν, πάντοτε μειδιῶσαν καὶ ἀνοι-
κτόκαρδον, καὶ ἐν χαριτωμένον ξενικὸν πλάσμα, τὴν Τοτώ, ξαν-
θὴν, γαλανόμορφον καὶ ἀγγελοθεροῦσαν. Ἡ μικρὰ κόρη δὲν
ἠξεύρω ἀκριβῶς πῶς εἶχε πέσει εἰς τὰς χεῖρας της, καὶ ἀπετέλει
μέλος τῆς οἰκογενείας. Φαίνεται ὅτι κάποια ξένη Γαλλίς, παι-
δαγωγὸς ἢ διδασκάλισσα, εἶχεν ἐμπέσει εἰς τὰ δίκτυα κανενὸς
ἐπιχρηρευτοῦ καὶ εἶχε συλλάβει τὸ μαγικὸν τοῦτο χρυσοῦσαρον τῆς
δεξαμενῆς, διὰ νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ πέλαγος τοῦ ἀγνώστου, ἐὰν δὲν
ἔμελλέ ποτε νὰ πτεροφυσήσῃ εἰς τὸν αἰθέρα τοῦ ἀχανοῦς. Εἶτα
τὴν φερέοικον μητέρα, ὅπου δὲν εἶχε κτίσει τὴν φωλεάν της ποτέ,
τὴν ἐπῆραν ἄλλαι πνοαὶ καὶ μετεκόμισαν, τὶς οἶδε ποῦ, εἰς ἄλλα
κλίματα. Εὗρε θέσιν καλλιτέραν ἄλλοῦ, κ' ἐταξείδευσε, κ' ἐνεπι-
στεύθη τὸ ἔμπνηχον κειμήλιον αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ρηνοῦλας,
ὅπως τὴν εἶχεν ἐγκαταλίπει κι' αὐτὴν ὁ πλανητῆς, ὅστις τὴν
ἐστεφανώθη, καὶ ἀνέθρεψε [ἐκείνη] τὸ τέκνον της, κ' ἔμεινε ζωντο-

χηροῦσα, κ' ἐδέχθη ὡς ἔρμαιον τὸ ξένον βρέφος αὐτό, ἵσως ἐπειδὴ ἠσθάνετο μικρὸν θησαυρὸν φιλοστοργίας εἰς τὰ στήθη της.

Πόση εἶνε ἡ δύναμις τῆς ἐπιρροῆς, καὶ ἂν ἡ Ρηνοῦλα εἶχε γοητεῖαν καὶ ὄμμα ἐπιβάλλον διὰ ν' ἀνατρέφῃ παιδία, τὸ ἠσθάνθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦ Πάσχα, ὅταν ἡ μικρὰ Τοτώ, ἡλικίας τότε τριάντα μηνῶν περίπου, ἤρχισεν αἴφνης νὰ κλαυθμυρίζῃ ἐκεῖ ποῦ τὴν εἶχαν βάλει νὰ φάγῃ, διὰ μίαν μικρὰν παραλείψιν. Ἡ Ρηνοῦλα ἐστράφη πρὸς τὴν μικρὰν καὶ τῆς εἶπεν ἀπλῶς μὲ τὸν τρόπον καὶ μὲ τὸ βλέμμα ποῦ αὐτὴ ἤξευρε :

— Faut pas pleurer ! Δὲν πρέπει νὰ κλαῖς.

Κ' ἡ μικρὰ ἐλούφαξεν ὡς ἐκ θαύματος.

Ὅταν ἀπεφάγαμεν, κ' ἐσυγκρίσαμεν τὸ κόκκιν' αὐγὸ, καὶ εἶχαμεν κενώσει τὰ τρία τέταρτα τῆς χλιαρίκις — ἦτο ὠραῖον ρετσίνατο, ὄλον ἄρωμα καὶ πτήσις καὶ ἀφρὸς — ἀφοῦ ἔψαλεν ὁ γέρον Φίλιππος τὸ *Χριστὸς ἀνέστη* (ὁ κύρ Στέφανος δὲν ἤξευρεν ἄλλο νὰ ψάλῃ εἰμὴ τὸ «*Ψῆσον γίδα ψῆσον, καὶ ροδοκοκκινίσου*»), ἠθέλησα κ' ἐγὼ νὰ εἶπω τὸ *Ἀναστάσεως ἡμέρα* τὸ ἀλλέγρο, τὸν πρῶτον δηλαδὴ εἰσομὸν τοῦ Κανόνος τῆς ἡμέρας, ὄχι τὸ τελευταῖον τὸ δοξαστικόν, τὸ ἄργον. Μόλις ἀνοιξα τὸ στόμα μου, κ' ἐπρόφερα :

Ἀναστάσεως ἡμέρα,
Λαμπρυνθῶμεν λαοί.
Πάσχα Κυρίου, Πάσχα...

ἡ μικρὰ Τοτώ, βλέπουσα ἀτενῶς πρὸς με, ἀφῆκεν ἀκράτητον ἐπιφώνημα χαρᾶς, κ' ἔλαμψε τὸ προσωπᾶκι της, τὸ στόμα της, τὰ μάγουλά της ὅλα ἐμόρφασαν κ' ἐμειδίασαν ἄρρητον μειδίαμα ἀγαλλιάσεως. Τὸ πρᾶγμα μοῦ ἐπροξένησεν αἰσθησιν. Φαίνεται τφόντι ὅτι ἔχουν ἄφατον ἄρωμα καὶ κάλλος, μαρτυρούμενον «ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων», αὐτὰ τὰ ἐμπνευσμένα ἄσματα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας. Συγχρόνως ἡ Μαρία, μὲ παιδικὴν χαρὰν κ' αὐτὴ, ἀνέκραξεν :

— Αὐτὰ δὲν εἶνε τροπάρια ποῦ ψαίλνετε, κύριε.

— Ἄλλὰ τί εἶνε, κορίτσι μου ; ἠρώτησα.

— Αὐτὰ εἶνε σὰν γλυκὰ γλυκὰ τραγουδάκια.

Τοῦτο μοῦ ἐνθύμισε μίαν ἄλλην μικρὰν κορασίδα, τὴν Κούλαν (Ἀγγελικὴν) τοῦ φίλου μου Νικόλα τοῦ Μπούκη. Ἄπλοῦς μανάβης, ἡ ὀπωροπώλης ἦτον ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶχε λάβει θεόθεν διὰ τὴν φιλοξενίαν του τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ. Ἡ μικρὰ

οικία ἦτο ξενὼν διὰ τοὺς φίλους καὶ τοὺς διαβατικούς, διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς τυχόντας. Εἶχεν ἀπολύσει ἡ λειτουργία μετὰ τὴν παννυχίδα εἰς τὸ παρεκκλησί τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἀντιδώρου, ἡ γυνὴ τοῦ Μπούκη τοῦ φίλου μου, ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην τῆς τὴν Ἀγγελικοῦλαν, μ' ἐπλησίασεν εἰς τὸ στασίδι, διὰ νὰ μοῦ ὑπομνήσῃ, ὡς συνήθως, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα. Τότε ἡ μικρὰ παιδίσκη (ἦτο ὡς ἑννέα ἔτων, ροδίνη καὶ καστανή, καὶ τὴν εἶχαν υἱοθετήσῃ ἀπὸ τὸ βρεφοκομεῖον, ὡς ἄτεκνον ὁποῦ ἦτο τὸ ἀνδρόγυνον· ἀλλ' αὐτὴ τὸ ἠγνόει), μ' ἐχαίρετῃσε, καὶ μοῦ λέγει :

— Ἐσὺ, μπάρμπ' Ἀλέξανδρε, ψαίλνεις τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Τραγούδια τοῦ Θεοῦ! Ἐκτότε ἡ μικρὰ μὲ ἤκουσε νὰ ψάλλω συνεχῶς «Τραγούδια τοῦ Θεοῦ», εἰς τὸν πενιχρὸν ναῖσκον, ὅπου ἐσύγαζε τακτικὰ μὲ τὴν μητέρα τῆς. Ἐκοιμᾶτο μέσ' τὸ στασίδι, εἰς τὸν γυναικωνίτην, τὴν ὥραν τῶν ἀποστύχων, ἐξύπνα μετὰ δύο ὥρας εἰς τὸν Πολυέλεον, κ' ἔκτοτε δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθῇ πλέον. Ἦτο μία μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἦτο 8η Σεπτεμβρίου, εἶχα ψάλει τὸ «Χαῖρε σεμνή, μήτηρ καὶ δούλη Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ». Μετὰ ἕξ ἡμέρας μὲ ἤκουσεν ἡ μικρὰ νὰ ψάλλω τὸ «Ἀγαλλιάσθω τὰ δρυμοῦ ξύλα σύμπαντα». Καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Θεολόγου ἔψαλα τὸ «Φίλε μυστικέ, Χριστοῦ ἐπιστήθιε». Καὶ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου ἔμελψα τὸ «Δεῦρο Μάρτυς Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς». Καὶ τῶν Εἰσοδίων ἔψαλα τὸ «Δεομένους τῶν χαρισμάτων». Καὶ τοῦ Ἁγ. Νικολάου ἔψαλα «Τὴν ζωοδόχον πηγὴν τὴν ἀένναον», καὶ «Τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἄνθη περιπτάμενος». Καὶ τὰ Χριστούγεννα ἔψαλα τὸ «Θεὸς ὢν εἰρήνης». Καὶ τοῦ Ἁγ. Βασιλείου τὸ «Δεῦτε τοῦ Δεσπότην τὰ ἔνδοξα Χριστοῦ ὀνομαστήρια», καὶ τὸ «Σοῦ τὴν φωνὴν ἤδη παρεῖναι, Βασίλειε». Καὶ τῶν Φώτων ἔψαλα τὸ «Ἰησοῦς ὁ ζωῆς ἀρχηγός». Καὶ τῆς Ὑπαπαντῆς ἔψαλα τὸ «Χερσὶν ἐβαπτίσθην». Καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ «Ὡς ἐμψύχω Θεοῦ κιβωτῶ». Καὶ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τὸ «Ἀνέτειλε τὸ Ἔαρ». Καὶ τῆς Ἀναλήψεως τὸ «Θεῶ καλυφθεῖς». Καὶ τῆς Πεντηκοστῆς τὸ «Παράδοξα σήμερον». Καὶ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων ἔψαλα τὸ «Σὲ τὴν ὑπερένδοξον νύμφην», καὶ τὸ «Ὁ Χριστοκῆρυξ Σταυροῦ καύχημα φέρων, σὲ τὴν πολυέραστον θεῖαν ἠγάπησεν». Καὶ τῆς Μεταμορφώσεως ἔψαλα τὸ «Πρὸ τοῦ Σταυροῦ σου, Κύριε, ὄρος οὐρανὸν ἐμιμείτο». Καὶ εἰς μνήμην τῆς Παναγίας ἔψαλα τὰ θεσπέσια ἐκεῖνα κελαδήματα, τὸ «Πεποικιλμένη» καὶ τὸ «Νενίκηνται», καὶ τὸ «Συνέστειλε χο-

ρὸς τῶν Ἀποστόλων τὸ θεοδόχον σῶμά σου· εἰς οὐρανίους θαλάμους πρὸς τὸν υἱὸν χαιρετῶσα». Καὶ εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου ἔψαλα τὸ «Φρίττουσι πάθη τῶν βροτῶν» καὶ τόσα ἄλλα. Κ' ἢ μικρὰ κόρη τὰ ἡσθάνετο, καὶ τὰ ἐπόθει καὶ τὰ ἐχα-ρακτήριζε μὲ ἀγγελικὸν αἶσθημα, ὡς τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἀπουσίασα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Εἶχα ἐνθυμηθῆ τοὺς πτωχοὺς οἰκείους [μένοντας] εἰς τὴν μικρὰν πατρίδα μου, μακρὰν τῆς ὁποίας εἶχα ζήσει, ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων, ὑπὲρ τὸ ἡμισυ τῆς ζωῆς μου. Ὅταν τέλος μὲ εἶχον βαρυνθῆ κ' ἐκεῖ, ἐτόλμησα μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα ὅτι δὲν θὰ ἐγενόμην καὶ πάλιν βαρετὸς εἰς τοὺς φίλους μου.

Ἀφοῦ ἐκρῦβην ἐπὶ ἑβδομάδα εἰς κοινόν τινα ξενῶνα, ἐπῆγα λάθρα μίαν πρωίαν νὰ ἐνταμώσω τὸν φίλον μου Νικόλαον τὸν Μπούκην. Φεῦ! τί ἔμαθα; Ἡ μικρὰ Κούλα, ἥτις ἦγε τώρα τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἦτο ἄρρωστη βαρειά. Εἶχε δέκα ἡμέρας στὸ κρεβάτι, κ' ὁ ἰατρὸς εἶπεν ὅτι ἦτο κακὸς πυρετὸς, ἴσως τυφοειδοῦς φύσεως.

Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ ὄπωροπωλεῖον, ὅπως μὲ προέ-τρειπεν ὁ Νικόλας, διὰ νὰ βοηθήσω μὲ λόγια, καὶ ἐνθαρρύνω τὴν μητέρα. Ἡ πτωχή, ἥτις τὴν ἠγάπα ὡς νὰ ἦτο γέννημα τῶν σπλάγγων της, ἴσως καὶ περισσότερον, μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην, καὶ ἡ μικρὰ Κούλα (ἐχάρη ἅμα μὲ εἶδεν, εἶτα μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην) ἦτο ἰσχνή, κάτωχρος, πυρέσσουσα, κ' ἔκειτο σχεδὸν ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶπα εἰς τὴν μητέρα τὰ συνήθη λόγια τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως· ἔμεινα δύο ὥρας ἐκεῖ. Εἶτα ἐπανήλθα πάλιν τὸ δειλινόν, καὶ τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἄλλην πρωίαν. Ἡ Κούλα ἔβαινε χειρότερα. Εἶτα τὴν τρίτην ἡμέραν ἐφάνη νὰ εἶχε βελτιωθῆ κάπως [ἢ ὑγεία της], καὶ ἡσθάνετο. Ἡ μητέρα της μοῦ εἶπε νὰ πλησιάσω καὶ νὰ τῆς ὁμιλήσω.

— Περαστικά, Κούλα. Δὲν ἔχεις τίποτα, κορίτσι μου.

— Ἄ! Μπάρμπ' Ἀλέξανδρε, ἐψέλλισεν ἀσθενῶς. Πότε θὰ μοῦ πῆς πάλι τὰ θεῖα... τραγούδια;

— Ὅποτε θέλεις, Κούλα μου. Ἄμα γείνη ἀγρυπνία εἰς τὸν Ἅγιον Ἐλισσαῖον νὰ ἔλθης νὰ σοῦ τὰ πῶ.

— Νὰ μοῦ τὰ πῆς. Μὰ θὰ τ' ἀκούσω;

— Ἄμα προσέχης, θὰ τ' ἀκούσης...

— Ὡχ!

Ἐστέναξεν, ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ δὲν μοῦ ὁμίλησε πλέον.

Ἐφαίνεται ὅτι εἶχε πολὺ κουρασθῆ (ἔφερην ἀσθενῶς τὴν

Ισχνὴν χεῖρα πρὸς τὸ οὖς ἐνῶ ἐστέναξε. Φαίνεται ὅτι εἶχε πάθει βαρικοῖαν ἕνεκα τῆς νόσου). Τῆς ἔφεραν χρίσμα, ἔλαιον ἀπὸ τὴν κανδύλαν. Αὐτὴ ἀνέλαβε πρὸς στιγμὴν τὰς αἰσθήσεις της, κ' ἐπιθύρισε:

— Μοσχοβολᾷ ἡ ψυχὴ μου. Λάδι, γαλήνη, ἡρεμία. Θὰ πλέψω καλά.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν προεπέμπομεν εἰς τὸν τάφον. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ ἱερεῖς κ' οἱ ψάλται ἔψαλλον τὰ κατὰ συνθήκην, ἀπὸ τὴν Ἀρωμον ὁδὸν ἕως τὸν Τελευταῖον ἀσπασμόν. Μόνος ὁ παπᾶ-Νικόλας ἀπ' τὸν ἈΓ-Γιάννη τοῦ Ἀγροῦ, ὁ Ναξιώτης, ἐφαίνετο ὅτι ἔπιαγε χωριστὴν ἀκολουθίαν, ἐμορμύριζε μέσα του, καὶ τὰ ὄμματά του ἐφαίνοντο δακρυσμένα.

— Τί μορμουρίζεις, παπᾶ; τοῦ εἶπα ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τοῦ στασιδίου, ὅπου εἶχεν ἀκουμβήσει.

— Λέγω τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων μέσα μου, εἶπεν ὁ παπᾶ-Νικόλας. Εἰς αὐτὸ τὸ ἄκακον ἀρμόζει ἡ κηδεῖα τῶν νηπίων,

Τφόντι, κ' ἐγὼ μὲ ὅλον τὸν πόνον καὶ τὰ δάκρμά μου, εἶχα ἀναλογισθῆ ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων, καὶ ἀκουσίως ἔλεγα μέσα μου τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ «τῶν τοῦ κόσμου ἡδονῶν, ἀναρπασθὲν ἄγενστον...», καὶ «ὡς καθαρὸν, Δέσποτα, στρουθίον πρὸς καλιὰς ἐπουρανίους ἔσωσας», καὶ «τοῦ Ἀβραάμ ἐν κόλποις σε, ἐν τόποις ἀνέσεως, ἐνθα τὸ ὕδωρ ἐστὶ τὸ ζῶν, ... Χριστὸς ὁ δι' ἡμᾶς νηπιάσας» καὶ «οἷς ἀριθμοῖς τὸ πλάσμα σου νήπιον. . . . τανὺν πρὸς σέ».

Καὶ ἀντὶ τοῦ Δεῦτε τελευταῖον, «ὦ, τίς μὴ θρηνήσει, τέκνον μου;.. Ὅτι βρέφος ἄωρον ἐκ μητρικῶν ἀγκάλων νῦν, ὡσπερ στρουθίον τάχος ἐπέτασας». Καὶ ἀκροτελεύτιον, ὕστερον ἀπὸ τόσα καὶ τόσα τραγούδια τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχε προφητεύσει ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τ' ἀκούσῃ, τὸ «Ἄλλος τῶ Ἀδάμ ἐχρημάτισεν, ἡ τοῦ φύλου ἀπόστασις πύλας ἐν Ἐδέμ, ὅτε ὄφις ἰὸν ἐξηρεύξατο». Ἀλλὰ τὰ ἤκουε τάχα ἡ ἀγνὴ ψυχὴ, ἂν ὁ ἄγγελός της τῆς ἐπέτρεπε νὰ ἀκούῃ ἐκεῖ γύρω;

ΤΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΣΤΟΝ ΜΥΛΟ

Ἐκείνην τὴν βραδεῖαν εἶχε μείνει διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ κορίτσια τὴν νύκτα, ὁποῦ εἶνε πάντοτε μυστήριον καὶ ἀβεβαιότης, ὁ μάρμαρα Σταμάτης ὁ Καρδοπιῆς. Ἦτο φαιδρὸς καὶ πρόθυμος γέρων, μικρόσωμος, «παρηγοριὰ» τοῦ χωριοῦ. Ἦξευρεν ἑκάστοτε νὰ λέγῃ στὰ κορίτσια χίλια τραγούδια, ὄνειρα, παραμύθια. Παντοῦ τὸν εὗρισκες, παντοῦ ἦτο παρὼν, στὰ σπήτια, στὰ μαγαζιά, στὰ ξωκκλήσια, στὰ καλύβια. Ἐπιπε ρακὶ ὁποῦ τοῦ ἔδιδες, καὶ ποτὲ δὲν σοῦ «χαλνοῦσε τὸ χατήρι» νὰ πάῃ μίαν ὥραν δρόμον, διὰ θέλημα. Ἐκεῖνο τὸ δειλινόν, καθὼς ἀνέβαινε τὸ βουνὸν πρὸς τὰ ἐπάνω, εἶχε περάσῃ ἀπὸ τὸν μύλον τοῦ Ἀντώνη τῆς Σάββαινας, κάτω στὰ Βουρλίδια, εἰς τὴν βαθεῖαν κοιλάδα τὴν σύσκιον καὶ ὑγρὰν δι' ὄλου τοῦ ἔτους. Κ' ἐκεῖ κάτι εἶχεν ἰδεῖ καὶ ἀκούσει. Ὅταν ἔφθασε, εἶπε τὰ μαντάτα στὰ δύο κορίτσια, στὴν Σοφίαν τὴν νεαρὰν χήραν, καὶ τὴν Λουκρητίαν τὴν νεαρὰν ἀδελφήν της· κ' αἱ δύο χαριτωμέναι κόραι τὸν ἐκράτησαν διὰ συντροφίαν, νὰ κοιμηθῇ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, εἰς τὸν μύλον μαζί τους, διὰ συντροφίαν καὶ παρηγοριάν. Ἀπὸ μύλον εἰς μύλον εἶχεν ἐκδουλεύσει ὁ Σταμάτης. Ἡ Σοφία εἶχεν ὑπανδρευθῆ μόλις πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὅταν ἦτο δεκαοκτὼ χρόνων. Ἦσαν ὄρφαναί, καὶ εἶχον ἀνατραφῆ εἰς ἄλλον τόπον, ἂν καὶ κατήγοντο ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος. Εὐρέθησαν χωρὶς προστάτην, καὶ ὅταν ἐπαρουσιάσθη διὰ τὴν Σοφίαν ἀνέλπιστος γαμβρός, παραπάνω ἀπὸ ἐξήντα χρόνων, καλοκαμωμένος καὶ ἀκμαῖος, ὁ Μανώλης τοῦ Ἀγάλλου, αὐτὴ τὸν ἐπῆρεν, ἂν καὶ δὲν τὸν ἤθελε. Τί νὰ κάμῃ; Φτώχεια, ὄρφανία, ἐρημία. Ὁ Μανώλης εἶχε σύνταξιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν (ὅπου εἶχε ζῆσει 30 χρόνια ὡς λεμβούχος), καταθέσει εἰς τὸ Κρεντὶ Λυονναί, καὶ προσέτι, ὅταν μετὰ τόσα χρόνια ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα, εὗρεν ἀρκετὰ πατρικά του κτήματα, χερσωμένα καὶ καταπατημένα, κ' ἐξώδευσε πολλὰ διὰ νὰ τὰ διεκ-

δικήση καὶ τὰ καλλιεργήση. Τὸν ἐφώτισεν ὁ Θεός, ὅταν ἐνυμφεύθη τὴν Σοφίαν, καὶ τῆς τὰ «ἔκαμεν ὅλα ἐπάνω της». Οἱ συγγενεῖς του ἐγόγγυσαν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τί τοὺς ἔπταιεν ἡ πτωχὴ Σοφία; Ἄς μὴν ἐγύρευεν ὁ Ἀγάλλος πανδρειά.

Ὁ Μανώλης ἔζησε δύο χρόνια καὶ ἀπέθανεν. Ἡ Σοφία τὰ ἐκληρονόμησεν ὅλα, μαζὶ καὶ τὸν μύλον αὐτόν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνακαινίσει ἐσχάτως ὁ μακαρίτης. Ἐκεῖ ἔμειναν ἐπὶ ἑβδομάδας, τὸ φθινόπωρον ἐκεῖνο, αἱ δύο ἀδελφαί. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχον συντροφίαν, διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι νερόμυλοι εἰς τὸ ρέμμα τῆς Κεχριᾶς. Ἐκεῖ τὸν κατήφορον ἦτον ὁ μύλος τῆς Μοσχαδῶς τῆς χήρας, ὁ μύλος τοῦ Δήμου τοῦ Μανιάτη. Ἄλλ' αἱ ἐργασίαι ὀλιγόστευσαν, κ' οἱ γείτονες ἔφυγαν. Ἐλείπαν τὸν περισσότερον καιρόν, καὶ τὰ «δύο κορίτσια» ἐξηκολούθουν νὰ μένουν πάντοτε ἐκεῖ, μὴ ἔχουσαι ποῦ ἄλλοῦ νὰ κλίνουν τὴν κεφαλὴν, διότι οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἀγάλλου εἶχον ἀποπειραθῆ (μετὰ τὴν κηδείαν) νὰ καταλάβωσι τὴν οἰκίαν, κ' ἐνήργησαν νὰ σφραγισθῆ ἡ θύρα καὶ ἡ ὑπόθεσις, εἰς τὰς χεῖρας τῶν δικολάβων καὶ τῶν δωροφάγων, ἔμμενε ἀκόμη «ἐγκρεμής». Ἐκεῖ λοιπὸν εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ κλεισθοῦν εἰς τὸν μύλον.

Ἐκεῖ τὰς ἡμέρας ὁ Σταμάτης ὁ Καρδοπάκης, καὶ ἀφοῦ ταῖς εἶπε τί εἶχε μάθει, τὸν ἐκράτησαν νὰ κοιμηθῆ ἐκεῖ. Ἀφοῦ ἐσταμάτησαν τὸν μύλον, κ' ἐπῆραν τὸ «ἔξάγι» ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἄλεσμα τῆς ἡμέρας, ἐκάθησαν νὰ δειπνήσουν ἑληγές, τυρὶ καὶ πλαθόπητταν ὀπτῆν, τὴν ὁποῖαν εἶχε ψῆσει εἰς ὀλίγα λεπτά, ἀνάψασα φωτιὰν ἐν ὑπαίθρῳ, ὡς εἶδος ἐστίας ἢ καμίνου, κατὰ τὸ πρόθυρον τοῦ κτιρίου, ἢ Λουκρητία. Κατόπιν ὁ μικρὸς γέρον ἤρχισε νὰ διηγῆται παραμύθια χειμερινά, καὶ ν' ἀπαγγέλλη αἰσθηματικὰ δίστιχα. Αἱ δύο κόραι, μὲ τὸ πλέξιμόν τους εἰς τὸ στέρνον, τὸν ἤκουον μὲ τὸ ἐν αὐτῇ κ' ἐγέλων χωρὶς ὄρεξιν. Ὁ Σταμάτης ἔψαλλε καὶ τραγούδια ἀνάμεσα, διὰ νὰ τὰς κάμῃ νὰ διασκεδάσουν καὶ ἀποσπάσῃ τὸν νοῦν των ἀπὸ τὴν τυραννοῦσαν σκέψιν. Διότι ἦτο διωγμὸς ἐναντίον των ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου, καὶ ἄλλαι ἀκόμη σκευωραὶ καὶ ραδιουργίαι. Τέλος ὁ γέρο-Σταμάτης ἐνύσταξεν· αἱ δύο ἀδελφαί, ἂν καὶ δὲν εἶχον ὕπνον, ἐσηκώθησαν κ' ἔκαμαν τὴν προσευχὴν των ἐμπρὸς εἰς τὸ Τριμόρφι (εἰκόνα φέρουσαν τὸν Χριστόν, τὴν Παναγίαν καὶ τὸν Πρόδρομον) ὑπὸ τὸ ἀναμένον κανδήλι, ὅπου ἔφεγγε γλυκὰ ἐκεῖ εἰς τὴν ἐρημικὴν φωλεάν των.

Ἔστρωσαν σινδῶνα καὶ βελόντζαν διὰ τὸν Σταμάτην, ἐπὶ τοῦ μικροῦ σανιδώματος, ἄνω τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων βαθμίδων τοῦ

μικροῦ πατώματος. Αὐταὶ ἐπλάγιασαν ἐντεῦθεν τῆς θύρας, τῆς μὴ ἐχούσης θυροφύλλα, ἐπὶ τοῦ ἰδίου δαπέδου. Ὁ γέρο - Σταμάτης ἦτο καλὰ ἐκεῖ, διὰ τὸ εἶναι πλησιέστερα εἰς τὴν ἔξω θύραν, καὶ ν' ἀκούσῃ πάντα τυχὸν κρότον μέλλοντα ν' ἀκουσθῇ ἔξω. Ἐπειδὴ ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦτο ἄγρυπνος πάντοτε καὶ τὸν εἶχον ἐπονομάσει τινὲς «φύλακα τῶν κοριτσιῶν». Δίπλα εἰς τὸ μικρὸ πάτωμα ἦτο ἡ καθαντὸ μηχανή, ὁ κύριος μύλος. Ὑποκάτω τοῦ πατώματος ἦτο ἡ διέξοδος τοῦ νερομύλου πρὸς τὸν κατήφορον, δυτικά, εἰς τὸ ρεῦμα.

Ὁ Καρδοπάκης εἶχεν ἀποκοιμηθῆ, καὶ ἀντὶ ν' ἀκούῃ αὐτὸς τοὺς κρότους τοὺς ἔξω, ἤκουον αἱ δύο κόραι τὸν ροχαλισμὸν του. Ἐξὼ ἐφύσα λεπτὴ αὔρα, κ' ἤκούετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ θροῦς τῶν φύλλων. Ὁ μικρὸς χείμαρρος κατήρχετο μελαγχολικῶς ἀπὸ τὴν δροσερὰν σπηλιάν, παραπλευρῶς καὶ ὀλίγον χαμηλότερα τοῦ παλαιοῦ Ἐρήμου μοναστηρίου τῆς Κεχροῖας, κ' ἐκελάρυνε τὴν νύκτα ἀνάμεσα εἰς τοὺς βράχους καὶ τοὺς θάμνους, καὶ πότε ἐπιπτεν εἰς μικροὺς καταρράκτας με' ὄρμην, πότε ἐστρώνετο εἰς μαλακὸν ρεῖθρον ὡς ἔλαιον ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ τῶν χαλικίων. Καβούρια καὶ χέλια μικρὰ θὰ ἠδύνατο νὰ ψαρεύσῃ ἐκεῖ τὴν ἡμέραν εὐκαιρῶν ἄνθρωπος. Τὰ δένδρα ἔσμιγον εἰς τρυφερὰς περιπτύξεις ἐκεῖ τὴν νύκτα, καὶ ὁ κισσὸς καὶ τὸ κλῆμα ἀνερχομένων εἰς τὰ ὕψη τῶν κλάδων, καὶ καρποὶ μελαμβριθεῖς ἐκρέμαντο εἰς τὰ ἀκροκλώνια, διὰ τὸ νὰ δίδεται τροφή εἰς ὅλα τὰ πτερωτὰ καὶ τὰ ὄρνεα, τὰ ἐπικαλούμενά τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Καὶ θνητὸς ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο ν' ἀναβῆ ἐκεῖ, οὐδὲ νὰ καταβῆ, ἐκτὸς ἂν ἦτον οὐρανοπετής. «Οὐδέ κεν ἀμβαίῃ βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίῃ». Καὶ τ' ἄντρα τριγύρω ἐφύσων ὡς κινύραι τῆς νυκτὸς εἰς τὸ σκότος, κ' ἡ ἠχὼ ἔμελλε τοὺς στρυφνοὺς διαφορομένους χρησμούς της. «Ἐθέλω εἰπεῖν τί — τί ; — Λέξον ὡς ἐρῶ — ἐρῶ». * Καὶ τὰ ἄστρα κατέφεγγον ὅλην τὴν κοιλάδα, ὡς ἀφιερωμένα, καὶ . . . ὁ γαλαξίας, κ' ἡ Πήγη, καὶ ἡ Πούλια, καὶ τ' Ἀμάξι, καὶ οἱ δύο Ἀδελφοί, ὁποῦ τελευταῖοι ἐβασίλευον πέραν ἐκεῖ, εἰς τὰ καταμέλανα βουνὰ τῆς Στερεᾶς, εἰς τὸ ἀνάβαθρον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ Πήλιον. Μόνον μία νεραίδα ἐρημικὰ βαθυπλόκαμος ἀπετόλμα τὴν νύκτα καὶ κατήρχετο εἰς τὸ ρεῦμα, κ' ἐμπιστευομένη εἰς τὸ ἐχέμυθον τῆς νυκτὸς ἀπέβαλλε τὸν πέπλον,

* Ἡ ἔννοια τοῦ ἀρχαίου ἐπιγράμματος εἶνε : Εἶπε ὅτι τὴν ἀγαπῶ — θὰ τὸ πῶ.

κ' ἐλούετο εἰς τὰ κρύα νερὰ τοῦ λάκκου, τῆς στέρνας, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μύλου, ἐπάνω τῆς στέγης. Καὶ δυὸ δειλά ὄμματα σατύρων, νεόπλαστοι βλαστοὶ τῆς αἰπολικῆς γενεᾶς, προέκυπτον διὰ μέσου τῶν κλάδων, ὑψηλὰ εἰς τὰ δένδρα, καὶ ἠγωνίζοντο ν' ἀνακαλύψωσι τὸ μυστήριον τῆς καλλονῆς ἐκεῖ εἰς τὸ σκότος. Καὶ τότε ἡ ἠγὼ θὰ ἠδύνατο καθὼς τὸ πάλαι, εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ Ἐρῶντος, νὰ ἐπαναλάβῃ: Ἐρῶ, ἐρῶ.

Ὁ Σταμάτης ὁ Καρδοπάκης δὲν εἶχε χορτάσει τὸν ὕπνον. Θὰ ἦτο μία μετὰ τὰ μεσάνυχτα καὶ ἡ Σοφία δὲν εἶχεν ἀποκοιμηθῆ ἀκόμη — τόσον νέα (εἶχε λάβει) πικρὰν πείραν τοῦ κόσμου. Ἡ μικρὴ Λουκρητία εἶχε κλείσει τὰ ὄμματα, διότι ἦτο μόλις δεκαεπτὰ ἐτῶν καὶ δὲν εἶχε γνωρίσει ἀκόμη τὰ πάθη καὶ τὰ βάσανα. Εἰς τὰς ὥρας ἐκείνας τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς οἰγῆς, ὅταν ἡ αὔρα ἢ ἔσπερινὴ εἶχεν ἀποκάμει νὰ πνέῃ καὶ ἄνεμος ὄρθριος δὲν ἐφύσα, καὶ ἦτο ζέστη φθινοπωρινή, διώκτρια τοῦ ὕπνου—καὶ τὰ ἄστρα, ὡς μαγευμένα, τρέμοντα ἐφεγγον ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ ἄπειρον—τότε ἠκούσθη θροῦς, κρότος μαλακός, ἐπαισθητὸς εἰς τὰ ὄτα τῆς Σοφίας. Ἦκούσθησαν ἀόριστοι ψιθυρισμοί, ἀμυδροὶ ἦχοι, ὡς ὀμιλῖαι ἀνθρώπων ἐν ὄνειρῳ. Ἡ νέα ἀνεσηκώθη ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου τῆς, στηρίζουσα εἰς τὸν βραχίονα τὴν παρεϊάν καὶ ἠκροάσθη. Οἱ ψιθυροὶ, ἂν καὶ πολὺ ἥρεμοί, τῆς ἐφάνηκαν πράγματι ὑπαρκτοί, καὶ δὲν τὴν ἐπλάνα ἢ φαντασία, οὔτε τὴν ἐγέλων τὰ ὄτά τῆς.

Ἄνελογίσθη τότε τί τῆς εἶχεν εἰπεῖ ὁ γέρο-Καρδοπάκης, ὅταν ἔφθασε τὸ δειλινὸν εἰς τὸν μύλον. Εἰς τὰ Βουρλίδια, ἐκεῖ κάτω, ὄχι μακρὰν τοῦ χωρίου, ὅπου ἀπείχε μιᾶς καὶ πλέον ὥρας δρόμον ἀπεδῶ, ἐκεῖ ἦτο καταφύγιον καὶ τόπος συναντήσεως διὰ τοὺς (γύρω στὸν μύλον τῆς Σάββαινας) νέους κυνηγούς, διὰ μερικὸν νταροῦς βοσκούς τῆς νέας γενεᾶς, ὅπου ἐφύσων αὐλὸν καὶ ἔψαλλον κινύραν, ἀκόμη καὶ διὰ ξεπεσμένα ἀρχοντόπουλα τῆς μικρᾶς πολίχνης, ὅπου ἠσχολοῦντο εἰς «ἐργολαβίας» καὶ ἐπιχειρήσεις ἐρωτικᾶς. Ὁ γέρο-Σταμάτης, ἂν δὲν ἠπατήθη, ἢ δὲν ἠθέλε νὰ «πουλήσῃ δούλεψιν», εἶχεν ἀκούσει, εἰς τὸ πέρασμά του, σχέδια καὶ μηχανορραφίας μελετωμένας μεταξὺ τῶν νέων αὐτῶν, ἐξ ὧν εὔρε πέντε ἢ ἕξ συνηθροισμένους εἰς τὴν δροσερὰν κοιλάδα τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Φαίνεται ὅτι ἐπρόκειτο, καθὼς ὑπόπτευσεν ἐκ τῶν ὅσα ἠκουσεν ὁ εὐθυμὸς γέρον, «γιὰ νὰ κλέψουν ἢ τὴν Σοφίαν ἢ τὴν Λουκρητίαν». Ἐγίνοντο δηλαδὴ μελέται περὶ ἀπαγωγῆς τῆς μιᾶς τῶν δύο ἀδελφῶν ὑπὸ τῶν ἐρωτῦλων ἢ τῶν «κυνηγῶν»

ἐκείνων. Καὶ εἰς τὰ συμβούλια ταῦτα ἦτο παρών, ὡς ἐμαρτύρει ὁ Καρδοπάκης, καὶ εἰς τῶν νεωτέρων συγγενῶν τοῦ μακαρίτου Ἀγάλλου, ἀνεψιός του ἐξ ἀδελφοῦ. Ἦτο μάλλον θετὸς υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ τόσον χειρότερα. Διότι καὶ χρηματικῶς καὶ ἔρωτικῶς ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐνδιεφέρετο εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Οἱ συγγενεῖς λοιπὸν τοῦ Ἀγάλλου, ὡς ἔλεγεν ὁ γέρο - Σταμάτης, «εἶχον τὴν οὐρά τους μέσα σ' αὐτὴ τῇ βρωμοδουλειᾷ». Εἶχον διπλοῦν συμφέρον, νὰ δυσφημισθῇ ἡ νεαρὰ χήρα, διὰ νὰ καταφάγουν αὐτοὶ τὴν κληρονομίαν.

Ἡ Σοφία ἔτεινε ἰσχυρῶς τὰ ὄψα, καὶ οἱ ψίθυροι ἐγίνοντο εὐκρινέστεροι. Τότε ἐσηκώθη σιγά, ἐπάτησε μὲ τοὺς πόδας γυμνοὺς δύο βήματα, καὶ ἤνοιξεν ἐν μικρὸν συρτάρι εἰς χαμηλὸν σκαμνοτράπεζον παρὰ τὸν τοῖχον.

Τὴν στιγμὴν ποῦ ἤνοιξε τὸ συρτάρι ἐνθυμήθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰ θεῖα. Ἐστράφη, κ' ἔκαμε τρεῖς σταυροὺς πρὸς τὸ εἰκόνημα ὑπὸ τὸ τρέμον γλυκὺ φῶς τοῦ κανδηλίου, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ὄνειρον αἱ τρεῖς διαλάμπουσαι μορφαί. Εἶτα ἐπανεστράφη πρὸς τὸ ἐπιπλον, ἐβύθισε τὴν χεῖρα, κ' ἔλαβεν ἐκεῖθεν ἓν ρεβόλβερ.

Ἦτο τὸ περίστροφον τοῦ μακαρίτου τοῦ ἀνδρός της, ὅστις τὴν εἶχε νυμφευθῆ ἀπὸ ὄψιμον ἔρωτα, κ' ἐφάνη τόσον καλὸς πρὸς αὐτήν. Ἡ Σοφία τὸ ἐξέθιξεν εἰς τὴν χεῖρα, ἐβεβαιώθη, ἂν καὶ τὸ ἤξευρεν, ὅτι ἦτο γεμᾶτον, ἐστάθη μίαν στιγμὴν, διὰ νὰ ἀκροασθῇ ἀκόμη. Δὲν ἀπεφάσισε νὰ ξυπνήσῃ τὴν ἀδελφήν της, ἥτις εἶχε ἀποκοιμηθῆ πρὸ μικροῦ.

Ἐβάδισε τρία βήματα πρὸς τὴν θύραν τὴν ἄνευ παραθύρου, ὅπισθεν τῆς ὁποίας ἔρρεγγεν ὁ γέρο-Σταμάτης. Ἐκυψε, τοῦ ἔθιξε τὸν ὄμον, τὸν ἔσεισεν. Ὁ γέρον ἐβλεπε νεανικὰ ὄνειρα εἰς τὸν ὕπνον του. Μόλις ἠσθάνθη τὸ σεισμον, ἐγύρισε νὰ στραφῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρόν, κ' ἐμορμύρισε μὲ θρηνώδη φωνήν :

— Τί μὲ πικραίνεις, Κατερίνα, Κατερινάκι μου ; . . . Γονάτισα, μοιρολόγησα ἀπάνω στὸν τάφο σου, σὰ γυναῖκα . . . σου εἶπα τόσα λυπητερὰ τραγούδια.

Ἐνθυμεῖτο τὴν μακαρίτισσα τὴν γυναϊκά του, ὅπου τὴν εἶχε θάψει πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε παρηγορηθῆ διὰ τὴν στέρησίν της.

— Μπάρμπα Σταμάτη, σήκω ! . ἦρθαν κεῖνοι ποῦλεγες . . . Μᾶς περικύκλωσαν ἀπόξω.

Καὶ πάλι τὸν ἔσεισε σφοδρότερον εἰς τὸν ὄμον. Ὁ γέρο-Σταμάτης ἔτριψε τὰ ὄμματα, ἔκαμε ν' ἀνασηκωθῇ, καὶ πάλιν ἔπεσεν

εἰς τὸ πενιχρόν, σκληρόν προσκέφαλον ἢ κεφαλή του. Ἐν τοσοῦτῳ τὴν ἀνεγνώρισε.

* — Τί μολογᾷς, Σοφία; τῆς εἶπε. Γλυκὸς ὁ ὕπνος τὴν αὐγή.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη αὐγή, μάρμαρα-Σταμάτη, εἶπεν ἀγωνιῶσα ἡ Σοφία, μὰ εἶνε ἀπόξω, εἶνε... ποῦ τὸ μάτι τους νὰ βγῆ!

— Καὶ τί θὰ καταλάβῃς νὰ τοὺς βγῆ τὸ μάτι, Σοφία; εἶπεν ἐμπνεόμενος εἰς ἀντιλογίαν, μὲ ὄλην τὴν νύσταν του, ὁ Καρδοπάκης. Μήπως θ' ἀποχτήσης ποτέ σου ἐσὺ τρία μάτια; Πάντα μὲ δύο μάτια θάσαι.

— Ἄχ! χρειάζονται τέσσαρα μάτια τὴν ὥραν αὐτὴν, ἀπήντησε μὲ πάθος ἡ Σοφία.

Ἐκράτησε τὸν γέρον ἀπὸ τῶν δύο ὤμων, καὶ τοῦ εἶπε μὲ τόσον ἀπαλὴν, ἀλλὰ καὶ λεπτὴν φωνήν, ὥστε καὶ κωφὸς θὰ ἤκουε:

— Ἀκοῦς, γέρο; . . . ἦρθαν ἐκεῖνοι, νὰ μᾶς κλέψουν τὴν Λουκρητία, ἢ νὰ μᾶς πάρουν τὸν μύλο καὶ τὰ κτήματα. . . Ἐγὼ ἐδῶ τὸ ρεβόλβερρο . . . Σήκω, νὰ ἰδοῦμε τί θὰ κάμωμε. . . μὴ μᾶς σπάσουν τὴν πόρτα, γέρο-Σταμάτη.

Ὁ γέρον ἔτριψε τὸ μέτωπον, τὴν κεφαλὴν, καὶ τοὺς κροτάφους του, καὶ εἶπε:

— Τότε, σιωπὴ. Μὴ μᾶς ἀκούσουν. . . Τσιμουδιὰ μὴ βγάλῃς . . . γιὰ νὰ νομίζουν πῶς δὲν εἶν' ἐδῶ κανεὶς.

— Ἄ! ὅσο γι' αὐτό, εἶπεν ἡ Σοφία, θὰ μπορούσαμε νὰ κάμωμε τὸν ψόφιο, μάρμαρα-Σταμάτη. Τί σὲ θέλαμε σένα; . . . Μάρμαρα, νὰ φύγῃς. Νὰ φερθοῦμε. . .

— Ἀμέσως! ἀλέστα! βάρ'τα χάλιασ'τα! ἔκραξε τότε ὁ Καρδοπάκης καὶ ἀνεπήδησεν ἀπὸ τὴν στρωμνὴν του.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐξυπνήσει κ' ἡ Λουκρητία, ὡς νὰ τῆς ὠμίλησέ τις καθ' ὕπνον εἰς τὸ ὄτιον καὶ νὰ τῆς εἶπε: Σήκω. Ἐσηκώθη, ἔτριψε τὰ μάτια της, κ' εἶπε:

— Τί τρέχει;

Οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἔλθει πράγματι ἔξωθεν τοῦ μύλου, κ' ἡ Σοφία δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ εἰς τὴν ἀϋπνίαν της. Ἦσαν τρεῖς νέοι κρατοῦντες τουφέκια, ὁ Κῶτσος ὁ Κ., ὁ Ἀντώνης ὁ Β. καὶ ὁ Ἀλέκος ὁ Π., δημοδιδάσκαλος «ἀριστοβάθμιος» τῆς νέας ἐποχῆς. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος ἴσως εἶχε μέσα του σκοπὸν καὶ ἀπόφασιν, τῇ βοηθείᾳ τῶν φίλων του, τοὺς ὁποίους εἶχε κατηχῆσει, ν' ἀρπάσῃ τὴν Λουκρητίαν, νὰ τὴν στεφανωθῆ λάθρα, καὶ νὰ λάβῃ τὴν προῖκά της διὰ ψυχολογικῆς βίας ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τῆς Σοφίας ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου. Ὁ δεῦτερος, ὅστις ἦτο

συγγενῆς τοῦ ἀποθανόντος, μὲ ἀπροθυμίαν ἐφαίνετο νὰ ἐπινεύη εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο, μὲ τὴν πλαγίαν σκέψιν νὰ στενοχωρήσῃ τὴν Σοφίαν, διὰ νὰ «τὸ κάμη χειρότερα», ὡς ἔλεγεν. Ὁ τρίτος ἤρ-
χετο ἀπλῶς διὰ «ρομάντζα», ὅπως λάβῃ πείραν πῶς κλέπτονται τὰ κορίτσια.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅταν εἶχε σηκωθῆ ἡ Λουκρητία, ἠκούσθη βραδὺς καὶ μελετημένος κτύπος εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε κρούσει τὴν θύραν, ἐφαίνετο ὅτι ἐκτύπα ἄλλο τόσον ἢ καρδιά του, καὶ δὲν ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν κτύπον δευτέραν καὶ τρίτην φοράν. Ἐν τούτοις μετὰ δύο λεπτὰ δευτέρος κτύπος ἠκούσθη, ἀκόμη μαλακώτερος.

Εἰς τὸν κτύπον τοῦτον ἀπήντησεν ἄλλος κρότος, γνώριμος εἰς ὅλων τὰς ἀκοάς. Ἡ Σοφία ἔσυρε τὴν σκανδάλην τοῦ πιστολίου της καὶ ἀνεσήκωσε τὸν λύκον.

Συγχρόνως ἠκούσθησαν ψιθυρισμοὶ ἔξωθεν, ὡς νὰ συνεννοοῦντο μεταξύ των οἱ πολιορκηταί. Κάτωθεν τοῦ μικροῦ πατώματος πρὸς τὸν τοῖχον ἤχησεν ἀλλόκοτος, ἀσυνήθης κρότος.

Ἡ Σοφία ἔβαλε τὸν δάκτυλον στὸ στόμα καὶ ἀκουσίως ἐγέλασε.

— Τὴν φτερωτή... Τὴν φτερωτή σπάζουν· γιὰ νὰ μπουῖν ἀπ' τὴ μιλότρουπα.

— Ἐκεῖ εἶνε διαβολότρουπα, εἶπεν ὁ γέρον Σταμάτης.

Καὶ συγχρόνως χωρὶς νὰ συμβουλευθῆ τὰς δύο κόρας, ἔβαλεν ἀγρίαν φωνήν :

— Μωρέ, τί κόσμος εἶν' ἐδῶ; Στοιχεῖα ἤρθαν ἀπόξου, νὰ μᾶς φοβερίζουν; Ξορκίζω σε, Σατανᾶ... Δὸς μου τὸ τουφέκι νὰ ρίξω. Ἄνοιξε τὸ παράθυρο, ψηλά, ψηλά, ἀπ' τὸν φεγγίτη ἐκεῖ!..

Ἡ θεατρικὴ αὐτὴ κραυγὴ ἔσχε τὸ ἀποτέλεσμά της. Πρῶτος ὁ δημοδιδάσκαλος ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀποχωρήσεως. Δεύτερος τὸν ἐμιμήθη ὁ συγγενῆς τοῦ μακαρίτου, καὶ τελευταῖος ἔφυγεν, ἅμα εἶδεν ὅτι ἀπεμονώθη, ὁ Κ., ὁ ἐπιχειρηματίας καὶ ἑραστής τῆς Λουκρητίας. Καὶ οὕτως ἐφηρμόσθη καὶ ἐδῶ, ὅπως πάντοτε, τὸ Εὐαγγελικόν : **Καὶ ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.**

ΤΑ ΒΕΝΕΤΙΚΑ

Ἡ ἐκκλησιὰ ἐδιάβαζε, Κυριακὴν πρωί, κ' ἡμεῖς οἱ δύο, ὁ Νικολὸς τοῦ Ἀγιώτη κ' ἐγώ, ἐπήραμεν, ἐκεῖνος τὸ ζεμπίλι στὸν ὦμον — εἶχε βάλει μέσα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μικρὰ ὀψώνια διὰ τὸ ἐξοχικὸν γεῦμά μας, καὶ τὸ σίδηρον τῆς σκαπάνης—ἐγὼ δὲ ἐκρά-
τουν ἐπιδέξια, τάχα ὡς ραβδίον ὁδοιπορίας, τὸ ξύλον ἢ τὸ
στηλιάρι τῆς τσάπας αὐτῆς, κ' ἐκινήσαμεν εἰς μελετημένην
ἐκδρομὴν.

Εἶχε κάμει ταξίδια ὁ Νικολὸς ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον, μὲ τὴν γολέ-
ταν τοῦ πατρὸς του, εἰς κύκλους τριῶν ἐνιαυτῶν, καὶ τώρα, τὸ
φθινόπωρον τοῦ 187..., ὁ γέρο-Ἀγιώτης εἶχε δέσει τὴν σκούναν
του, ἀπὸ τὴν Κολώναν τῆς ἀγορᾶς, ὅπως ἐσυνήθιζον οἱ καρα-
βοκυροὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου, εἰς τὸν μικρὸν λιμένα, κ' ἐκάθισε
νὰ διαχειμιάσῃ εἰς τὴν ἐστίαν του. Ὁ ὀμήλικος φίλος μου, ὁ
Νικολός, εἶχε μβαρκάρει τὸ πρῶτον πρὸ τριῶν χρόνων, κατὰ Μάρ-
τιον, ἀφήσας μισὰ τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου, κ' ἡμᾶς τοὺς
συμμαθητὰς του ὀρφανούς. Κατὰ πᾶν φθινόπωρον ὁ Νικολός
ἐπανήρχετο σοφώτερος ἀπὸ τὰ ταξίδια. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ποῦ
εἶχεν ἀρμενίσει διηγεῖτο εἰς ἡμᾶς τοὺς στασίμους, τὰ ὀστρεῖδια
τοῦ βράχου, ὅπως μᾶς ὠνόμαζεν, ὅλα τὰ θαύματα ὅσα εἶδεν· εἰς
τὸ ὄρος Ἄθω, ὅπου εἶχον μετακομίσει ἀπὸ τὰ μετόχια τῶν ἐσο-
δίων τῆς χρονιάς εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων, τὸ Χιλιαντάρι, ὅπου
εἶχε μάθει καὶ ἄλλας σλαβωνικὰς λέξεις, καὶ τὸν στίχον τοῦτον :

Χιλιαντάρα μοναστήρα
ντόμπρα ντόμπρα κουκουλίτσα.

Εἶχεν ἀκούσει προσέτι καὶ τὸ *Ἄξιόν ἐστιν* εἰς τὴν γλῶσσαν
ἐκείνην : «Ντόστονο ἔστ γιακοβώ, Ιστίνο μπλαζίτιττα Μπογορό-
διτς...» Εἰς τὴν Σαλονίκην πάλιν εἶχεν ἐκμελετήσῃ τὰ ἦθη
τῶν Ἑβραίων, καὶ διηγεῖτο πῶς ἓνα χωριατόπουλο, πρώτην
φορὰν ἐλθόν, καὶ ἰδὸν Ἑβραῖον μὲ μακρὰ ρούχα καὶ γένεια, τὸν
ἐξέλαβεν ὡς παπᾶν, κ' ἔσπευσε νὰ βάλῃ μετάνοιαις· τότε πλήθος

Ἰουδαίων ἐλθόντες ἐνέπαιζον τὴν ἀκακίαν τοῦ παιδίου, ἀπαιτοῦντες ὅλοι τὴν ἰδίαν χριστιανικὴν ὑπόκρισιν, καὶ λέγοντες : «Κάμε καὶ τοῦτο τὸ παπᾶ, μετάνοια, κουζούμ' κάμε καὶ τ' ἄλλο τὸ παπᾶ μετάνοια . . . » Εἰς τὴν Σμύρνην πάλιν εἶχεν ἀκούσει τόσες περιπαθεῖς πατινάδες εἰς τὸν Φραγκομαχαλᾶν, καὶ εἶχεν ἀπολαύσει εἰς τὴν Ἁγίαν Φωτεινὴν τὴν ψαλμοφδίαν τοῦ «Νικολάου Σμύρνης».

Τὴν χρονιὰν ἐκείνην, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὴν πατρίδα, θὰ ἦτο τότε ὡς δεκαννέα ἐτῶν, ἐγὼ δὲ ἤμην σχεδὸν δύο ἔτη νεώτερος, τρέφων φιλίαν πρὸς ἐμέ, μού ἐνεπιστεύθη τότε (μού διηγῆθη)—ὅπως δὲν ἦσαν σπάνια αἱ διηγῆσεις αὐταὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους· λ.χ., ὁ δεῖνα παλαιὸς κλέφτης, καὶ ἀγωνιστής, ξηνητευμένος τόσα χρόνια, ἐξόριστος εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἢ καὶ πρόφην ληστής, φυγόποινος ἢ δραπέτης, ἔτυχε νὰ συναντηθῇ μ' ἓνα «καραβᾶν», καταγόμενον ἀπὸ μίαν τινὰ νῆσον τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἅμα τῇ γνωριμίᾳ, κ' ἐπάνω εἰς τὸ κέρασμα, ἄρχισε νὰ τοῦ διηγῆται πῶς εἰς τὰ 23 ἢ τὰ 25, ὅταν ἦταν λιάνης, στρατιώτης τοῦ Καρατάσου, εἶχε ζήσει μακρὸν χρόνον εἰς τὴν νῆσον ἐκείνου τοῦ караβᾶ· μὲ χαμηλὴν φωνήν, καὶ μ' ἐμπιστευτικὸν τρόπον τοῦ ἀπεκάλυπτε πῶς εἰς ἓνα ξωκλήσι, ἀντικρὺ στὸ Κάστρο τοῦ Βοριᾶ, ἐκεῖ ποῦ ἀγριεῖ καὶ πλήττει τοὺς βράχους τὸ κῦμα, ὅπου βοῖζουν ἢ ρεσματιεῖς καὶ ἀντιλαλοῦν τὰ σπήλαια, καὶ ὁ χεῖμαρρος κατέρχεται δρομαῖος κατὰ τὸ ρέμμα καὶ τοὺς βράχους καὶ τῆς ἀμμοῦδες τῆς βαθειᾶς, ἐκεῖ στὸ ἐρημοκκλήσι, ὅπου τὸ λένε Παναγία Ντομάν, ἀντίκρου στὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησιᾶς εἶνε χωμένα γρόσια, φλωριά βενέτικα. Τὴν ὥραν ποῦ βγαίνει ὁ ἥλιος, καθὼς θὰ κτυπήσῃ τὴν κορυφὴν τοῦ σουβλεροῦ βράχου, — τὸν λέγουν Μύτικα, — ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου πέφτει ὁ ἴσκιος τῆς κορυφῆς τοῦ Μύτικα, ἐκεῖ νὰ σκάψουν — ἄχ! νὰ μπορούσε ὁ γέρο-λεβέντης, ὅπου τᾶλεγε, νὰ κάμη φτερά, νὰ βρεθῇ ἓνα πρῶτὸ στὸ μέρος ἐκεῖνο· πλὴν τὰ φτερά του ἦσαν κομμένα τώρα—καὶ θὰ εὔρουν ἄλλοι τὰ γρόσια.

*Ἐνα τοιοῦτον γέρο-λύκον παλαιὸν εἶχε συναντήσει, φαίνεται, ὁ νεαρὸς Νικολὸς εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς τὰ παράλια, ὅπου εἶχε προσεγγίσει ἡ γολέττα, καὶ τοιαύτην ἱστορίαν ἐκείνος τοῦ εἶχε διηγῆθῃ. Καὶ ἅμα ἦλθεν ὁ φίλος μου ἔσπευσε νὰ μὲ κάμη κοινωνὸν τοῦ μυστικοῦ, ἢ μέτοχον τῆς ἐπιχειρήσεως. Χάριν μεγαλύτερον κύρους, ὡς περιεργος καὶ μνήμων ὅπου ἦτο, μού διηγεῖτο πολλὰ καὶ ἄλλα ἐγχώρια θρυλήματα.

— Ξέρεις πόσοι καὶ πόσοι ἔχουν εὐρῆ γρόσια στὰ παλαιὰ

χρόνια ! . . 'Ο παλποῦς σου, ὁ γέρο-Μωραΐτης ὁ 'Αλέξανδρος, ποῦ ἔχεις καὶ τὸ ὄνομά του, δὲν ἤρε τον μαμιτζᾶ (δηλαδὴ μακρὸν ὑπόδημα ἢ μπότταν) μὲ τὰ βενέτικα, στὴν ἀγκωνὴ τοῦ κατωγειοῦ, στὸ σπῆτι μὲ τὴν αὐλὴν τὴν μεγάλη, ποῦ τὸ ἔχει τώρα ὁ γιγιός του ὁ Δήμαρχος, ὁ μπάριπας σου ; . . . 'Ο γέρο-Χατζηραφτιάκης, ποῦ ζῆ ἀκόμα—δὲν πᾶς νὰ τὸν ἐρωτήσης, ἀγκαλά . . . δὲν θὰ σοῦ τὸ πῆ—δὲν ἤρε μίαν τζάρα (ἢ πιθαράκι) γεμάτη φλουριά, στὴν πεζοῦλα τῆς αὐλῆς τον, ποῦ τὴν ἐχάλασε γιὰ νὰ τὴν ξαναφτιάση ; . . . Τὴν γρηὰ τὸ Μπραϊνὼ τσ' 'Αλεφάντους δὲν τὴν ὠνείρεψε νὰ πάη νὰ σκάψη στὸ 'Ερμο-Κάστρο, μὲ ἄλλες δυὸ μαζι—τὴ γρηὰ Καλοεδίτσα καὶ τὴ Σεβαστάκαινα—κ' ἐπῆγαν, κ' ἤυραν τὰ γροσία ; Νὰ τῆς ἐρωτήσης, δὲν τὸ μαρτυροῦν, μὰ τὰ ἤυραν . . . Τὸ πλεῖο παράξενο ἀπ' ὅλα ἦτον τὸ συμβὰν τοῦ γέρο-Σκοινᾶ. Ἀπὸ ποῦ, θαρρεῖς, ἔγεινε καπετάνιος, μὲ δυὸ καράβια, ὁ Γιάννης ὁ Σκοινᾶς ; Εἶχε ἐργάτες στὸ χωράφι, κάτω ἀπ' τὴν 'Αραδιά, κατὰ τὸ γιαιλό, κοντὰ στὸ ρέμμα. Ἦτον Σάββατον βράδυ. Ὅλη μέρα ξεσχάλωναν, βοτάνιζαν, ἔσκαβαν. Κατὰ τὸ δειλινό, σὰν ἄρχισε νὰ γέρνη ὁ ἥλιος, ὁ ἕνας ὁ ἐργάτης, ἐκεῖ ποῦ ἔσκυφτε στὴ δουλειά του, κ' ὁ Γιάννης, μὲ τὸ τσιμποῦκι του ἀναμμένο, ἐκάθητο σ' ἕνα μεγάλο κούτσουρο, καὶ τὸν ἐκύτιαζε πῶς δουλεύει, δύο-τρία βήματα παρέκει, ἐκεῖ ὁ ἐργάτης βρίσκει κάτω στὴ γῆς ἕνα τάλλαρο, κολοννάτο. Καὶ νὰ ἤθελε νὰ τὸ κρύψη δὲν θὰ μποροῦσε, γιὰτὶ ὁ γέρος ἦτον καταμπροστά του. « Ἀφεντικό, τοῦ λέει, κύτταξε τί ἤυρα. Μὲ σοῦ ἔπεσε ; » 'Ο Γιάννης ἔκαμὲ πῶς ἔψαχνε στὴν τσέπη του, κ' εἶπε : « Τφόντι, ἐμένα μῶπεσε ». Καὶ ἔλεγε σὰν ἀλήθεια, γιὰτὶ τοῦ ἔπεσε πράγματι στὸν λαχνό . . . « Καλά, εἶπε, θὰ σοῦ δώσω τὰ βρεθίκια ». Τᾶρπαξε, καὶ τῶβαλε στὴν τσέπη. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ, καὶ μὲ μάτια τέσσερα, ὁ Σκοινᾶς, γιὰ νὰ μὴν τὸν καταλάβη ὁ ἐργάτης—ἀπὰν' ἀπ' τὸ κεφάλι τους ἦταν ἕνας πεῦκος, μεγάλο δένδρον ὁ μεροκαματιάρης ἄνθρωπος, καθὼς ἔσκυφτε κ' ἔσκαβε, δὲν ἔβαλε ὁ νοῦς του νὰ κυττάξῃ καταπάνω. Θὰ πῆς, γιὰτὶ ; Δὲν ἦτο κισμέτι, τόσο ἦτον τὸ ριζικό του, ἢ μοῖρά του ἦτον νὰ σκύφῃ καὶ νὰ σκάβῃ. 'Ο γέρο-Σκοινᾶς ὅμως, καθὼς ἐκάθητο ἀναπαυτικὰ μὲ τὸ τσιμποῦκι του, πολὺ βολικὰ τοῦ ἤρχετο νὰ κυττάξῃ καταπάνω, στὸν πεῦκο. Καὶ τί βλέπει ; ἕνα δι-σάκι παμπάλαιο, πέτσινο, καταμονγλιασμένο, ἐκρέματο ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ κλωνάρια τοῦ παλαιοῦ δένδρου. Πέρασε μισὴ ὥρα. 'Ο ἥλιος ἔγερνε, καὶ κατέβαινε γιὰ νὰ κρυφθῆ στὸ βουνό, στὴ μεγάλη στεριά τὴν ἀντικρυνή. Τότε γυρίζει ὁ γέρο-Σκοινᾶς, καὶ

λέει στους τρεῖς ἢ τέσσερες νομάτους ὁποῦ εἶχε γιὰ νὰ τοῦ ξανοίξουν τὸ χωράφι: «Ἐπειδὴς ξημερώνει Κυριακὴ αὔριο, παιδιά, ἄς σχολάσουμε νωρίτερα, δὲν πειράζει. Βάλτε το γιὰ τὸ χωριό, κ' ἐγὼ θὰ μείνω παραπίσω· θέλω νὰ κατεβῶ ὡς τὸν γιαλό, νὰ πλύνω τὰ ποδιάρια μου—καὶ μπορεῖ νὰ σᾶς φτάσω στὸν δρόμο· ἀλλοιῶς περνᾶτε ἀπ' τὸ σπῆτι, ν' ἀφήστε τὰ σύνεργα, νὰ σᾶς κερᾶση ἢ κυρὰ καὶ τὸ σουρούπωμα σᾶς βρῶσκω κάτω στὴν πιάτσα, καὶ σᾶς δίνω τὰ μεροκάματα» — «Καλό, ἀφέντη». Ἐκεῖνοι ἔκαμαν κατὰ τὴ ράχη, κι' ὁ γέρο-Σκοινᾶς κατὰ τὸ ρέμμα. Κεῖνοι ἐτράβηξαν τὸν ἀνήφορο, κι' αὐτὸς ἐκρῦφθη μὲς τὸ ὄρμάνι. Κεῖνοι ἐκύνταζαν τὸν δρόμο τους, κι' αὐτὸς εἶχε τὸ μάτι κολλημένο στὸν πεῦκο. Σὰν ἀλαργάρισαν ἐκεῖνοι, αὐτὸς ἐξύγωσε, κι' ἀνέβη ἀλαφρὸς στὸ δένδρο, κ' ἐκαβαλλίκεψε τοὺς κλώνους, κ' ἐξεκρέμασε κεῖνο ποῦ ἐφαίνετο σὰν δισάκκι ἀραχνιασμένο, μιὰ χαρά, καὶ τὸ δισάκκι σάπιο ἔρρηψε ὄλο, καὶ τὰ κολοννᾶτα πετάχθησαν σωρὸς, κάτω στὸ χῶμα. Κ' ἔτσι μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ ἔχτισε ὁ γέρο-Σκοινᾶς ἀνώγεια καὶ κατώγεια, κ' ἐσκάρωσε σκάφες, κι' ἀρμάτωσε ἄρμενα. Καὶ θαρρῶ πῶς θὰ ἔξαχσε νὰ δώση καὶ τοῦ φτωχοῦ ἐργάτη τὰ βρεθίκια ποῦ τοῦ ἔταξε.

Ὁ Νικολὸς ἦτον στοχαστὴς πολὺ, καὶ εἶχε ἐκλέξει καλῶς τὴν ὥραν. Οὐδὲ πιθανὸν ἦτο νὰ συναντήσωμεν ἄνθρωπον καθ' ὁδὸν τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς Κυριακῆς, πλὴν ἐὰν μακρόθεν ἐφαίνετο ὡς σκιά κανέν κρυπτόμενον εἰς τὴν διάβασίν μας βοσκοπούλον ἢ ἂν διεκρινόμενον ὀπισθεν τῶν πυκνῶν θάμνων κάπου τὸ Ἰνδαλμα παιδίσκης τινὸς βοσκοπούλας, ποῦ νὰ ἐξαφνίζετο καὶ νὰ ἐφάνταζε κάπου ὡς ζωντανὸν σκιάχτρον. Κ' ἐγὼ ἐκράτουγ τὸ πέλεκον τῆς σκαπάνης ὡς ράβδον, κ' ἐκεῖνος εἶχε τὸ σίδηρον μέσα στὴν σπειρίδα τὴν πλεκτήν. Καὶ μοῦ ξανάλεγε στὸν δρόμον πῶς ὁ γέρο-κλέφτης ὁ παλαιός, μὲ τὰ μουστάκιά του ἀγκίστρια δεμένα ὀπισθεν τῶν ὠτων, τοῦ εἶχε διηγηθῆ τὴν ἱστορίαν.

Βέβαια μὲ τὸν Καρατάσον ἦτον παλλικάρι κι' αὐτὸς. Λοιπὸν ὁ θησαυρὸς περὶ οὗ ὁ λόγος, χιλιάδες φλωριά, ὄλο βενέτικα, ἦτο θαμμένος σιμὰ εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Κεχριάς, ἀπ' ὀπίσω ἀπ' τὸ παλαιὸν μοναστηράκι, κατὰ τὴν μικρὴν πόρταν, σύρριζα εἰς τὴν νοτιανατολικήν, ὅπου ἦτον ὄλη κατηρειπωμένη τώρα, καὶ τὸ μονύδριον ἐρημον ἀπὸ πολλοῦ. Καὶ ἀντικρὺ εἰς ἓνα μεγάλον βράχον, πάντοτε τὴν ὥραν ποῦ θὰ ἐψηλῶνεν ὁ ἥλιος δυὸ κοντάρια, ἢ τρεῖς καλαμιές—δι' ὅλα εἶχε προνοήσει ὁ Νικολός, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισε νὰ πάρωμεν μαζί μας κανέν τοιοῦτον μέτρον, διὰ

νὰ εὐρωμεν τὸ ὕψος τοῦ ἡλίου—ἐκτὸς ἂν θὰ μᾶς ἐχρησίμευε πρὸς τοῦτο τὸ στηλιάρι τῆς τσάπας ὅπου ἐκράτουν ἔγῳ—ἐκτὸς πάλιν ἂν τὸ ξύλον τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσῃ διὰ μέτρημα τῶν ἰδίων πλευρῶν μας, οἵτινες ἐπιθυμοῦντες χρήματα (λέγει ὁ Δαυὶδ : *ἐπιθυμία ἀμαρτωλοῦ ἀπολεῖται*, καὶ ὁ Σολομὼν λέγει : *ἐπιθυμῖαι ἀνδρας κτείνουσι*) δὲν ἐβλέπαμεν ἔμπρὸς μας τὴν πρὸς τοῦτο ἄγουσαν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι, καὶ πλεῖστοι Γραικοί, γνωρίζουσιν, ἐργασία, οἰκονομία κατ' ἀρχάς, εἶτα ἀσπλαγχνία, τοκογλυφία, ἐκμετάλλευσις ὄλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων—ἐκεῖ ἄρα ὅπου ἔμελλε ν' ἀπλωθῇ τὴν ὥραν ἐκείνην ἢ σκιά, ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ σκάψωμεν, διὰ νὰ εὐρωμεν τὸν θησαυρόν, ὅλο βενέτικα.

Σιμὰ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, εἰς τὸν Αἰ-Κωνσταντῖνον, ἐκεῖ ἦσαν τὰ πλατάνια, ὠραῖα δένδρα, καὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν των ἀνέβλυζε δροσερὰ πηγὴ. Ἐστάθημεν πρὸς στιγμὴν διὰ ν' ἀναψύξωμεν. Ἐκεῖθεν ἔπρεπε νὰ κατέλθωμεν τὸν κατήφορον, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Κεχριάν, μιστὴν ὥραν δρόμον ἀκόμα. Ὁ Νικολὸς ἐφορτώθη πάλιν τὸ ζεμπίλι, ἐγὼ ἔλαβα τὸ εἶδος τοῦ ροπαίλου μου, καὶ αἴφνης ἀκούομεν δρομαῖον βῆμα, καὶ εἰς τὰ ὠτά μας ἀντηγεῖ γνώριμος φωνή :

— Ἐδῶ εἶσθε ; . . . καλὰ τοῦ . . . σᾶς ἡῦρα.

Ἦσθμαιεν ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον. Ἦτον ὁ ἐξάδελφός μου ὁ Γιαννιός, ἀνθρώπος πλέον ἢ σαράντα ἐτῶν, ὀπαδὸς τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ἔχων δύο βάρκες, τὴν «Θεοῦ Σοφίαν» καὶ τὴν «Ἐπτάλοφον».

— Μὴ φοβᾶστε . . . Καλὰ. Θὰ τὰ βροῦμε σίγουρα.

«Ἐς ἄρτι φανερόν γέγονε τὸ ρῆμα τοῦτο», εἶπέ ποτε ἐν ἀπορίᾳ ὁ Μέγας Μωυσῆς. Εἶχε φονεύσει τὸν Αἰγύπτιον πρὸς χάριν τῶν ἀδελφῶν του, καὶ οἱ ἀδελφοί του τὸν ἐφοβέριζον καὶ τὸν ἐπότιζον πικρίας.

— Πῶς τὸ ἔμαθες ; ποῖος σοῦ τὸ εἶπε ; ἠρώτησεν ἀπορῶν ὁ Νικολός.

— Μὴν τὰ ρωτᾷς . . . Θὰ τὰ βροῦμε, σᾶς λέω.

Ἀφότου εἶχε παύσει νὰ ταξιδεύῃ μετὰ τὰ καράβια εἰς μακρονὰ πέλαγα, ἐψάρρευε κατ' ἀρχὰς γύρω εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἐγιάλευεν εἰς τὸν λιμένα. Ὑστερον ἠγόραζεν ἀπ' ἄλλου σιτάρια, τὰ ἄλεθεν εἰς τοὺς μύλους πέραν, ἐφόρτωνε τῆς δύο βάρκες, καὶ ἤρχετο καὶ τὰ ἐπῶλει εἰς τὸν τόπον. Εἶχε μανίαν ν' ἀποκτήσῃ θησαυρούς, διὰ νὰ σώσῃ τὸ Γένος. Τότε τοῦ ἐκόλλησεν εἰς φοβερὸς ἀλήτης, ὁ Μαλάκιας λεγόμενος, ὅστις ἐξεμεταλλεύθη τὴν ἀδυναμίαν του αὐτὴν, καὶ τοῦ ὑπεδείκνυνεν ἀμυθήτους θησαυρούς, εἰς διαφόρους αἰγιαλοὺς, εἰς

πολλὰς ἀκτάς, καὶ ἄλλας τοποθεσίας. Τὸν ἐπῆρε σύντροφον εἰς τὴν «Ἐπτάλοφον», ἀλλ' αὐτὸς εἰς ὀλίγον καιρὸν τοῦ ἔγεινεν ἀφέντης. Ὁ Γιαννιὸς ἐδούλευε δι' αὐτόν. Ἐκαλοπερνοῦσε ὁ Μαλάκίας, κόττα-πήττα, ἐφόρεσε πανωβράκια καὶ Τουνέζικα φέσια δι' ἐξόδων τοῦ Γιαννιοῦ, ἐκάπνιζεν ἀναριθμήτους ναργιλέδες ἔξω στὰ καφενεδάκια, ἀκόμα καὶ στὴν βάρκα μέσα. Ἐπινε τσαΐα, ἔτρωγε κοτιόπουλα. Καὶ καθ' ἑβδομάδα ἔκαμναν τρία ταξίδια, καὶ στὸ γύρισμα ἐπλησίαζαν εἰς διαφόρους γιालούς, κ' ἔσκαφταν, ἔσκαφταν. Εἰς τὴν Χονδρὴν Ἄμμον, εἰς τὸ Ἐλαφοκκλήσι, εἰς τὸ Τουρκομινῆμα, κ' εἰς τὸ Μακρουκατάλυμα. Ὁ θησαυρὸς δὲν ἔμενε ποτὲ ἐντὸς τῆς θήκης, σύμφωνα μὲ τὴν ἐτυμολογίαν του, ἀλλ' ἔκαμνε ποδάρια, ἔφενγε, ἄλλαζε θέσιν, ἔτρεγεν ὡς τροχὸς κατὰ τὸ σχῆμα τὸ κυκλικὸν ὅπου ἔχει πειρασμικά, τελώνια, ἀπὸ φθόνον τὸν ἔκρυφταν· τὸν ἐμάγευεν ὁ Ἀράρης, ὅπου τὸν ἔβροσκε, κ' ἔτρεχαν τὰ βενέτικα ὡς ἔμψυχοι τροχοὶ μαγευμένοι. Ἀλλὰ δὲν θὰ τοὺς ἔφενγεν ὅμως. Ποῦ θὰ πάη; Ὅπου καὶ ἂν ἔφενγε, θὰ τὸν ἐπιαναν μίαν ἡμέραν.

Τέλος ὑπέδειξεν ὁ Μαλάκίας εἰς τὸν καπετὰν Γιαννιὸν ὅτι, ἀφοῦ ἐκεῖνος τώρα ἐπέρασεν ἡ ἡλικία του, καὶ δὲν ἐμβῆκεν εἰς τὸν κόσμον — καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ νυμφευθῆ, διότι ἡ ἰδέα ποῦ ἔτρεφε νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ νὰ πλουτίσῃ τὸ ἔθνος δὲν ἐπέτρεπε τὸν γάμον — ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ φροντίσῃ νὰ νοικοκυρέψῃ αὐτόν, τὸν Μαλάκιαν, νὰ τὸν στεφανώσῃ καὶ τὸν κουκουλώσῃ, νὰ τὸν προικίσῃ καὶ τὸν ἀποκαταστήσῃ· οὕτω πῶς θὰ εἶχε κι' αὐτὸς ὁ Γιαννιὸς καταφύγιον καὶ θάλψιν εἰς τὸ γῆρας του· διότι δὲν ἐσύμφερε νὰ μείνουν κ' οἱ δύο ἄγαμοι. Καὶ ποῦ θὰ ἀπέθετον τὸν θησαυρόν, ἂν τὸν εὔρισκον, ὅπως ἔμελλον ἀσφαλῶς νὰ τὸν εὔρουν; Εἰς χήρας ἢ ὑπάνδρους ἀδελφὰς τοῦ Γιαννιοῦ, κ' εἰς ἕνα σωρὸν ἀνεψιάς του, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθοῦν. Αὐτὸς δὲ ἦτο ξένος εἰς τὸν τόπον, καὶ δὲν εἶχεν ἄλλην κατοικίαν εἰμὴ τὴν «Ἐπτάλοφον». Ἐνῶ, ἂν ἔπαιρνε προικὸν οἰκίαν, κατὰ τὸ ἔθος τοῦ τόπου, ἐκεῖ ἀσφαλῶς θὰ ἔκρυπτον τὸν θησαυρόν. Ὅλον τὸ κατώγι, ὅσον εὐρὸν καὶ ἂν ἦτο, μόλις θὰ ἤρκει διὰ νὰ τὰ χωρέσῃ, τόσον ἀμέτρητον πλῆθος βενέτικα.

Τῷόντι ὁ Γιαννιὸς κατῶρθωσε νὰ τὸν προξενέψῃ, καὶ τὸν ἀρραβώνιασε μὲ μίαν ὄρφανὴν κόρην, τὸ Κουμπῶ τοῦ Καλκάνη. Μέγας θρίαμβος διὰ τὸν Μαλάκιαν. Ζαχαρομηλιά, μπακλαβάδες, πετεινάκια, φραγκοκοτιόπουλα ἀγκαλιαστά, μοσχάτο κρασί ταμιζάνες. Ἐκαμε δὲ αἰσθησιν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ μικρὸν

χωρίον, καὶ εἰς αὐτοσχέδιος ποιητῆς, ὁ Μιτζέλης Δήμου Μιτζέλα, εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀρραβῶνων ἐκόλλησε τὸ ἐξῆς τετράστιχον :

.....
 .....
 .....

Τέλος, ὅταν τὸ κακὸν ἐπαράγεινε, ὁ τότε δήμαρχος τοῦ τόπου Κωνσταντῖνος Μωραΐτης, ἄνθρωπος ὅστις ἐξήσκει πολλάκις ἐπ' ἀγαθῶ τὴν αὐθαιρεσίαν, κατὰ παράκλησιν τῶν συγγενῶν τοῦ Γιαννιοῦ, τὸν ἔκαμε «σουργοῦνι» τὸν Μαλάκιαν, τὸν ἐξώρισε δηλαδὴ ἀπλῶς καὶ καθαρῶς ἀπὸ τὸν τόπον, καὶ οὕτως ἐγλύτωσε τὸ Κουμπῶ τοῦ Καλκάνη, ἔσωσε δὲ καὶ τὸν καπετὰν Γιαννιόν, τὸν πάλαι ποτὲ ἰδιοκτῆτην τῆς «Ἐπταλόφου» καὶ τῆς «Θεοῦ Σοφίας» (διότι ἐν τῷ μεταξὺ τὰ εἶχε φάγει ὁ Μαλάκιος ὅλα, καὶ ἡ μία βάρκα εἶχε πωληθῆ, ἡ ἄλλη ἦτον ὑπέγγυος) ἀπὸ τὴν Ἔτην τὴν *σθεναρῆν* καὶ *ἀρτίποδα*, ἦτις πάντας ἀνθρώπους αἰται, ὥστε μόνον τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς νὰ μένη «ἀάατον».

Αὐτὰ συνέβησαν ὕστερον, μετὰ δέκα χρόνους. Ὅταν δὲ μᾶς συνήνητησεν ὁ ἐξαδελφός μου ὁ Γιαννιός, ἐπάνω στὴν Βρύσιν, στὰ Πλατανάκια, ἔμβρονον ἦτον ἀκόμη εἰς τὰς φρένας τοῦ ἡμανία τοῦ θησαυροῦ, πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Γένους, καὶ ὁ Μαλάκιος τὸ ἔμψυχον τερατῶδες ἄγαλμα τῆς λατρείας ταύτης. Ἀφοῦ δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ λάθωμεν τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν τοῦ πλοιάρχου τῆς «Ἐπταλόφου» — διότι ἐνδιεφέρετο σφόδρα διὰ πᾶσαν ἱστορίαν θησαυροῦ, καὶ δὲν ἠδύνατο τίποτε νὰ τοῦ διαφύγη—εἶνε ἄπορον, πῶς δὲν ἔγεινα ἐγὼ ὑποπτος εἰς τὸν Νικολόν· πλὴν ὁ φίλος μου δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἀδικήσῃ διὰ τοιαύτης ὑπονοίας. Καὶ ἕως σήμερον ἀκόμη δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ εἶπα εἰς κανένα διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ θησαυροῦ τῆς Κεχριάς, νομίζω δὲ ὅτι πολὺ δὲν ἐπίστευα μέσα μου, ἂν καὶ τόσον νέος, εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ θησαυροῦ τούτου. Ὁ Νικολός δὲν ἐλυπήθη καὶ πολὺ διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Γιαννιοῦ, ἦτον δὲ πρόθυμος, ὡς λίαν ἀνοικτόκαρδος, νὰ μοιράσῃ τὰ γρόσια, τὰ ὅποια θὰ εὑρισκε, καὶ μὲ αὐτόν, καὶ μὲ πάντα ἄλλον.

Ἐπήραμεν τὸν κατήφορον, καὶ ἀφοῦ διήλθομεν τρία ρέμματα, ἐπεράσαμεν πολλὰ πλάγια καὶ ρεβένια καὶ ἐχώθημεν τέσσαρας φορὰς εἰς τὴν λάσπην. Εἶχε βρέξει πρὸ τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἡ ὑγρασία τῆς γῆς θὰ διηκυόλυσε μεγάλως τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ θησαυροῦ μας. Ἐλεγε δὲ ὁ Νικολός, ὡς εὐσεβῆς νέος ὁποῦ ἦτον,

ὅτι ἡ λειτουργία τῆς Κυριακῆς τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτον ἀγαθὴ συγκυρία, διότι πᾶσα καλὴ ἐργασία, δέησις, εὐχὴ καὶ τάξιμον κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας ἐκτελεῖται. Ὅπως λ. χ. τὴν πρωϊαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης, τὴν ὥραν ὅπου διαβάζεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Λειτουργίας, χύνει ὁ χρυσοχὸς τὸ δακτυλίδι ἢ τὸ φλωρί, τὸ ὁποῖον ἔταξεν ἢ χαροκαμμένη μάνα (τῆς ὁποίας ἔχουν ἀποθάνῃ τὰ πρῶτά της παιδιὰ) διὰ νὰ τῆς στερεωθῇ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας, καὶ τῆς χάριση ὁ Θεὸς τὸ κατόπιν τέκνον της.

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ξρημο μοναστηριῶν τῆς Κεχριας. Ὁ ναῖκος, παλαιός, μὲ ζωηρὰς τοιχογραφίας, μὲ τὸν τροῦλλον καὶ τὰς χιβάδας του ἐώρταξε τὴν Μετάστασιν, ἢ τὰ Ἐννεάημερα τῆς Παναγίας. Εἰσήλθομεν, ἐπροσκυνήσαμεν τὰς εἰκόνας, καὶ ὁ Νικολὸς ἦνανθεν εὐλαβῶς τὰ κανδήλια. Μέσα εἰς τὸ ζεμπίλι του, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῶ ἐγὼ, εἶχε βάλει καὶ ἓν μολύβδινον παγοῦρι μὲ ἔλαιον.

Ἐξήλθομεν καὶ ἐκντιάξαμεν γύρω-γύρω τὸν τόπον. Ὅλοι οἱ λόφοι, αἱ κλιτύες καὶ τὰ πλάγια, ἐλαιοφυτευμένα, γλαυκά, δροσερά, εὐώδη. Τὴν χρονιὰν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχε καρπὸς ἐλαίας, διότι αἱ ἐλαῖαι ἔκαρποφοροῦσαν «δευτεροχρονία». Ἄλλως, ἂς ἦτο καὶ Κυριακὴ, ἐξάπαντος θὰ εὐρίσκομεν ἄγνη ἀνθρώπου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Κάτω πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, εἰς τὸ βαθὺν ρέμμα, ὑπῆρχον, ἢ μᾶλλον ἐσώζοντο ἀπὸ παλαιοῦ καιροῦ, ὀλίγοι γερόμυλοι, ἐφθαρμένοι, σχεδὸν ἐρείπια. Ἴσως δύο ἐξ αὐτῶν ἐδουλεύοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Πλὴν δὲν ἠκούσαμεν κρότον, οὐδὲ ψυχὴν εἶδομεν.

— Σήμερα Κυριακὴ, δὲν δουλεύουν, εἶπεν ὁ Γιαννιός.

— Ξέρω πῶς δὲν δουλεύουν, μὰ μπορεῖ νὰ βρῖσκονται, εἶπεν ὁ Νικολός, ὅστις ἂν καὶ τόσον νεώτερός του, ἐφαίνετο νὰ γνωρίζῃ κατὰ τὰ μέρη.

— Καὶ λὲς νὰ εἶναι κανένας ἐδῶ ;

— Ἡ γορὰ τὸ Μουσκαδῶ μὲ τὰ κορίτσιά της, ἢ συμπεθέρα της ἢ Ἀγάλλαινα, καὶ τόσες ἄλλες, ἐδῶ βρῖσκονται τὸν περισσότερον καιρό. Ἀποδῶ ἀραδίζουν, πηγαίνουν, ἔρχονται. Τὴν νύχτα βλέπου καὶ στοιχεῖα κάποτε ἐδῶ στὸ ρέμμα.

— Καὶ σὰν τί στοιχεῖα ; εἶπα ἐγώ.

— Λέω τὴν νύχτα, ἐπέφερον ὁ Νικολός, ἀκόμη καὶ τὴν ἡμέρα. Νεράϊδες, νεράϊδες εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους νὰ χορεύουν, ἐδῶ κάτω στὸ ρέμμα, σιμὰ στὴν βρύσι. Νεράϊδες ζωντανές, ἀσπρο-

φορεμένες, ποῦ ἔσερναν τὸν χορό, κ' ἐτραγουδοῦσαν, μέρα μεσημέρι : « Ἡμεῖς παίρνομε τῆς μιλιές, ἡμεῖς καλές κυράδες ». Καὶ κὰ-κὰ-κὰ τὰ γέλοια, κὰ-κὰ-κὰ τὰ γέλοια.

Ἐγὼ ἤκουα μετὰ προσοχῆς, κ' ἐκύτταζα γύρω γύρω, ὡς νὰ ἤλπιζα νὰ ἰδῶ κάπου ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ κλαδιά, κάτω στὸ ρέμμα, τῆς « καλές κυράδες », ὅπου ἔλεγε ὁ Νικολός. Ἐξήλθομεν πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ παλαιοῦ μονυδρίου, καὶ οἱ δύο ἤρχισαν νὰ ἐπιθεωροῦν ἐπιμελῶς τὴν τοποθεσίαν.

— Νὰ ὁ μεγάλος βράχος, εἶπεν ὁ Νικολός, αὐτὸς θὰ εἶναι. Νὰ ὁ ἥλιος, τώρα πρέπει νὰ εἶναι δυὸ κοντάρια ψηλά. Νὰ κι' ὁ ἴσκιος, ὡς ποῦ φθάνει.

Ἐσημείωσε τὸ μέρος μὲ τὸν πόδα, ἔλαβε τὸ σίδηρον ἀπὸ τὴν σπειρίδα του, τὸ προσήρμοσεν εἰς τὸ στηλιάρι, ἔκαμε τὸν σταυρόν του, κι' ἄρχισε νὰ σκάπη. Ἐσκαψε μισὴν ὥραν, ἔκαμε ρηχὸν πλατὺν λάκκον. Εἶτα ἐστάθη.

— Ἐλα, μπάρμπα Γιαννιέ, τώρα, ἀράδα σου εἶναι.

Ὁ Γιαννιὸς ἔλαβε τὴν σκαπάνην καὶ τὸν διεδέχθη. Ἐσκαψεν ἄλλην τόσην ὥραν, ἐπλάτυνε τὸν λάκκον καὶ τὸν ἐβάθυνεν.

Ἐπὶ δύο τρεῖς ὥρας ἐνηλλάσσοντο. Ἐδοκίμασα κ' ἐγὼ ἄπαξ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐργασθῶ πλέον τῶν δέκα λεπτῶν.

— Δὲν ξέρεις νὰ σκάψης, μοῦ εἶπεν ὁ Νικολός.

— Δὲν εἶναι γιὰ τὰ χεράκιά σου, εἶπεν ὁ Γιαννιός.

Ἐγὼ ἔν τούτοις τὴν περισσοτέραν ὥραν ἐκαθήμεν μόνος μακρὰν ἀπὸ τὴν γινομένην σκαφήν, πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῆς πλευρᾶς τοῦ μοναστηρίου, ὀλίγα βήματα παραπάνω ἀπὸ τὸ μονοπάτι, τὸ φέρον κάτω πρὸς τὸ ρέμμα. Ἐκεῖ ἐβίγλιζα, ἤτοι ἤμην *καρασῦλι*· εἶχα δηλαδὴ σκοπιάν, μήπως φανῆ που ἐρχομένη ψυχὴ ἀνθρωπίνην, διαβάτου ἢ γείτονος, ὥστε νὰ τοὺς δώσω ἐγκαίρως εἰδήσιν νὰ παύσουν, καὶ νὰ ἔλθουν εὐπρόσωποι πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἐκαθήμεν.

Ἐκόντετε μεσημέρι, καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη μισὸ μπόι βάθος ὁ λάκκος. Ὁ ἰδρὸς περιέρρεε τὰ μέτωπα καὶ τοὺς λαιμούς των.

Ἐζήτησε νὰ πῆν νερὸν ὁ Νικολός, ἀλλ' ἐστάθη.

— Τὸ νερὸ μας ἔκοψε, δὲν πίνεται... Κάθεσθε, νὰ πάω ὡς τὴν βρύσι, νὰ φέρω νερό; Ἐρχεσαι, εἶπε πρὸς ἐμέ, μαζί μου;

— Ὅχι, κάθησε σύ, εἶπεν ὁ Γιαννιός, ποῦ εἶσαι πολὺ ἀποσταμένος, καὶ πάω ἐγὼ μὲ τὸν Ἀλέξανδρον.

— Δὲν πᾶμε καλύτερα καὶ οἱ τρεῖς μας; εἶπα ἐγὼ... Δὲν θὰ φᾶμε κι' ὄλα, κάτω στὴν βρύσι;

— Ἐγὼ τὸ ἔξεχασα πῶς τρῶνε, εἶπεν ὁ Νικολός. Μὰ πῶς θὰ τ' ἀφήσωμε αὐτὰ ἐδῶ ;

— Ὁ λάκκος ἐδῶ ποῦ εἶνε, εἶπεν ὁ Γιαννιός, δὲν θὰ φαίνεται ἀπ' τὸ μονοπάτι κάτω. Ποιὸς θ' ἀνεβῆ ἐδῶ ἀπάνω νὰ κυττάξῃ ; Κρύψε τὴν τσάπα μέσ' τὰ χώματα, φέρε τὸ ζιμπίλι σου ἐδῶ, καὶ πᾶμε στὴ βρούσι νὰ κολατοῖσουμε.

Κατήλθομεν ὡς πεντακόσια βήματα κάτω, εἰς τὸ ρέμμα, ὅπου ἠκούετο νὰ κελαρύξῃ τὸ νερόν. Ἀνάμεσα εἰς πλατάνους βαθυφύλλους, ὁποῦ δὲν εἶχεν ἀρχίσῃ ἀκόμη νὰ πίπτῃ τὸ φύλλωμά των, εἰς τὸν ὑγρὸν κόλπον τῆς κοιλάδος, ὁποῦ ἐχορτομανοῦσε, κ' ἐδροσοβολοῦσε ἀπὸ δρόσον φθινοπωρινῆν, ἀπ' τοὺς λαγόνας ἐνὸς βράχου ἀμαυροῦ, ἀνέβλυξεν ἡ πηγὴ. Ἐκεῖ σιμὰ ἐκαθήσαμεν, κ' ἐστρώσαμεν τὸ γεῦμά μας. Ὁ Νικολός ἐκαθάριζε τῆς σαρδέλλες, ἐγὼ ἔσπασα τὰ σφιχτοβρασμένα αὐγά, καὶ ὁ Γιαννιός ἀπὸ ἐν κλειστοπίνακον, τὸ σπάτον εἶχε τυλιγμένον μὲ λευκὸν ράκος μέσα στὴν τσέπην τοῦ ναυτικῆς χιτωνίου του, ἐβγαλε τρεῖς ἢ τέσσαρες πέρκες τηγανητὲς καὶ πέντε ἢ ἕξ κεφτέδες. Μόλις ἐκάμαμεν τὸν σταυρόν μας κ' ἐβίλαμεν δύο ψωμοὺς στὸ στόμα, κ' ἐπαρουσιάσθη κάτι ὡσὰν ὀπτασία εἰς τὰ ὄμματά μας. Τρία μικρὰ πλάσματα λευκοφορεμένα ἤρχοντο πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὴν βρούσιν, ὅπου ἡμεῖς ἐκαθήμεθα. Ἐφαίνοντο νὰ ἔρχωνται ἀπὸ τὸ κάτω ρέμμα, τὸ γείτον τοῦ αἰγιαλοῦ, ἴσως ἀπὸ τοὺς μύλους, ὅπου ἔλεγεν ὁ Νικολός : — Νὰ ἢ Νεραΐδες !

Ἐγὼ ἔβαλα τὴν φωνήν, καὶ σχεδὸν θὰ ἠυχόμην νὰ ἦσαν, ἀλλ' ὁ Νικολός μὲ ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν πλάνην.

— Αὐτὲς πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἑγγονὲς τῆς Ἀγάλλαινας καὶ τῆς συμπεθέρας της, τῆς Μωσκαδῶς. Εἶνε Κυριακὴ, καὶ γι' αὐτὸ φοροῦν ἄσπρα φουστανάκια. Εἶνε ὅλες καλοκαμωμένα κορίτσια, ὡμορφο σοῖ, ἐπέφερεν ὁ Νικολός.

Ἄμα μᾶς εἶδαν, αἱ τρεῖς κορασίδες ἐκοντοστάθηκαν, καὶ δὲν ἐβάδιζαν οὔτ' ἐμπρὸς οὔτ' ὀπίσω. Ἐκρατοῦσαν κανατάκια εἰς τὰς χεῖράς των. Ὁ Γιαννιός ἐκραξε μὲ προαῖαν φωνήν :

— Μὴ φοβῆσθε κορίτσια, δὲν εἴμαστε στοιχειά. Κ' ἔπειτα σεῖς ἀπὸ στοιχειά θὰ εἴσθε μαθημένες νὰ βλέπετε ἄδω κάτω. Τὰ τρία κοράσια ἐγέλασαν ὀξύν ἀργυρόχηρον γέλωτα, ὅπως γελοῦν ἡ Νεραΐδες.

— Ἐδῶ ἔρχεσθε καὶ παίρνετε νερό ; εἶπεν ὁ Νικολός. Δὲν ἔχει νερὸ κάτω στὸ μύλο ;

— Ἐχει, μᾶς δὲν τῆς ἀρέσει τῆς μαννοῦς μας, εἶπεν ἡ μία, ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τῶν τριῶν. Δὲν εἶνε σὰν αὐτὸ ἐδῶ.

— Ἐκεῖ κάτω εἶνε ἡ μαννοῦ σου ;

— Ἐκεῖ εἶνε.

— Χαιρετίσματα νὰ τῆς πῆτε πολλά, ἀπ' τὸν Νικολό τ' Ἀγώτη εἵμαστε γενιά. — Μετὰ χαρᾶς.

Ἐγέμισαν τὰ κανατάκια τῶν κ' ἔφυγαν τρέχουσαι. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν, ἡ λαλήσασα, ἐφαίνετο νὰ εἶνε ὡς δεκαπέντε ἐτῶν· αἱ ἄλλαι, ἀδελφαι ἢ ἐξαδέλφαι τῆς, θὰ ἦσαν ἕως δώδεκα ἢ δεκατριῶν. Καὶ αἱ τρεῖς εἶχον ἤδη τοὺς κόλπους «ὡς νεβροὺς δορκάδος κοιμωμένους ἐν μέσῳ κρίνων». Ἡ δὲ χροιά τοῦ προσώπου τῶν ἐρρόδιζεν ὡς λευκὸν τριαντάφυλλον.

— Καλὰ ποῦ ἤρθαμε καὶ τὸ στρώσαμ' ἐδῶ, εἶπεν ὁ Νικολός· ἐὰν κανέν' ἀπ' αὐτὰ τὰ κοριτσάκια τώρα ἐξεθάρρευε ν' ἀνεβῆ παραπάνω, ἢ ἂν ταῖς ἤρχετο νὰ πᾶν νὰ προσκυνήσουν ὡς τὴν ἐκκλησιά— ἢ ἂν ταῖς εἶχε δώσει παραγγελία ἢ μαννοῦ τους ν' ἀνάψουν τὰ καντήλια— ποῦ προλάβαμε ἡμεῖς καὶ τ' ἀνάψαμε— βέβαια θὰ μᾶς ἐβλεπαν νὰ σκάβουμε κ'εἰ ἀπάνω.

Ἐάν, τώρα, ὁ Νικολός εἶχε προτείνει αὐτὸς τὴν γνώμην, ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ κατέλθωμεν στὴν βρύσιν νὰ γενματίσωμεν, θὰ ἔλεγε : «Καλὰ σᾶς τὸ εἶπα ἐγώ». Ἐπειδὴ ὅμως ἄλλος τὴν ἐπρότεινε, δὲν ἔλεγε : «Καλὰ μᾶς τὸ εἶπα ὁ Ἀλέξανδρος». Καὶ ταῦτα, ἐνῶ ἦτο φίλος μου καὶ μὲ ἠγάπα. *Μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.*

Ἐφοῦ ἐφάγαμεν, μετὰ μίαν ὥραν ἀκόμη, ἐπανήλθομεν εἰς τὴν ἐργασίαν. Τώρα ὁ ἥλιος ἐπιπτε, καθὼς ἔκλινε πρὸς δυσμάς, εἰς τὸ μέρος τοῦ λάκκου, κ' ἔκαιε πολὺ. Ἡ ἀγγαρεία ἐγένετο δυσκολωτέρα. Ἐν τερσούτῳ ἔσκαψαν ἀκόμη ὡς δύο ὥρας, πότε ὁ Νικολός πότε ὁ Γιαννιός. Πιττάριον δὲν ὑπῆρχε, καὶ ἀνεβίβαζον τὸ χῶμα μὲ τὰς δράκας. Ἡ γῆ ἐγένετο σκληροτέρα, πετρώδης, ἢ σχιστολιθοειδής. Ἦτο κόπος καὶ πόνος.

Τοὺς ᾤκτειρα, καὶ ἤθελα νὰ σκάψω. Ἄλλ' ἤμην ἀδέξιος.

Ἐκεῖ καθὼς ἔκαιεν ὁ ἥλιος, κ' ἔσιζον ἀπὸ ἐλαφρὰν πνοὴν τὰ φύλλα τῶν δένδρων, μικρὸς κρότος ἠκούσθη ἄνωθεν, ἀπ' τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ μοναστηρίου· μέσα ἀπὸ τὴν βαθεῖαν λόχμην καὶ τοὺς πυκνοὺς θάμνους ἐπρόβαλεν ἓν πρόσωπον. Γηραλέος ἄνθρωπος, μεγαλόσωμος, μὲ τουφέκι εἰς τὸν ὦμον, βέργαν εἰς τὴν χεῖρα, καὶ δύο πιστόλια εἰς τὸ σελάχι περὶ τὴν μέσην του.

— Καλῶς σᾶς ἡὔρα· γειά σας, παιδιά.

Ὁ Νικολός κ' ὁ Γιαννιός ἔμειναν μὲ τὸ στόμα ἀνοικτόν. Ἐγὼ σχεδὸν ἐχάρην μέσα μου. «Θὰ λάβῃ τέλος», εἶπα.

Ἦτον ὁ Τριαντάφυλλος ὁ Τσολοβίκος, ὁ ἀγροφύλαξ τοῦ Δήμου. Ἀπὸ νηπιόθεν τὸν ἐνθυμούμην μὲ τὸν χιτῶνά του ὡς τὰ γόνατα, μὲ τῆς κουμποῦρες καὶ μὲ τὰ χαρμπιά του στὴν μέσην,

καὶ σχεδὸν εἰς πᾶσαν ἐκλογὴν ἀγροφυλάκων ἐπροτιμᾶτο, αὐτὸς κ' ὁ γέρο-Στάμος, ὁ ἄνδρας τῆς Τζενεΐνας, χήρας τοῦ Τζενεοῦ.

Ἐμειδία, καὶ ἦτο εὐμενής. — Τί σᾶς ἦρθε, βρε παιδιά, κυριακάτικα καὶ δὲ μ' ἀφήσατε δυὸ ὥρες τώρα νὰ χαρῶ τὸν μεσημεριάτικο τὸν ὕπνο μου, ντάπ, ντούπ, ντούπ, ντούπ, δύο ὥρες; Κ' ἐγὼ τὸ εἶχα πάρη δίπλα ἀνάμεσα στῆς κουμαριές, στὸν ἴσκιο ἐνὸς ὄρνιου, κ' ἔλεγα νὰ χορτάσω τὸν ὕπνο.

— Τίποτα, μάρμπα Τριαντάφυλλε, τίποτα, εἶπεν ἐν ἀμηχανίᾳ ὁ Νικολός.

— Θὰ βρῆτε γρόσια, λέτε; μὴ σᾶς ὠνείρεψε; Ἄχ, παιδιά μου, θὰ βρῆτε καὶ σεῖς γρόσια, ὅσα ἤρην ὁ Δημήτρης ὁ Στόγιος, κ' ὁ Ντοῦσκος, κ' ὁ Γιάννης ὁ Σπίης, κ' ὁ Τσιμισιός, κ' ὁ Λεγαντῆς, καὶ τόσοι ἄλλοι, κ' ὁ Ἀποστόλης ὁ Κακόμης, κ' ὁ Γιάννης τῆς Μυλωνοῦς. Ἡμῖν νέος κ' ἐγέρασα, ποῦ δὲν ἔπαψαν νὰ ψάχουν γιὰ γρόσια, στὸ Ἐρμο Κάστρο, καὶ στὴν Παναγιά τὴν Ντομάν, καὶ στ' Ἀχειλᾶ τὸ ρέμμα, καὶ σὲ κάθε ξωκλήσι, καὶ σὲ κάθε βράχο, καὶ σὲ κάθε σπηλιά, καὶ στὰ Πέντ' Ἀδέρφια, καὶ στὴν Καμμένη Πέτρα, καὶ στὸ Κακόρρεμμα.

Καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπέφερον :

— Ἄχ, παιδί μου, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ κανεὶς γρόσια, ἄλλος τρόπος δὲν εἶνε, πρέπει νὰ ἔχῃ μεγάλη τύχη, νὰ εὕρῃ στραβὸν κόσμο, καὶ νὰ εἶνε αὐτὸς μ' ἓνα μάτι, δὲν τοῦ χρειάζονται δύο. Πρέπει νὰ φάῃ σπῆττα, νὰ καταπιῇ χωράφια, νὰ βουλιάξῃ καράβια, μὲ τριανταῆς τὰ ἑκατό, θαλασσοδάεια, τὸ διάφορο κεφάλι. Ὅπως καὶ ὁ γέρο-Μαμοῦκος, ἃς ἔχῃ ζωή, ποῦ μᾶς ἔβγαλε καὶ κάλλη γιὰ νὰ γείνη δήμαρχος. Τᾶκοῦς;

Ἐφαίνετο ν' ἀπευθύνεται κατὰ προτίμησιν εἰς τὸν Νικολόν.

— Τ' ἀκούω, καὶ θαρρῶ πὼς ἔχεις δίκιο, μάρμπα Τριαντάφυλλε.

— Ἡμεῖς ἴσα ἴσα, εἶπε λαβὼν τὸν λόγον ὁ Γιαννιὸς ὁ ἐξάδελφός μου, ζητοῦμε τὰ γρόσια, ἂν θέλῃς νὰ ξέρῃς, μάρμπα Τριαντάφυλλε, γιὰ νὰ ἐλευθερώσουμε τὸν κόσμον ἀπ' αὐτοὺς τοὺς αἵματοφάγους ποῦ λές.

— Κι' ἂν θέλῃ ὁ Θεός, δὲν τοὺς ἐλευθερώνει; Εἶνε ἡ ἁμαρτίες, παιδί μου, ποῦ τοὺς σκλαβώνουνε. Ὁ Γιάννης ἔγεινε σύννους.

— Ἄς εἶνε ὡστόσο· ἀφοῦ τὸ θέλετε, ψάξτε, σκάβετε, σκάβετε· κάτι θὰ βρῆτε· ἢ κόκκαλα, ἢ κοχύλια, ἢ λαλαρίδια. — Εἶπε, κ' ἐπῆρε δρόμον κατὰ τὸ ρέμμα. Ἡμεῖς ἐμαζέψαμεν τὰ σύνεργά μας κ' ἐπήραμεν τὸν ἀνήφορον, ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ χωρίον.

ΤΟ Χ. Α. ΤΟΥ...

“Όπως τὸ διηγοῦνται, ὅσοι τὸ ἔφθασαν, ἐν ἡλικίᾳ ὄντες εἰς Ἀθήνας τῷ 1870, ὁ νεκρὸς τοῦ ἑνὸς τῶν ληστῶν τοῦ Δηλεσίου, κομισθέντων εἰς Ἀθήνας κατὰ Μάιον, εἶχε τὸ πρόσωπον παραδόξως φαιδρὸν καὶ γελαστόν. Τὴν ὥραν ποῦ τοὺς ἐτουφεκοβολοῦσαν τ' ἀποσπάσματα, ἔλλοχευόν ὄπισθεν πυκνῶν θάμνων καὶ βράχων τὸ παλληκάρι ἐκεῖνο τῆς Ροῦμελης, ἴσως διότι τὸ ταμποῦρι του τοῦ ἔφαινετο πολὺ ἀσφαλές, τίς οἶδε τί εἶχε σκεφθῆ, ἢ τί σοβαρὸν εἶδεν, ἢ τί ἀστεῖον ἤκουσε παρά τινος γείτονος συντρόφου του, κ' ἐγέλασεν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι γελοῦν. Συγχρόνως, ἐν ἀκαρεῖ, τοῦ ἦλθε τὸ βόλι. Τὸν ἤυρε καίριον εἰς τὸν λαιμόν, καὶ τὸν ἀφῆκεν εἰς τὸν τόπον.

Μετὰ δυὸ ἡμέρας οἱ σκοτωμένοι, πέντε ἢ ἕξ τὸν ἀριθμόν, ἐκομίζοντο εἰς Ἀθήνας. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου ἐκεῖνου ὅλοι οἱ φρικώδεις περιεργοὶ εἶδον ἐντυπωμένον, πιστωμένον τὸν γέλωτα. Οὐτ' ἐπρόφθασεν, ὁ εὐτυχὴς ἄνθρωπος, νὰ αἰσθανθῆ τὴν πικρίαν τοῦ βέλους, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἦλθε μυστηριώδης, γλυκύς, πρὸ τῆς ἀληθείας.

“Ὁ Γιάννης τοῦ Λέκα, νέος εἰκοσαετής, ἔφαινετο ὅτι ἔχαιρε μεγάλην χαρὰν σφόδρα, ὅταν τοῦ ἔλεγαν ὅτι θὰ ἤρχετο ἐκεῖνον τὸν χρόνον, διὰ νὰ τὸν πάρῃ στρατιώτην, τὸ περιοδεῦον Στρατιωτικὸν συμβούλιον. Ἄρχιζεν ἀμέσως νὰ κάμνῃ βήματα, προφέρον : ἐν γυό, ἐν γυό, κ' ἦτον ὅλος γέλοια καὶ χαρά. Πλήν, ὅταν ἦλθε πράγματι ἡ Στρατολογικὴ Ἐπιτροπὴ, πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ Δημάρχου, καὶ κατέλυσαν ἄλλοι εἰς τὴν Δημαρχίαν, ἄλλοι στὸ οἶονεῖ ξενοδοχεῖον, κι ἄλλοι στὰ σπήτια μερικῶν, ὁ Γιάννης, χωρὶς νὰ παύσῃ τὰ γέλοια, ἢ ἐνδόμυχος εὐθυμία καὶ τὸ θάρρος τοῦ ἔφυγαν, κ' ἠρνήθη ἀποτόμως νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐστήλωνε τὰ πόδια του, ἀντεστήλωνε τὸ κορμί του, ἔκλαιε, κ' ἐφώναζε : « δὲν πάω, δὲν πάω ». Ὅταν δὲ ὁ ὑπίατρος

ὠδηγήθη στὸ σπητιάκι τῆς Λέκαινας, κ' ἐδοκίμασε νὰ ἰδῆ καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὸν κληροῦχον, ὁ Γιάννης ἔπεσεν εἰς μίαν γωνίαν, ἔμαζώχθη, ἔκουβαριάσθη, ἔσταύρωσε σφιχτὰ τὰ χέρια του, ἔσφιξε τὸν ἀφαλόν του, ἔκαμψε τοὺς πόδας του μὲ τὰ γόνατα ἕως τὸν ἀφαλόν, καὶ ἠρνήθη νὰ ὑποστῇ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἱατροῦ. Τέλος ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε νὰ τὸν κηρύξῃ «βλάκα», καὶ τὸν ἀπῆλ-
λαξε πάσης περαιτέρω ἐνοχλήσεως.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Γιάννης δὲν ἔλλειπε ποτὲ ἀπὸ καμμίαν ἀγρυ-
πνίαν εἰς τὰ ἐξωκκλήσια, ὅταν ἐπηγαίναμεν στὰ πανηγύρια, ἀρχό-
μενος ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἕαρος ἕως τὸ βασίλημα τοῦ θέρους,
κ' ἕως τὴν στρῶσιν τοῦ φθινοπώρου, καὶ πρὶν εἰσβάλλῃ ὁ χει-
μών. Πρῶτον εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Ἀγαλλιανουῶ, ὅπου ἡ ψυχὴ
μας ἐμοσχοβολοῦσε ἴα καὶ ναρκίσσοις καὶ λευκὰ ἄνθη τῆς ἀγρα-
μπελιᾶς. Εἶτα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀντιόχειαν, ὅπου
ἔτρεχε μὲ μόρμυρον καὶ ρόχθον τὸ ρεῦμα τῆς Ζωοδόχου, κάτω
εἰς τοὺς μυστηριώδεις καταρράκτας μὲ τὰ κρεμάμενα πολυτρίχια
καὶ τοὺς ἀνέρποντας κισσοὺς ἀνά τοὺς ὑγροὺς βράχους εἰς τὰ
κυρτὰ ὑλομανοῦντα δένδρα. Καὶ στὸν Ἁγ. Γεώργιον, ὅπου αἱ
τόσαι νύμφαι τοῦ χωρίου ἐλιτάνευον στολισμέναι μὲ τὰ πεποι-
κιλέμενα μανίκια, τὰς μεταξωτὰς ποδιάς καὶ τὰ χρυσαῖα ποδογύρια
των, ἐροχόμεναι ἄλλαι μὲ τῆς βάρκης καὶ ἄλλαι διὰ ξηρᾶς. Καὶ
εἰς τὰ Πέντ' Ἀδελφία, ὅπου τὰ ἀγκαλιασμένα γηραιὰ δένδρα
καλύπτουν τὴν βρύσιν καὶ στεγάζουν τὸν πενιχρὸν ναὸν μὲ τὸ
θεσπέσιον ἄλσος των. Κ' εἰς τὸν Ἁγ. Γιάννην τὸν *Μυρωδίτην*,
ὅπου τὰ τελευταῖα ἀηδόνια ἐκαλοῦσαν εἰς διαδοχὴν τὰ κοσσύ-
φια ἀνά τὸ . . . . .

ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν . . . . . ἕως τὸν γιαλόν . . . . .

. . . . ., καὶ τὸ κελαρύζον νερὸν τοῦ
βαθέος, ἀνερχομένου Διακαλιοῦ ἀνέβλυζεν ἀπὸ τὴν ρίζαν τῆς
γηραιᾶς δρυός, ὅπου μὲ τὰ κυμβαλιζοντα πέταλα τῶν *φυλλομα-
νοῦντων* κλώνων τῆς διηγεῖτο τὰς ἀναμνήσεις τῶν αἰώνων. Πό-
σαι οἰκογενειακαὶ θαλαῖαι εἶχον τελεσθῆ τὸ πάλαι ὑπὸ τοὺς βαθυ-
φύλλους κλάδους τῆς, πόσα ἄκακα ἐρωτικὰ ζεῦγη εἶχον εὔρη ποτὲ
καταφύγιον εἰς τὴν σκιάν τῆς. Καὶ εἶτα εἰς τὸν Ἁγ. Ἥλιον καὶ
εἰς τὸν Ἁγ. Παντελεήμονα, κ' εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Πρέκλαν,
κ' εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Καρδάση κ' εἰς τὴν ἄλλην Παναγίαν τοῦ
Ἀραδιᾶ, κ' εἰς τὸν Ἁγ. Γιάννην τοῦ Κάστρου, κ' εἰς τὸν ἄλλον
Ἁγ. Γιάννην τοῦ Μετοchioῦ, κ' εἰς τὸν Ἁγ. Δημήτηρον, κ' εἰς τὸν
Ἁγ. Ἀσώματον τ' Ἀγγελῆ, καὶ τέλος εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κα-

στριώτισσαν, ὅλου πᾶσα σεμνότης καὶ πᾶσα χάρις ἐν γαλήνῃ συνηνοῦντο, καὶ πᾶς γόνυ ἔκλινεν ἐνώπιον τῆς θείας (ἐν γαλήνῃ) Πολιούχου : « Διανέμοις τῶν χαρισμάτων τὴν σὴν γαλήνην, Θεοτόκε, τῇ ψυχῇ μου ».

*Ὅλα εὐωδίαζον ἀνοιξιν καὶ ἀπλότητα καὶ χαράν. Ὁ Γιάννης ἔμβαιεν εἰς τὸ παρεκκλησί γελῶν, τὸν ὠδηγοῦσεν ἡ μάνα του, χήρα ἔχουσα αὐτὸν ὡς μοναχογιόν, νὰ « χαιρετίσῃ », δηλ. νὰ ἀσπασθῇ τὴν εἰκόνα στὸ προκυνητάρι, τὴν ἠσπάζετο γελῶν, εἶτα ἐπήγαινε στ' ἀριστερὰ τοῦ χοροῦ, κ' ἔστεκε δίπλα εἰς τὸ ἄκρον ἀνατολικὸν στασίδι, δύο βήματα ἀπὸ τὴν βορείαν πύλην, ὅπου αἱ γυναῖκες ἔφερον τυλιγμένας μὲ προσόψια τὰς προσφοράς, καὶ ἔγραφαν τὰ ὀνόματα, δηλ. τὰ ἔγραφεν ὁ παπᾶς καθ' ὑπαγόρευρυσιν ἱστάμενος εἰς τὸ χάσμα τῆς θύρας, μὲ τὸ μολυβδοκόνδυλον, κρατῶν φύλλα διπλωμένα χάρτου ἐπὶ τοῦ βιβλίου τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν Ψαλτηρίων : « Γεωργό, Γεωργό καὶ τοῦ πλῖ » (δηλ. τὸ πλοῖον) μετὰ τῶν συμπλεόντων αὐτῷ, Νικολάκη, πάλι Νικολάκη (ὁ παπᾶς ἔγραφε, Ν. Ν.), Κυρατσούλα, Σειραῖνα, ἄλλη Σειραῖνῶ (Κυρ. Σειρ.), Κωνσταντῆ, Κωνσταντῆ (Κ. Κ.), συμβίας, τέκνων, γονέων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν ».

*Ἐκεῖ ἔστεκεν ὁ Γιάννης, καὶ ἤκουε γελῶν τὰ ὑπαγορεύματα τῶν γυναικῶν, τὰς ἀπηγήσεις καὶ τοὺς ἀσπασμούς τοῦ παπᾶ. Τέλος, ὅταν ἤρχιζεν ἡ ψαλμοψαλμία, ὁ Γιάννης ἐξηκολούθει νὰ γελᾷ πρὸς τὰς ἀντιφωνίας τῶν διαφόρων νεαρῶν ψαλτῶν καὶ τὰς ὀξυφωνίας τοῦ παπᾶ. Συνήθως ἀντεῖχεν ὄρθιος ἐπὶ ὥρας, εἶτα ἐκάθητο εἰς τὸ σκαλοπάτι τοῦ βήματος κάτωθεν τῆς τελευταίας ἀριστερᾶ εἰκόνας (ἣτις ἦτο συνήθως τοῦ Ἁγίου τοῦ ναοῦ). Ἡ μάνα του, ἐπειδὴ τὸν εἶχε μονογενῆ, συχνὰ ἔταζε καὶ παρεκάλει τοὺς Ἁγίους « νὰ τὸν κάμουν καλά ». Πλὴν φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀρκετὰ καλά, σχεδὸν καλύτερα ἀπὸ πλείστους ἄλλους, καὶ οἱ Ἁγιοὶ δὲν ἔκρινον ὅτι ἐσύμφερε νὰ τοῦ δώσουν ἐκεῖνο τὸ ὄποῖον ἡ μάνα του ὠνόμαζε « τὴν ὑγεία του », δηλ. τὴν ἐλευθερίαν νὰ κακουργῇ ἐν γνώσει.

*Ἡ ψαλμοψαλμία ἐξηκολούθει δι' ὅλης τῆς νυκτός. Πενήντα ἢ ἑκατὸν ἄνδρες καὶ παιδιὰ — συνήθως εἶχον παραφάγη καὶ παραπίη — ἐκοιμῶντο ἔξω, ἀνάμεσα στοὺς σχοίνοους, καὶ ὀκτῶ ἢ δώδεκα γυναῖκες, καὶ τρεῖς γέροι, εἰς τὰ στασίδια ἢ στὰς πλάκας τοῦ ναοῦ ἐκοιμῶντο καθήμενοι. Ἐνίοτε ἠκούετο τὸ ρογγάλισμα τοῦ ἱερέως μέσα ἀπ' τὸ Ἄϊ-Βῆμα. Ὁ ψάλτης ὑπενύσταζε καὶ ἔκαμνε « με-

τάνοιες» ὄρθιος στὸ στασίδι, κι' ὁ γέρο-Δημητρός, ὁ πρῶην νεωκόρος κ' ἐπίτροπος ἐπὶ τῶν ἐξωκκλησίων, χωρὶς ὁ νοῦς του ν' ἀποσπᾶται ἀπ' τὸ παγγάρι καὶ τὰ κηρία, ἔπαιρνε «δύο τροπάρια» καθιστὸς στὸ στασίδι. Ὁ Γιάννης ἄγρυπνος δὲν ἔπαυε νὰ γελᾷ.

Κάτω εἰς τὴν πολίχνην, ὅπου ὁ Γιάννης ἦτο εὐθυμία καὶ χαρὰ τῶν σπητιῶν, ὁ ἴδιος ἐγέλα θορυβωδέστερον ὅταν συνήντα ἓνα ἀπὸ τοὺς περιπλανωμένους τοῦ χωριοῦ, σχεδὸν ὁμοιοπαθῆ του, ἦ τὸν Ζαχαριὰν τὸν Κοῦκον, ἦ τὸν Τάσον τὸν Νικολῆν, ἦ τὸν Ματῶ ἀπ' τὸν Ἀπάνω Μαχαλαῦ. Τότε ἀνοίγε πράγματι ἡ καρδιά του. Ἐγέλα ἀκρατῆτως, καὶ δὲν ἠμποροῦσε «νὰ μαζώξῃ τὸ στόμα του». Ἦτο ὡς νὰ ἔλεγε: «Χαίρομαι, ἀδελφέ μου, ποῦ σὲ βλέπω τέτοιον οἱ ἄλλοι ποῦ μᾶς γελοῦν εἶνε πολὺ χειρότεροι».

Κ' εἰς τὰ ξωκλήσια, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀγρυπνίας, συνήθως ἤρχετο μετὰ τὰ μεσάνυχτα πάντοτε, ἦ ὁ γέρο-Δημήτρης ὁ Ἠπειρώτης ὁ νυχτοβάτης, ἦ ὁ πάτερ-Ἰωακείμ, ὁ ἄστεγος μοναχός, συνήθως ξυπόλυτος καὶ ξεσκονῆφωτος. Ὅταν τὸν ἔβλεπεν ὁ Γιάννης, τότε ἠσθάνετο ἄκραν εὐθυμίαν, κ' ἐνετρίφα εἰς τὴν θέαν του. Ὁ Ἰωακείμ ἴστατο εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τοῦ Τέμπλου δεξιᾷ καὶ συνήθως τοῦ ἔδιδον οἱ ψάλται νὰ διαβάσῃ τὸ ψαλτῆρι. Ὁ Γιάννης δὲν ἐχόρταινε νὰ τὸν κυτᾶζῃ, κ' ἐγέλα, ἐγέλα μὲ ἠδονὴν ἄρρητον.

Καὶ ὅταν δὲν ἦτο πανηγύρι ὁ Γιάννης μὲ τὸ γαϊδουράκι ἔτρεχε συνήθως εἰς τὴν ἐσοχὴν. Ἐἶχεν ἡ μάννα του μικροὺς ἔλαιῶνας καὶ χωραφάκια, κι' ὁ πτωχὸς νέος φαίνεται ὅτι κάτι ἔκαμνεν εἰς γεωργικὰς ἀγγαρείας καὶ βοηθητικὰ ἔργα, μὲ ὄλην τὴν ἀδυναμίαν του. Ἀλλὰ καὶ τότε, ὅταν ἐπέρνα ἀπὸ ἐξωκκλησίαι, ἐπέξενεν, ἔδενεν εἰς τὴν ρίζαν θύμου τὸ γαϊδοῦρι, καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναῖσκον. Ἐκεῖ ἔβγαζεν ἀτάκτους φωνάς, θέλων νὰ μιμηθῇ τοὺς ψάλτας, καὶ κάποτε ἔβαλλε χεῖρα εἰς εἰκονίσματα καὶ τὰ κατεβίβαζε κάτω διὰ νὰ τὰ ξεσκονίσῃ, ὅπως ἐφρόνει· ἄλλοτε ἔβγαζε τὰ θυρόφυλλα τῆς Ἀγίας Πύλης, κι' ἄρχιζε νὰ τὰ πελεκᾷ μὲ τὸ μικρὸν κλαδευτήρι ποῦ εἶχε. Πότε τὰ ἐπανέφερον εἰς τὴν θέσιν των, καὶ πότε τ' ἀφινε κάτω εἰς τὸ ἔδαφος, ὅπου ἔτυχε.

Ἡ Μαλαμμὸ τοῦ μάρμπα Δημητροῦ, συμβία τοῦ Γιώργη τοῦ Πολύζου, ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν θρησκευτικὴν εὐλάβειαν. Ἄλλη δὲν ἦτον ὡς αὐτὴ νὰ τρέχῃ διαρκῶς σ' ὅλα τὰ ξωκλήσια,

νὰ τ' ἀβρυστώνη, νὰ τὰ καλλωπίζη, ν' ἀνάφτη τὰ κανδήλια, πότε μὲ λάδι δικό της, πότε ἐκ μέρους ἄλλων γυναικῶν εὐπορωτέ-
ρων της.

Εἶχε μετακομίση στὴς πλάτες της πέντε ἢ ἕξ παλησοάνιδα, τὰ ὁποῖα τῆς ἔδωκαν, διὰ νὰ ἐπισκευάση τὴν στέγην τοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοῦ στὸ Κάστρον. Ἡ Μαλαμμῶ, χάριν ευκολίας, τὰ ἀπέ-
θεσε προσωρινῶς ἔξωθεν τοῦ Κάστρου, πρὸ φοβεροῦ χάσμα-
τος τῆς παλαιᾶς γεφύρας, κ' εἰς τὴν κάτω βαθμίδα τῆς
ἰλιγγιώδους, μεγαλοβάθρου, κυκλοτεροῦς καὶ πλατείας σκάλας.
Ἦτο μεσοβδόμαδα. Ἡ Μαλαμμῶ ἔλεγε μέσα της «Χριστιανὸς
δὲν θὰ βρεθῆ νὰ τὰ κλέψη». Καὶ ὅμως εὐρέθη. Ὑψηλὰ ἀπὸ
τὸ μικρὸν σαθρὸν καλύβι, ὅπου ἦτο ἐν παληοχώραφον ἀνάμεσα
εἰς τὰ ὄρμνια, ὅπου ἔβρασκε πέντε ἢ ἕξ ψωραλέας αἶγας ὁ Νι-
κολὸς ὁ Μπασιόλης, μακρόθεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐτηλεσκοπεῖ
τὴν Μαλαμμῶ, ὥστε εἶχε ἀποκάμει στὰ μάτια νὰ τὴν κυττάζη,
κ' ἐμορμύριζε μεγαλοφώνως μεσ' τὰ δόντια του : «Ποῦ τὰ
πάει αὐτὴ, τρομάρα της, τὰ παληοσάδια ;»

Τὴν ὑστεραίαν ἡ Μαλαμμῶ εἶχε δουλειὰ στὸ σπῆτί της, κάτω
στὸ χωρίον, τρεῖς ὥρας δρόμον. Τὴν τρίτην ἡμέραν δὲν εὐκαι-
ροῦσεν ὁ σύζυγός της, ὅπου ἦτο ὀλίγον κίστης, ἀλλὰ καὶ ἀγω-
γιατῆς καὶ γεωργός. Τὴν ἄλλην ἦτο Σάββατον, κ' ἡ Μαλαμμῶ
ἐκατάφερε τὸν σύζυγόν της νὰ ὑπάγουν μαζί καὶ τὸ μουλάρι, νὰ
κουβαλήσῃ αὐτὸς ἄμμον κ' ἀβέστην ἀπὸ μίαν ἀνεμιαίαν ἔπαυλιν,
ὄχι πολὺ μακρὰν τοῦ Κάστρου, νὰ εἰσέλθουν φέροντες καὶ τὰ
σανίδια τ' ἀποτεθεμένα ἔξω, νὰ φθάσουν εἰς τὸν ναὸν τοῦ
Σωτήρος, κ' αὐτὴ ν' ἀβρυστώσῃ, κ' ἐκεῖνος ν' ἀνεβῆ στὸν τοῖ-
χον, πατῶν ὡς εἰς σκαλωσιῆς εἰς τὰ λιποπετροῦντα τοιχία τὰ πλα-
γινά, νὰ καρφώσῃ τὰ σανίδια εἰς τὸ ἑλλιπὲς μέρος τῆς στέγης,
νὰ τὰ ἐπιχρίσῃ μὲ τὴν κονίαν ποῦ θὰ ἔξυμωνα μὲ τὰ ὑλικά ποῦ
ἔμελλε νὰ μετακομίση (ἐκεῖνη ν' ἀβρυστώσῃ τοὺς τοίχους ἢ τὴν
θύραν καὶ τὰ παράθυρα, κ' αὐτὸς ν' ἀναβῆ στὴν στέγην, πατῶν
ὡς εἰς σκαλωσιῆς ἐπάνω εἰς τὰ ἐρειπωμένα καὶ σεισμοπετροῦντα
τοιχία τὰ πλαγινὰ καὶ νὰ τὴν ἐπισκευάσῃ).

Φθάνουν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Κάστρου, κάτω εἰς τὸ βαρ-
θρῶδες τοῦ χάσματος, κυττάζει ἡ Μαλαμμῶ. Τὰ σανίδια ἔλειπαν.
Ἐκαμε πολλοὺς σταυρούς, ἠπόρησεν, ἠγανάκτησε.

— Τὸ λοιπὸν, ποῦ τάχεις βάλῃ τὰ σανίδια ; ἠρώτησεν ὁ
Πολύζος.

— Ἐδῶ τὰ εἶχα βαλμένα, στὸ κάτω σκαλοπάτι τ' ἀκούμπησα.

— Ποῦ εἶνέ τα, τὸ λοιπὸν ;

— Ποῦν' τα ; Νὰ κοπῆ τὸ χεράκι του ὅποιος τὰ πῆρε.

— Δὲν σοῦπα ἐγώ, βλοημένη, νὰ μὴν κάνης μισὲς δουλειές ; Ἡ νὰ καρτερέσης ἔπρεπε ν' ἀδειάσω, νὰ τὰ κουβαλήσω μὲ τὸ μουλάρι, ἢ, ἀφοῦ τ'ἄφερες, νάκανες ἀκόμα ἓναν κόπον νὰ τὰ πᾶς ὡς μέσα στὴν Ἐκκλησιά.

— Καὶ ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν θὰ τὰ βροῦμε μέσ' στὴν Ἐκκλησιά, εἶπε τὸ Μαλαμμῶ μὲ εὐκόλον θάρρος καὶ πρὸς ἰδίαν τῆς παρηγορίαν. Ἔλα, Χριστέ μου, καμμιά καλὴ Χριστιανὴ θὰ ἦρθε χτὲς - προχτὲς ν' ἀνάψη τὰ κανδήλια, καὶ τὴν ἐφώτισ' ὁ Θεὸς καὶ τὰ κουβάλησε.

— Ἄμποτε !

Ὁ Πολύζος ἐξεφόρτωσε τὰ ὑλικά ἀπὸ τὸ ζῶον, ἔδωσε τὸ ζῶόν του, ἀνέβασε μὲ πολλὴν κόπον πρῶτον τὸν σάκκον τῆς ἄμμου, εἶτα τὴν κοπάναν μὲ τὸν ἀσβέστην ἀνὰ τὴν ὑψηλὴν φοβερὰν σκάλαν, ἢ γυνθὴ ἀνῆλθε μὲ τὸ καλάθιακι τῆς, ὅπου εἶχε λάδι, κηρία, ὡς καὶ μικρὰν προμήθειαν τροφίμων. Εἶτα ἐφορτώθη αὐτὴ τὸν ἀσβέστην, ὁ ἀνὴρ τῆς ἐπῆρε τὴν ἄμμον καὶ τὸ καλάθιακι, ὑπερέβησαν τὴν σιδηρὰν πύλην, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ παλαιὸν ἔρημον χωρίον. Μετὰ δέκα λεπτὰ ἔφθασαν πρὸ τοῦ ναοῦ. Ἐξεφορτώθησαν, ἐκάθισαν νὰ ξαποστάσουν. Τῆς ἐφάνη τῆς Μαλαμμῶς ὅτι ἤκουε κάτι ὡς γαλαρὰν καὶ ἄρρυθμον ψαλμοῦδιον ἔσωθεν τοῦ ναοῦ. Δὲν ἐπίστευσε τ' αὐτιά τῆς. Ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν, τὴν ὤθησεν. Ἡ θύρα ἦτο κλεισμένη ἔνδοθεν. Ἦκούοντο τώρα εὐκρινέστερον αἱ ἄμμουσι ψαλμοῦδιαί.

— ὦχ, Θεέ μου, τί νὰ εἶνε, εἶπε τὸ Μαλαμμῶ. Ἔλα, Πολύζο, νὰ ἰδῆς καὶ ν' ἀκούσῃς. Ἡ πόρτα εἶνε κλειδωμένη ἀπὸ μέσα.

Ἐπλησίασεν ὁ ἄνθρωπος, ἐκρούσεν, ὤθησεν ἰσχυρῶς. Εἰς μάτην. Ἡ θύρα ἦτο πράγματι μανδαλωμένη.

— Τί πειρασμὸς εἶνε αὐτός, ἐκραξε τὸ Μαλαμμῶ, συνάπτουσα τὰς χεῖρας. Τὰ σανίδια λείπουν ἀπ' ἔξω, ἢ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς κλειδωμένη, καὶ οὐρλιάσματα ἄχαρα ἀκούονται μέσα. Τί νᾶν' αὐτό; Μπαίνουν τάχα καὶ στῆς ἐκκλησιᾶς πειρασμικά πράγματα ;

Ἄπ' ὄλον τὸν ἀκατάληπτον βόμβον τοῦ ἤχου τοῦ ἀκουομένου ἢ ἀκοή των αἴφνης διέκρινε δις ἢ τρις τὰς λέξεις : «Χριστὸς Ἀνέστη».

— Χριστὸς Ἀνέστη, ἐπανελάβεν ἡ Μαλαμμῶ. Κι' ἀκόμα τώρα πέρασε τὸ μεσοσαράκιστο.

Ἦτο τῶνόντι σάββατον τῆς Δ' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

— Μὴν πηαίνη ἀλλὰ φράγκα οὐτὸς ποῦ εἶνε μέσα ; εἶπεν ὁ Πολύζος.

— Στοιχειὸ θὰ εἶνε· ξωρκισμένοις ὄξαποδῶ, ἀπήντησεν ἡ Μαλαμμῶ.

— Κανένας μουρλὸς θὰ εἶνε, εἶπεν ὁ Πολύζος. Ἄς ἰδοῦμε. Μὴν εἶν' ἐκεῖνος ὁ Γιάννης τῆς Λέκαινας ;

Ἐκρουσε πάλιν δυνατώτερα τὴν θύραν. Εἶτα ἀνέβλεψεν ἀνὰ τὸν τοῖχον, καὶ ἔδειξεν εἰς ὕψος δύο ὀργυιῶν σχεδὸν τὸν μικρὸν φεγγίτην μὲ τὴν χρωματιστὴν ὕαλον, ποῦ ἔφεγγε τὸν ναὸν ἀπὸ τὴν δεξιὰν πλευράν.

— Νὰ μπορούσα ν' ἀνεβῶ 'κεῖ ἀπάνω, εἶπεν. Ἐλα, βόηθα, Μαλαμμῶ, νὰ σωρέψουμε πέτρες πολλές, νὰ τῆς στερεώσουμε, γιὰ ν' ἀνεβῶ ὡς ἐκεῖ.

— Δὲν φωνάζουμε μιά, εἶπε τὸ Μαλαμμῶ, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε φωνὴ καὶ ἀκρόασις.

Ἦρχισαν ν' ἀποκόπτουν λίθους ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν οἰκιῶν ἐδῶθεν καὶ ἐκεῖθεν. Ὅταν συνέλεξαν λίθους ἀρκετούς, ἤρχισεν ὁ Πολύζος νὰ τοὺς στοιβάξῃ εἰς σωρόν. Πλὴν τότε παρ' ἑλπίδα ἠκούσθη κρότος μανδάλου ἢ μοσχίου ἀποσυρομένου καὶ ὄξυς γέλωος ἤχησεν εἰς τὸ χάσμα τῆς διανοιγείσης θύρας.

Ἦτο τῳόντι ὁ Γιάννης τοῦ Λέκα. Ὑπεδέχτο μὲ παιδικούς καγχασμούς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα τῆς.

— Ἄ! Ἐσύ 'σαι λοχεμμένε! εἶπε ἡ Μαλαμμῶ· γιὰτι δὲν ἀκοῦς τόσην ὄρα ποῦ σὲ φωνάζουμε ;

Ὁ Γιάννης ἀπήντησε διὰ νέου καγχασμοῦ. Ἐστράφησαν πρὸς τὴν θύραν, καὶ εἶδον τὰ ἐντός.

Ὁ Γιάννης εἶχεν ἀνάψει διὰ μαναλίου ὅλα τ' ἀπόκηρα, ὅσα εἶχεν εὑρεῖ ἐκεῖ, εἶχε χύσει τὸ λάδι ἀπὸ τὰ κανδήλια, εἶχε κενώσει ὄλον τὸ λαδικόν, ποῦ ἦνεν εἰς τὸ ἐριμάρι τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας, καὶ εἶχε κατορθώσει νὰ τ' ἀνάψῃ ὡς πυροφάνι, μόνον δύο κανδήλια ἐκ τῶν ἐπτά ἢ ὀκτὼ τῶν πρὸ τοῦ Τέμπλου καὶ τοῦ προσκυνητηρίου, καὶ ἠὺφραίνετο ψάλλον τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», ὅπως αὐτὸς ἤξευρεν. Εἶχε βαρεθῆ τὴν σαρακοστήν, ἐπόθει τὸ Πάσχα, καὶ ἤρχισε νὰ τὸ προεορτάξῃ.

Ἀφοῦ ἐγέλασεν ἀρκετά, ἡ Μαλαμμῶ ἔσβυσε τ' ἀπόκηρα, ἐπροσπάθησε νὰ σκουπίσῃ τὰ χυμένα λάδια, καὶ εἶτα ἐμελέτα ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀσβέτωμα. Ἐλησμόνει ἤδη τὰ χαμένα σανίδια. Ἄλλ' ὁ Πολύζος εἶπε :

— Καὶ ποῦν' τὰ σανίδια, Μαλαμμῶ ;

— Ποῦν' τα, μαθές, ἐπανελάβεν ἡ γυνή.

Τυχαίως καὶ στὸν βρόντον ἡ γυνὴ ἐστράφη πρὸς τὸν πτωχὸν νέον, καὶ τὸν ἠρώτησε :

— Μὴν εἶδες, Γιάννη, τὰ σανίδια πουθενά ;

Ἄκακος νέος ἀπήντησε μόνον :

— Κουβάλας.

Ἄπερὶ οὗ ὁ λόγος τρόντι εἶχε συναντήσει τὸν Γιάννην κατὰ τὴν προχθές, τὴν ὥραν ὅπου ἐκουβάλα τὰ κλοπιμαῖα. Τοῦ ἔδωκε δύο ξυλκίους ὡς ἀραβῶνα, καὶ τὸν ἐφοβέρισε νὰ μὴ μαρτυρήσῃ τίποτε. Ὁ Γιάννης ἀπήντησε μὲ τὸ παγωμένον γέλοιο του.

Εἶχε ξεχάσει τῆς ξυλκίους, ὡς καὶ τὴν φοβέραν. Τὴν ἐπαύριον ἀνεῦρε τὰ κλοπιμαῖα ἠ Μαλαμμῶ.

Η ΑΠΟΣΩΣΤΡΑ

“Οτ’ είχε βασιλέψ’ ὁ ἥλιος. Κατεβαίναμε τὸ στενὸ καλδερίμι, τὸν κατήφορο. Ζερβά μεριά, στὸ κάτω σκαλοπάτι τοῦ παλῆου σπιτιοῦ τοῦ Γιάννου τ’ Ἀγιώτη (μιά φορά ἦταν τοῦ Γιάννου τ’ Ἀγιώτη, ὅταν ὁ μακαρίτης ἐξοῦσε κ’ ἐμεθοῦσε ἀκόμα· τώρα δὲν ξέρω πλιά τίνος εἶνε, γιατί πέρασαν τόσα χρόνια!) καθόταν ἡ Μορισῶ, τὸ Γιαλινάκι, μὲ τὴ ρόκα της, μὲ τὰδράχτι της, μαζί μὲ δυὸ ἄλλες, κι’ ἄλεθε ἡ γλώσσά της. Τὴν στιγμή ποῦ περνοῦσα, ἄκουσα νὰ πέση μιὰ παροιμία ἀπ’ τὸ στόμα της.

— Τρεῖς ὄπ’ σ’ ἔχω, ἄντρα, καὶ τρεῖς ὄπ’ μ’ ἔχεις ἔξη· καὶ τρεῖς τοῦ παιδιοῦ, ἐννιά...

Ἐκεῖνο τὸ δειλινὸ εἶχε σπαργανίσει, καθὼς ἔμαθον, μία νεό-
νυφη, ἡ γυναῖκα τοῦ Κώστα τοῦ Μπουλτογιάννη. Ἐξ ἑφτά μῆνες εἶχαν περάσει ἀπ’ τὸ γάμο. Ἡ θειά Μορισῶ ἐσκόλιαζε, τώρα, κατὰ τὸν δικὸν της τὸν τρόπο, τὸ ἴφταμηνίτικο ἢ τὸ πρωιμάδι, ποῦ εἶχεν ἔρθη στὸν κόσμον αὐτόν.

“Ὅλα τὰ συμβάντα τοῦ μικροῦ χωριοῦ, τὰ ὅσα γίνονταν, καὶ τὰ ὅσα δὲν εἶχαν γείνη ἀκόμα, ἔτσι τὰ ἐσκόλιαζε. Δὲν ἄφινε καμμιά κουβέντα, κανένα μαντάτο, κανένα «λακριντί», ποῦ νὰ μὴν τ’ ἀποσώση. Μ’ αὐτὰ, καὶ μὲ τὴ ρόκα της, περνοῦσε τὴν ὥρα της, κ’ ἔκανε νὰ περάσουν καὶ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἢ ὥρες. Ἄλλοιῶς, τί θὰ γινότανε, ἔς αὐτὸν τὸν παληόκοσμο ;

Παραπονεμένη, πολὺπαθη γυναῖκα! Ὁ σχωρεμένος, ὁ ἄντρας της, πέθανε, ὁ ἀδιαφόρετος, καὶ τῆς ἄφησε τρία παιδιά. Ὁ γιὸς της ὁ μεγάλος, ἀπὸ τριάντα χρόνια τώρα, εἶχε πάρη μαῦρα πέ-
λαγα. Ἄμορος εἶχε γείνη, καὶ δὲν ἀκούστηκε πλιά. Ὁ ἄλλος, ὁ μικρός, ἀκοιγόταν ἀκόμα κάποτε· ἦτον στὴν Ἀμέρিকা χρόνια, τῆς ἔγραφε πῶς θᾶρθη, καὶ δὲν ἐρχότανε. Τὴν κόρη της, τὴν εἶχε καλοπαντρέψη, μὰ δὲν εἶχε τύχη νὰ ζήσει· πέθανε στὴ γέννα, καὶ τὸ παιδί ἔζησε ὡς ποῦ ν’ ἀποκτήσῃ τὸ δικαίωμα ὁ πατεριασμένος

του νὰ κληρονομήσῃ τὰ προικιά, κ' ὕστερα, στοὺς πέντε μῆνες, ξαναπαντρεύτηκε· αὐτὸς ἦταν ὁ μεγαλείτερος καὺμὸς τῆς θειά-Μορισίνας!

Γιὰ νὰ μαλακώσῃ, ἢ ταλαίπωρη, τὸν πόνο της, ἔκαμε στὴν ἀρχὴ νὰ πέσῃ στὰ θεῖα καὶ σὲ ἀγαθοεργίες. Θέλησε νὰ πάρῃ ψυχοκόριτσο ἐν' ἀρφανό, ποῦ κανεὶς δὲν ἤξερε τὸν πατέρα του. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτον πολὺ ἀράθυμη, καὶ ὅταν θὰ θύμωνε, θὰ φώναζε τὸ κορίτσι «μπαστάρδικο!», γιὰ νὰ μὴν κολάζῃ τὴν ψυχὴ της, ἔκαμε καλύτερα νὰ τὸ διώξῃ, ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μέραις ἀφοῦ τὸ πῆρε στὸ σπίτι της.

Καμπόσες φορὲς εἶχε κάμη κόλλυβα καὶ λειτουργιῆς γιὰ τοὺς πεθαμμένους. Ὑστερ' ἀπ' ὀλίγο, τὰ ἔφερε ὁ διάβολος νὰ μαλλώσῃ μὲ τὸν ἕνα, ἔπειτα μὲ τὸν ἄλλον, παρὰ τῆς Ἐκκλησιᾶς· τότε κι' αὐτὴ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς τὰ χαρμίζῃ, καὶ κολάζῃ τὴν ψυχὴ της, ἔπαψε τῆς προσφορὲς καὶ τὰ μνημόσυνα.

Μόνο ἐπήγαινε ἀκόμα στὴν Ἐκκλησιά, κ' ἐκολλοῦσε κερῶκια στοὺς Ἁγίους. Ὑστερα, ἐπειδὴ μέπτῃκε τὸν ἐπίτροπο, πῶς ἔκλεψε τάχα ἀπ' τὸ παγγάρι, ἔπαψε ν' ἀγοράζῃ ἀπ' τὴν Ἐκκλησιά, κ' ἔπαιρνε ἀπ' τὸν μπακάλη. Ἐπειτα ὁ παπᾶς, ὁποῦ δὲ τᾶχε ἀκόμα καλὰ μαζί της, τῆς εἶπε νὰ μὴ φέρῃ νουθεμμένα κερῶκια, μόνε νὰ φωνίζῃ ἀπ' τὸ παγγάρι. Τότε κι' αὐτὴ ἔπαψε νὰ κολλᾷ κερῶκια.

Ὡστόσο, ἐπήγαινε ἀκόμα στὴν Ἐκκλησία. Ὑστερα, ἐπειδὴ ἔβλεπε καμπόσες γυναῖκες, ὁποῦ αὐτὴ τῆς εἶχε γιὰ κλεφτρίνες καὶ γιὰ «παστρικὲς», νὰ ἔρχονται κοντὰ στὸ στασιδί ποῦ ἀκουμποῦσε, καὶ νὰ κάνουν μακρινοὺς σταυροὺς καὶ στρωτὲς μετάνοιες, σκανδαλίσθηκε, καὶ δὲν ἔπαυσε πλιὰ στὴν Ἐκκλησιά, γιὰ καμπόσον καιρό.

Τόσο κακόντῃ ποῦ ἔμεινε, γιὰ νὰ ἔχῃ μιὰ παρηγοριὰ στὴ μονοτονία τῆς ζωῆς της, ἀποφάσισε καὶ δεύτερη φορὰ νὰ πάρῃ ἕνα ψυχοπαῖδι, ποῦ νὰ εἶνε ἀπὸ μάννα καὶ πατέρα, γιὰ νὰ μὴν τὴν βάζῃ ὁ πειρασμὸς, στὸ θυμὸ της ἀπάνω, νὰ τὸ φωνάζῃ μπάσταρδο. Ἡῦρε, ἀλήθεια, ἕνα ἀρφανό, ποῦ ἦτον κι' ἀπὸ μακρινὴ γενιά της. Τὸ πῆρε, τὸ ἀνάθρεψε, τὸ μεγάλωσε. Κεῖνο βγῆκε πολὺ θεληματάρικο, ἀπαιτοῦσε πάντοτε «τὸ δικό του νὰ γένη». Αὐτὴ ἦτον πολὺ ἀψίθυμη, καὶ δὲν ἔκαναν καλὸ χωριὸ οἱ δύο τους. Τέλος, τὸ παιδί μαρκάρησε, «πῆρε τὰ μάτια του κ' ἔφυγε», καὶ τὸν δεύτερο χρόνον ἐπνίγη μ' ἕνα καῖκι ποῦ ἀρμένιζε. Καὶ πάλι ἡ θειά Μορισίνα ἀπέμεινε ἔρημη καὶ μοναχὴ.

Και τώρα ἐγῆραξε, κ' ἐδιψοῦσε γιὰ συντροφιά, μέσα στοὺς τέσσερες τοίχους τοῦ σπιτιοῦ της. Αὐτὴν τὴ φορά, τὴν ὀρμήνεψαν νὰ μὴν πάρῃ πατριωτάκι, μὰ ξένο, γιὰ νὰ μὴ λάβῃ θάρρος μαζί της. Ἐπῆρ' ἓνα κορίτσι ἀπὸ ξένα μέρη, ἀπ' τὴ στεριά τὴν ἀντικρινή, φτωχὸ, ἔρμο καὶ σκοτεινὸ. Τὸ ἀνάστησε, τὸ πόνεσε, τὸ μεγάλωσε. Αὐτὸ, σὰν ἔγεινε δεκαπέντε χρόνων, ἀγάπησ' ἓνα νέον στὴ γειτονιά καὶ μιὰ βραδεία, τὴ σαρακοστή, ὅταν ἡ ψυχομάννα της ἦτον στὴν Ἐκκλησιά (γιατὶ εἶχε ξαναρχίσει, φυσικά, νὰ πηγαίνει, ἐπειδὴ δὲν ὑπόφερε νὰ τῆνε λένε «ξεχωρισμένη» κι' «ἀλιβάνιστη») ἔμπασε τὸν ἀγαπητικὸ στοῦ σπίτι, κ' ἔκαμε ἀρεβῶνα μαζί του. «Ἡ θὰ μὲ πάρῃς, ἢ θὰ χαθῶ».

Ἡ ψυχομάννα λύσσαξε, σκύλιασε, ἀπ' τὸ κακό της. Τῆς ἦρθεν, εὐθύς, νὰ τὴν πετάξῃ ὄσω, ἀφοῦ τὴν γδύσῃ, καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ μὲ τὸ πουκάμισο. Ἐδῶ «τὰ ἤρε σκοῦρα». Οἱ δικολάβοι, ὅπου δὲν λείπουν ἀπὸ κανένα μικρὸ χωριό, ὑπερασπίστηκαν τὴ νέα, καὶ τὴν ἐσυμβούλεψαν νὰ μὴν κουνηθῆ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἡ θειά τὸ Γιαλινάκι ἐπῆγε ἄς ἓνα ξάδερφό της, ποῦ ἦτον κάπως μεγάλος καὶ τρανός, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Κουβέρνου, κι' αὐτὸς τὴν ὀρμήνεψε νὰ βάλῃ μαστόρους νὰ ξεσκεπάσουν τὸ σπίτι, γιὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ πεθάνῃ ἀπ' τὸ κρύο, κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ τοῦ κάμῃ τὸ σπίτι ἀπάνω του, *οικονομικά*, καθὼς τὸ ξανάλεγε ὕστερα ἡ θειά Μορισίνα. Ἀληθινά, χωρὶς νὰ τὸ καλοσυλλογιστῆ, μὲ βία, ἐπῆγε καὶ τοῦ ἔκαμε τὸ ἔγγραφο τὸ «οικονομικό», κ' ἔβαλε δύο μαστροχαλαστήδες μισομεθυσιμένους, ἓνα κωντόγιορτο, κι' ἄρχισαν νὰ κατεβάζουν τὰ κεραμίδια...

Τότε, ἄξαφνα, τὴν ἐπῆρε τὸ παράπονο, κόπηκε ἡ καρδιά της, κι' ἄρχισε νὰ χύνη τόσα δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια της, ὡς νὰ εἶχε μέσα της ὀλάκερη στέγνα βουλωμένη, ποῦ δὲν εἶχε δουλευτῆ ποτέ, καὶ τώρα μόνο ἄρχισε νὰ ξεχειλίσῃ. Λοιπόν, τὸ μετανόησε, ἔτρεξε στὸν ξάδερφό της, καὶ τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ τῆς χαλάσῃ τὸ ἔγγραφο τὸ «οικονομικό». Ὁ ξάδερφος ὁμως δὲν φαίνεται νὰ εἶχε πολλὰ ὑγρά μέσα του· ἀρνήθηκε, σκληρύνθηκε, κ' εἶπε πῶς τὸ σπίτι ἦτον δικό του...

Ἄφοῦ εἶδε κι' ἀποεἶδε, ἡ γρηὰ Μορισίνα, ὅτι καμμιά δουλειά, κανένα ἔργο, ὅ,τι κι' ἂν εἶχε καταπιαστῆ, δὲν τῆς ἐβῆγε σὲ καλὸ τέλος, στὰ ὕστερνά της βάλθηκε κι' αὐτὴ ν' ἀποσώνῃ τῆς κουβέντες, τὰ μαντᾶτα, καὶ τῆς δουλειὰς τῶν ἄλλονῶν. Κ' ἐπέρναε τὸν καιρὸ της νὰ κρένη καὶ νὰ ξεστομίσῃ σκόλια γιὰ κάθε τι. Ἡ μεγαλειότερη δουλειά της ἦτον νὰ λέη τραγουδάκια, νὰ βγάξῃ παραγκόμια γιὰ τὸν καθένα.

Ἄμα ἔβγαινε τὸ πουργὸ ἀπ' τὴν Ἐκκλησιά, ἀπὸ τῆ στερνῆ φορὰ ποῦ εἶχε ξαναρχίσει νὰ πηγαίνει, τὸ ἔστρων' ἐκεῖ στὰ σκαλοπατάκια, ὄχι μακριὰ ἀπ' τὸ σπῖτι της, κ' ἔπιανε λακριντὶ μὲ τῆς γειτόνισσες. Τῆς καθημερινὲς ἔκανε καὶ τὴ ρόκα της, ἐδούλευε κ' ἡ γλῶσσά της, σὰν νὰ ἔκαναν ζευγάρι τὰ δυό. Τῆς Κυριακὲς, ποῦ ἔβλεπε καὶ πλειότερον κόσμον (γιατὶ τὸ στερνὸ κατηφορικὸ καλδεριμί ἦτον πρῶτο σοκάκι κατὰ τὸ γυαλὸ, δίπλα στὴν πιάτσα) ἄλθε τὸ διπλὸ ἢ γλῶσσά της.

Ἄν ἔβλεπε κανένα μαραγκὸν τοῦ ταρσανᾶ στολισμένον, μὲ γαλάζια γυαλιστερὴ βράκα, μὲ τὸ φέσι κατακόκκινον, καὶ μακριὰ φούντα, ἔλεγε: «Κόρδα καὶ φούντα, καὶ τᾶσπρα, ποῦν' τα;»

Ἄν ἔπερνούσε καμμιά νειόνυφη, μὲ ὀλόχρυσον κεντήματα καὶ ποδογύρια, ποῦ ἡ κορμοστασιά της δὲν τῆς ἐφαίνονταν τόσο νόστιμη: «Τί τέμπλα, τί ἀνέμη, θὰ πῶ; κουρμαντέλα, νὰ μὴν ἀβασκαθῆ, τὸ κορμί της!..»

Ἄν ἦτον κοντὴ καὶ χωρὶς μέση: «Τί κουβάρια εἶν' τοῦτο, μαθές; πῶς δὲν τὴν ἐξεδίπλωσε ἡ μάννα της; ...»

Ἄν ἦτον καμμιά ψηλὴ κ' ἄγαρμη: «Δὲ σᾶς φαίνεται σὰ μανάκι μὲ τὴ λαμπάδα σπασμένη... ποῦ τὸ πάει ὁ μάρομπ' Ἄναγνωστής μπροστὰ ἀπ' τὸν παλιᾶ, ποῦ θὰ πῆ τὸ «Σοφία, ὀρθοί»;

Ἄν ἔβλεπε κανένα κορίτσι πολὺ μαυροειδερὸ: «Τὴν ἐπάτησε στὴν μιογιά οὐ Ἄραμ' ῆς (παραγκῶμι ἐνὸς βάφειᾶ τοῦ τόπου).

Ἄν ἔπερνούσε κανένα ψηλὸ ὑποκείμενον: «Νύχτωσε, καὶ δὲν πρόφτασε νὰ χτίσει ἄλλο μισό. Χρειάζεται σκαλωσιά νὰ βάλῃ ὁ Ἄριφος (παρατσουκκλι τοῦ πρῶτομάστορη, ποῦ σιὰρῶνε τὰ καράβια).

Καμπόσων ἀνθρώπων τὴ ζωὴ καὶ τὰ πάθια τᾶπαιρνε «κουτουριάρικα», καὶ τᾶχε σχεδὸν μονοπώλιο, ἢ γρηὰ Μορισίνα. Ἐκεῖν' ἡ παροιμία ποῦ ἀκούσαμε ἀπ' τὸ στόμα της: «Τρεῖς ὀπ' σ' ἔχω... κτλ.», ἦτον μόνο συνέχεια χωρὶς τέλος. Ἐνα χρόνον πρίν, ὅταν εἶχε γείνη ὁ ἀρρεβῶνας, τοῦ ἴδιου τάντρογουνου, εἶχε πῆ: «Τὰ ὄρνια παντρεύονται, καὶ τὰ στοιχειὰ βλογιούνται....»

Μιὰ βραδειά, πρὸ χρόνων, ὅταν εἶχε βγῆ περίπατο ἕνα ζευγάρι ἀρρεβωνιασμένων, ὅποῦ ἡ μανάδες καὶ τῶν δυὸ κάτι παληὰ φεγάδια εἶχαν, φαίνεται, στὴν ὑπόληψί τους, ἢ γρηὰ ἔξαφνα εἶχε ξεφωνίσση:

— Τί ταιριασμένο ἀντρόγυνο, νὰ σ' πῶ!

— Σὲ τί εἶνε ταιριασμένο, θειά Μορισώ; τὴν ἐρώτησαν.

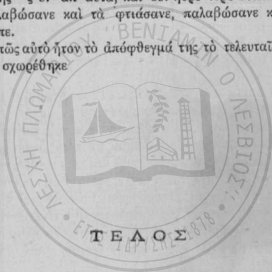
— Νά, πλειὰ π . . . . . ς γυιός, καὶ π . . . . . ς θυγατέρα ἀπήντησεν ἡ γερόντισσα.

Μιά χρονιά, εἶνε τώρα πολὺς καιρὸς, ὁ καινούριος δήμαρχος ποῦ εἶχε γείνη στὸ χωριό, θέλοντας νὰ νεωτερίσῃ, ξώδειψε ὀλίγες χιλιάδες τοῦ Δήμου τοῦ φτωχοῦ, γιὰ νὰ κάμῃ λέει, «ἀρτεσιανὰ φρέατα».

“Υστερ’ ἀπ’ ὀλίγους μῆνες, τὰ ψευτοπήγαδα χάλασαν, κ’ ἔγειναν ἄχρηστα. Ἡ θειά Μορισίνα πῆγ’ ἕνα βράδυ νὰ γεμίσῃ τὸ κανατάκι της ἕν’ ἀπ’ αὐτά, καὶ δὲν ἦρε νερὸ στάλα.

— Παλαβώσανε καὶ τὰ φτιάσανε, παλαβώσανε καὶ τὰ χάλασανε, εἶπε.

Θαρρῶ πῶς αὐτὸ ἦτογ τὸ ἀπόφθεγμά της τὸ τελευταῖο. “Υστερ’ ἀπ’ ὀλίγο σχωρέθηκε

ΤΕΛΟΣ